

N.Si

MISLI

RESNO

—

**15 REŠITEV
ZA SLOVENIJO MED
15 NAJBOLJŠIH
DRŽAV SVETA**

**VOLILNI PROGRAM
2018-2022**

—

**15 REŠITEV
ZA SLOVENIJO MED
15 NAJBOLJŠIH
DRŽAV SVETA**

VOLILNI PROGRAM
2018-2022

N.Si

SKUPAJ ZGRADIMO SLOVENSKO PRIHODNOST

Ko postaneš oče, se ti svet spremeni. Bistveno se spremenijo prioritete v žuljenju. Dolžan si skrbeti za nebo-gljeno bitje. Od tvojih dejanj je odvisna njegova prihodnost. Očetovstvo ti da nekaj več. Konkretizira besedo odgovornost in skrb za prihodnost. O teh stvareh ne moreš več filozofirati, ampak jih moraš v praksi udejanjati.

Odgovorna politika je neverjetno povezana z očetovsko ali materinsko vlogo. Razlika je v širini. Kot oče skrbiš za družino, odgovorna politika skrbi za dobrobit celotnega naroda. Tako kot oče in mati ljubita svoje otroke, tako tudi odgovorna politika ljubi Slovenijo. Vse kar počne, dela v dobro Slovenije, pa čeprav so učasih ukrepi boleči in neprijetni.

NSi ne prodaja parol, ki se lepo slišijo, vendar v praksi ne delujejo. Stavimo na odgovorno politiko. V parlamentu smo glas razuma, zastopamo delavne in poštene ljudi. Njim je namenjen program »15 za 15«, v katerem izpostavljam 15 ključnih problemov naše družbe in zanje ponuja pousem konkretne rešitve. Postavljamo si merljive cilje. Slovenijo hočemo postaviti na zemljevid 15 najbolj uspešnih držav na svetu po kakovosti žuljenja.

Verjamemo v potencialne Slovenije in njenih državljanov. Imamo znanje, imamo izkušnje, predusem pa imamo srčne posameznike, ki so se pripravljene program »15 za 15« tudi v praksi uresničiti. Vse je odvisno od vas. Vi nam lahko date priložnost. Ne bomo vas razočarali, če boste na naslednjih volitvah vaš glas namenili NSi in njenim ljudem. Zdaj je čas!

Matej Tonin

VSEBINA

1.	Dostopno zdravstvo brez čakalnih vrst	17
2.	Do višjih plač z nižjimi davki	43
3.	Pošteno in pravično za vse	67
4.	Višja in zagotovljena pokojnina	85
5.	Varne zaposlitve krepijo gospodarstvo	143
6.	Pomladimo Slovenijo	161
7.	Znanje, ki je uporabno	175
8.	V 30 dneh do gradbenega dovoljenja	187
9.	Pametne investicije za močno gospodarstvo	199
10.	Manj birokracije = prijazna država	221
11.	Verodostojna zunanja politika	243
12.	Okrepljena vojska in policija sta garancija naše varnosti	251
13.	Jejmo kakovostno slovensko hrano	267
14.	Razvoj v usako slovensko vas	287
15.	Ponosni na Slovenijo in njeno kulturo	291

CILJ

Slovenija je država s čudovito pokrajino, kjer so doma gostoljubni in delavni ljudje. Demokracijo in držauno samostojnost, ki smo si jo težko izborili, imamo šele malce več kot četrto stoletja. A vendar smo u tem kratkem času uspeli priti u elitno družbo evropskih narodov, zavezništvo NATO in še u nekatere druge pomembne svetovne integracije. Smo del skupne evropske monetarne unije in s pomočjo evra smo tudi u težkih časih zmogli ohraniti svojo denarno stabilnost.

Finančna in gospodarska kriza izpred nekaj let sta mlado slovensko demokracijo in njeno gospodarstvo postavili na resno preizkušnjo. Z velikim trudom in odrekanni smo se ognili najbolj črnemu scenariju in le malo je manjkalo, da o lastni prihodnosti ne bi več odločali sami. Pametna in odgovorna politika mora zato izkušnjo krize uzeti kot suarilo in se s primernimi ukrepi za izboljšanje družbenih sistemov pripraviti na prihodnost in morebitne nove krizne čase.

Pred seboj imamo jasen cilj. Slovenijo hočemo pripeljati med 15 najboljših držav na svetu. Glede na lestvico Organizacije združenih narodov, ki meri razvitost posamezne države (**Human Development Index**), Slovenija trenutno zaseda 25. mesto.

Zdaj je čas, da uresničimo use svoje potenciale. Slovenija ima pomembno geostrateško lego, bogate vodne vire in ljudi, ki premorejo številne talente. Imamo torej prave temelje, da ustvarimo državo, kjer bomo dobro in radi živeli. NSi ugotavlja, da za izgradnjo sodobne, evropske, normalne in u prihodnost usmerjene Slovenije potrebujemo zlasti:

1. **PRAVIČNO DOMOVINO.** Imamo rešitve za prenovo pravosodja, večjo varnost zaposlitev in večjo odgovornost do prihodnjih generacij. **Državljanu moramo biti pred zakonom enaki.** Ljudem želimo urniti dostojanstvo in občutek pripadnosti domovini.
2. **MOČNO GOSPODARSTVO.** Imamo rešitve za nižje davke, manj birokracije in modernizacijo izobraževanja. Več delounih mest bo večjemu številu ljudi omogočilo boljše življenje. **Najboljša socialna politika je močno gospodarstvo z več delounimi mesti.**

3. **VARNO ŽIVLJENJE.** Imamo rešitve za **podporo družini in kulturi žuljenja**, za modernizacijo zdravstvenega in pokojninskega sistema ter za **krepitev splošne varnosti**. Slovenke in Slovenci moramo biti rešeni nenehne negotovosti in uprašanj, kako in od česa bomo jutri živeli ter kakšna bo prihodnost naših otrok.

IZZIVI

KAKO POSODOBITI DRŽAVO IN SE PRIPRAVITI NA PRIHODNOST

Vlada Mira Cerarja se žal ni spopadla s ključnimi problemi, ki Slovenijo pestijo že več kot desetletje. Pomanjkanje ukrepov v boju zoper negativne demografske trende, visok javni dolg in okorno poslouno okolje se najbolj očitno kažejo na področju zdravstva, pokojninskega sistema, javne uprave, davkov, trga dela, urejanja prostora in družinskih prejemkov.

Zavedamo se, da je za normalizacijo Slovenije potrebno združiti moči tako na političnem kot strokovnem področju. Potrebujemo skupno delovanje, zato vabimo vse državljanke in državljane, da se nam **pridružijo pri uveljavljanju zdravega razuma v slovenskem političnem prostoru.**

Ugotovitve Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, OECD in Evropske komisije so zelo podobne in jasne: naš sedanji ekonomski in socialni model je na dolgi rok obsojen na neuspeh. Vse tri institucije namreč izpostavljajo, da Slovenijo v prihodnosti najbolj ogrožajo:

- 1. NEGATIVNI DEMOGRAFSKI TRENDI:** Naša družba se stara. V prihodnjih desetih letih se bo število državljanov, ki so starejši od 60 let povečalo kar za 100.000, kar posledično pomeni izjemno velik pritisk na zdravstveno in pokojninsko blagajno. V Sloveniji imamo tudi nizko rodnost, ki je tudi v primerjavi z drugimi evropskimi državami pod povprečjem. Za ohranitev naroda bi potrebovali rodnost na ravni 2,1 rojenega otroka na mamo u ro-

dni dobi, imamo pa jo 1,5. V Sloveniji se danes rodi nekaj več kot 20.000 otrok na leto, ustvariti pa moramo razmere, da bi se jih rodilo usaj 30.000. Soočamo se tudi s t. i. begom možganov. Iz Slovenije se je v zadnjih letih v povprečju odselilo preko 8.000 državljanov na leto, od tega polovica mlajših od 40 let. Žal dejstva kažejo, da Slovenija ulaga napore v izobraževanje mladih, ki pa nato prostor za svoje poklicno udejstvovanje in uporabljanje pridobljenega znanja iščejo izven naše domovine.

- 2. VISOK JAVNI DOLG:** Zaskrbljujoč je zlasti trend rasti javnega dolga v preteklosti. Iz leta 2008 do 2017 je narasel iz 21,8 % BDP na 73,6 % BDP. Posledično plačujemo visoke obresti in v preteklih proračunih je šlo samo za obresti kar desetino proračuna. Zaskrbljujoča je tudi rast javne porabe v času vlade Mira Cerarja, saj je bilo na novo zaposlenih dodatnih 8200 javnih uslužbencev.
- 3. OKORNO POSLOVNO OKOLJE:** Po podatkih raziskave Svetovne banke o pogojih poslovanja „Doing Business 2017“, ki je zajela 190 držav, je Slovenija na področju zagotavljanja pravne varnosti podjetnikom na 122. mestu. Z drugimi besedami: plačilna nedisCIPLINA, poslovne goljufije in podobno so še vedno problem. V primerjavi z državami, s katerimi tekmujemo, so slovenske plače še vedno preveč obdavčene. Velik problem predstavlja tudi administracija, ki ni v oporo podjetnikom in ljudem pri realizaciji njihovih idej, ampak jim predstavlja resno oviro. Imamo šolski sistem, ki ima vedno več učiteljev, a hkrati vedno več funkcionalno nepismenih mladih. Prav tako lahko ugotovimo, da naš šolski sistem ne sledi potrebam gospodarstva in daje mladim premalo uporabnega znanja.

REŠITVE

15 REŠITEV ZA SLOVENIJO MED 15 NAJBOLJŠIH DRŽAV SVETA (#15/15)

SMO DELOVNI IN VZTRAJNI LJUDJE

Slovinci smo inovativni, podjetni, dobro usposobljeni in predani. Zato v NSi trdimo, da smo ob bolj zmernih davčnih obremenitvah, z bolj racionalno potrošnjo države in z boljšim upravljanjem tistega, kar imamo, spet sposobni dohiteti razvitejši svet. **Ustvariti moramo okolje, v katerem se bodo dobro počutila zlasti mala in srednje velika podjetja, ki so srce slovenskega gospodarstva.**

V Sloveniji v zadnjih petindvajsetih letih niso bile izvedene nujne reforme, zato gospodarske in finančne krize nismo pričakali pripravljeni: Posledica tega je bila, da smo začeli izgubljati prednost pred nekaterimi drugimi evropskimi državami.

Krščanskodemokratska ekonomska politika sloni na filozofiji, da ljudje sami dobro vedo, kaj si v živiljenju želijo. **Zato je naloga države v tem, da ustvari primerne pogoje, v katerih bo lahko vsak človek realiziral svoje ambicije, cilje in želje.**

VEČ PRAVIČNOSTI IN SVOBODE, MANJ BIROKRACIJE

S programom prinašamo rešitve, ki prinašajo **več pravičnosti, več svobode in manj birokracije**. Trdno smo prepričani, da je živiljenje v Sloveniji lahko usaj tako dobro kot v sosednjih ali nekaterih drugih evropskih državah. Z uveljavitvijo predlaganih ukrepov in rešitev bi ljudem v Sloveniji omogočili **svobodno razvijanje njihovih talentov in sposobnosti**. Pogled Nove Slovenije je usmerjen naprej. Vemo, katere sisteme v državi je potrebno posodobiti in modernizirati ter na kakšen način. Zato v nadaljevanju predstavljamo ukrepe za ključne probleme in izzive, ki nas čakajo v prihodnosti.

POLITIKA KONKRETNIH REŠITEV

Nova Slovenija se opredeljuje kot stranka urednot, ki deluje po načelih krščanske demokracije. Prav za to usmeritev je značilno, da je po drugi svetovni vojni popeljala Evropo po poti miru, dialoga, sodelovanja in napredka. Stavimo na delo, poštenost in odgovornost, na temeljne etične in krščanske urednote. Pri svojem političnem delovanju smo kritični do delitev političnega prostora po starih kriterijih: levo – desno, konzervativno-liberalno ter načelno-pragmatično. NSi takšne delitve presega, saj v današnjem evropskem političnem prostoru ne dajejo posebne dodane vrednosti. Za NSi so pomembne tiste politične stranke, ki imajo primerne rešitve za pereče družbene probleme v okviru demokratične parlamentarne demokracije in socialno tržnega gospodarstva.

Razvoj političnih strank je pokazal, da je stranke danes bolje, kot na leve in desne, ločevati na tiste z jasnim programom in konkretnimi rešitvami ter na tiste, ki tega nimajo. **NSi ima program in vizijo, poleg tega pa tudi pogumne ljudi, ki so rešitve sposobni uresničiti.**

ZA DEMOKRACIJO IN SOCIALNO TRŽNO GOSPODARSTVO

NSi podpira in si prizadeva uveljaviti socialno tržno gospodarstvo. Vrednote socialno tržnega gospodarstva temeljijo na načelih svobode, uspešnosti, odgovornosti in solidarnosti. To je kombinacija osebne uspešnosti in socialne pravičnosti do tistih, ki za lastno blagostanje ne morejo poskrbeti sami. Država mora zagotoviti pogoje za konkurenčnost, državne ustanove pa morajo vršiti učinkovit in pregleden nadzor nad zakonitostjo gospodarskih dejavnosti. Zato je na ključnih položajih v družbi in državi potrebno imeti poštene, delovne, odgovorne in sposobne ljudi. Samo to je lahko naša prihodnost!

NSi je odprta stranka, zavezana odprti družbi, katere ambicija je blagostanje (dobrobit) vseh ljudi. Verjamemo, da je pošteno delo temelj človekove samorealizacije in družbenega ugleda. Hkrati se

NSi zaveda, da moč države izvira predusem iz močnega srednjega sloja in človekove ustvarjalnosti.

Politika je legitimna le, če zagotavlja dobrobit posameznika, družbe, države in mednarodne skupnosti. Izhajamo iz posameznika in njegove odgovornosti za suobodo in dobrobit useh. Suoboden in odgovoren posameznik je še posebej dragocen. Prizadevali si bomo, da bomo Slovenci eden takšnih narodov in da **Slovenija postane ena izmed 15 najbolj razvitih držav na svetu.**

SLIKA 1: SESTAVA KRATKOROČNEGA IN DOLGOROČNEGA GOSPODARSKO POLITIČNEGA PROGRAMA NSI

SODOBNA IN V PRIHODNOST USMERJENA DRŽAVA

Vladavina prava je predpogoj za uspešno delovanje socialne države, zato bomo vztrajali na izboljšanju delovanja pravne države (prilagoditev zakonodaje) in vzdrževanju pridobitev evropske socialne države.

Uspešno gospodarstvo je v veliki meri odvisno tudi od učinkovite javne uprave. Točka njenega srečanja je enostavno in pregledno poslovno okolje (vitka država, utemeljena na znanju zaposlenih in sodobnih tehnologijah) ter odgovorno podjetništvo, ki ne računa na pomoč države, ampak na zagotovitev ustreznih pogojev za konkurenčno poslovanje. Tako mora javna uprava bistveno poenostaviti svoje poslovanje (premik od birokratske organizacije k »servisu javnih storitev«), gospodarstvo pa se mora pripraviti na »poslovanje brez državne finančne infuzije«.

Spremenili bomo prakso, da »če delaš po predpisih, ti use pobere država, zato je bolje kršiti zakone«, saj je prav takšna logika Slovenijo pripeljala v še vedno trajajočo nezavidljivo gospodarsko in družbeno stanje. Slovensko gospodarstvo in državljane je potrebno osvoboditi prevelikega davčnega bremena, da bodo lahko končno zadihali s polnimi pljuči in udejanjali suobodo izbire. Ljudem je potrebno zagotoviti dostojne pokojnine in hitro zdravljenje – torej večjo varnost.

Vzpostavili bomo pravično razmerje med delom in kapitalom.

Pravično razmerje med delom in kapitalom je ključno za vodenje učinkovitega gospodarskega programa katerekoli vlade. V Ustavu Republike Slovenije v 2. členu piše: »Slovenija je pravna in socialna država.« Člen je kratek in jase. **Socialna država brez pravne države ni možna.** Program NSi je zato utemeljen na učinkovitem delovanju pravne države, saj brez tega pogoja niti ne moremo govoriti o razviti socialni državi oziroma o primerni socialni politiki.

O zatonu pravne države govorimo takrat, ko se podjetja in državljani izrazito izogibajo plačevanju davkov, še posebej, če kršijo za-

konodajo, sodna veja oblasti (pravosodni sistem) pa ne igra svoje ustavne vloge. S tem se **financiranje javnih zadev preusmerja na podjetja in državljanke, ki davke redno plačujejo, kar slednje postavlja v neenakopravni ustavni položaj.** Širi se gospodarski in organizirani kriminal, pojavi se korupcija. Omenjeni procesi so še posebej izraziti, če davčna politika uztraja pri visokih davčnih stopnjah, ozki davčni osnovi, neučinkovitem davčnem nadzoru in nizkih kaznih za davčne prekrške.

Zaradi visoke obremenitve dohodkov iz delovnega razmerja prihaja do izogibanja plačil prispevkov za socialno varnost in dohodnine, povečuje se javni dolg, manjša je zaposlenost, poleg tega pa je to tudi eden od razlogov za vedno večjo nelikvidnost in posledično finančno nedisciplino in s tem povečanje stečajev in likvidacij podjetij.¹

Iz gornjih opredelitev razmerja med pravno in socialno državo je mogoče izpeljati različne kombinacije scenarijev. V nadaljevanju sta prikazana dva nasprotna scenarija. Prvi t. i. »spontani scenarij« predvideva situacijo, v kateri država ne bi opravljala svoje vloge regulatorja in posebej nadzornika, drugi scenarij pa se sklada s političnim programom NSi. Oba scenarija imata seveda popolnoma različne posledice za delovanje države. Torej:

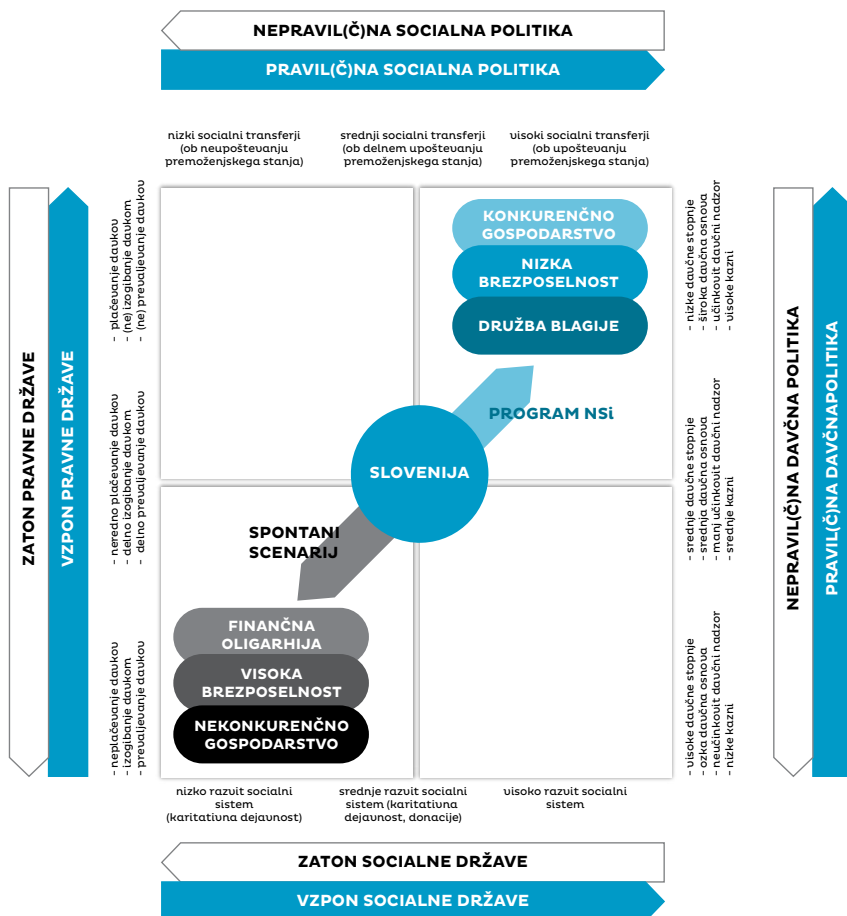
- **Spontani scenarij**, ki v končni posledici vodi v »sistem finančne oligarhije«. Zaradi izogibanja plačila davkov in prispevkov se v državi zgodi še večje socialno razslojevanje, večja nekonkurenčnost gospodarstva in visoka brezposelnost.
- **Scenarij, ki je predviden v programu NSi.** Le-ta temelji na znižanju davkov in prispevkov, širitvi davčne osnove, kar bo imelo za posledico visoko stopnjo zakonitosti pri plačevanju davkov in stabilno socialno državo.

Za izvajanje drugega scenarija mora Slovenija ohraniti zadostno mero strukturne avtonomije pri oblikovanju svojega davčnega sistema v evropskem okviru in davčne politike. Poleg tega potrebuje-

¹ Slovenija je glede tega na razpotju. Imela bi skandinavsko socialno politiko (visoke in stabilne socialne pomoči) in balkanski davčni sistem (izogibanje davkom oz. delo na črno in siva ekonomija). Tega pa žal ni mogoče povezati. Rezultat je visok javni dolg.

mo ustrezen sistem socialne varnosti, kar je pomembno tudi v povezavi z uodenjem ustrezne dolgoročne fiskalne politike.

SLIKA 2: POVEZAVA MED PRAVNO IN SOCIALNO DRŽAVO (DAVČNI SISTEM IN DAVČNA POLITIKA, SOCIALNI SISTEM IN SOCIALNA POLITIKA)

Brez ustreznega delovanja prave države in ustrezne davčne politike, ni mogoče zagotoviti primerne delovanja socialne države in voditi ustrezne socialne politike; gre za t. i. »vezno posodo«. Slovenija je na razpotju: ali bo zdrsnila v sistem finančne oligarhije, za katerega je značilna nekonkurenčna država, ali pa se bo »divgnila« nazaj v skupnost blaginje, za katero so značilne enakopravne možnosti za vse državljanke, kar šele omogoča družbeno in socialno stabilnost. To je pogoj za vzpostavitev konkurenčnega gospodarstva.

1.

**DOSTOPNO
ZDRAVSTVO BREZ
ČAKALNIH VRST**

Razvoj zdravstva poteka tako hitro, da se nobena napredna demokratska država, ki ima vizijo, ne more odreči načrtovanemu in usmerjenemu ter dobro uraunanemu vložku zasebnega kapitala v zdravstveni sistem. Napredek v medicinski tehnologiji ter staranje prebivalstva povzročata v zdravstvu vse večje stroške.

Evropske države se v okviru zdravstvenega sistema soočajo z izzivom, kako zagotoviti finančno vzdržen sistem in ohraniti pridobljene pravice za državljanke iz javne blagajne. To zahteva nenehno iskanje ravnovesja, saj to kaže demografska slika, kjer se delež starejšega prebivalstva nenehno povečuje in upada število rojstev.

Po drugi strani smo **priča slabi organizaciji zdravstvenega sistema in finančni nevezdržnosti** ter nenehnemu razvoju medicine, dragih zdravil in medicinskih pripomočkov. Vse to od odgovornih odločevalcev terja nenehno dograjevanje, posodabljanje in prilagajanje sistemov.

1.1. ZDRAVSTVENI SISTEM V SLOVENIJI JE ZASTAREL

Zdravstveni sistem v Sloveniji ni doživel temeljitejše reforme praktično od leta 1992, ko je bil sprejet Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, s katerim so se vzpostavili temelji javne sheme obveznega zavarovanja, ki še danes velja v naši državi. Glavni dejavnik obveznosti za vključitev v zavarovanje in upravičenost do zdravstvenih storitev je vezano na stalno prebivališče, seveda pa zakon našteva tudi druge pogoje, pod katerimi je oseba zavarovana. Zakon pozna **25 različnih zavarovalnih podlag**, s katerimi upravlja **edini financer pri nas, ki je Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije**.

Prispevne stopnje za zavarovance niso enotne, ampak različne. Zavod RS za zaposlovanje krije prispevke za nezaposlene, država in/ali občine pa za posameznike brez prihodkov, zapornike in vojne veterane. Upokojenci prispevkov ne plačujejo, saj jih plačuje Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Prispevne stopnje

za obvezno zdraustveno **zavarovanje se torej razlikujejo** glede na to, ali je zavarovana oseba zaposlena, in glede na vrsto njene zaposlitve. Zakonsko določene prispevne stopnje se precej razlikujejo med različnimi skupinami in se niso bistveno spreminjale od leta 2004. **Obvezno zdraustveno zavarovanje** krije osnovna tveganja bolezni in poškodb zunaj dela, poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Med zavarovanimi osebami v dostopnosti do pravic skoraj ni razlik, razen nekaterih izjem (zdraustvene storitve, nadomestilo plače, pouračilo potnih stroškov). Poleg obveznega zdraustvenega zavarovanja obstaja tudi **prostovoljno zdraustveno zavarovanje**, ki je dopolnilno, in ga plačuje okrog 83 % prebivalstva oziroma 95 % prebivalstva, za katere velja doplačilo iz sheme dopolnilnega zavarovanja². Dopolnilno zavarovanje ponujajo v Sloveniji tri zavarovalnice.

Proces nakupovanja zdraustvenih storitev ureja Zakon o zdraustvenem varstvu in zdraustvenem zavarovanju, ki v zvezi s tem določa tri ključne dokumente: nacionalni plan zdraustvenega varstva, splošni dogovor, ki ga sklene ZZZS z izvajalci in individualne pogodbe z izvajalci. Tudi sicer sta način razporejanja sredstev in **financiranje zdraustvenih storitev zelo zapletena in onemogočata preglednost ter transparentnost**. Financiranje zdraustvenih storitev je zasnovano v obliki delitve sredstev po zdraustvenih storitvah. Sama osnova za delitev sredstev je okvirna skupna vrednost celotnega dogovorjenega programa zdraustvenih storitev v Republiki Sloveniji in le-ta se usako leto znova uskladi s »partnerskim« dogovorom med Ministrstvom za zdravje RS, Združenjem zdraustvenih zavodov Slovenije, Zdravniško zbornico Slovenije, Skupnostjo slovenskih naravnih zdravilišč, Skupnostjo socialnih zavodov Slovenije, Lekarniško zbornico Slovenije, Skupnostjo organizacij za usposabljanje Slovenije in ZZZS. Na podlagi dogovora omenjeni deležniki določijo podrobnosti izvajanja in financiranja zdraustvenih dejavnosti v tekočem letu.

Splošni dogovor je tako edino izhodišče za načrtovanje obsega programov in financiranja na ravni posameznega izvajalca. ZZZS za področja osnovnega zdraustvenega varstva, specialističnega

2 Vir: WHO (Preučitev smiselnosti dopolnilnega zdraustvenega zavarovanja)

ambulantnega zdravljenja in zdraviliškega zdravljenja nima useh podatkov o tem, katere konkretne zdravstvene storitve je v določenem obdobju plačal posameznemu izvajalcu. **ZZS plača izvajalcu obračunane količnike in točke, ne dobi pa podatkov o tem, koliko preiskav ali posegov posameznega tipa je bilo za plačani znesek dejansko opravljenih.** Na to je že leta 2013 opozorilo Računsko sodišče RS. Kljub težavam in opozorilom Računskega sodišča RS ministrstvo za zdravje še vedno ne predlaga novega modela financiranja zdravstvenih storitev.

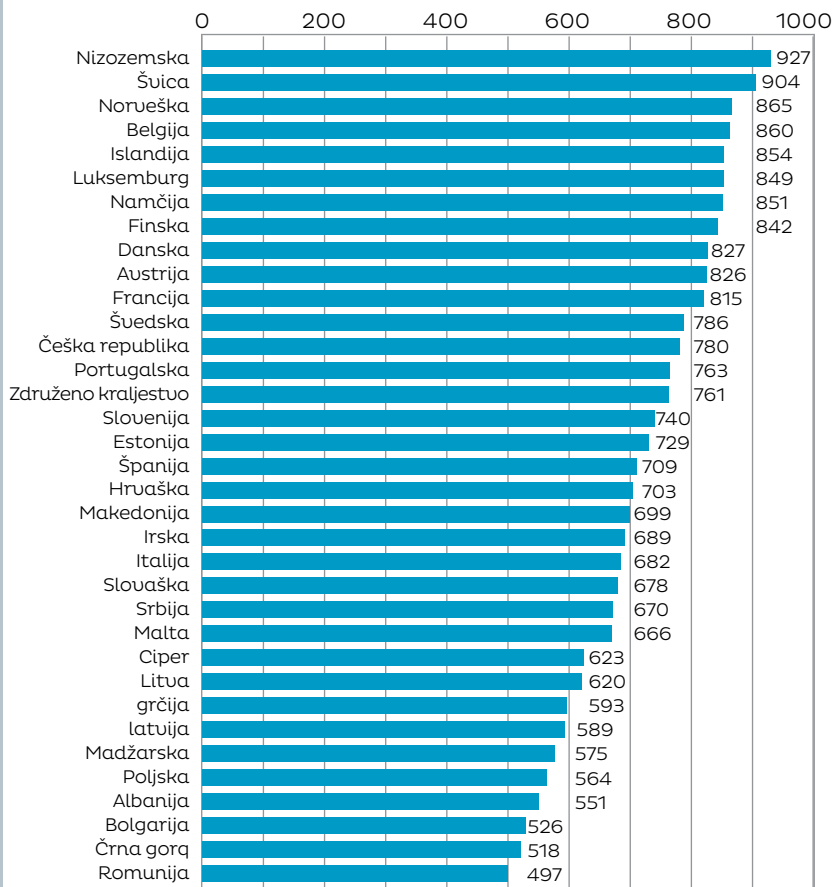
Zdravstvene storitve so v Sloveniji organizirane na treh ravneh: primarni (zdravstveni domovi: splošna in družinska medicina, pediatrija, ginekologija, zobozdravstvo), sekundarni (bolnišnice in specializirane ambulante) in na terciarni ravni (klinika: UKC Ljubljana, UKC Maribor).

Evropski indeks zdravja potrošnikov (EHCI) v 2016 slovenski **zdravstveni sistem uvršča na 16. mesto od 35 držav**, kjer dosegamo 740 točk od 1.000. Ocenjujejo se: pravice pacientov in dostop do informacij, dopustnost (čakalne dobe), rezultati zdravljenja, nabor in dostop do ponujenih storitev, preventiva, zdravila.

V Sloveniji so povprečni stroški za zdravstvo na prebivalca nižji od povprečja OECD (preračunano po metodologiji paritete kupne moči – PPP). Za zdravstvo namreč letno namenimo za približno pol manj sredstev na prebivalca (preračunano na USD PPP) kot npr. Avstrija. V državah OECD predstavljajo direktni, t. i. »iz žepa«, izdatki za zdravstvo v povprečju 2,9 % potrošnje posameznega gospodinjstva. V Sloveniji so nekoliko nižji in predstavljajo 1,8 % potrošnje posameznega gospodinjstva, kar je primerljivo z nekaterimi državami, kjer je kupna moč precej večja (npr. Nemčija, Nova Zelandija, Luksemburg, Francija).

V Sloveniji je **zdravstveni sistem v slabšem položaju kot drugod v Evropi, saj ključnih večjih sprememb ni bilo že dve desetletji.** V Evropi se zdravstveni sistemi v obliki celovitih reform nadgrajujejo na usakih nekaj let, s čimer države odgovarjajo na izzive sodobne družbe. Slovenija je zaradi neukrepanja v velikem zaostanku, po-

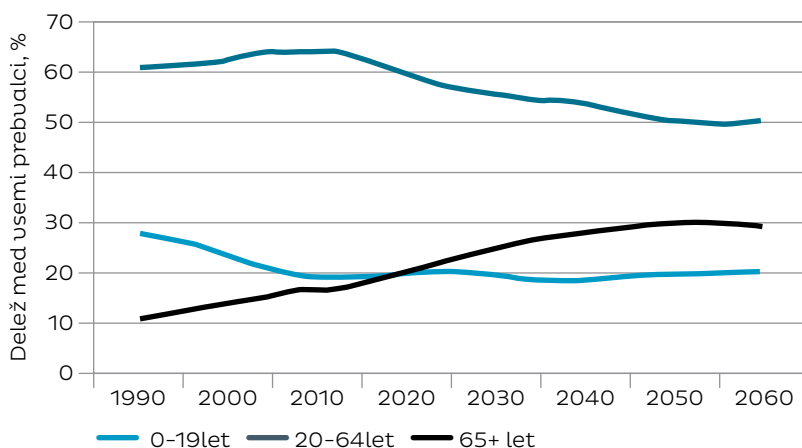
SLIKA 3: EVROPSKI INDEKS ZDRAVJA POTROŠNIKOV - ZDRAVSTVENI SISTEMI V EU

sledice česar najbolj občutijo prav državljani. Vsak zamujeni dan pri pripravi zdravstvene reforme je namreč korak stran od človeka urednega zdravstvenega sistema. **Državljani si zaslužijo zdravstveni sistem, ki jim bo zagotavljal varne in kakovostne storitve** in bo hkrati učinkovito odgovarjal tudi na njihove potrebe.

Demografske projekcije kažejo, da se bo v naslednjih desetletjih v Sloveniji povečeval delež prebivalcev starejših od 65 let. Po podatkih SURS je bilo na dan 1. 1. 2016 pri nas 18,41 % celotnega prebivalstva starejšega od 65 let in 4,97 % starejših od 80 let. Leta 2020 bo število starejših od 65 let preseglo 20 %, število starejših od 80 let pa bo večje od 5 % celotnega prebivalstva. Leta 2030 bo starejša od 65 let že približno četrtnina prebivalstva. Naša država bo tako do konca prve polovice tega stoletja znotraj tretjine evropskih **držav z največjim deležem starejšega prebivalstva, kar bo pomenilo še dodaten pritisk na zdravstveno blagajno.**

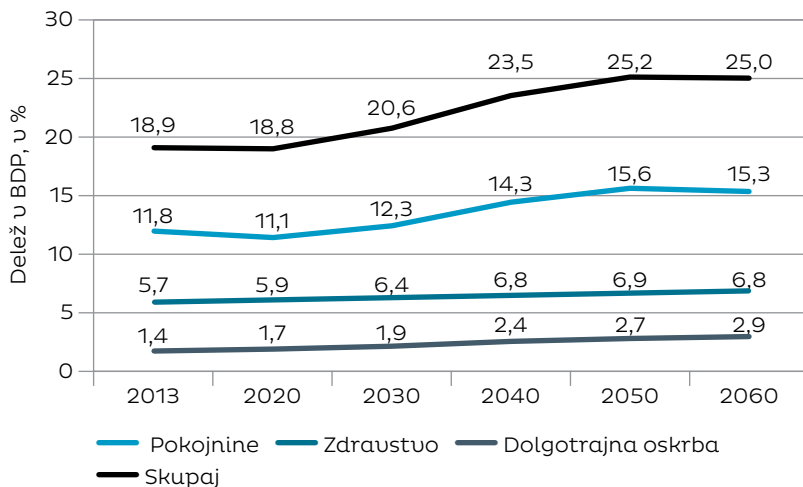
SLIKA 4: SPREMEMBE V STAROSTNI STRUKTURI PREBIVALSTVA OD LETA 2016 DO LETA 2060

Vir: SURS za 2016, EUROPOP2013 za 2060 OECD

Po podatkih UMAR-ja iz leta 2015, naj bi se že v prihodnjih letih število delovno sposobnih prebivalcev zniževalo, in sicer v povprečju usako leto za približno deset tisoč. Do še hitrejše rasti deleža starejših od 65 let bo prišlo po podatkih UMAR-ja že v obdobju 2020–2030. To pomeni, da bo čez deset let delež upokojencev predstavljal precej večji delež zavarovancev kot zdaj, kar predstavlja na dolgi rok izziv vzdržnemu financiranju sistema zdravstvenega varstva.

SLIKA 5: PROJEKCIJE JAVNIH IZDATKOV ZA POKOJNINE, ZDRAVSTVO IN DOLGOTRAJNO OSKRBO V SLOVENIJI³

Vir: UMAR, Poročilo o razvoju Slovenije 2017, The 2015 Ageing Report, 2015.

1.2. KLJUČNI IZZIVI ZDRAVSTVENEGA SISTEMA

Krščanski demokrati ne pristajamo na to, da je zdravje useh državljanov in državljanek Slovenije v rokah enega in edinega ponudnika obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki se imenuje Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS). Takšna ureditev, ko obstaja **en sam zdravstveni sklad**, ki se z izvajalci dogovarja za obseg storitev in ceno ter edini financira pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, je edinstvena v evropskem merilu. Na takšen način država onemogoča izbiro zdravstvenega zavarovanja in ohranja use neučinkovitosti financiranja. Takšna ureditev povzroča neodgovornost pri dodeljevanju finančnih sredstev, saj sanacijo primanjkljajev ZZZS vedno financira državni proračun.

³ Prikazan je osnovni scenarij AWG, ki se upošteva pri ocenah fiskalne uzdržnosti v okviru nadzora javnofinančnih politik držav EU.

ZZS ima približno 2,3 milijarde evrov letnih prihodkov in je tako eden **največjih finančnih skladov v državi, vendar je nadzor nad njim zelo slab**. V večini primerov ZZS nadzira samega sebe in tudi sam sebi določa regulatorni okvir. V Novi Sloveniji ne moremo sprejeti dejstva, da imajo tako slabo kontrolirane institucije tako veliko odgovornost za zdravje useh. Tipično se monopol ZZS odraža v odsotnosti stroškovne kontrole pri naročilih zdravil in tehničnih pripomočkov ter opreme, ignorirajo se farmakoekonomski učinki zdravil, terapij in opreme. To pomeni, da je **zdravstvo postalo renta za farmacevtsko in vledrogeristično industrijo ter preprodajalce zdravstvene tehnične opreme**. Ker sklepamo, da ni izbira posameznika, da svoje zdravje prepušča negotovemu financiranju, ki mu gre predusem za rente, se zauzemamo, da se lahko posameznik sam odloči, komu bo zaupal sredstva za zdravstveno zavarovanje. Če je to npr. nemška zdravstvena zavarovalnica in ne ZZS, mora biti to posamezniku omogočeno.

Slovenija ima samo eno zdravstveno zavarovalnico, ki ponuja obvezno **zdravstveno zavarovanje – ZZS. Konkurenca v tem segmentu ne obstaja**, povedano drugače, vsi državljani smo odvisni od uspešnosti poslovanja ene same zavarovalnice, oziroma je uspešnost sanacije zdravstvenega stanja državljanov odvisna od tega, ali je monopolist ZZS sposoben poslovati uspešno. Poleg tega kot edini ponudnik na trgu nima spodbud za učinkovite procese in delovanje, saj število izvedenih storitev odmeri glede na višino razpoložljivih sredstev. Upoštevajoč dejstvo, da je to eden izmed največjih finančnih skladov v Sloveniji, ki si de facto sam sestavlja regulativo, ki negira kakršnokoli potrebo po uvedbi aktuarskih izračunov in ki se sam nadzira, izpostavlja državo izjemno visokemu tveganju razpada celotnega zdravstvenega sistema zaradi monopolistične strukture trga. Primerljivi podatki kažejo, da nobena izmed držav takega tveganja ne uzakonja.

Poleg izjemnega tveganja predstavlja monopol na trgu obveznega zdravstvenega zavarovanja tudi možnost nastanka nesorazmernih stroškov poslovanja. Ti se prenesejo v znižanje sredstev za zdravstveno dejavnost in omogočajo, da neuspešnost pogajanj s farmacevtsko industrijo, bolnišnicami ter dobavitelji medicinske

opreme in tehničnih pripomočkov pouzroči omenjenim dobičke in visoke stroške za javni zdravstveni sistem, ki ga morajo plačevati državljanji, saj ni zagotovljena izbira, ki bi jim omogočala prehod na kakšno drugo zdravstveno zavarovalnico, ki omogoča obvezno zdravstveno zavarovanje in je učinkovitejša pri porabi sredstev zavarovancev. Zato je potrebno v zdravstveni sistem kot partnerje za dogovarjanje vključiti tudi zdravstvene zavarovalnice in jim z zakonskimi določili omogočiti njegov razvoj (odprtje trga za nove oblike zavarovanj, kot je npr. zavarovanje za dolgotrajnejšo oskrbo) oziroma jim omogočiti izvajanje obveznega zdravstvenega zavarovanja ter tako storiti prvi korak h konkurenci na tem področju.

Trdimo, da je **način upravljanja in nadziranja bolnišnic neučinkovit**. Upoštevujoč način imenovanja uprave in delovanja nadzornih organov je nemogoče enolično določiti linije obveznosti in odgovornosti v bolnišnici ter posledično posledice neuspešnega upravljanja in nadziranja. Krščanski demokrati se zavzemamo za spremembo organizacijske strukture bolnišnic, saj jo želimo urediti po vzoru gospodarskih družb. Zagotovo so tudi zdravstvene zavarovalnice pripravljene kapitalsko ustopiti v sistem financiranja na investicijskem področju ter ponuditi alternativno upravljanje bolnišnic na temelju stroškovne učinkovitosti, seveda pod pogojem univerzalne dostopnosti in ustrezno regulacijo s strani države. Zavarovalnice namreč že danes poslujejo po načelu gospodarskih družb, z jasno opredeljenimi cilji, pooblastili, odgovornostmi, vzpostavljenimi učinkovitimi procesi in usmeritvijo k nenehnemu napredku. Hkrati je njihovo poslovanje zelo regulirano s strani Agencije za zavarovalni nadzor in poteka po evropski direktivi Solventnost II.

Krščanski demokrati smo proti nadaljnjemu zavračevanju specializacije bolnišnic po posameznih dejavnostih in proti zavračevanju z uveljavljanjem dobrih praks iz tujine na tem področju. Prav tako je potrebno pri izvajalcih zdravstvenih storitev vzpostaviti bolj konkurenčno okolje, kjer se srečata ponudba in poupraševanje in s tem vzpodbuda izvajalcem, da stremijo k izboljšanju zdravstvenih storitev. V slovenskem zdravstvenem sistemu je **država lastnik bolnišnic, naročnik in plačnik storitev ter regulator**. Takšna sistemska ureditev ne spodbuja izvajalca k napredku, zato predlagamo, da se

uzpostavi bolj konkurenčno okolje, prvi korak k temu je lahko izvedba pilotskega projekta upravljanja ene od bolnišnic zasebnim zainteresiranim ustanovam, pod ustrezno regulacijo države.

V NSi razumemo trenutni sistem financiranja v zdravstvu kot mehanizem, ki ne stimulira kakovostnih in produktivnih izvajalcev in posameznikov v zdravstvu ter ne sankcionira nekakovostnih in neproduktivnih zdravstvenih storitev, institucij in posameznikov. Menimo, da imajo državljani in državljanke pravico vedeti, kakšna je kakovost bolnišnic in zdravnikov, ki jih preko prispevka za zdravstveno zavarovanje plačujejo. Zato želimo takšen zdravstveni sistem, kjer je kakovost bolnišnic informacija javnega značaja.

Po našem mnenju so **razlogi za takšno stanje zdravstvenega sistema v Sloveniji naslednji:**

1. organiziranost zdravstvenega sistema in posameznih javnih zdravstvenih zavodov;
2. premajhna kontrola porabljenih sredstev;
3. ne povsem določena mreža javne zdravstvene dejavnosti;
4. dolgoročna finančna neuzdržnost zdravstvenega sistema;
5. nedorečenost pravic iz javne zdravstvene blagajne (košarica pravic);
6. nestandardizacija uporabljenih materialov in storitev pri zdravljenju;
7. nejasna razdelitev vlog deležnikov v sistemu (zavarovalnice, ki izvajajo PZZ, niso deležniki pri pogajanjih z izvajalci in širše ...);
8. izvajalci ne delujejo na trgu, kjer se konkurira s ponudbo in kakovostjo;
9. korupcija in klientelizem oziroma premočan vpliv interesnih skupin na področju dobave zdravil, materialov in medicinskih pripomočkov;
10. čakalnih vrst se ne obuladuje in se v zadnjem obdobju, kljub dodatnemu denarju, ki je bil v sistem vložen, še povečujejo.

1.3. CILJI PRENOVE ZDRAVSTVENEGA SISTEMA V SLOVENIJI

Zdravstveni sistem je potrebno prenoviti, da bi dosegli naslednje cilje: zadovoljstvo državljanov, enovitost zdravstvenega sistema in dolgotrajne oskrbe, jasno košarico pravic, dolgoročno finančno stabilnost, umestitev standardov in normativov, upeljavo konkurenčnosti, uporabo naprednih tehnologij, prednost preventivi, preoblikovanje statusa izvajalcev in njihova mednarodna uveljavitev ter izkoreninjenje korupcije, klientelizma in nepotizma v zdravstvu.

a. Zadovoljstvo državljanov

Sistem je po meri ljudi, prebivalcev Slovenije. V središču je človek in njegovo preventivno ter kurativno zdravljenje.

b. Enovitost zdravstvenega sistema in dolgotrajne oskrbe

Zaradi prepletenosti področij menimo, da je smiselna enovita ureditev obeh področjih. Enovita ureditev zdravstvenega sistema in dolgotrajne oskrbe je tudi dobra praksa v tujini.

c. Jasna košarica pravic

Košarico, kjer so jasno določene pravice in standardi, je potrebno oblikovati po načelu dolgoročne finančne stabilnosti, saj trenutna ureditev ni dolgoročno finančno vzdržna.

d. Dolgoročna finančna stabilnost

Pri uvajanju sprememb je zelo pomembno, da zagotovimo dolgoročno stabilnost in ne iščemo rešitev zgolj za kratkoročno delovanje.

e. Umestitev standardov in normativov

Pomanjkljivost današnjega sistema je zagotovo tudi zagotovitve enakourednih storitev posameznikom in primerljivost med enakimi storitvami posameznih izvajalcev, saj standardi in normativi niso vzpostavljeni. Za zagotavljanje kakovosti storitev in konkurenčnosti je čim prej potrebno upeljati standarde in normative.

f. Vpeljava konkurenčnosti

Konkurenčnost med ponudniki osnovnega zdravstvenega zavarovanja in izvajalci zdravstvenih storitev ter izvajalci dolgotrajne oskrbe in zavarovalnic je nujna, da lahko odpravimo trenutne nepravilnosti. Ker sta zdravstvo in dolgotrajna oskrba področji, ki morata biti dostopni vsem državljanom, ne glede na socialni status, možnost plačila, starost, etično pripadnost itd. zagovarjamo regulirano konkurenčnost, in sicer s strani države. Konkurenčnost bi pomenila kakovostnejše in hitrejše storitve ter skrajševanje čakalnih vrst. Konkurenca tako med izvajalci kot med zavarovalnicami ustvarja pritisk na krajšanje čakalnih dob. Plačila po izvedenih storitvah bodo omogočila večjo učinkovitost in pretočnost. Z vpeljavo konkurenčnosti je možnost izbire zavarovalnice glede na premijo, ponudbo izvajalcev, čakalne dobe in druge storitve, ki jih nudi posamezna zavarovalnica.

g. Uporaba naprednih tehnologij

Nové tehnologije, ki se pojavljajo v svetu, prinašajo zelo uspešne rezultate zdravljenja. Predlagamo, da se v Sloveniji uporaba naprednih tehnologij ustrezno umesti, hkrati pa se jasno opredeli tudi uporaba starih tehnologij. To področje v Sloveniji trenutno ni ustrezno umeščeno.

h. Poudarek na preventivi

Analize namreč kažejo, da lahko z uspešno preventivo na marsikaterem področju močno znižamo stroške zdravljenja ter posamezniku lažje in hitreje pomagamo k ozdravitvi.

i. Preoblikovanje statusa izvajalcev

Da si lahko zasebni izvajalci in javni zavodi med seboj konkurirajo, je potrebno preoblikovanje javnih zavodov. Preoblikovanje mora slediti v smer ureditve oseb javnega prava po načelu gospodarskih družb.

Mednarodna uveljavitev izvajalcev, inovacij in znanja

Ugotavljamo, da ima slovenski zdravstveni sistem kljub ugotovljenim pomanjkljivostim, veliko odličnih izvajalcev zdravstvenih storitev, inovatorjev ter urhunskega medicinskega znanja, za katere bi

bila potrebna še večja mednarodna uveljavitev. Številni strokovnjaki prav zaradi slabega in nedelujočega sistema, priložnosti iščejo v tujini, kar je velika škoda. Strokovnjake moramo znati zadržati v Sloveniji.

j. Izkoreninjenje sistemske korupcije, klientelizma in nepotizma u zdravstvu

Problem tiči u šibkem nadzoru ter specifičnosti našega zdravstvenega sistema. Korupcija u zdravstvu je na marsikaterih točkah žal sama ugrajena u sistem, ki je zastarel in tako ponuja številne možnosti izkoriščanja. Načina financiranja in naročanja u slovenskem zdravstvu namreč že samo po sebi predstavljata določena tveganja. Skupno javno naročanje, ki naj bi bil odgovor na korupcijo u zdravstvu, žal ne kaže zelenih rezultatov. Problem neduomno je, da ena in ista podjetja dobavljajo medicinske pripomočke in popolnoma obuladujejo trg in tudi javna naročila.

1.4. KLJUČNE SPREMEMBE PRI POSODOBITVI ZDRAVSTVENEGA SISTEMA

Po našem mnenju je za posodobitev zdravstvenega sistema u Sloveniji potrebnih naslednjih pet ključnih sprememb: preoblikovanje ZZZS in sprememba financiranja, upeljau konkurenčnosti u obveznem zdravstvenem zavarovanju, spodbujanje konkurenčnosti med izvajalci zdravstvenih storitev, ureditev dolgotrajne oskrbe. Pri tem je potrebna močna regulatorna uloga države.

1.4.1. NOVA VLOGA ZZZS

ZZS s predlogom krščanskih demokratov dobiva nove naloge. Predlog NSi predvideua nadgradnjo ZZZS-ja u javno agencijo za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo (AZDO), katere primarna naloga bo zbiranje javnih sredstev in financiranje pravic ter zagotavljanje storitev pri izvajalcih, ki so nacionalnega pomena. Mreža in struktura ZZZS je danes učinkovito vzpostavljena in delujoča po celotni Sloveniji, zato je treba to strukturo obdržati. Zbrana sredstva se tako za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo nato preusmeri k zdra-

ustvenim zavarovalnicam, ki se nato dogovarjajo in plačujejo izvajalce storitev. Agencija torej opravlja poglavitno nalogo, in sicer zbiranje prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje in dolgotrajno oskrbo ter drugih virov financiranja obveznega zavarovanja. Zbrana sredstva za obvezno zavarovanje razdeli med zdravstvene zavarovalnice glede na portfelj posamezne zavarovalnice, pri tem pa upošteva že prej zbrane podatke o sami prijavi v zavarovanje. Te podatke bodo zavarovalnice agenciji posredovale preko elektronskega sistema. Ta način delovanja je seveda odvisen od upeljave konkurenčnosti, kar je opisano v nadaljevanju. Agencija vodi tudi nadzor in preglednost nad zavarovanostjo, je skrbnik za ažurnost pri plačevanju prispevkov ali pa za morebitno izterjavo neplačanih obveznosti. Torej ZZS pridobi novo organizacijsko obliko, to je status agencije, ki zbira prispevke za zdravstveno zavarovanje in dolgotrajno oskrbo in se posveča izvajanju javnega interesa in nacionalne strategije na področju zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe ter ohranja celovitost obeh sistemov. Je organizator celotnega sistema, da deluje uspešno in brez anomalij ter je stabilno in uspešno.

1.4.2. SPREMEMBA V FINANCIRANJU

Finančna sredstva v predlogu NSi temeljijo na pravičnem socialnem modelu zdravstvenega zavarovanja, le-ta pa se dopolnjuje s sistemom vzajemnih zavarovanj. Trdno smo prepričani, da morajo biti temelji financiranja zdravstvenega sistema solidarnost, pravičnost in vzajemnost. Glavni vir financiranja po predlogu NSi še vedno ostajajo javna sredstva, veliko ulogo pa imajo tudi zasebna sredstva. Pričakuje se, da bodo v prihodnost bolj kot razpoložljiva sredstva rasle potrebe po storitvah, zato bo potrebno poiskati tudi nove vire financiranja. Glede na finančni položaj Republike Slovenije in makroekonomske napovedi ne pride v poštev, da bi država v kratkem namenila več denarja za zdravstveno blagajno. Zaradi velikega pritiska demografske strukture, hitrega razvoja novih metod zdravljenja, zdravil, tehnologije, se bodo potrebe po finančnih sredstvih v prihodnje povečevale (ocenjeno je, da se bodo potrebe povečevale s povprečno letno stopnjo 2,5 % BDP – na podlagi referenčnega scenarija AWG z vključeno medicinsko inflacijo) hitre-

je kot bodo rasla razpoložljiva sredstva, za katera je ocenjeno, da bodo naraščala skladno z gospodarsko rastjo (UMAR ocenjuje, da bo BDP v prihodnjih letih naraščal s povprečno letno stopnjo realne rasti okrog 2 % BDP). Glavni vir financiranja zdravstvenega sistema torej še naprej ostajajo javna sredstva. Ob tem izpostavljamo, da predlog NSi predvideva tudi preoblikovanje javnih zdravstvenih zavodov v javna podjetja, ki imajo jasno opredeljeno lastništvo. S tem se bistveno razbremenijo in zmanjša tudi težavo financiranja potrebnih investicij in naložb v zdravstvo (nakup opreme in prostorov), kar je v okviru javnega sektorja vedno proračunski problem. Zmanjša se tudi težava koruptivnega tveganja. Na ta način bomo dobili potrebno jasnejšo razmejitev med financiranjem izvajanja programov in financiranjem sistema, oziroma razvoja. Namreč, zasebni zavodi so zlasti bolj motivirani za različne izboljšave ter splošno učinkovito delovanje kot javni zavodi. Javne zavode kljub želji po napredku mnogokrat zavirajo ključni državni odločevalci, ki vedno ne razumejo dotičnih potreb javnih zavodov.

TABELA 1: VIRI FINANCIRANJA ZDRAVSTVENEGA SISTEMA

1. steber	2. steber
JAVNA SREDSTVA	ZASEBNA SREDSTVA
Prispevki zaposlenih	Plačila iz žepa
Prispevki delodajalcev	Dodatna zavarovanja
Proračun	Obvezno zdravstveno zavarovanje
Lokalne skupnosti	Obvezno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo
ZPIZ – dodatek za pomoč in postrežbo	Obvezno zavarovanje za delodajalce
NOVI VIRI	

1.4.3. POSTOPNA KONKURENČNOST NA OBVEZNEM ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

Trenutno na slovenskem trgu na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja vlada monopol. Edini ponudnik obveznega zavarovanja je namreč ZZZS, kar iz več vidikov zagotovo ni dobro.

Posledice monopola najbolj občutijo prav državljani, saj nimajo možnosti izbire najboljšega ponudnika. Smo ena redkih držav EU, kjer še vedno zatiramo konkurenčnost pri ponujanju zavarovanja. Zdajšnji monopol ZZS, ki vodi v uraunilovko med izvajalci in je usiljen zavarovancem ne glede na svojo učinkovitost, ne spodbuja niti konkurenčnosti med izvajalci. V predhodnem razdelku je opisano delovanje javne agencije za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo, ki postane ključni akter sistema. Delovanje agencije temelji na oblikovanju dveh posebnih skladov: sklad za zdravstvo in sklad za dolgotrajno oskrbo. V oba sklada se zbirajo javna sredstva, ki se potem naprej porazdeljujejo zdravstvenim zavarovalnicam, ki izvajajo zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za dolgotrajno oskrbo. S tem načinom delovanja se preide v sistem z več plačniki, za razliko od sedaj, ko je plačnik na OZZ samo eden. Prav to je ključ do konkurenčnosti, kar seveda privede do tega, da zavarovalnice na trgu tekmujejo in se borijo za pridobitev čim večjega števila zavarovancev. **Po predlogu NSi bodo zavarovalnice kupile storitve od izvajalcev storitev**, kar upelje konkurenčnost med izvajalci storitev. Prav ta način spodbuja tako izvajalce kot zavarovalnice k večji učinkovitosti, transparentnosti, k hitrejšemu razvoju, oziroma k usemu, kar je v korist in dobro zavarovancu/državljanu.

Z uvedbo konkurenčnosti tudi na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja bodo tako **zavarovalnice morale zasledovati cilj večje učinkovitosti in zagotavljanje dodatnih ugodnosti** za svoje zavarovance, saj bo od števila zavarovancev odvisno njihovo poslovanje. Tega sedaj ZZS-ju ni potrebno, saj je edini ponudnik obveznega zdravstvenega zavarovanja. Konkurenčnost pri ponujanju obveznega zdravstvenega zavarovanja torej pomeni boljše, cenejše in hitrejše storitve. Zavarovalnice si bodo prizadevale za državljana, saj je od njegove izbire odvisno, koliko denarja bo posamezna zavarovalnica prejela. **Zavarovanci bodo po predlogu NSi prosto izbirali zavarovalnico**, prav tako bodo zavarovalnice same prosto oblikovale premije. Prehod je postopen in ob soglasju ključnih deležnikov.

1.4.4. KONKURENČNOST MED IZVAJALCI ZDRAVSTVENIH STORITEV

Konkurenčnost med izvajalci zdravstvenih storitev bo le-te vodila v najbolj učinkovito organizacijo in kakovostne storitve. Izvajalce, ki ne bodo mogli zagotavljati postavljenih normativov in standardov, bo trg namreč izločil. Posledično se bodo izvajalci morali sprotno prilagajati trgu oziroma potrebam državljanov. Poudariti je potrebno, da ima ključno vlogo država, ki mora to področje ustrezno regulirati. Na področju nekaterih pravic (npr. tiste, ki jih financira agencija - npr. nujna medicinska pomoč itd.) se po predlogu NSi ohrani dogovorni sistem, kakršnega poznamo danes. To je namreč pomembno zaradi stabilnosti zagotavljanja storitev. Pri zagotavljanju oziroma nakupu ostalih storitev, se uvede regulirana konkurenčnost, in sicer na strani ponudbe zavarovanj in izvajalcev tako zdravstvenih storitev kot storitev dolgotrajne oskrbe kot tudi na strani povpraševanja. Predlagamo, da je vsem izvajalcem storitev treba zagotoviti samostojnost, autonomnost in način dela kot vsem drugim pravnim osebam. **To tudi pomeni, da je javne zavode treba preoblikovati v javna podjetja**, ki imajo seveda ustrezno in zahtevano managersko strukturo. Ta podjetja oz. management v podjetju sami nosijo odgovornost za poslovne rezultate. V sistemu je treba upeljati tudi možnost **merljivosti kakovosti izvajanja zdravstvenih storitev** in storitev dolgotrajne oskrbe. To bo namreč omogočalo pogoje za vzpostavitev možnosti za primerjavo med izvajalci tako plačnikom kot tudi upravičencem storitev. To je tisti osnovni temelj, da se razvije razlikovanje med izvajalci predvsem glede kakovosti, cene in učinkovitosti.

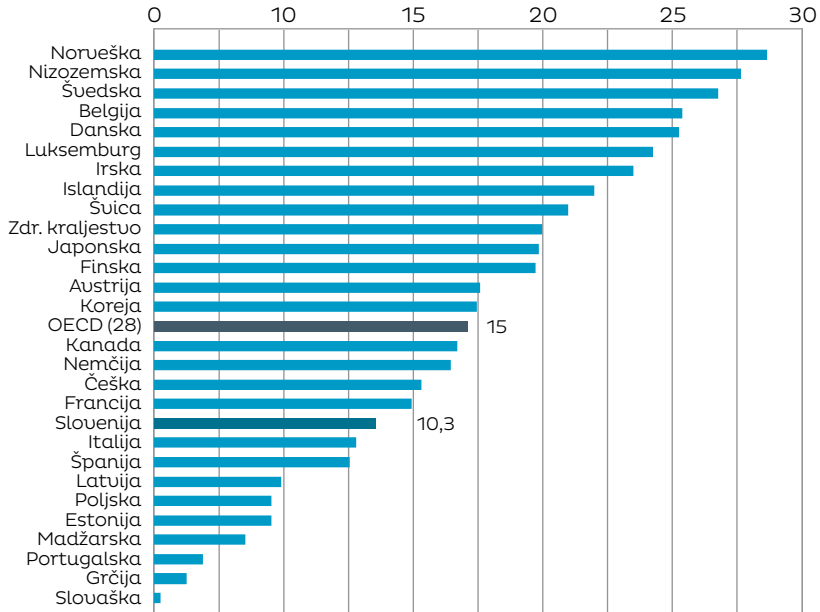
1.4.5. DOLGOTRAJNA OSKRBA

Dolgotrajna oskrba v Sloveniji še ni zakonsko urejena. Storitve dolgotrajne oskrbe so sestavljene tako iz socialnega področja kot zdravstvenega področja. Za tiste pravice, ki po sami naravi sodijo v področje dolgotrajne oskrbe, so na voljo sredstva, ki so zagotovljena iz različnih javnih virov (npr. Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, proračun RS, občine). Poleg tega se za plačevanje oziroma doplačilo storitev

zagotavljajo tudi zasebna sredstva oseb, ki so uporabljale določene storitve in sredstva njihovih svojcev.

Ključno je, da sledimo razvoju alternativnih ustanov za dolgotrajno oskrbo in zagotavljamo širitev zdravstvene oskrbe. Ponuditi je treba storitve tudi na domu in v obliki sosedске oz. prostovoljne pomoči. Je pa pomembno zagotavljanje finančnih dajatev tako za tiste osebe, ki so odvisne od drugega, kot tudi za posameznike, ki izvajajo neformalno pomoč. Tako se namreč poveča predusem možnost izbire upravičencem. Tiste storitve, ki se zagotavljajo izključno preko zavarovanja za dolgotrajno oskrbo morajo slediti temeljnemu načelu, in sicer da je preventivna pred rehabilitacijo ter kratkotrajna oskrba pred dolgotrajno.

SLIKA 6: DELEŽ IZDATKOV ZA DOLGOTRAJNO OSKRBO (HC.3) V IZDATKIH ZA ZDRAVSTVO, 2014

Vir: UMAR, OECD Stat 2016; SURS – Izdatki in viri financiranja za zdravstvo (junij 2016) ali Dolgotrajna oskrba (december 2016).

1.5. PREDLOG PRAVIC

Krščanski demokrati predlagamo, da se oblikujejo pravice iz standardne košarice/primerna košarica, pravice iz košarice za varstvo pri delu, pravice iz sklada za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo in pravice, ki niso del obveznih zavarovanj.

Pravice iz standardne košarice/primerna košarica

Pravice iz standardne košarice se definirajo glede na razpoložljiva sredstva. Trenutna košarica pravic ni dolgoročno finančno vzdržna, prav tako ni jasne razmejitve pravic v sami zakonodaji oziroma so le-te zelo ohlapno določene in posledično se enostransko v škodo zavarovancem krčijo. Sedanja košarica je neuzdržna tudi zato, ker je preobsežna glede na vse sposobnosti financiranja, posledično se primanjkljaj finančnih sredstev rešuje tako, da se izvajalcem zmanjšujejo sredstva. **Zato v NSi predlagamo, da se košarico dosledno zakonsko uredi.** Morebitno breme naraščajočih stroškov v prihodnosti zaradi demografskih trendov, napredka na področju zdravstva ipd. se ne prenese v celoti na zavarovance oziroma državljanke, ampak predlog NSi stremi k enakomerni in pravični obremenitvi vseh akterjev v sistemu.

Potrebno je določiti primerno košarico pravic tako na področju zdravstva kot na področju dolgotrajne oskrbe. Pravice se določijo na podlagi razpoložljivih sredstev ter po unaprej predpisanih standardih in normativih.

Po predlogu NSi bodo v primerno košarico vključene **use storitve, ki pokrivajo ključne zdravstvene potrebe prebivalstva.** Gre torej za standardizirane storitve, do katerih imajo državljanji vedno neomejeno in prosto dostopnost, pri čemer ni pomembno njihovo finančno stanje. Te storitve so po predlogu NSi v celoti plačane iz sklada obveznega zdravstvenega zavarovanja in zavarovanja za dolgotrajno oskrbo. Ob tem velja poudariti, da mora biti sleherni storitev v standardni košarici pravic dosledno definirana s standardom, učinkovitostjo, dostopnostjo v času, skladno z medicinsko določenimi kriteriji.

Po predlogu NSi bo primerna košarica zavarovancu omogočila bolj transparentno in enostavno sklepanje zavarovanj ter splošno uveljavljanje pravic. Državljan bo namreč sam sklenil obvezno zavarovanje s tistim ponudnikom zavarovanja, ki ga bo sam izbral. In ključno: predmet zavarovanja je prav standardna košarica, ki državljanu zagotavlja določen **obseg pravic do določenega standarda in je krita v celoti**. Ob tem poudarjamo, da v primeru več košaric, postaja obseg pravic nepregleden, kar pomeni, da je na slabšem predusem zavarovanec.

Pravice iz košarice za varstvo pri delu

Ločeno se vodijo sredstva, ki so namenjena boleznim in poškodbam na delu ter poklicnim boleznim.

Pravice iz sklada za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo

Za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo (Agencija). To so storitve, ki so nacionalnega pomena in so financirane s strani države.

Pravice – niso del obveznih zavarovanj

Pravice, ki niso del obveznih zavarovanj, so storitve, zdravila, medicinski pripomočki, ki presegajo standard košarice, ter storitve, kot so npr. lepotni posegi, preventivne zobozdravstvene storitve itd.

1.6. DELOVANJE NOVEGA SISTEMA

Za delovanje sistema je potrebna sprememba vlog ključnih deležnikov: ZZZS, Ministrstva za zdravje, NIJZ, nova vloga zdravstvenih zavarovalnic, kot tudi novo delovanje izvajalcev zdravstvenih storitev in izvajalcev dolgotrajne oskrbe, uvedba konkurence na področju zavarovalnic in izvajalcev, uvedba standardov in normativov ter preoblikovanje javnih zavodov v javna podjetja.

Javna sredstva se zbirajo v javni agenciji za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo (AZDO), nato pa se delijo na dva ločena sklada: sklad za zdravstvo in sklad za dolgotrajno oskrbo. Sklada razdeljujeta sredstva zdravstvenim zavarovalnicam ter financirata storitve izvajalcem, ki so splošnega družbenega pomena npr. nacionalni

preventivni programi. Sklada zbirata javna sredstva in jih prerazdelujeta zavarovalnicam, ki izvajajo zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za dolgotrajno oskrbo. To prinaša konkurenčnost med zavarovalnicami, ki na trgu tekmujejo z dodatnimi ugodnostmi za zavarovance oz. z dodatnimi zdravstvenimi zavarovanji za pridobitev zavarovancev. Zavarovalnice kupujejo storitve od izvajalcev storitev in na takšen način se posredno vzpostavi tudi konkurenčnost med izvajalci.

Rezultati sprememb:

- večja dostopnost do storitev,
- večja možnosti izbire,
- večja prilagodljivost,
- večja preglednost nad delovanjem sistema,
- večja učinkovitost sistema,
- več investicij in novih tehnologij,
- večja varnost,
- nižje cene nekaterih storitev,
- poenostavljeni postopki.

Navedene spremembe torej pomenijo:

- Možnost izbire izvajalca pod enakimi pogoji med domačimi, tujiimi, javnimi in zasebnimi izvajalci.
- Izbor izvajalca storitev bo potekal glede na potrebe uporabnika bodisi glede na kakovost storitev ali čakalno dobo ali oddaljenost od svojega bivališča ali izvajalčeve reference.
- Storitve bo izvedena v dostojnem času.
- Celovito obravnavo na področju dolgotrajne oskrbe.

1.7. KLJUČNI AKTERJI ZDRAVSTVENEGA SISTEMA IN NJIHOVE NALOGE

Organizacija sistema, kot jo predlaga NSi, bo organizirana na način, da učinkovito povezuje in usklajuje interese deležnikov v sistemu. Zdravstveni sistem in sistem dolgotrajne oskrbe sta zelo zapletena organizacijska sistema, ki povezujeta politične, administrativne,

družbene in zasebne dejavnosti. Prav to rešujejo nekoliko spremenjene vloge akterjev.

1.7.1. MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE IN DOLGOTRAJNO OSKRBO

Ministrstvo za zdravje mora postati aktiven dejavnik zdravstvene oziroma socialne politike, ki:

- sprejema strategijo razvoja zdravstva in dolgotrajne oskrbe,
- skrbi za zagotavljanje javnega interesa na področju zdravstva oziroma dolgotrajne oskrbe,
- je nadzornik delovanja sistema,
- skrbi za vzpostavitev in razvoj standardov in normativov v sistemu,
- skrbi za razvoj zdravstvene oziroma socialne varnosti ter določa usebino osnovnega paketa pravic zdravstvene košarice oziroma košarice dolgotrajne oskrbe,
- skrbi za organizacijo dejavnosti zdravstva oziroma dolgotrajne oskrbe, spodbuja kakovost zdravstvenih programov oziroma programov dolgotrajne oskrbe.

1.7.2. JAVNA AGENCIJA ZA ZDRAVSTVO IN DOLGOTRAJNO OSKRBO

Po predlogu NSi se vzpostavi javna agencija za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo (AZDO), ki nadgradi Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS). Agencija je organizator celotnega sistema, ena od njenih bistvenih nalog je zbiranje sredstev v dva sklada – sklad za zdravstvo in sklad za dolgotrajno oskrbo ter razdelitev zbranih sredstev za obvezno zavarovanje med zavarovalnice. Ob tem velja izpostaviti, da bo agencija plačevala storitve izvajalcem tedaj, ko bo šlo za nujne in urgentne storitve ter storitve javnega zdravja. Izpostavljamo, da bo agencija skrbela tudi za izvajanje vseh ostalih programov, ki so pomembni za razvoj zdravja oziroma so v interesu javne preventive. V primeru morebitnih neskladij med zavarovalnicami in izvajalci pri izvajanju pogodb ima agencija vlogo arbitra. Dosledno preverja, če se upoštevajo in uporabljajo vsi standardi in kvalitete, ali je zagotovljena tudi varnost zdravstvenih storitev.

Nadalje preverja, če usi dogovori potekajo tako, da imajo usi zavarovanci posamezne oziroma dotične zavarovalnice enako dostopnost do storitev. Ugotavlja ali dotična izbrana zavarovalnica pri svojem delovanju spoštuje in upošteva tudi ostale podatkovne standarde ter z delovanjem zagotavlja doslednost in preglednost ali preučuje kakovost storitev in učinkovitost zdravstvenega sistema ter čim krajše čakalne dobe. Prav čakalne dobe se bodo zaradi konkurence zmanjšale oziroma tudi v finančnem interesu zavarovalnic in izvajalcev bo, da nedopustno dolgih čakalnih dob ni.

1.7.3. NACIONALNI INŠTITUT ZA JAVNO ZDRAVJE

Ključne naloge NIJZ so zdravstvena statistika, javno zdravje, vodnje registrov, epidemiologija in ostalo.

1.7.4. AGENCIJA ZA STANDARDE IN KAKOVOST

Ključne naloge so:

- oblikovanje standardov: dostopnosti, materialov, zdravil, medicinskih pripomočkov, zdravstvenih storitev in storitev dolgotrajne oskrbe, itd. (ti nadomestijo sedanja Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja in manjkajoče standarde);
- oblikovanje kazalnikov kakovosti izvajalcev.

1.7.5. IZVAJALCI

Na podlagi uveljavitve modela se bo interes izvajalcev zdravstvenih storitev in storitev dolgotrajne oskrbe še bolj preusmeril na kakovost, sodobne storitve in stabilno poslovanje, k temu bo v veliki meri prispevala konkurenčnost.

Izvajalce zdravstvenih storitev, ki so danes v obliki javnih zavodov, se bo preoblikovalo v javna podjetja, ki imajo jasno opredeljeno lastništvo:

- postanejo bolj motivirani za učinkovito delovanje (zaposlovanje, optimizacija procesov, nabava, izkoristek opreme itd.);
- olajša se problem financiranja naložb v zdravstvo;

- procesi bodo postali veliko bolj transparentni in orientirani na potrebe ter zahteve pacientov;
- odgovornost za učinkovito poslovanje jih bo prisilila k iskanju novih poti za optimizacijo stroškov na eni strani (npr. trda pogajanja o cenah z dobavitelji materialov, opreme) in povečanje prihodkov na drugi strani.

1.7.6. ZAVAROVALNICE NA DELUJOČEM KONKURENČNEM TRGU

Na delujočem konkurenčnem trgu bodo zavarovalnice na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe nudile:

- ponudbo privlačnih zavarovanj, ki odgovarjajo na potrebe zavarovancev;
- predstavljale in zastopale interese zavarovancev v sistemu;
- sklepale pogodbe z izvajalci storitev;
- skupaj z drugimi akterji v sistemu sooblikovale izhodišča za dogovarjanje z izvajalci storitev;
- plačevale storitve;
- izvajale nadzor;
- sodelovale in kreirale zakonodajo (zakonske in podzakonske akte) s področja zdravstva in dolgotrajne oskrbe;
- zavarovalnice se bodo morale vključiti v nacionalne sisteme poročanja agenciji za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo, ministrstvu za zdravje in Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje, SURS itd.

1.7.7. AGENCIJA ZA ZAVAROVALNI NADZOR

Agencija za zavarovalni nadzor ohranja naloge in pristojnosti, kot jih že ima v obstoječem sistemu.

1.7.8. ZAVAROVANCI/UPORABNIKI

Z novim modelom imajo zavarovanci možnost izbire med domačimi, tujimi, javnimi, zasebnimi izvajalci pod enakimi pogoji. Zavarovanec bo izbral izvajalce glede na svoje potrebe bodisi glede na kakovost storitev ali čakalno dobo ali oddaljenost od svojega bi-

vališča ali izvajalčeve reference. Novost za zavarovance je prosta izbira zavarovalnice, pri kateri sklenejo obvezno zavarovanje.

1.7.9. KONCESIJE

Krščanski demokrati ocenjujemo, da so koncesije odigrale pomembno vlogo v stabilnosti zdravstvenega sistema v preteklosti in uporabnikom sistema približale dostopnost do storitev. Koncesije dopolnjujejo javno zdravstvo in so del javnega zdravstva. V useh teh letih se je tudi na področju podeljevanja koncesij in izvajanja koncesijskega dela nabralo veliko izzivov za nadgradnjo. Predussem ocenjujemo, da je potrebno okrepiti nadzor nad podeljevanjem in nadzor nad izvajanjem, tako na primarni kot sekundarni ravni. Za veliko število držav znotraj EU-ja velja, da ne poznajo sistema koncesij in tudi »Direktiva o čezmejnem zdravljenju« izenačuje izvajalce.

1.8. DRUGE SPREMEMBE V ZDRAVSTVENEM SISTEMU

Poleg že navedenih izhodišč za prenovo zdravstvenega sistema v Sloveniji, bomo krščanski demokrati naredili naslednje:

- a. uvedli bomo prostovoljno članstvo v Zdravniški zbornici Slovenije, ki bo zgolj posvetovalno telo pri sprejemanju zakonov in regulacij na področju zdravstva, saj je nedopustno, da bi še naprej aktivno sodelovala pri pripravi zakonov in regulativ z zdravstvenega področja;
- b. poskrbeli bomo za javno objavo rangiranja kakovosti bolnišnic; optimizacija procesov v bolnišnicah in vzpostavitev stroškovne kontrole, ki se bo še zlasti strogo upoštevala pri nabavi medicinskih pripomočkov ter opreme, hkrati bo obvezno upoštevanje farmaekonomskih študij pri razurščanju zdravil na obstoječe liste;
- c. uvedli bomo uveljavljene telemedicinske storitve v usakdanje delo splošnih zdravnikov in tistih specialistov, ki se ukvarjajo s kroničnimi bolniki;

- d. uvedli bomo enotni bolnišnični informacijski sistem z integracijo obstoječih sistemov v en enotni sistem za vseh 26 bolnišnic in priključiteu sistemov v zdravstvenih domovih;
- e. pogoj za zasedbo vseh vodilnih delovnih mest v javnih zavodih je predpisano izobraževanje iz menedžmenta ali dokazilo uspešnosti pri poslovanju, pri čemer je mišljeno ekonomsko uspešno poslovanje;
- f. racionalizirali bomo bolnišnično mrežo ter poskrbeli za večjo specializacijo zdaj splošnih bolnišnic, ki pokrivajo majhna območja;
- g. ukinitev koncesionarskega sistema lekarniške dejavnosti oziroma popolna liberalizacija tega trga;
- h. odprtje trga veledrogeristične dejavnosti in sankcioniranje kartelnih dogovorov, ki zdaj definirajo ta trg;
- i. uvedli bomo nekriudni odškodninski sistem, ki je uveljavljen v skandinavskih državah in Novi Zelandiji. Bolniki s težjimi ali usodnimi posledicami nepričakovanih zapletov zdravljenja so upravičeni do primernih odškovnin v primernem času in ne šele po dolgotrajnih, več deset letnih sodnih postopkih. Na ta način bi unesli večjo pravičnost v sistem, hkrati bi se pripomoglo tudi k bolj odkritemu in temeljitemu strokovnemu analiziranju okoliščin neugodnega dogodka, k lažjemu odpravljanju sistemskih napak, dodatnemu znanju ter tako izboljševanju kakovosti zdravstva. Tak sistem seveda ne pomeni, da se nezaželenih dogodkov ne razišče in sankcionira, če gre dejansko za malomarno medicinsko obravnavo
- j. izbrani družinski zdravnik je center sistema: ob pregledu pacienta izbere in elektronsko naroči specialistične obravnave. Vsa dokumentacija mu je v e-obliki dostopna. Prav tako potrjuje vse specificirane račune specialistov za pacienta. Uvede se medsebojno ocenjevanje družinskega zdravnika in specialista, ki sta obravnavala pacienta.

2.

**DO VIŠJIH PLAČ
Z NIŽJIMI DAVKI**

Narava obstoja države zahteva zagotavljanje nekaterih dobrin in storitev, ki so nujno potrebne za njeno delovanje. Naloga države je namreč ustvariti okvir, ki zagotavlja varnost in urejeno sobivanje ter okolje, v katerem ima posameznik možnost, da razvija svoje potencialne, množi svoje talente, uresničuje svoje sposobnosti, ustvari družino itd. Seveda mora država za financiranje zagotavljanja teh suoboščin, dobrin in storitev oblikovati mehanizem, preko katerega državljanji določeni del svojega dohodka prispevajo v skupni državni proračun. Koncept davkov sam po sebi torej pomeni poseg v lastninsko pravico posameznika, ki pa je utemeljen in upravičen v nujnosti oblikovanja države in delovanja njenih sistemov. Ker gre pri določanju davkov za, sicer upravičen, poseg v lastninsko pravico posameznika, je pri vzpostavitvi davčnega sistema potrebna velika mera racionalnosti in previdnosti. **Neutemeljeno visoka raven davčne obremenitve bi namreč pomenila neupravičen poseg v lastninsko pravico posameznika.**

Preveliko davčno breme je v nasprotju s krščanskodemokratskim načelom subsidiarnosti, po katerem naj se vsi družbeni procesi, pri katerih je to mogoče, opravijo na najosnovnejši družbeni ravni. Država naj v te procese ustopi le takrat, ko se na nižji ravni ne bi mogli več optimalno izvajati. Krščanski demokrati verjamemo, da je posameznik pri ravnanju s finančnimi sredstvi veliko bolj odgovoren in racionalen kot država, zato naj se na državo preko davkov prenese le omejen obseg sredstev, ki so nujno potrebna za delovanje njenih sistemov. Na drugi strani pa naj državljanji obdržijo večji delež sredstev, ki so jih sami ustvarili s svojimi sposobnostmi in delom.

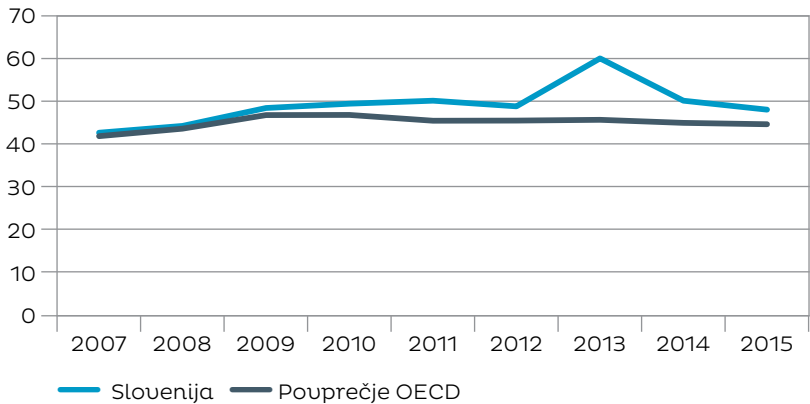
Krščanski demokrati podpiramo davčno politiko, ki je oblikovana z namenom zagotavljanja potrebnih javnih dobrin in storitev, racionalne socialne države ter za delovanje potrebnih državnih mehanizmov. Ob enem pa nasprotujemo davčni politiki, katere namen in posledice so neutemeljeno prerazdeljevanje, zagotavljanje prihodkov izbranim interesnim skupinam, zmanjšanje motiviranosti za produktivnost, nerazumna širitev sistema javne uprave, vpletanje države v gospodarstvo in popačenje trga.

Politika visokih davkov izkazuje veliko nezaupanje do sposobnosti državljanov za upravljanje z denarjem, ki ga sami zaslužijo. Le politika, ki ne zaupa svojim državljanom, od njih zahteva plačevanje previsokih davkov, da bi namesto njih s temi sredstvi upravljala. Krščanski demokrati tako politiko zavračamo.

2.1. SEDANJA DAVČNA OBREMENTEV JE VISOKA

Javna poraba kot delež v bruto domačem proizvodu je eden od pomembnejših kazalnikov, ki jih moramo upoštevati pri oblikovanju davčne politike, saj visok delež javnih izdatkov v BDP zahteva velike proračunske prilive ter posledično obsežne davčne obremenitve.

SLIKA 7: SKUPNI JAVNI IZDATKI KOT % V BDP

Vir: OECD

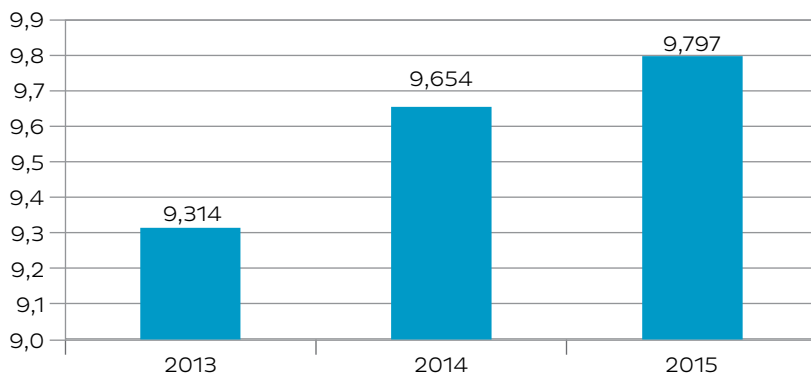
V letu 2015 so znašali javni izdatki po podatkih OECD⁴ 47,8 odstotkov BDP. V letu 2016 pa so se po podatkih Eurostata znižali na 45,5 %.⁵ Trend v zadnjih treh letih je sicer pozitiven, vendar pa gre vzrok za padec odstotka javnih izdatkov iskati predvsem v gospo-

4 <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GOV>

5 http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en

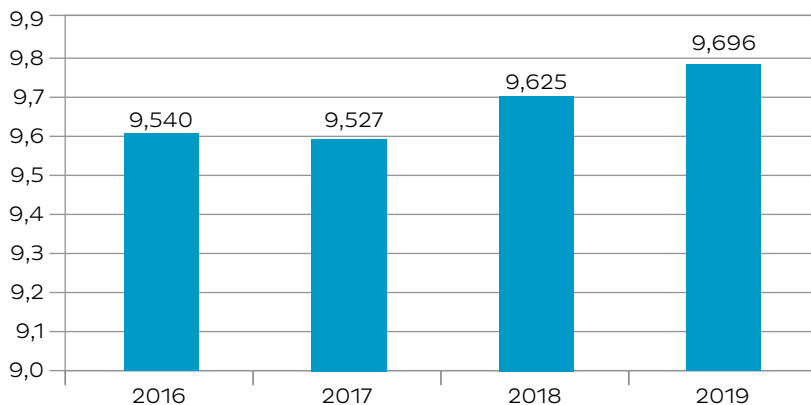
darski rasti, ki je posledica izboljšanja stanja na izvoznih trgih. Na drugi strani v tem času ni bilo zaznati želje vlade za znižanje proračunskih odhodkov.

SLIKA 8: SKUPNI ODHODKI V ZAKLJUČNIH RAČUNIH PRORAČUNA REPUBLIKE SLOVENIJE V MILIJARDAH EUR

Vir: Ministrstvo za finance

SLIKA 9: SKUPNI ODHODKI V SPREJETIH PRORAČUNIH REPUBLIKE SLOVENIJE MILIJARDAH EUR

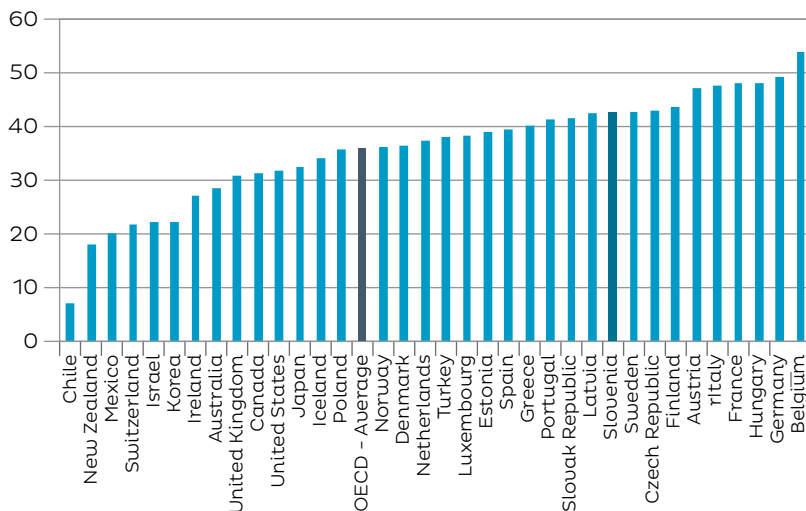
Vir: Ministrstvo za finance

Zniževanje odstotka javnih izdatkov kot delež v BDP je torej zgolj posledica gibanja gospodarskega cikla in ne posledica prizadevanj vlade za zmanjšanje javne porabe. To dejstvo kaže na to, da nimamo zagotovil, da se bo trend zniževanja nadaljeval tudi v naslednjih letih, ampak bo stanje tega kazalnika odvisno zgolj od gibanja gospodarske rasti.

Slovenija je poleg tega tudi v primerjavi s povprečjem OECD, kot je razvidno iz grafa, še vedno med državami z nadpovprečnim odstotkom javnih izdatkov kot deležem v BDP. Za izvedbo dolgoročne systemske reforme zmanjševanja davčnih bremen je nujno zmanjšati tudi odstotek javnih izdatkov v bruto domačem proizvodu.

Na področju davčne obremenitve dela je Republika Slovenija med državami z nadpovprečno visokim odstotkom dajatev. Medtem, ko povprečje OECD znaša 36 %, je breme dajatev na delo v Sloveniji 42,7 %.

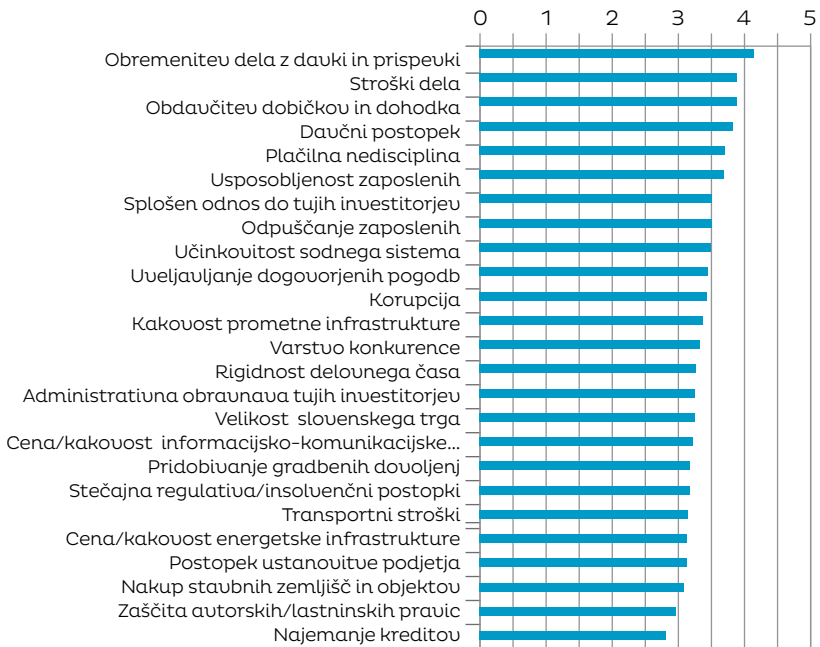
SLIKA 10: POVPREČNO BREME DAJATEV NA DELO V ODSOTKIH (2016)

Vir: OECD⁶

Raziskava agencije SPIRIT⁷ kaže na to, da tuji investitorji med največjimi ovirami za investiranje v Slovenijo vidijo pravo obremenitev dela z davki in prispevki ter stroške dela, takoj za tem pa sledi obdavčitev dobičkov in dohodka ter davčni postopki.

SLIKA 11:: POMEMBNOST POSAMEZNE OVIRE ZA INVE-
STIRANJE V SLOVENIJI – POVPREČNE OCENE NA LEST-
VICI 1–5 (1 – NEPOMEMBNO, 5 – ZELO POMEMBNO), 2016

Vir: Raziskava TNI 2016 za SPIRIT Slovenija⁸

Anketa o poslovanju, izvedena med nemškimi podjetji v Sloveniji v letu 2015⁹ pa kaže na to, da anketiranci med največjimi težavami

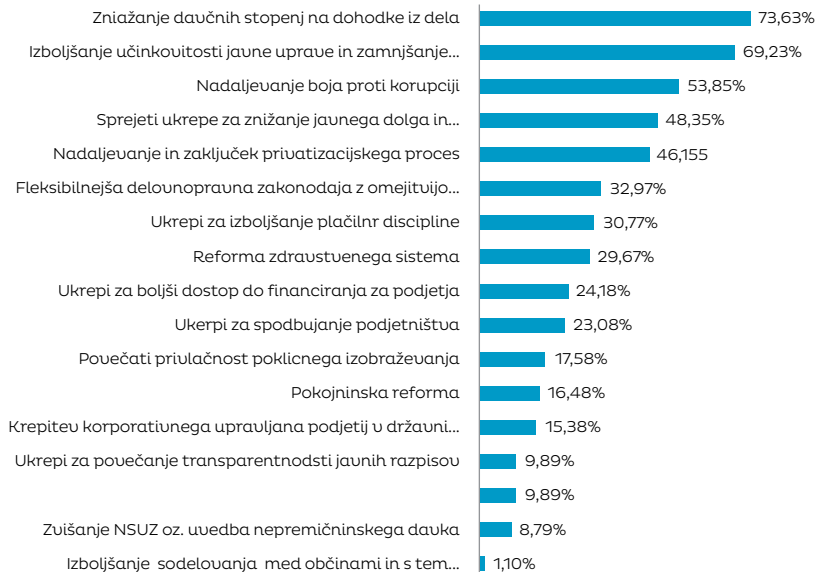
7 Tuji investitorji o slovenskem poslovnem okolju 2016 http://www.spiritslovenia.si/resources/files/Rezultati_raziskave_TNI_2016.pdf

8 http://www.spiritslovenia.si/resources/files/Rezultati_raziskave_TNI_2016.pdf

9 Investicijsko okolje v Sloveniji 2014/2015, Slovensko-Nemška gospodarska zbornica http://slovenien.ahk.de/fileadmin/ahk_slovenien/Dokumente/Umfragen/Anketa_o_poslovnem_okolju_v_Sloveniji_2015.pdf

za konkurenčnost in privlačnosti za naložbe vidijo davčne stopnje na dohodke iz dela ter od ulade kot najbolj nujen ukrep pričakujejo njihovo znižanje.

SLIKA 12: OCENA NEMŠKIH PODJETJI V SLOVENIJI O NAJBOLJ NUJNIH UKREPIH VLADE, 2015

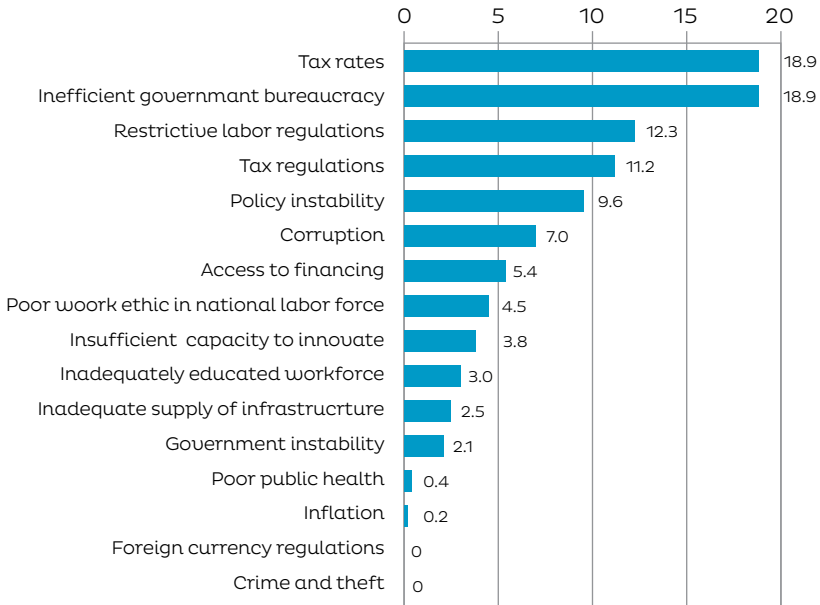
Vir: Slovensko-nemška gospodarska zbornica

Poročilo Svetovnega gospodarskega foruma (WEF)¹⁰ ocenjuje, da so za poslovno okolje poleg neučinkovite državne birokracije najtežavejši faktor prav davčne stopnje.

Poročilo Svetovnega gospodarskega foruma poleg tega ugotavlja, da slovensko davčno okolje ne spodbuja niti k investiranju niti k delu. Spodnji graf kaže primerjavo ocene spodbudnosti davčnega

¹⁰ The Global Competitiveness Report 2016–2017, World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

SLIKA 13: OCENA NAJBOLJ TEŽAVNIH FAKTORJEV ZA POSLOVANJE

Note: From the list of factors, respondents to the World Economic Forum's Opinion Survey were asked to select five most problematic factors for doing business in their country and rank them between 1 (most problematic) and 5. The score corresponds to the responses weighted according to their rankings.

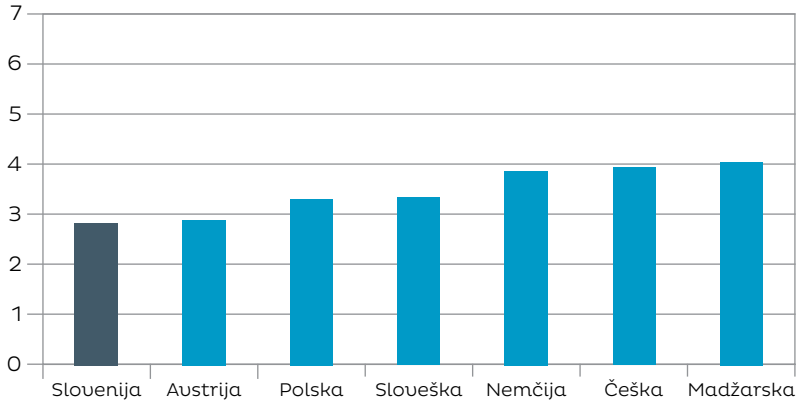
Vir: World Economic Forum

okolja za investiranje sedmih primerljivih držav, med katerimi je Slovenija na zadnjem mestu.

Prav tako je Slovenija med istimi državami s še nekoliko slabšo oceno pristala na zadnjem mestu na področju spodbudnosti davčnega okolja za delo.

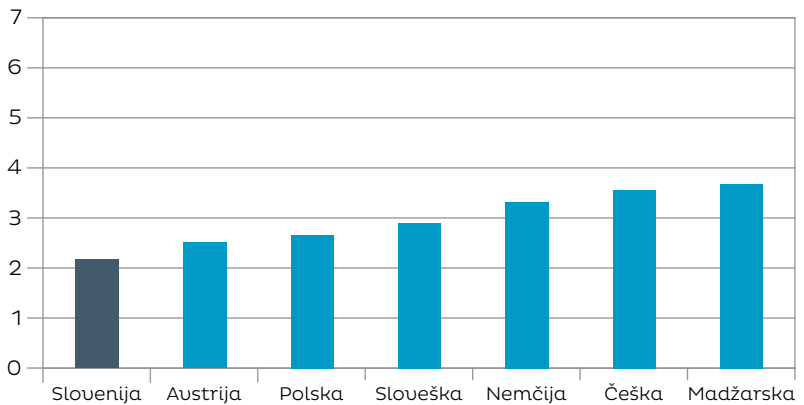
Vpliv obdavčitve na motiviranost za delo je gotovo odvisen tudi od mejne davčne stopnje, ki nam prikaže delež, ki ga mora zavezanec za vsako zasluženno enoto bruto plače nameniti državi. Podatki OECD o tem kazalniku pri najvišji davčni stopnji kažejo, da spada

SLIKA 14: OCENA VPLIVA OBDAVČITVE NA MOTIVIRANOST ZA INVESTICIJE, 2016

Vir: World Economic Forum

SLIKA15: OCENA VPLIVA OBDAVČITVE NA MOTIVIRANOST ZA DELO, 2016

Vir: World Economic Forum

Slovenija med države, katerih davčno okolje je izrazito neugodno za spodbujanje dela. Med državami OECD je Slovenija po tem kazalniku na drugem mestu.

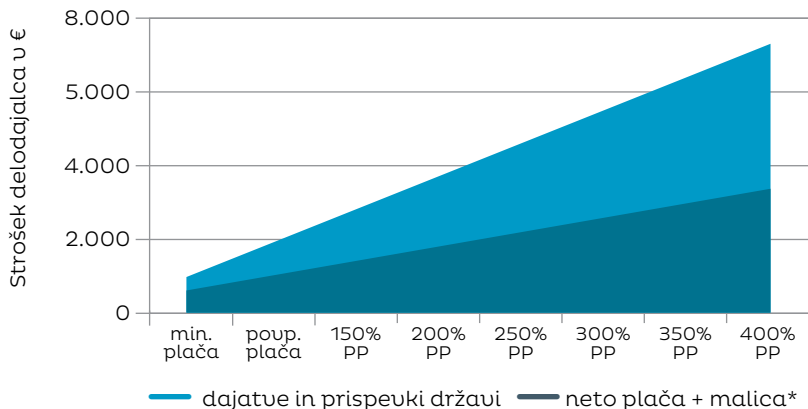
TABELA 2: NAJVIŠJA MEJNA DAVČNA STOPNJA (DOHODNINA IN PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST)

Država	Najvišja mejna davč na stopnja, ki upošteva dohodnino in prispevke za socialno varnost
Portugalska	61,29
Slovenija	61,05
Švedska	60,10
Belgija	59,40
Finska	58,94
Estonija	56,28
Japonska	56,12
Danska	55,79
Francija	55,06
Grčija	55,00
Austrija	55,00
Kanada	53,53
Nizozemska	52,65
Irska	52,00
Izrael	50,00
Australija	49,00
Italija	48,81
ZDA	48,60
Nemčija	47,48
Velika Britanija	47,00
Norveška	46,90
Luksemburg	45,50
Španija	45,00
Islandija	44,40

Država	Najvišja mejna davč na stopnja, ki upošteva dohodnino in prispevke za socialno varnost
Južna Koreja	43,24
Švica	41,73
Čile	40,00
Poljska	38,75
Turčija	35,80
Slovaška	35,05
Mehika	35,00
Madžarska	33,50
Nova Zelandija	33,00
Češka	31,10
Latvija	19,01

Vir: OECD¹¹

SLIKA 16: RAZMERJE MED NETO PLAČO IN MALICO TER DAJATVAMI IN PRISPEVKI DRŽAVI

Opomba: Brez potnih stroškov in z minimalno malico 3,56 € dnevno (mesečno torej u povprečju torej 21,5 kart 3,56 je 76,54 € na mesec)

Vir: Finance¹²

11 OECD: https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TABLE_I7

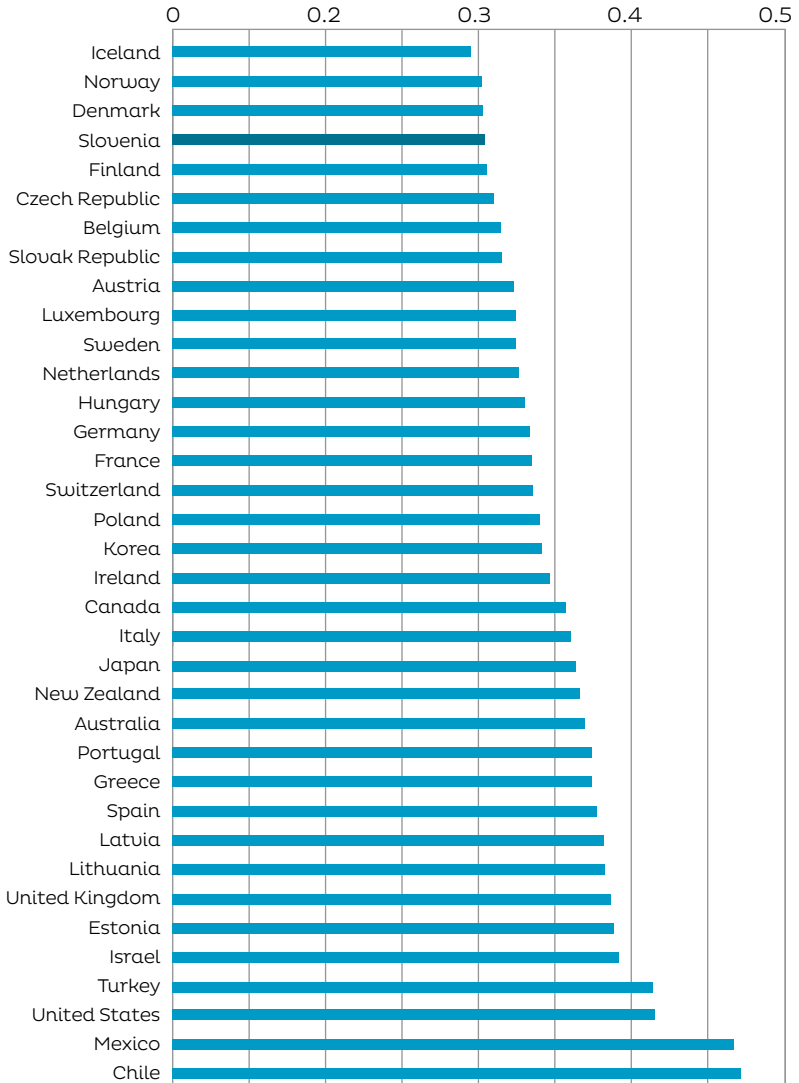
12 <https://www.finance.si/8840345>

Da slovensko davčno okolje ni naklonjeno uspešnim posameznikom z nekoliko višjimi zaslužki, kaže naslednji graf, ki prikazuje delež dajatev in prispevkov v celotni plači. Odstotek dajatev in prispevkov, ki jih zahteva država, se s povečevanjem plače izjemno strmo veča.

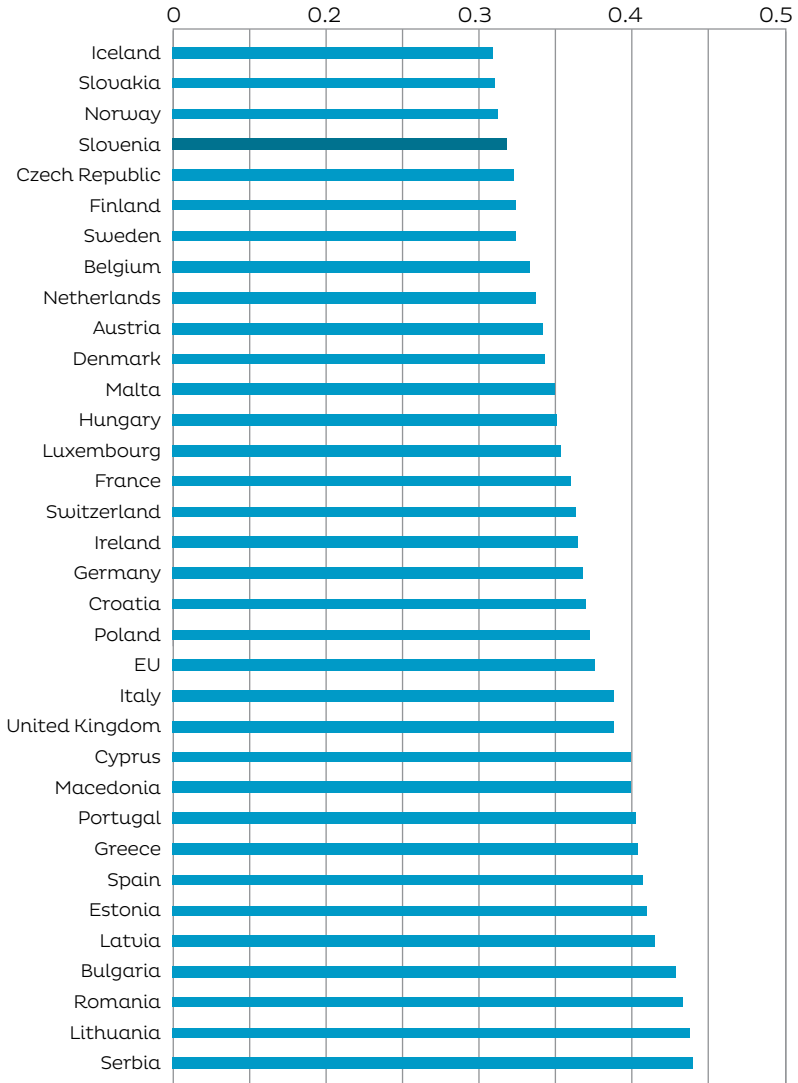
Takšna davčna ureditev gotovo otežuje zaposlovanje visoko kvalificiranih posameznikov, kar ima za posledico oviranje gospodarskega razvoja ter odseljevanje številnih sposobnih mladih Slovencev v tujino. Zaposleni si seveda želijo višjih dohodkov, vendar pa davčna ureditev, ki prinaša tako obsežno davčno obremenjevanje višjih plač, delodajalce neposredno spodbuja k izplačevanju nižjih plač.

Nasprotniki davčne razbremenitve višjih plač trdijo, da bi to prineslo razslojevanje družbe ter krivično povečanje socialnih razlik med državljanji. Podatki Eurostata ter OECD o ginijevem koeficientu, ki kaže neenakomernost porazdelitve dohodka in premoženja, dokazujejo, da je Slovenija ena od držav z najbolj enakomerno porazdeljenim dohodkom in premoženjem. Poleg tega trend kaže na vedno nižjo vrednost tega koeficienta, kar pomeni, da je enakomernost porazdelitve dohodka in premoženja v zadnjih letih vedno večja. Imamo vedno več državljanov, ki ne morejo dostojno preživeti od svojih plač in pokojnin. Srednji sloj v Sloveniji počasi, vendar vztrajno izgineva.

SLIKA 17: GINIJEV KOEFICIENT (2014)

Vir: OECD¹³

SLIKA 18: GINIJEV KOEFICIENT (2015)

Vir: Eurostat¹⁴

SLIKA 19: GINIJEV KOEFICIENT (2016)

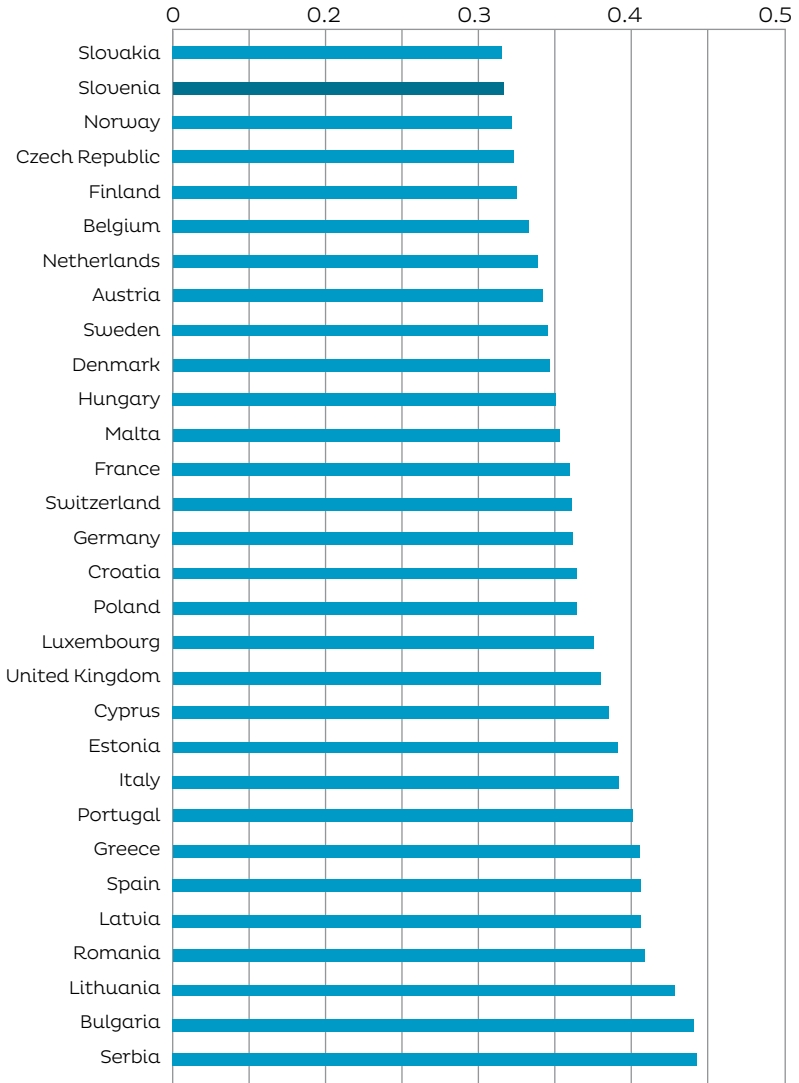
Vir: Eurostat¹⁵

TABELA 3: PRIMERJAVA VIŠINE STOPENJ DAVKA NA DODANO VREDNOST MED DRŽAVAMI EU

Država	Standardna stopnja DDV (u %)	Znižana stopnja DDV (u %)
Madžarska	27	5 / 18
Danska	25	-
Hruška	25	5 / 13
Svedska	25	6 / 12
Grčija	24	6 / 13
Finska	24	10 / 14
Irska	23	9 / 13,5
Poljska	23	5 / 8
Portugalska	23	6 / 13
Italija	22	5 / 10
Slovenija	22	9,5
Belgija	21	6 / 12
Češka	21	10 / 15
Spanija	21	10
Latvija	21	12
Litva	21	5 / 9
Nizozemska	21	6
Bolgarija	20	9
Estonija	20	9
Francija	20	5,5 / 10
Austrija	20	10 / 13
Slovaška	20	10
Velika Britanija	20	5
Nemčija	19	7
Ciper	19	5 / 9
Romunija	19	5 / 9
Malta	18	5 / 7
Luxembourg	17	8

Vir: Evropska komisija¹⁶

16 https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

2.2. NSI ZAGOTAVLJA VIŠJE PLAČE ZA VSE

2.2.1. UKREPI NA PODROČJU DOHODNINE

Za izboljšanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva je nujno zagotoviti izboljšanje davčnih pogojev za delo visoko kvalificiranih oseb. Njihovo davčno breme je treba nekoliko bolj približati obremenitvi v konkurenčnih državah. Cilj davčne reforme NSi je izboljšanje davčnega položaja vseh zavezancev, predvsem pa zmanjšanje strme progresivne obdavčitve, ki se odraža v visokih stroških delodajalca ter v nizkih odstotkih neto plač. Z davčno reformo želimo torej zmanjšati stroške delodajalcev ter povečati odstotek neto plače zaposlenih.

Spremembe, ki jih reforma prinaša na področju dohodnine:

- Za vse zavezance se uvede **enotna splošna olajšava v višini 8.076,70 evrov letno oziroma 673,06 EUR mesečno**. Gre za višino splošne olajšave, ki osebam z minimalno plačo v predlaganem novem sistemu obdavčitve zagotavlja oprostitev plačila dohodnine.
- V sistemu ureditve dohodninskih razredov in stopenj se uvedejo naslednje spremembe:

TABELA 4: MEJE DOHODNINSKIH RAZREDOV (V EUR) IN DOHODNINSKE STOPNJE

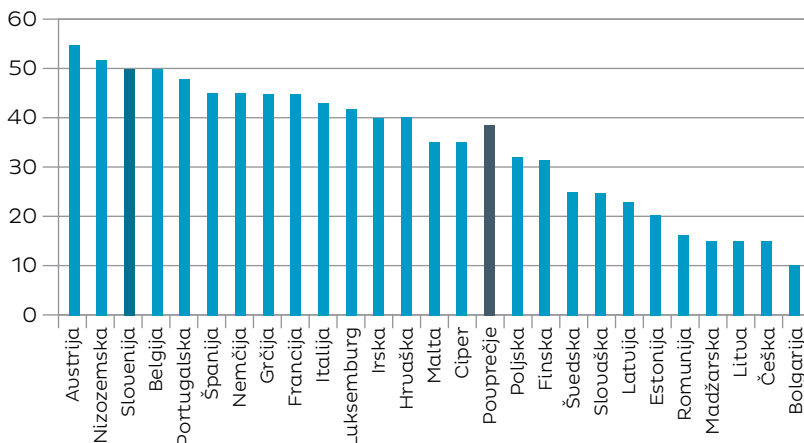
Sedaj (letno)	Sedaj (mesečno)	Predlog NSi (letno)	Predlog NSi (mesečno)
do 8.021,34 16 %	do 668,44 16 %	do 9.200,00 16 %	do 766,66 16 %
od 8.021,34 do 20.400,00 27 %	od 668,44 do 1.700,00 27 %	od 9.200 do 27.000,00 27 %	od 766,66 do 2.250,00 27 %
od 20.400,00 do 48.000,00 34 %	od 1.700,00 do 4.000,00 34 %	od 27.000 do 48.000,00 34 %	od 2.250,00 do 4.000,00 34 %

Sedaj (letno)	Sedaj (mesečno)	Predlog NSi (letno)	Predlog NSi (mesečno)
od 48.000 do 70.907,20	od 4.000,00 do 5.908,93	od 48.000 do 70.907,20	od 4.000,00 do 5.908,00
39%	39 %	39%	39 %
nad 70.907,20	nad 5.908,93	nad 70.907,20	nad 5.908,93
50 %	50 %	41 %	41%

Razširitev prvih dveh dohodninskih razredov bo izboljšala položaj srednjega razreda. Ustvarjalne tako spodbujamo, da lažje dosežejo višjo plačo, povišanja bruto plače pa naj ne kaznuje takojšnja obdavčitev po višji stopnji.

Predlog med drugim predvideva tudi znižanje najvišje davčne stopnje v višini 50 %, ki je bila uvedena kot začasen ukrep. Po kriteriju višine najvišje dohodninske stopnje je namreč Slovenija med državami EU v urhu. Pred njo sta le Nizozemska in Avstrija, ki pa s stopnjo 55 % obdavči le dohodke nad višino milijon evrov. Povprečna najvišja dohodninska stopnja med vsemi EU državami znaša 38,4 %, kar je seveda veliko nižje kot v Sloveniji.

SLIKA 20: VIŠINA NAJVIŠJE DOHODNINSKE STOPNJE V DRŽAVAH EU (V %)

Vir: europa.eu

Tako visoka davčna stopnja signalizira nekonkurenčno visoke obdavčitve dela v Sloveniji. Poleg tega najvišji davčni razred dosega zelo majhen odstotek useh zavezancev, zato znižanje tega razreda ne bi imela pomembnih učinkov na proračunske prihodke.

- Za družine, ki imajo 3 ali več otrok, predlagamo povišanje dohodninske olajšave za vzdrževane otroke za 100 eurov. S tem hkrati olajšamo položaj večjim družinam in spodbudimo lažje odločanje za več otrok.

TABELA 5: POVIŠANJE DOHODNINSKIH OLAJŠAV ZA VZDRŽEVANE OTROKE (MESEČNO, V EUR)

	Olajšave sedaj	Olajšave po predlogu NSi
prvi otrok	203,08	203,08
drugi otrok	220,77	220,77
tretji otrok	368,21	468,21
četrti otrok	515,65	615,65
peti otrok	663,09	763,09
Šesti in usak naslednji otrok	Dodatno 147,44	Dodatno 247,44

- Za invalide s 100 % telesno okvaro predlagamo povišanje dohodninske olajšave za 100 eurov, iz 1.471,57 na 1.571,57 eurov mesečno.

2.2.2. UKREPI NA PODROČJU PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST

Prispevki za socialno varnost so po svoji naravi ena od oblik davščin. Poleg dohodnine odločilno uplivajo na davčno obremenitev dela, zato njihova obravnavna seveda spada tudi na področje davčnega sistema. NSi je že pripravila celovito reformo pokojninskega sistema, vključno s spremembami pri plačevanju prispevkov. Na tem mestu davčna reforma NSi vključuje tudi reformo sistema socialnih prispevkov, kot izhaja iz pokojninske reforme NSi. Vsi v nadaljevanju

predstavljeni izračuni predpostavljajo spremembe ureditve plačevanja prispevkov, kot izhajajo iz pokojninske reforme NSi.

a. Za nove zavarovance:

Novi zavarovanci se vključijo u pokojninski sistem, kot ga predlagamo u NSi, kar prinaša posledice tudi na področju obdavčitve dela.

Značilnosti ureditve plačevanja prispevkov u pokojninskem sistemu u skladu s pokojninsko reformo NSi:

- u prvi pokojninski steber usi zaposleni uplačujejo enak nominalni znesek u višini 75 evrou;
- delodajalec uplača enak znesek 75 evrou, tako da celoten znesek prvega stebra znaša 150 evrou mesečno;
- stopnja uplačila za pokojninsko in invalidsko zavarovanje u drugi steber znaša 6,00 % od bruto plače;
- prispeuki za zdravstveno zavarovanje zaposlenega znašajo 5,24 % od bruto plače;
- prispeuki za zdravstveno zavarovanje delodajalca znašajo 8,61 % od bruto plače¹⁷;
- prispeuki za starševsko varstvo in zaposlovanje se ukinejo.

Navedene spremembe poleg rešitve problema slovenskega pokojninskega sistema prinašajo pomemben del **razbremenitve obdavčitve dela**. Nov model uplačevanja prispevkov u višini absolutnega zneska, kot izhaja iz prvega stebra, pa zaradi nižjih nominalnih uplačil u primerjavi z obstoječim sistemom vodi do višjih obračunanih neto plač – razlika se povečuje s povečevanjem bruto plače.

Mehanizem deluje podobno kot t. i. razvojna kapica.

b. Prikaz izračunou

Skupaj s spremembo ureditve dohodnine prinašajo spremembe pri uplačevanju prispevkou, ki jih uvaja pokojninska reforma NSi, zmanjšanje davčne obremenitve dela, kar se kaže u manjših stroških delodajalca in večjih neto plačah zaposlenih. V spodnji tabeli so

¹⁷ Prispeuki za obvezno zdravstveno zavarovanje so prilagojeni zaradi uplačil teh prispevkou iz pokojnin obstoječih upokojenceu (namesto 6,60 % prispeuka zaposlenega in 7,25 % prispeuka delodajalca se upošteva 5,24 % prispeuka zaposlenega in 8,61 % prispeuka delodajalca – oba-krat torej skupaj 13,85 %). »Obdavčiteu« pokojnin je prikazana u poglavju Višja in zagotouljena pokojnina.

prikazani konkretni učinki predlaganih sprememb pri stroških delodajalca in neto plačah ter primerjava z obstoječim sistemom pri različnih višinah bruto plač. Izračuni ne upoštevajo stroškov prehrane in prevoza.

TABELA 6: PRIMERJAVA STROŠKOV DELODAJALCA IN NETO PLAČE PRI PREDLAGANEM IN PRI OBSTOJEČEM SISTEMU

Bruto plača (v EUR)	Strošek delodajalca (predlog NSi) (v EUR)	Strošek delodajalca (obstoječe) (v EUR)	RAZLIKA (v EUR)	Neto plača (predlog NSi) (v EUR)	Neto plača (obstoječe) (v EUR)	RAZLIKA (v EUR)
	1	2	3=1-2	4	5	6=4-5
Min.	990,35	978,48	11,88	673,06	638,42	34,64
900,00	1.052,49	1.044,90	7,59	715,71	675,86	39,86
1.000,00	1.161,10	1.161,00	0,10	790,27	713,28	77,00
1.100,00	1.269,71	1.277,10	-7,39	864,83	763,83	101,00
1.200,00	1.378,32	1.393,20	-14,88	939,39	829,27	110,12
1.300,00	1.486,93	1.509,30	-22,37	1.013,95	887,11	126,84
1.400,00	1.595,54	1.625,40	-29,86	1.088,51	943,98	144,53
1.500,00	1.704,15	1.741,50	-37,35	1.163,07	1.000,84	162,22
1.600,00	1.812,76	1.857,60	-44,84	1.237,62	1.057,71	179,91
1.700,00	1.921,37	1.973,70	-52,33	1.312,18	1.114,58	197,60
1.800,00	2.029,98	2.089,80	-59,82	1.393,33	1.171,44	221,89
1.900,00	2.138,59	2.205,90	-67,31	1.458,13	1.228,31	229,81
2.000,00	2.247,20	2.322,00	-74,80	1.522,92	1.285,18	237,74
2.200,00	2.464,42	2.554,20	-89,78	1.652,51	1.398,91	253,60
2.400,00	2.681,64	2.786,40	-104,76	1.782,10	1.512,65	269,45
2.600,00	2.898,86	3.018,60	-119,74	1.911,69	1.622,87	288,82
2.800,00	3.116,08	3.250,80	-134,72	2.041,28	1.725,70	315,58
3.000,00	3.333,30	3.483,00	-149,70	2.170,87	1.828,52	342,34
3.300,00	3.659,13	3.831,30	-172,17	2.365,25	1.982,77	382,49
3.600,00	3.984,96	4.179,60	-194,64	2.667,81	2.137,01	530,80
3.900,00	4.310,79	4.527,90	-217,11	2.843,55	2.291,25	552,30
4.200,00	4.636,62	4.876,20	-239,58	3.019,30	2.445,49	573,80
4.500,00	4.962,45	5.224,50	-262,05	3.195,04	2.599,73	595,31
4.800,00	5.288,28	5.572,80	-284,52	3.370,79	2.753,98	616,81
5.100,00	5.614,11	5.921,10	-306,99	3.546,53	2.908,22	638,31
5.400,00	5.939,94	6.269,40	-329,46	3.533,03	3.062,46	470,57

Bruto plača (u EUR)	Strošek delodajalca (predlog NSi) (u EUR)	Strošek delodajalca (obstoječe) (u EUR)	RAZLIKA (u EUR)	Neto plača (predlog NSi) (u EUR)	Neto plača (obstoječe) (u EUR)	RAZLIKA (u EUR)
1	2	3	3=1-2	4	5	6=4-5
5.700,00	6.265,77	6.617,70	-351,93	3.695,46	3.210,10	485,36
6.000,00	6.591,60	6.966,00	-374,40	3.857,89	3.354,99	502,90
6.500,00	7.134,65	7.546,50	-411,85	4.128,61	3.596,48	532,12
7.000,00	7.677,70	8.127,00	-449,30	4.399,32	3.837,97	561,35
7.500,00	8.220,75	8.707,50	-486,75	4.670,04	4.079,46	590,57
8.000,00	8.763,80	9.288,00	-524,20	4.931,88	4.300,42	631,46
8.500,00	9.306,85	9.868,50	-561,65	5.193,72	4.530,23	663,49
9.000,00	9.849,90	10.449,00	-599,10	5.455,56	4.760,03	695,53
9.500,00	10.392,95	11.029,50	-636,55	5.717,40	4.989,84	727,57
10.000,00	10.936,00	11.610,00	-674,00	5.979,25	5.219,64	759,60

c. Za obstoječe zavarovance

Za zavarovance, ki že uplačujejo v sedanji pokojninski sistem, velja obstoječi sistem uplačevanja prispevkov, kjer pa je višina prispevne stopnje za zdravstveno zavarovanje med zaposlenim in delodajalcem enaka kot pri novih zavarovancih. Vendar pa davčna reforma NSi tudi zanje prinaša določene razbremenitve.

Značilnosti ureditve plačevanja prispevkov za obstoječe zavarovance, ki se ne vključijo v sistem pokojninske reforme NSi:

- uplačila se obračunavajo kot odstotek od bruto plače;
- prispevna stopnja delojemalca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje znaša 15,50 %;
- prispevna stopnja delojemalca za zdravstveno zavarovanje znaša 5,24 %;
- prispevna stopnja delodajalca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje znaša 8,85 %;
- prispevna stopnja delodajalca za zdravstveno zavarovanje znaša 8,56 %;
- prispevki za starševsko varstvo in zaposlovanje se ukinejo;
- za obveznost plačevanja prispevkov za socialno zavarovanje se postavita dve omejitvi:

Spodnja meja v višini tretjine nove splošne dohodninske olajšave, ki pomeni znesek letnega dohodka iz dela, ki je oproščen plačevanja prispevkov delojemalca. Spodnja meja (t. i. socialni copatek) se določi za vse vrste prispevkov, ki jih plačuje prejemnik dohodka, ne glede na zaposlitveni status oziroma vrsto dohodka od dela, ki ga prejema. Meja je določena v višini tretjine nove splošne dohodninske olajšave, kar znaša 2.692,23 evrov. S tem se zviša neto dohodek delavca, ne da bi se povečala bruto obremenitev delodajalca.

Zgornja meja v višini štirikratnika minimalne plače, ki pomeni najvišji znesek letnega dohodka iz dela, od katerega mora prispevke plačati delodajalec. Zgornja meja dohodka, od katerega ni več potrebno plačevati dodatnih prispevkov (t. i. razvojna kapica), se postavi v višini štirih bruto minimalnih plač. Določi se za vse vrste prispevkov in samo za delodajalce. To pomeni, da bi za osebe, ki na mesečni ravni zaslužijo več kot 3.371,16 evrov bruto, delodajalci plačevali prispevke v enaki višini, kot jih plačajo za osebo, ki zasluži natanko 3.371,16 evrov bruto.

Opisani možen način izvedbe ukrepa ne vključuje spodnje meje za prispevke za delodajalce in zgornje meje za delojemalce predvsem **iz fiskalnih razlogov**. Uvedba tega sledi, ko bodo znani učinki predlaganega ukrepa in bo omejitev obveznosti plačevanja prispevkov postala običajni del našega sistema.

d. Prikaz izračunov

Skupaj s spremembo ureditve dohodnine prinašajo spremembe pri uplačevanju prispevkov zmanjšanje davčne obremenitve dela, ki se kaže v manjših stroških delodajalca in večjih neto plačah zaposlenih. V spodnji tabeli so prikazani konkretni učinki predlaganih sprememb pri stroških delodajalca in neto plačah ter primerjava z obstoječim sistemom pri različnih višinah bruto plač. Izračuni ne upoštevajo stroškov prehrane in prevoza.

TABELA 7: PRIMERJAVA STROŠKOV DELODAJALCA IN NETO PLAČE PRI PREDLAGANEM IN PRI OBSTOJEČEM SISTEMU

Bruto plača (v EUR)	Strošek delodajalca (predlog NSi) (v EUR)	Strošek delodajalca (obstoječe) (v EUR)	RAZLIKA (v EUR)	Neto plača (predlog NSi) (v EUR)	Neto plača (obstoječe) (v EUR)	RAZLIKA (v EUR)
	1	2	3=1-2	4	5	6=4-5
Min.	986,99	989,94	-2,95	707,89	648,05	59,84
900,00	1.053,99	1.057,14	-3,15	745,98	686,14	59,84
1.000,00	1.171,10	1.174,60	-3,50	812,56	724,70	87,86
1.100,00	1.288,21	1.292,06	-3,85	879,14	776,40	102,74
1.200,00	1.405,32	1.409,52	-4,20	945,72	842,98	102,74
1.300,00	1.522,43	1.526,98	-4,55	1.012,29	900,02	112,28
1.400,00	1.639,54	1.644,44	-4,90	1.078,87	957,88	121,00
1.500,00	1.756,65	1.761,90	-5,25	1.145,45	1.015,74	129,72
1.600,00	1.873,76	1.879,36	-5,60	1.212,03	1.073,60	138,43
1.700,00	1.990,87	1.996,82	-5,95	1.278,61	1.131,45	147,15
1.800,00	2.107,98	2.114,28	-6,30	1.357,22	1.189,31	167,90
1.900,00	2.225,09	2.231,74	-6,65	1.415,08	1.247,17	167,90
2.000,00	2.342,20	2.349,20	-7,00	1.472,94	1.305,03	167,90
2.200,00	2.576,42	2.584,12	-7,70	1.588,66	1.420,75	167,90
2.400,00	2.810,64	2.819,04	-8,40	1.704,38	1.536,47	167,90
2.600,00	3.044,86	3.053,96	-9,10	1.820,10	1.646,21	173,89
2.800,00	3.279,08	3.288,88	-9,80	1.935,82	1.750,83	184,99
3.000,00	3.513,30	3.523,80	-10,50	2.051,54	1.855,45	196,08
3.300,00	3.839,13	3.876,18	-37,05	2.225,11	2.012,39	212,73
3.600,00	4.139,13	4.228,56	-89,43	2.398,69	2.169,32	229,37
3.900,00	4.439,13	4.580,94	-141,81	2.679,23	2.326,26	352,98
4.200,00	4.739,13	4.933,32	-194,19	2.836,17	2.483,19	352,98
4.500,00	5.039,13	5.285,70	-246,57	2.993,10	2.640,13	352,98
4.800,00	5.339,13	5.638,08	-298,95	3.150,04	2.797,06	352,98
5.100,00	5.639,13	5.990,46	-351,33	3.306,97	2.954,00	352,98
5.400,00	5.939,13	6.342,84	-403,71	3.463,91	3.110,93	352,98
5.700,00	6.239,13	6.695,22	-456,09	3.620,84	3.258,16	362,68
6.000,00	6.539,13	7.047,60	-508,47	3.584,32	3.405,59	178,74
6.500,00	7.039,13	7.634,90	-595,77	3.826,07	3.651,29	174,77
7.000,00	7.539,13	8.222,20	-683,07	4.067,81	3.897,00	170,81
7.500,00	8.039,13	8.809,50	-770,37	4.309,55	4.142,70	166,85
8.000,00	8.539,13	9.396,80	-857,67	4.551,29	4.364,61	186,68
8.500,00	9.039,13	9.984,10	-944,97	4.789,00	4.598,43	190,57
9.000,00	9.539,13	10.571,40	-1.032,27	5.022,81	4.832,25	190,57
9.500,00	10.039,13	11.158,70	-1.119,57	5.256,63	5.066,06	190,57
10.000,00	10.539,13	11.746,00	-1.206,87	5.490,45	5.299,88	190,57

3.

**POŠTENO IN
PRAVIČNO ZA VSE**

Slovenska ustava določa, da smo pred zakonom vsi enaki. Slovenski državljani pa imajo, žal, pogosto občutek, da ta človekova pravica in temeljna svoboščina v resničnem življenju ne zaživi v polnosti. Med tem, ko je pouprečen državljan hitro kaznovan tudi za najmanjši prekršek, se večji kriminalci slovenskemu pravosodju največkrat uspešno izmikajo. Na enakopravni obraunavi ljudi pravna država obstane ali pade.

Slovenski davkoplačevalci so upravičeno jezni, ko s svojimi davki krpajo milijardne luknje, ki so jih v proračunu izkopale neodgovorne osebe v bankah. Slovenski pravosodni sistem žal teh oseb ni sposoben obraunavati tako, da bi o njih izrekel obsodilno ali oprostilno sodbo. Pogosto se zdi, da je izid na sodišču bolj odvisen od moči in upliiva, kot od pravil in zakona. To se odraža tudi v velikem nezaupanju državljanov u pravosodje.

Kljub temu, da ima država use uzvode, s katerimi bi lahko dosegla odzudem nezakonito pridobljenega premoženja, se to zaradi pasivnosti pristojnih organov ne zgodi. Na drugi strani pošteni državljani z davki financirajo delovanje celotne države, tudi delovanje (ne)odgovornih državnih organov.

Ena izmed ključnih nalog države je uveljavljanje njenih lastnih pravil. Če država te naloge ni sposobna izvajati, s tem okrne svojo lastno državnost ter delovanje useh njenih sistemov, ki morajo zagotoviti ustrezno okolje za gospodarjenje in življenje njenih državljanov. Postopki uveljavitve določb pravnega reda se u končni fazi izvedejo znotraj sistemov pravosodja, zato je pravosodje eden izmed najpomembnejših državotvornih elementov naše države.

Zanesljivo ter učinkovito pravosodje je nujno za zagotavljanje varnosti, nemoten potek poslovnih procesov, varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zakonito delovanje javne uprave, hitro urejanje pravnih razmerij med državljani, pravno varnost in predvidljivost ter u splošnem za naše skupno sobivanje. Spoštovanje pravil družbe je temelj njene varnosti in uspešnosti.

Zaupanje v pravno državo je v veliki meri odvisno od zaupanja v institucije pravosodja. Prav uporaba pravnih pravil po enakih merilih za vse državljanke in hitrost postopkov sta ključni za vzpostavitev zaupanja v pravosodje. Če zakonske določbe v praksi ne veljajo za vse enako, ljudje izgubijo zaupanje v moč pravne države. Prav tako pravna država za ljudi izgubi svoj pomen, če sodni postopki trajajo dolga leta, preden se zaključijo; čeprav prinesejo uveljavitev pravic, te z leti izgubijo svoj pomen.

Krščanski demokrati pravosodje torej vidimo kot nujno orodje za zagotavljanje pravičnosti, mirnega sobivanja in ustvarjanja v družbi, hkrati pa tudi kot pomemben element naše državotvornosti. Naša prizadevanja bodo zato na tem področju **usmerjena v krepitve kvalitete pravosodja, njegove učinkovitosti in kar največje primerljivosti z državami severno od nas**. To je edini način, da Republika Slovenija zaživi tudi kot pravična domovina.

3.1. DUH PRETEKLOSTI PUŠČA POSLEDICE

Totalitarna preteklost in nedokončana tranzicija sta poglavitna razloga za pomanjkljivo delovanje pravne države na prehodu iz enomnega komunističnega in neučinkovitega samoupravnega sistema v sodobno demokratično družbo. Pomanjkanje pravne kulture in tradicije, ob slabo pripravljenih predpisih in prevladujoče neodgovornem delu državnih organov, je nedopustno oddaljilo resnično vladavino prava in povzročilo številne težave pri zagotavljanju zakonitosti, odgovornosti in družbene učinkovitosti.

Z nepremišljenimi spremembami in zapletenimi dopolnitvami so dosedanje vlade stanje le še dodatno poslabšale. Gospodarske družbe, podjetniki, obrtniki, delavci in kmetje, družine in posamezniki danes postajajo ujetniki birokratskih pravil, ki jim onemogočajo urejanje pravnih zadev in otežujejo usakdanje življenje. Uradni postopki, upravi in sodni še posebej, so zapleteni, predolgi in predragi. To pripomore k temu, da so **pogosto v postopkih bolj uspešni posamezniki z dražjimi odvetniki**, ki si jih šibkejši državljanke ne

morejo privoščiti. Iskanje pravice na sodišču nikoli ne bi smelo biti odvisno od tega pogoja.

Učinkovito varovanje pravic useh državljanov, sprotno obračunavanje njihovih zadev ter varstvo pred usemi oblikami zlorab z doslednim in sorazmernim kaznovanjem je prednostna naloga pravne države in pravosodnega sistema. Ljudem je potrebno dati jasno sporočilo, da sta **pošteno delo in ustvarjalnost zaželeni in nagrajeni, zlorabe pa hitro in učinkovito preiskane ter sankcionirane.**

Zaupanje v pravno državo je pri nas še vedno nizko. Zato je več kot na mestu **zahteva po legitimnem, učinkovitem, kakovostnem in politično neutralnem sodstvu, ki bo delovalo kot resnična tretja veja oblasti.** Slovensko sodstvo mora postati pousem primerljivo sodnim sistemom v drugih srednjeevropskih državah tako po organiziranosti, uspešnosti, kakor tudi po ugledu in spoštovanju, ki ga tam uživa. Slovenska pravna država mora po prepričljivosti, hitrosti in učinkovitosti delovanja slediti zahtevam, ki jih uveljavlja Evropska unija, standardom evropskega sodišča za človekove pravice ter načelom slovenske ustave.

Nadaljevati je treba popravo medvojnih in pouojnih krivic. To ne velja le za formalno odpravo pravnih aktov, denacionalizacijo in zagotovitev pravične odškodnine prizadetim. Nujna je stalna in ponavljajoča se obsodba useh ideologij, ki so povzročile tragične posledice ter nadaljevanje postopkov evidentiranja in obeležitev useh prikritih grobišč. **Pomanjkanje denarja ali politične volje ne more biti izgovor, da se ne opravijo naloge, ki so neizogiben pogoj narodne sprave.**

Na teh podlagah mora država zagotavljati pravno varnost, pravosodni organi pa odločanje po resnici in pravici. To je temeljna zahteva in cilj, ki ga na področju pravne države zasleduje NSi.

3.2. VZPOSTAVITEV VLADAVINE PRAVA

Zakon mora biti enak za vse. NSi si bo prizadevala, da to ne bo le politično geslo, ampak način delovanja na vseh področjih uveljavljanja pravic in dolžnosti pravnih oseb in posameznikov. Nedopustni zapleti in zastaranja, kakršnim smo priča v postopkih zoper posameznike, ki imajo gospodarsko moč ali politične povezave, da se lahko izmikajo postopkom, zavračajo sojenja in si pridobivajo neutemeljene odpustke, se preprosto ne smejo več dogajati. Na take primere bomo sproti javno opozarjali in terjali odgovornost na celotni hierarhiji pravosodja. Država mora biti sposobna uspešno procesirati use, tudi najzahtevnejše sodne postopke, odgovornost močnih in bogatih je treba uveljavljati enako uspešno, kot odgovornost useh drugih državljanov.

Pravo mora postati jasno in učinkovito, predpisi enostavni in usklajeni. Vlada in državni zbor morata poskrbeti, da bo državna uprava sposobna pripraviti pravne predpise, ki bodo splošno razumljivi, moralno prepričljivi in neposredno uporabni. Sodobni razvoj in zapleten evropski pravni red ne more biti razlog za odstop od starega pravila, da je legitimen le tisti zakon, ki ga lahko razume tudi preprost človek. Pri zagotavljanju pravne varnosti mora že na njenem izviru večjo vlogo odigrati tudi ustavnopravna stroka, k sodelovanju pa je treba pritegniti ne le pravne, ampak tudi use druge strokounjake.

Stabilnost zakonodaje s področja pravosodja. Še bolj kot na drugih področjih je pomembno, da se k spreminjanju pravnih predpisov s področja pravosodja ne pristopa kazuistično in stihijsko, temveč sistemsko, z mislijo na to, da mora biti ureditev tako kvalitetno pripravljena, da ne bo potreb bo njenem pogostem spreminjanju. Posebej temeljni sistemski zagoni s tega področja bi morali biti trajni in stabilni, tudi zaradi omogočanja vzpostavitve sodne prakse, za katero je potreben čas.

Učinkovitejše odpravljanje neustavnosti in nezakonitosti v predpisih je temeljna naloga Ustavnega sodišča Republike Slovenije. Če se to kar 85 % odstotkov svojega časa ukvarja z ustavnimi pritož-

bami, se z ocenjevanjem skladnosti predpisov z ustavo in zakoni ukvarja veliko premalo in jo izvajata z veliko zamudo. Zato se načeli ustavnosti in zakonitosti ne spoštujeta v ustrezni meri, saj izvršna in zakonodajna oblast ne tvegata veliko, če z zakonom nesistemske ali celo neustavno urejata posamezna uprašanja ali če vlada ali minister z uredbo ali pravilnikom presežeta zakonsko pooblastilo. Ker ustavno-sodna kontrola predpisov ni hitra niti učinkovita, imamo v našem pravnem redu vse preveč neustavnih, nezakonitih in pravno sistemsko neustreznih predpisov.

Položaj ustavnega sodišča je potrebno ustrežneje urediti tudi z vidika meja njegovih pristojnosti, ki so bile v nekaterih primerih občutno prekoračene. NSi bo predlagala spremembe, ki bodo preprečile utis in očitke, da gre za organ, ki je postavljen in odloča po političnih interesih. Razmislek je potreben tudi glede omejitve odločanja v postopkih ustavne pritožbe, posebej glede kršitev 22. člena ustave, saj enotno sodno prakso in s tem enako varstvo pravic v postopkih zagotavlja že Vrhovno sodišče RS, tako, da se ti pristojnosti v veliki meri podujata, hkrati pa se večji del postopkov z ustavno pritožbo nanaša prav na 22. člen ustave, tako da je tu mogoče pričakovati precejšnjo razbremenitev ustavnega sodišča.

Dejansko neodvisno pravosodje brez upliiva usakokratne oblasti je pogoj za zagotovitev vladavine prava. Le v taki ureditvi je možno pričakovati pravno varnost za vse državljanke. Pravna država v Sloveniji še ne deluje dovolj učinkovito, namesto učinkovitega sojenja in preprečevanja ter sankcioniranja nezakonitosti, se ta uprašanja vse prevečkrat politizirajo in zlorabljajo v populistične namene, kar je treba preprečiti s poštenim in objektivnim odločanjem.

Trajni mandat sodnikov je temeljni predpogoj, da bo sodnik lahko odločal neodvisno od usakokratne aktualne oblasti. Trajni mandat je pogoj za neodvisno sodstvo. Neodvisnost sodnikov pa ne pomeni njihove nedotakljivosti. Vsak sodnik mora nositi odgovornost za zakonito odločitev v vsakem posamičnem primeru. Omogočiti je potrebno **učinkovit mehanizem nadzora** nad delom sodnikov, za katerega morata biti, poleg usebinske presoje na višjih stopnjah,

neposredno odgovorna sodna uprava in Sodni svet, ki pa ne sme biti le v rokah pravosodja oziroma sodnikov samih.

Nadzor mora vključevati upoštevanje urstnega reda, spremljanje časovnega poteka postopkov, vključno z zahtevo po koncentraciji obravnav, neutemeljenim prelaganjem le-teh, obremenjevanjem postopka z razčiščevanjem za odločitev nebitstvenih uprašanj, neutemeljenim razveljavljanjem sodb, če procesni zakon omogoča zaključek postopka na pritožbeni stopnji (obravnavi) ter zahtevo po razumljivih koncentriranih obrazložitvah sodb, ki naj ob kratki opredelitvi primera vsebujejo zgolj bistvene razloge za odločitev in njeno zakonitost. Tudi ob teh izhodiščih je potrebno **uveljavljati odgovornosti za zamude in kršitve procesnih rokov**, ki zavezujejo sodnike, čeprav so instruktivski.

Pred imenovanjem sodnikov v trajni mandate je potrebno uveljaviti **t. i. preizkusno dobo za sodnike**. Sodniki, za katere bi se po strokovnih merilih izkazalo, da niso uspešno opravili preizkusne dobe, ne bi mogli kandidirati za trajni mandat.

Vse primere zastaranja kazenskega pregona pred sodiščem je potrebno analizirati, rezultate javno objaviti in uveljavljati osebno odgovornost za razloge, ki niso bili objektivno pogojeni.

Povečanje števila zavrženih ovadb je potrebno pregledati in raziskati, saj se je delež takšnih ovadb v zadnjem času povečal na kar 60 %. Ali gre za slabo delo organov pregona ali za slabo delo tožilcev? Neduomno in očitno imamo na eni ali drugi strani zelo resen problem.

Reforma sestave Sodnega sveta mora izraunati pomanjkanje demokratične legitimnosti pri predlaganju sodnikov v imenovanje državnemu zboru in pri odločanju o njihovem napredovanju. Sodniki, ki imajo v večini v Sodnem svetu, dejansko skozi predlagalno funkcijo, imenujejo sami sebe, kar je potrebno spremeniti z ustrezno spremembo ustave. Skrb za neodvisnost in samostojnost sodišč in sodnikov ter za zagotavljanje kakovosti njihovega dela in javnega ugleda sodstva na najvišji, simbolni ravni ne more biti le funkcija

samega sodstva. Odgovornost za njeno zagotavljanje morata preuzeti tudi obe drugi veji oblasti, vendar posredno, tako da po spremembi njegove sestave, na podlagi spremembe ustave, poleg sodnikov imenujeta najmanj enako število najboljših strokounjakov, kar jih premore naša država. To je posebej pomembno, odkar ima Sodni svet tudi disciplinske pristojnosti. V enaki meri mora tako izhodišče veljati tudi za državne tožilce in državne odvetnike.

Proti klientelizmu, korupciji, gospodarskemu in finančnemu kriminalu boja ni mogoče dobiti s populističnimi unaprejšnjimi obsodbami ljudi, ampak skozi dosledno zagovarjanje in krepitev pravne države, skozi takšen sistem zakonodaje in nadzora, ki bo zlorabe v največji možni meri onemogočal tako v gospodarstvu, kakor tudi v javni upravi in na drugih področjih. Vsak, ki zagreši kaznivo dejanje ali drugo nezakonitost, mora biti enako obraunavan in učinkovito sankcioniran, hkrati pa mora tako v medijih, kakor tudi v družbeni percepciji vsak veljati za nedolžnega, dokler ni njegova krivda ugotovljena s pravnomočno sodbo. Temeljna orodja pri tej nalogi so: učinkovit kazenski postopek, aktivna vloga organov odkrivanja in pregona, procesna disciplina, izvedba sodnih postopkov brez zaulačevanja, ponavljanja posameznih dejanj in razveljavljanja odločb ter dosledno izvrševanje kazni in drugih sankcij.

Ni prav, da so skoraj vsi roki za stranke prekluzivni, za sodišča pa instrukcijski. **Tudi kršitev instrukcijskega roka je kršitev zakona in mora biti ustrezno sankcionirana.** Treba je uveljaviti odgovornost za zamude rokov sodišč. Zakonsko je potrebno urediti problematiko prekoračitev instrukcijskih rokov.

Zapletene določbe o uročanju in zagotavljanju nauzočnosti strank ter neučinkovita praksa sodišč v zvezi s tem omogočajo, da se posamezniki lahko učinkovito izogibajo kazenskemu pregonu oziroma ga zaulačujejo.

Takojšen in učinkovit odzjem premoženja, pridobljenega na nezakonit način, je za krščanske demokrate neizogiben pogoj ponovne vzpostavitve zaupanja državljanov v pravno državo. Z vidika poštenosti in pravičnosti, kot temeljnih krščanskih vrednot, je po-

membno, da se usem, ki so premoženje pridobili na nezakonit način, tako premoženje u sodnem postopku odzame hitro, in denar urne lastnikom ali u državni proračun.

Oduetništvo in notariat kot neodvisni javni službi ostajata pomembni varovalki zagotavljanja pravne varnosti vseh pravnih subjektov u Republiki Sloveniji. Ob številnih novih postopkih je njihova široka dostopnost, tako krajeuno kot tudi stroškovno, vedno bolj pomembna, predusem za male ljudi, ki morajo sami urejati številne upravne in sodne zadeve. Zato si bo NSi prizadevala za krepitev mreže teh poklicev, za povečanje strokounosti in nadzora nad njihovim delom in tudi za ustrezno tarifno politiko, pri čemer bo za tisti del osnovnih ali nujnih storitev, ki morajo biti na razpolago vedno in usem, potrebno zagotoviti brezplačno ali nizko cenouno dostopnost. Smiselno mora to veljati tudi za use tiste, ki pomagajo pri delovanju pravne države: izuršitelje, stečajne upravitelje, izvedence, cenilce, tolmače, revizorje in druge samostojne poklice.

Navedena izhodišča si bo NSi prizadevala doseči z zakonskimi in drugimi projekti, ki so u nadaljevanju predstavljeni po okvirno določenih usebinah in zakonodajnih ciljih.

3.3. NABOR UKREPOV ZA PRAVIČNO IN UČINKOVITO SODSTVO

Za izboljšanje zakonodajnih podlag:

- Izogibali se bomo preveč radikalnim posegom u temeljno materialno in procesno ter organizacijsko zakonodajo, namesto tega je potrebno postopno in dobro premišljeno izboljševanje zakonskih podlag, ki bodo omogočale kvalitetnejše in učinkovitejše delo sodišč.
- Reformirali bomo mrežo sodišč tako, da se omogoči specializacija za posamezne vrste zadev, krajeuna dostopnost pa ostane enaka ali se še izboljša na način, da so sodišča (organizacijsko) združena u okrožja, vendar pa svoje naloge izvajajo tudi izven sedeža, na področnih (zunanjih) oddelkih, u obliki občasnih sodnih dni u manjših krajih, glede na prebivališče ali sedež strank, lego

nepremičnin ali drugih predmetov spora oziroma po dogovoru udeleženceu.

- Sprejeli in uveljavili bomo nujno potreben sodoben zakon za obravnavanje mladoletnih prestopnikov. S tem bo omogočeno obravnavanje na način, ki bo - ob ustrezni pomoči institucionaliziranega in obstoječega družinskega in družbenega okolja, v največji meri zagotovil pozitiven razvoj mladih.

Za odpravo dolgotrajnih sodnih postopkov:

- V vseh postopkih bomo podpirali koncentracijo uradnih dejanj, več usebinskega obravnavanja na drugi (pritožbeni) stopnji, zmanjšanje obremenitev urhovnega sodišča, ki naj predusem skrbi za enotno prakso sodišč in uvedbo ter strogo spoštovanje okvirnih rokov za odločanje.
- Ta prizadevanja bomo dopolnili z dodatno prilagoditvijo odvetniške in notarske tarife po načelu stimulativnega nagrajevanja izvensodnega poravnavanja in mediacije ter čimprejšnje zaključitve postopkov.
- Sodnike bomo razbremenili odvečnega administriranja, hkrati pa povečali njihovo učinkovitost s koncentriranim vodenjem postopkov, osredotočenih na bistvena uprašanja primera in usebinsko jasno koncentrirano obrazložitvijo sodb, tako da bo pričakovan obseg in čas reševanja zadev izboljššan.
- Izuršilne postopke bomo bistveno poenostavili in jih izvedli hitro in brez zavračevanja, predusem tudi s ciljem izboljšanja plačilne discipline v državi. Uveljaviti bi bilo treba v bistvu enak sistem, kot ga poznajo v ZR Nemčiji, število odločb v postopku radikalno skrčiti, ali celo omogočiti, da je izuršilni naslov že prvostopna sodba, ugovore omejiti na stvarne razloge, zagotoviti sorazmernost izuršilnih sredstev, odločanje pa časovno zamejiti.
- Povečali bomo število notarskih mest, preučili možnost okrepitve njihovih pristojnosti z vodenjem nepravdnih in zapuščinskih postopkov - s tem bomo razbremenili sodišča, preučili bomo tudi morebitni prevzem nalog iz pristojnosti izuršiteljev z možnostjo dokončnega urejanja razmerij v teh postopkih.

Za boljše upravljanje pravosodja:

- Prenovili bomo pogoje in zamudne postopke za ustop v sodniško ter tožilsko službo na način, da se bodo izvajali enotni (pol)letni strokovni in psihološki preizkusi kandidatov, ki bodo nato postopno predlagani na prosta mesta sodnikov in državnih tožilcev u skladu s potrebami. Na tak način bo izbira potekala na podlagi širše primerljivih objektivnih ocen, pri čemer si bo v okviru pozitivne diskriminacije treba prizadevati tudi za uravnoteženo starostno in spolno sestavo sodnikov in tožilcev.
- Dosledno bomo spremljali izvajanje letnih načrtov dela sodišč in drugih pravosodnih organov, ki večkrat ostajajo le črka na papirju, zahtevali pojasnila predsednikov sodišč o razlogih za odstopanja od pričakovanih dosežkov, od Vrhovnega sodišča RS, Sodnega sveta in pristojnega ministrstva pa seznanitev z njihovo odzivanostjo, ukrepi in rezultati. Enako mora veljati za državno tožilstvo in državno odvetništvo.
- Ministrstvo za pravosodje, ki izvajajo pomembne naloge pravosodne uprave, bomo ustrezno kadrovsko okrepili s strokounjaki iz pravosodja in akademske stroke, pristojnosti pa povežali, da bo omogočeno načrtovanje kadrovanja in zagotavljanje sredstev na enem mestu ter s tem presežena sedanja deljena pristojnost med sodišča ter finančno in pravosodno ministrstvo.

Za hitrejše in učinkovitejše kazensko obravnavanje:

- Oblikovali bomo uravnoteženo in strokovno usklajeno nadomestitev preiskovalnega sodnika s sodnikom garantom (preiskavo vodi tožilec, sodnik garant pa zgolj odloča o posegih v človekove pravice) in uvedbo tožilske preiskave, ki bi omogočala, da se izvajanje dokazov tako v sodni preiskavi kot na glavni obravnavi ne bi podvajalo, postopki pa bi se pocenili in pospešili.
- Oblikovali in uveljavili bomo enotno informacijsko podlago v celotnem sistemu »verige kazenskopravnega obravnavanja« od policije, preko državnega tožilstva in sodišč do organov za izvrševanje kazenskih sankcij. Tako bo prihranjeno nepotrebno delo pri prenosu podatkov med organi, zagotovljena enotna in pregledna statistična baza gibanja (odkrivanja) in obravnavanja kriminalitete od zaznave dejanja do privedbe v zapor in večja učinkovitost organov zaradi celovitega pregleda nad usemi zadevami.

- Posodobili bomo nadzor in spremljanje osumljencev, obdolžencev in obsojencev, zoper katere ni odrejen pripor ali določen zapor, na način »elektronske zapestnice«, kar bo omogočilo večjo varnost pred pobegom ali ponovitvijo kaznivega dejanja in hkrati v upravičenih primerih zmanjšalo stroške izvajanja zavodskih ukrepov.
- Spremenili bomo zakonodajo, da bo poveličevanje simbolov fašizma, nacizma in komunizma kaznivo dejanje samo po sebi. Ustrezno bomo spremenili tudi pogoje za pregon po 297. členu KZ tako, da so znaki kaznivega dejanja Javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti podani ne glede na morebitno neposredno ogroženost javnega reda in miru.

Za učinkovitejši pregon gospodarskega in bančnega kriminala ter korupcije:

- Spremenili bomo Zakon o sodiščih, ki bo uvedel specializirane oddelke za gospodarsko in bančno kriminaliteto pri okrožnih sodiščih. V te oddelke bodo razporejeni sodniki, sodelavci in pomočniki, ki so za obravnavo tourstne (bančne) kriminalitete najbolj usposobljeni. Določena bo obveznost ministrstva, da zaradi visoke stopnje zahtevnosti tega področja zaposlenim na teh oddelkih zagotavlja izpopolnjevanje, vključno s pridobivanjem znanj iz tujine. Na tak način bo omogočen prenos najboljših praks v delovanje oddelka. Takšen način dela zagotavlja višjo raven posebne osredotočenosti, izboljšuje pretok specifičnih znanj ter daje oddelku tudi jasno odgovornost za soočanje z eno izmed najzahtevnejših oblik kriminala. Sodniki znotraj oddelka se bodo lahko posvečali izključno gospodarskemu in bančnemu kriminalu, kar bo odpravilo njihovo obremenjenost z zadevami iz drugih širokih področji kazenskega prava.
- Sume najhujših kaznivih dejanj s področja gospodarskega ter bančnega kriminala in korupcije bomo obravnavali prednostno, posebej, kadar bodo obdolženci izpostavljene javne osebnosti. Javni interes za hitro končanje postopkov, v katerih so obtoženi nosilci javnih funkcij in gospodarstveniki v podjetjih v javni lasti, je tako močan, da upravičuje njihovo prednostno obravnavanje. Ker se ravno v takšnih postopkih v veliki meri oblikuje odnos javnosti do celotnega sodstva, je še posebej pomembno, da se ti postopki vodijo profesionalno in da ne dajejo utisa različne

obravnave različnih obdolžencev, posebej pa ni dopustno, da bi se dolgotrajni postopki zlorabljali za politična obračunavanja, temveč je njihova cilj pošteno in razumno hitro sojenje in sankcioniranje kaznivih dejanj brez nepotrebne odlašanja.

- Spremenili bomo Zakon o državnem tožilstvu, ki bo določal ustanovitev Oddelka za pregon bančnega kriminala. V tem oddelku delujejo državni tožilci in strokovni sodelavci, ki so na tem področju najbolj izkušeni. Ministrstvo za pravosodje in državno tožilstvo bosta dolžna državnim tožilcem in strokovnim sodelavcem v tem oddelku zagotovi izpopolnjevanje s strani domačih in tujih strokovnjakov na področju bančnega kriminala, saj je prenos dobrih praks iz tujine v delovanje slovenskega tožilstva zelo dobrodošlo.

Za ureditev zemljiškoknjižnih in drugih javnih evidenc:

- Največje probleme (staube niso pravilno etažirane, funkcionalna zemljišča niso določena, pravne okoliščine niso ustrezno uknjižene, davčne obveznosti nepravilno določene) bomo reševali z doslednim izvajanjem Zakona o vzpostavitvi etažne lastnine. To bomo zagotovili z zadostnim številom usposobljenih sodniških pomočnikov, ustrežnejšimi merili za kakovost povezanega sodniškega dela (časovna norma) in z dodatnim izobraževanjem useh, ki bodo odločali v teh postopkih.
- Lastnikom, uporabnikom oziroma drugim upravičencem bomo zagotovili uso potrebno pomoč pri izpolnjevanju obrazcev, ulaganju zahtev, pridobivanju listin in podobnih administrativnih opravilih.
- Za enostaune sodne postopke bomo zagotovili možnost ulaganja (uključno s tehnično podporo) na ustreznih informacijskih točkah, brezplačne pravne nasvete in taksne oziroma pristojbinske olajšave na useh področjih, ki v splošnem interesu terjajo vodenje ažurnih javnih knjig.

Za odkrivanje in odvzem premoženja nezakonitega izvora:

- Ker se v pravni državi tudi anomalije v pravnih poslih v prvi vrsti učinkovito rešujejo na podlagi klasičnih civilno in javno pravnih institutov, bomo pri kršitvah pogodb ali v primeru ničnosti posla poskrbeli za urniteu pridobljenega premoženja.

- Ob sumu očitnega nesorazmerja med posameznikovimi prihodki in vrednostjo njegovega premoženja izven navedenega civilno in javno pravnega okvirja, bomo sprožili (pred)kazenski postopek in izvedli učinkovito zavarovanje, hkrati pa pripravili podlage za morebiten oduzem premoženja nezakonitega izvora oziroma njegovega obdaučenja.
- Zagotovili bomo učinkovitejše izvajanje zakona o oduzemu premoženja nezakonitega izvora in ustreznega dela zakona o davčnem postopku s tesnejšim in hitrejšim sodelovanjem pristojnih organov (policija, državno tožilstvo, sodišča, finančna uprava, urad za preprečevanje pranja denarja, protikorupcijska komisija, inšpekcije).
- Z nadgradnjo stečajne zakonodaje bomo preprečili pojave odkritega izigravanja v izuršilnih in stečajnih postopkih, še posebej v osebnih stečajih; v ta namen bomo okrepili nadzor, preverili ustreznost mednarodnih sporazumov, čezmejno dostopnost podatkov in načine sodelovanja pristojnih organov.
- Zaradi učinkovitega iskanja premoženja, skritega v tujini, še posebej v »davčnih oazah«, bomo ustanovili delovno skupino, v kateri bodo sodelovali organi pregona in obueščevalne službe, ki bodo lahko sledili kriminalnemu denarnemu toku in po odredbi pristojnih organov takoj ukrepali za zavarovanje in uračanje premoženja.

Pomoč pri urejanju pravnih zadev in zaščita najbolj ranljivih skupin:

- Država mora pomagati pri urejanju pravnih zadev. V vseh primerih, ko bodo predpisana nova pravila z zahtevnimi in zamudnimi postopki, od urejanja osebnih in nepremičninskih stanj in uradnih evidenc, do izdajanja soglasij in dovoljenj ali urejanja finančnih poslov, pa tudi pred pravosodnimi organi, bomo državljanom zagotovili ustrezno, splošno dostopno in brezplačno pomoč uradnikov in drugih izvajalcev, kot del njihove uradne dolžnosti.
- Za zaščito najbolj ranljivih skupin (delavcev in upravičencev do pravic iz socialne varnosti) bomo tudi v sodnem sistemu zagotovili učinkovitejše varstvo pravic z omogočanjem širšega dostopa do sodnega varstva, vključno z zagotovljeno pravno pomočjo. Zaradi ranljivosti v smislu zagotavljanja sredstev za njihovo

preživiljanje in preživiljanje njihovih družin, bodo sodišča lahko izdajala učinkovite začasne ukrepe. Vpeljali bomo tudi posebno odgovornost sodišč za učinkovito vodenje postopkov v tourstnih sporih use od uložitve tožbe do njene prisilne izuršbe.

Reorganizacija sodstva:

- Postopno bomo uvedli t. i. kabinetni model sojenja, ki bi v skladu z zmanjšanim številom sodnikov reorganiziral način dela. Sodnikom bi bilo manj, vendar pa bi usak sodnik imel na voljo strokovno pravno-raziskovalno osebje, ki bi zagotavljalo gradiivo in osnutke dokumentov, na podlagi katerih bi sodnik sam sprejel sodniško odločitev.
- Prenesli bomo use pristojnosti sodne uprave z Vrhovnega sodišča RS na Ministrstvo za pravosodje. Ministrstvo oziroma vlada bi tako prevzela tudi polno odgovornost za sodno upravo v administrativnem smislu. Vrhovno sodišče naj svoje aktivnosti posueča le sojenju, upravo pa naj izvaja ministrstvo.
- Zagotovili bomo enostaven in pregleden elektronski dostop strokovne in laične javnosti do sodb useh slovenskih sodišč. To predstavlja pogoj za zagotavljanje ustrezne ravni transparentnosti v sodstvu ter omogoča lažje sledenje in upoštevanje sodne prakse. Za spodbujanje usebinskega razvoja sodne prakse na najvišji ravni bomo urhovnim sodnikom dopustili prakso ločenih mnenj. V posamezni zadevi bo tako lahko soočeno več argumentov, kar bo sodnike spodbudilo k trdnejši argumentaciji svojih odločitev.

Za spremembe pri pravnem izobraževanju:

- Uveljavili bomo obvezno useživiljenjsko profesionalno pravno usposabljanje sodnikov s preoblikovanjem Centra za izobraževanje v pravosodju. Pri izobraževanju bodo sodelovali urhunski domači in tuji strokovnjaki s področja teorije in prakse. Izobraževanje bo pogoj za nadaljevanje sodniške funkcije in napredovanje. Smiselno se bo oblikovala tudi akademija za tožilstvo in državno odvetništvo.
- Ob zavedanju pomena razumne ravni avtonomnosti univerz zagovarjamo premik pravnega študija od pomnjenja pravnih pravil k učenju ustvarjalnega razreševanja pravnih problemov. Študenti se morajo učiti pravnega razmišljanja in sklepanja ter pisa-

nja in nastopanja. Mladi pravniki se morajo naučiti težke primere videti kot izziv in ne kot težavo.

Za okrepitev ugleda sodstva:

- Okrepitev ugleda sodstva bo povečalo zaupanje državljanov vanj in priulačnost dela v sodstvu za najboljše pravnike. Zato je nujno tudi navzven sodišča postaviti kot pomembne državne institucije, pri čemer je pomemben tudi simbolni vidik. Sodišča morajo delovati v uglednih prostorih v lasti države, ki ustrezajo državotvornosti in pomenu sodstva kot veje oblasti.
- Zagovarjamo izgradnjo nove sodne palače v Ljubljani, kjer bi na enem mestu delovala vsa sodišča s tega področja, ki so sedaj razkropljena na več mestih. Trenutno stanje, ko so nekateri sodni objekti najeti, je neuzdržno in tudi finančno neracionalno. Vsem sodiščem moramo zagotoviti tudi ustrezne pogoje dela s sodobno informacijsko tehnologijo, kar naj zagotavlja tekoče in hitro delovanje sodnikom in strokovnemu osebju.
- Kariera v sodstvu bi morala biti priulačna za najboljše pravnike. Del tega je seveda tudi njihova ekonomska motivacija. Pravniki v sodstvu bi morali biti spodbujeni s stimulativnim nagrajevanjem. Če želimo v sodstvo pritegniti najboljše pravnike, mora biti tudi njihovo plačilo temu primerno. Vse to predstavlja del krepitev ugleda sodstva.

3.4. PRIORITETE NA PODROČJU SODSTVA

Kot tri cilje, h katerim na področju slovenskega pravosodja stremimo krščanski demokrati, izpostavljam predusem:

1. **Pravosodje kot v Austriji ali v Nemčiji**, pousem primerljivo v kakovosti, učinkovitosti in ugledu.
2. **Nobenih zastaranj postopkov, v razupitih primerih** pa nujna hitra obravnava politikov in gospodarstvenikov v podjetjih v državni lasti.
3. **Pravosodje se mora vzpostaviti kot resnična tretja veja oblasti**, sodniki in tožilci si morajo upati prevzemati odgovornost, soditi in preganjati kriminal, politika pa jih mora pri tem podpirati.

Pri prizadevanju za izboljšanje stanja v slovenskem pravosodju u NSi izpostavljam sedem ključnih usmeritev:

1. **Zakon mora biti enak za vse.** Privilegiji, kakršnim smo priča u postopkih zoper posameznike, ki imajo gospodarsko moč ali politične povezave, da se lahko izmikajo postopkom, zavračajo sojenja in si pridobivajo neutemeljene odpustke, morajo biti u praksi odpravljeni. Država mora zagotavljati pravno varnost, pravosodni organi pa odločanje po resnici in pravici.
2. **Takojšen in učinkovit odvzem premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem** (na nezakonit način) je za krščanske demokrate neizogiben pogoj ponovne vzpostavitve zaupanja državljanou u pravno državo.
3. **Nadaljevati je treba popravo medvojnih in povojnih krivic.** To ne velja le za formalno odpravo pravnih aktou, denacionalizacijo in zagotovitev pravične odškodnine prizadetim. Nujno je tudi stalno obsojanje useh ideologij, ki so povzročile tragične posledice ter nadaljevanje postopkou evidentiranja in počastitve useh prikritih grobišč.
4. **Država mora pomagati pri urejanju pravnih zadev.** V useh primerih, ko se predpišejo nova pravila z zahtevnimi in zamudnimi postopki, od urejanja osebnih in nepremičninskih stanj in uradnih evidenc, do izdajanja soglasij in dovoljenj ali urejanja finančnih poslov, pa tudi pred pravosodnimi organi, mora biti državljanom zagotouljena ustrezna, splošno dostopna in brezplačna pomoč uradnikou in drugih izvajalceu. Država mora biti učinkovit servis državljanou.
5. **Uradni postopki, upravi in še posebej sodni, so zapleteni, predolgi in predragi, zato potrebujemo njihovo poenostavitev.** **Pravo mora postati jasno in učinkovito,** predpisi enostavni in usklajeni. Učinkovitejše odpravljanje neustavnosti in nezakonitosti u predpisih je temeljna naloga Ustavnega sodišča Republike Slovenije.
6. **Izvajanju pred kratkim sprejetega zakona o vzpostavitvi etažne lastnine** je potrebno posvetiti uso pozornost in s tem doseči dokončno vzpostavitev še zadnjega temelja slovenske državnosti.
7. **Reforma sestave Sodnega sveta** s spremembo ustave mora izraunati pomanjkanje demokratične legitimnosti pri predlaganju

sodnikov v imenovanje državnemu zboru in pri odločanju o njihovem napredovanju.

Kot tri ključne ukrepe za pournitev ugleda slovenskega sodstva izpostavljamo predusem:

1. Dosledno izvajanje postopkov **oduzema nezakonito pridobljenega premoženja**.
2. **Okrepitev neodvisnosti sodnikov**, prvi korak je spremenjena sestava Sodnega sveta.
3. **Uvedba poskusne dobe za sodnike** pred njihovim dokončnim imenovanjem v sodniško službo.

4.

**VIŠJA IN
ZAGOTOVLJENA
POKOJNINA**

Kakršnakoli prihodnja pokojninska reforma je lahko samo del »reformskega trojčka« in njegove fiskalne nadgradnje, in sicer zdravstvena reforma, pokojninska reforma in reforma javnega sektorja ter kot reziduum reforma davkov in prispevkov.

SLIKA 21: STRUKTURNA POVEZAVA MED REFORMAMI

Iz grafične predstavitev izhaja, da so vse tri omenjene reforme »strukturno povezane«. **Od načina njihove povezanosti pa je odvisna prihodnja struktura slovenske države in s tem načina delovanja slovenske družbe.** Reforma davkov in prispevkov je t. i. rezidualna reforma in se izvede uzporedno kot rezultat pruih treh reform.

Ključne stične točke so naslednje:

- 5,24 % prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje iz bruto plače (prispevek delojemalca) je namenjen tudi spremembi načina plačevanja (dopolnilnega) zdravstvenega zavarovanja sedanjih in bodočih upokoencev po sedanjih predpisih, ki bi uplačevali 5,24 % od svoje pokojnine, namesto sedanjega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, ki se ukine. S tem bi bilo breme zdravstvenega zavarovanja za upokoence z najnižjimi pokojninami manjše (npr. če je mesečna premija 33 EUR, bi vsi upokoenci, ki

imajo pokojnine nižje od 630 EUR, morali uplačati manj za zdravstvo). Na ta način bi tudi med sedanje in bodoče upokoјence unesli znotraj generacijsko solidarnost.

- V zdravstveni reformi bo potrebno še bolj poudariti preventivni vidik ukrepov, ki bi dolgoročno privedli do stabilnejšega zdravja prebivalstva in s tem manjše potrebe po dragih kurativnih posegih, ki so velikokrat posledica odsotnosti pravočasne in kontinuirane skrbi za zdravje slehernega posameznika. Zato bi bilo potrebno uvesti več načrtovanih presejalnih programov. V kolikor se posameznik programom ne bi udeleževal, bi kasneje, ko bo podvržen kurativnim posegom, moral posege doplačati. Skrb za zdravje posameznikov pa mora biti tudi skrb delodajalcev, zato je prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje od bruto plače (prispevek delodajalcev) bistveno višji. Mnoge invalidske upokoјitve – kar je tudi posledica delovnih pogojev – namreč posameznikom bistveno znižujejo kakovost življenja, poleg tega pa nepotrebno povečujejo bremena pokojninske blagajne.
- Stična točka pokojninske reforme z reformo javnega sektorja pa je seveda potreba po stroškovno racionalnejši javni upravi in javnih službah (beri: vitka javna uprava in konkurenčne javne službe). To je potrebno sicer že zaradi večje konkurenčnosti slovenskih podjetij v mednarodnem prostoru (sedanja konkurenčnost se namreč zagotavlja z veliko zadolženostjo podjetij do bank), še posebej pa zaradi tega, ker bo uvedba II. stebra pokojninskega sistema zahtevala dodaten transfer v I. pokojninski steber.
- Stična točka pokojninske reforme z reformo davkov in prispevkov je vidna že iz sprememb prispevnih stopenj, ukinitve nekaterih prispevnih stopenj, v nadaljevanju pa bo prilagojena tudi dohodninska lestuica in splošna dohodninska olajšava.

4.1. DEMOGRAFIJA JE NEIZPROSNA

Neugodna demografska gibanja so pomemben razlog, ki narekuje poglobljen premislek o dolgoročnih prebivalstvenih spremembah v slovenski družbi. Trdnost pokojninskega sistema je, v veliki meri, odvisna od omenjenih demografskih gibanj, zato se je strategije demografske obnove nujno lotiti na strokoven in dolgoročen način.

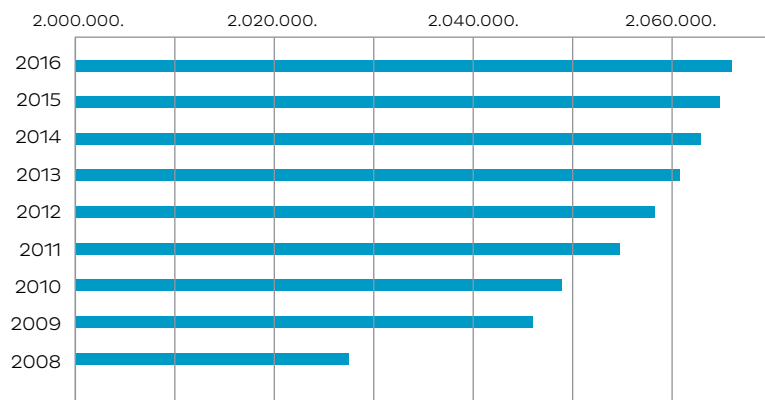
Tako je v programu NSi strategija demografske obnove obraunavana kot podlaga (razlog, vzrok) za predstavljeno pokojninsko reformo – torej za nou (tristebni) pokojninski sistem.

Ključne demografske značilnosti v obdobju od 2008-2016 so, po podatkih Statističnega urada RS, naslednje:

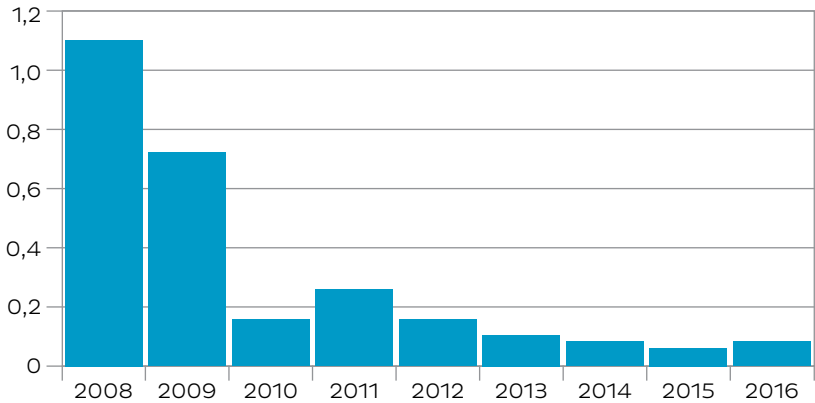
- gibanje števila prebivalcev Slovenije zadnja leta stagnira, saj se je od leta 2012 do 2016 število prebivalcev povečalo samo za 7.756 (slika 22);
- relativna rast prebivalstva v zadnjih treh letih je nižja od desetinke odstotka (slika 23) in
- naravni prirast prebivalstva se v celotnem obdobju znižuje, enako velja za selitveni prirast s tujino, ki pa je v zadnjih dveh letih nekoliko višji (slika 24).

Podatki nedvoumno kažejo, da je v Sloveniji potrebno vzpostaviti (pro)aktivno demografsko politiko, dva od ključnih ukrepov za podporo temu sta predstavljeni davčna in pokojninska reforma. Njun ključni namen je v tem, da omogočita boljše kratkoročne pogoje za mlade (višje neto plače in uplačilo pokojnin v II. naložbeni steber) in s tem zmanjšanje izseljevanja mladih, kvalificiranih (izobraženih) kadrov v druge države.

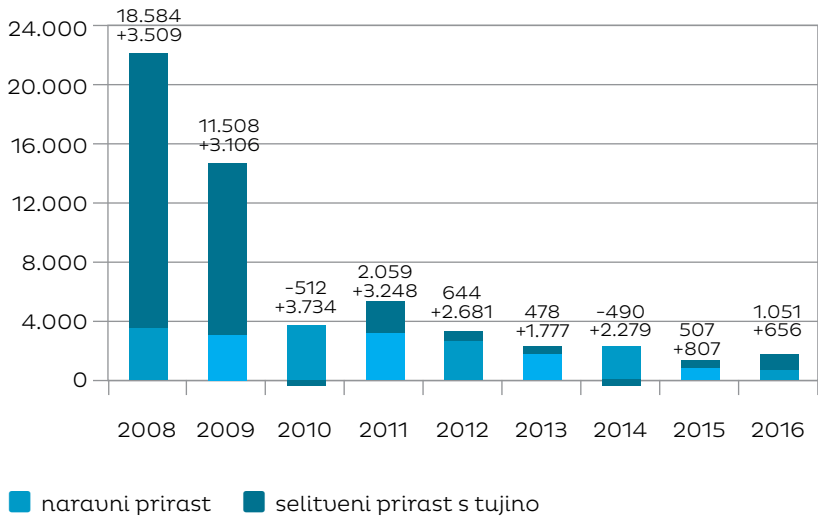
SLIKA 22: GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALCEV V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2008 DO 2016

SLIKA 23: RELATIVNA RAST PREBIVALSTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2008 DO 2016

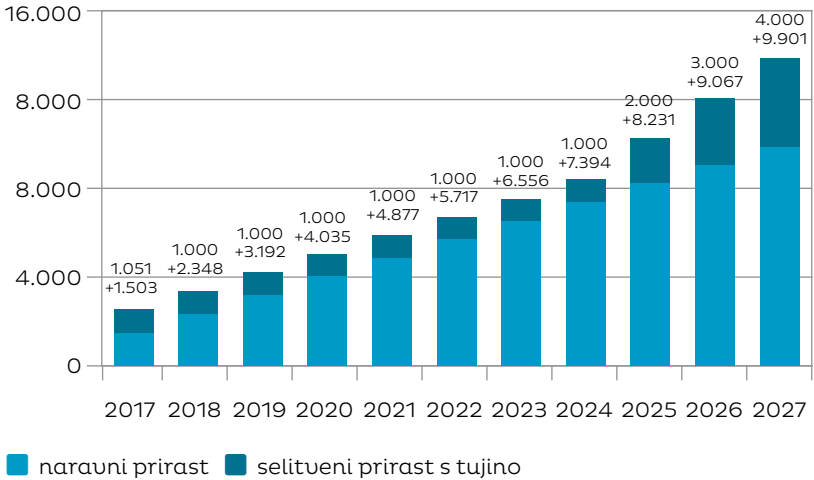
SLIKA 24: NARAVNI PRIRAST IN SELITVENI PRIRAST S TUJINO V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2008 DO 2016

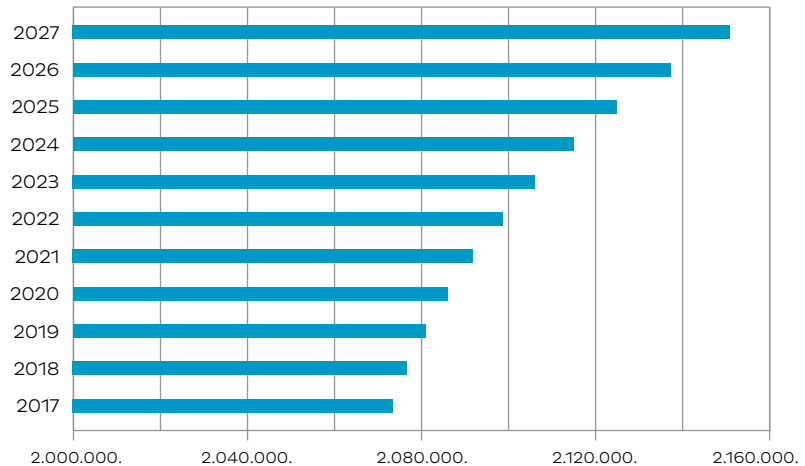
V obdobju 2017–2027 je potrebno neugodna demografska gibanja obrniti v pozitivno smer, za kar je treba **sprejeti strategijo demografske obnove**, ki bo vključevala naslednje cilje:

- **ŽIVOROJENI:** vsako leto se rodi 1.000 otrok več (od 21.345 rojenih otrok leta 2017 bi število letno rojenih otrok poraslo na 31.345 otrok leta 2027);
- **UMRLI:** relativna rast umrlih je enaka kot v obdobju od 2008–2016 (0,78 % letno), tako da bi se število umrlih povečalo od 19.842 leta 2017 na 21.444 leta 2027;
- **NARAVNI PRIRAST (razlika med živorojenimi in umrlimi):** poveča se od 1.503 leta 2017 na 9.901 leta 2027 (slika 25);
- **PRISELJENCI IZ TUJINE (imigranti):** število imigrantov se od leta 2017 do leta 2027 zmanjša od 16.623 na ocenjenih 10.000 imigrantov, kar bo posledica sprejete imigracijske politike, ki bo v največji meri preferirala priseljevanje izseljenih Slovenk in Slovencev nazaj v domovino ter tuje kvalificirane delovne sile, v skladu s potrebnimi gospodarskega razvoja;
- **ODELJENI V TUJINO (emigranti):** število odseljenih v tujino (emigrantov) se od leta 2017 do leta 2027 zmanjša od 15.572 na ocenjenih 6.000 emigrantov, kar bo posledica izboljšanja pogojev za mlade z ukrepi izboljšanja poslovne in družbene klime, povišanja neto plač zaradi davčne reforme, nove pokojninske reforme (uvedba II. obveznega pokojninskega stebra) in uvedbe univerzalnega temeljnega dohodka za vsakega otroka;
- **SELITVENI PRIRAST S TUJINO:** selitveni prirast se od leta 2017 do leta 2027 poveča od 1.501 na ocenjenih 4.000 prebivalcev, kar bo predvsem posledica manjšega odseljevanja mladih iz domovine (slika 25);
- **PREBIVALSTVO SKUPAJ:** z zgoraj predstavljenimi ukrepi demografske politike bi se število prebivalcev Slovenije povečalo od 2.073.767 (102,3 prebivalca na km²) na 2.151.085 prebivalcev (105,4 prebivalca na km²) (slika 26);
- **RAST PREBIVALSTVA:** relativna rast prebivalstva se pomembno poveča od 0,12 % v letu 2017 na 0,65 % leta 2027 (slika 27).

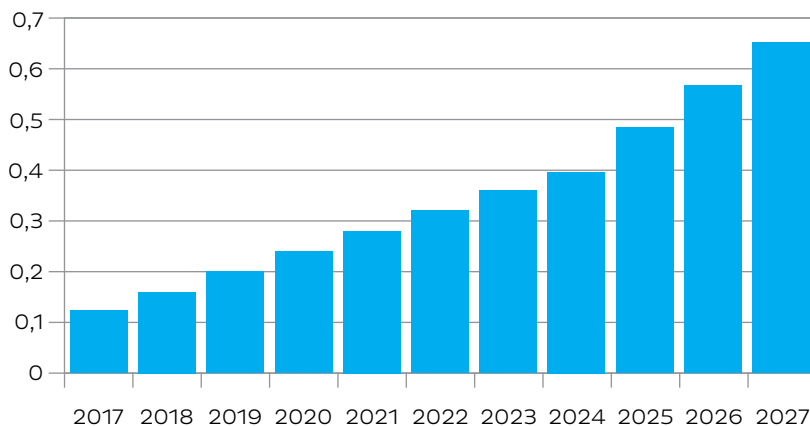
SLIKA 25: NARAVNI PRIRAST IN SELITVENI PRIRAST S TUJINO V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2017 DO 2027

SLIKA 26: GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALCEV V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2017 DO 2027

SLIKA 27: RELATIVNA RAST PREBIVALSTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI V OBDOBJU OD 2017 DO 2027

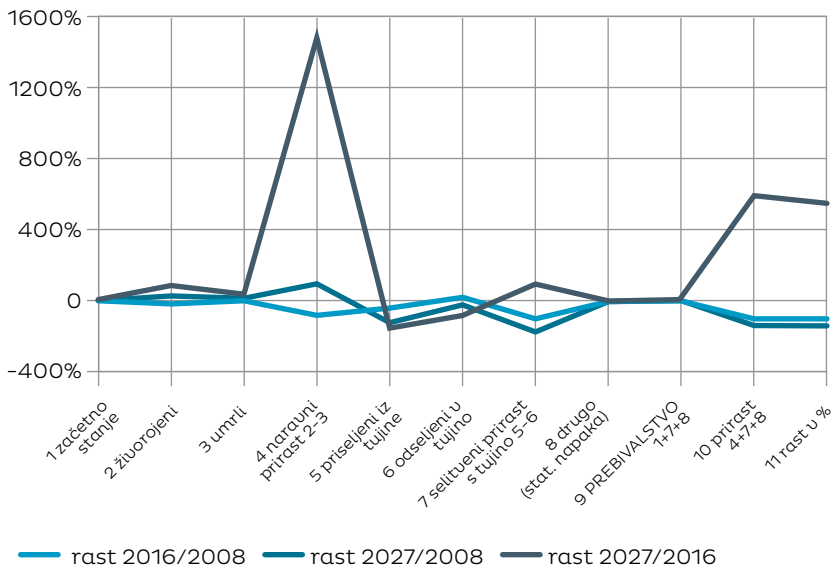

Sprejetje in odgovorno izvajanje demografske strategije obnove v obdobju od 2017–2027 bi nekoliko ublažilo in popravilo negativne demografske trende iz obdobja 2008–2016, kar bi, na koncu leta 2027, omogočilo naslednje kumulativne rezultate (slika 28):

- **ŽIVOROJENI:** od leta 2008 do leta 2016 je število živorojenih otrok padlo od 21.817 na 20.345 živorojenih otrok, z izvedbo demografske strategije pa bi se število živorojenih otrok v letu 2027 povečalo na 31.345 živorojenih otrok;
- **UMRLI:** od leta 2008 do leta 2016 je število umrlih poraslo od 18.308 na 19.689 umrlih, do leta 2027 pa bi poraslo na 21.444 umrlih;
- **NARAVNI PRIRAST (razlika med živorojenimi in umrlimi):** od leta 2008 do leta 2016 je naravni prirast padel od 3.509 na 656 slovenskih državljanov, z izvedbo demografske strategije obnove pa se bo število slovenskih državljanov leta 2027 povečalo na 9.901 slovenskih državljanov;
- **PRISELJENCI IZ TUJINE (imigranti):** od leta 2008 do leta 2016 se je število priseljencev znižalo od 30.693 priseljencev na 16.623 priseljencev, z izvedbo demografske strategije obnove pa bi se število izseljencev dodatno znižalo na predvidoma 10.000 priseljencev;

- **ODESELJENI V TUJINO (emigranti):** od leta 2008 do leta 2016 se je število odseljenec povečalo od 12.109 odseljenec na 15.572 odseljenec, z izvedbo demografske strategije obnove pa bi se število odseljenec dodatno znižalo na predvidoma 6.000 odseljenec;
- **SELITVENI PRIRAST S TUJINO:** od leta 2008 do leta 2016 se je selitveni prirast s tujino zmanjšal od 18.584 prebivalcev Slovenije na 1.051 prebivalcev Slovenije, z izvedbo demografske strategije obnove pa bi se število prebivalcev Slovenije povečalo za 4.000 prebivalcev leta 2027;
- **PREBIVALSTVO SKUPAJ:** od leta 2008 do leta 2016 se je prebivalstvo Slovenije povečalo od 2.027.496 prebivalcev Slovenije na 2.065.897 prebivalcev Slovenije, z izvedbo demografske strategije obnove pa bi se število prebivalcev Slovenije povečalo na 2.151.085 prebivalcev Slovenije leta 2027;

SLIKA 28: PRIMERJAVA GIBANJA DEMOGRAFSKIH KATEGORIJ V OBDOBJU OD 2008 DO 2027

- **RAST PREBIVALSTVA:** od leta 2008 do leta 2016 se je rast prebivalstva Slovenije zmanjšala od 1,10 % na 0,08 %, z izvedbo demografske strategije pa bi se rast povišala na 0,65 % v letu 2027.

Rezultati za obdobje od 2008–2027 kažejo, da bi sprejetje in izvajanje strategije demografske obnove v obdobju 2017–2027 usaj delno popravilo negativne demografske trende v obdobju 2008–2016.

V Sloveniji mora politika, predusem ekonomsko dimenzijo demografije, postaviti kot prvo točko političnih prioritet, saj sta politika in njeno orodje – država – namenjeni državljanom in državljanom, še posebej mladim in seveda izrecno tudi narodni identiteti slovenskega naroda. Zato bo NSi ukrenila vse potrebno za udejanjanje dolgoročne in strokovno utemeljene strategije demografske obnove slovenskega naroda in seveda ustvarila tudi dovolj vzpodbudno okolje za tuje priseljence.

4.2. ZNAČILNOSTI SEDANJEGA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Sedanji slovenski pokojninski sistem sestavljajo:

- prvi (obvezni) pokojninski (pretočni) steber (»pay-as-you-go«),
- drugi (prostovoljni) pokojninski (naložbeni) steber in
- tretji (prostovoljni) pokojninski (naložbeni) steber.

Slabost takšnega pokojninskega sistema je:

- padanje realne pokojnine iz prvega pokojninskega stebra;
- nepravilnost sedanjega pokojninskega sistema in s tem nezaupanje državljanov v obstoječi pokojninski sistem, saj so pokojnine, ob enaki pokojninski osnovi, različne glede na obdobje ustopa v prvi pokojninski steber;
- v obstoječem pokojninskem sistemu ni notranje solidarnosti med upokojenci;
- relativno slaba možnost ustopa v tretji pokojninski steber (prenizki tekoči dohodki večine državljanov) in

- del sedanjega pokojninskega sistema so tudi socialni transferji, ki nimajo nikakršne zveze s pokojninskim sistemom, zato pokojninske stopnje iz/od bruto plače ne odražajo dejanskega stanja.

Trenutni sistem na dolgi rok razslojuje slovensko družbo, veliko upokojencev pa spravlja v položaj revščine, saj že sedaj velik del upokojencev živi pod pragom revščine. Posledice omenjenih značilnosti in okoliščin so naslednje:

- u prvi pokojninski steber se uplačila zmanjšujejo oziroma nastaja izogibanje uplačilom,
- u drugi pokojninski steber praktično uplačujejo samo javni uslužbenci in
- uplačevanje u tretji pokojninski steber si lahko privoščijo samo premožni državljeni in zaposleni u uspešnih podjetjih.

Takšen pokojninski sistem, kot je trenutno u veljavi, dolgoročno vodi do vedno večje socialne oduisnosti državljanou od države.

4.3. TEMELJNE ZNAČILNOSTI NOVEGA TRISTEBRNEGA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Tristeborni pokojninski sistem loči tri stebre (dele):

- prvi (obvezni) pokojninski (dokladni, pretočni) steber (»pay-as-you-go«),
- drugi (obvezni) pokojninski (naložbeni) steber in
- tretji (prostovoljni) pokojninski (naložbeni) steber.

Prednost takšnega pokojninskega sistema je:

- iz prvega pokojninskega stebra bodo uživalci pokojnine prejimali pokojnino u višini praga revščine, pokojnino nad to ravnijo pa iz drugega pokojninskega stebra;
- drugi pokojninski steber je bolj atraktiven za mlado generacijo (motivacijski učinek s hkratnim občutkom varnosti in seveda možnosti sprotne prilagoditve željeni višini pokojnine);
- tristeborni pokojninski sistem bo imel nedvomno pozitivne stranske učinke za izboljšanje demografskih trendou slovenske družbe,

še posebej pa pozitiven učinek na manjše izseljevanje mlajše generacije v tujino;

- tristebni pokojninski sistem, po njegovem celovitem delovanju leta 2061, ne bo vseboval socialnih transferjev posameznikom, ki nimajo zveze s pokojninsko dobo;
- tristebni pokojninski sistem je finančno varnejši, saj bo temeljil na razpršenosti finančnih naložb in
- tristebni pokojninski sistem bo uplival tudi na večjo trdnost finančnega sistema.

4.4. POKOJNINSKA REFORMA NSI

4.4.1. PRVI (OBVEZNI) POKOJNINSKI (DOKLADNI, PRETOČNI) STEBER («PAY-AS-YOU-GO«)

Za obstoječe upokojuje:¹⁸

- upokojitvena starost za moške in ženske ostane pri 65 letih,
- pokojninska doba (kot možnost za upokojitev) še naprej znaša 40 let,
- nadomestitvena stopnja ostane enaka sedanji nadomestitveni stopnji,
- v izračun pokojnine se od leta 2030 štejejo vse povprečne letne plače,
- uplačila v prvi steber so enaka obstoječim uplačilom (kot odstotek od bruto plače za prispevke delojemalca in delodajalca).

Obstoječi pokojninski sistem v prvem pokojninskem stebru je nepravilčen, zato se znotraj upokojenske populacije širi reuščina. Ključni strukturni mehanizmi, ki povečujejo reuščino so trije, in sicer: 1. enotna premija dodatnega zdraustvenega zavarovanja, 2. linearen način uskladitve pokojnin, ne glede na nadomestno stopnjo pri odmeri

¹⁸ Obstoječi zavarovanci so usi, ki imajo usaj en dan pokojninske dobe po sedanjem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Za vse aktivne upokojuje se omogoči zaposlitev po obstoječi delovni zakonodaji, brez omejitve delovnega časa. V dohodninski napovedi se celotna izplačana pokojnina šteje kot davčna olajšava.

pokojnine in 3. nepriznavanje dela v gospodinjstvu. Zato je potrebno uvesti naslednje spremembe:

- namesto uplačil premij dodatnega zdravstvenega zavarovanja se uvede prispevna stopnja za obvezno zdravstveno zavarovanje v višini 5,24 % od višine pokojnine posameznega upokojenca;
- uvede se način usklajevanja pokojnin, ki bo odvisen od obdobja ustopa upokojenca v prvi pokojninski steber oziroma od višine nadomestne stopnje za odmero pokojnine in
- uvede se gospodinjški dodatek.

Gornje spremembe imenujemo **korektivi sedanjega nepravičnega pokojninskega sistema v I. pokojninskem stebru.**

Notranja solidarnost pri plačilu zdravstvenega zavarovanja obstoječih upokojenecv

Trenutni sistem uplačil za zdravstveno zavarovanje upokojenecv v enaki nominalni višini premije je nepravičen, saj relativno različno obremenjuje upokojenca glede na višino njihove pokojnine. Zato se namesto premije dodatnega zdravstvenega zavarovanja uvede splošna 5,24 % stopnja prispevka za obvezno zdravstvenega zavarovanja od osnove pokojnine, ki bi jo plačevali vsi državljanji Slovenije. Omenjena ureditev bi bila veliko pravičnejša (solidarnejša), saj bi za potrebe zdravstvenega varstva bolj obremenila upokojenca z višjimi pokojninami, podobno kot je to pri plačah zaposlenih, kar je razvidno iz spodnje tabele.

V tabeli 8 je prikazano stanje za 524.802 prejemnikov različnih pokojnin, ki, ob predpostavki, da plačajo mesečno 32,96 EUR dodatne premije za zdravstvo, ne glede na višino pokojnine, letno uplačajo 207,6 mio EUR premij.

Ob uvedbi 5,24 % prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje bi letno uplačali enako vsoto za zdravstvo, vendar bi upokojenca do 600 EUR pokojnine uplačevali manj, in sicer od 23,00 do 4,14 EUR mesečno manj, upokojenca s pokojninami nad 600 EUR pa 1,10 do 71,84 EUR mesečno več. Glede na to, da upokojenca ves čas

TABELA 8: SIMULACIJA IZRAČUNA PRISPEVKA ZA OBVEZNO ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE OB UVEDBI PRISPEVNE STOPNJE V VIŠINI 5,24 %

	Intervali zneskov pokojnin (v EUR)	Starostne, invalidske, družinske, udovske pokojnine (v EUR)	Delež (v %)	Povprečna mesečna premija DZZ (v EUR)	Letni znesek premij DZZ (v EUR)
	do 190,00	10.651	2,0%	32,96	4.212.493
	190,01 200,00	5.101	1,0%	32,96	2.017.456
	200,01 300,00	28.970	5,5%	32,96	11.457.696
	300,01 400,00	47.550	9,1%	32,96	18.806.125
	400,01 500,00	108.517	20,7%	32,96	42.918.703
	500,01 600,00	90.279	17,2%	32,96	35.705.535
	600,01 700,00	73.576	14,0%	32,96	29.099.463
	700,01 800,00	52.794	10,1%	32,96	20.880.139
	800,01 900,00	35.150	6,7%	32,96	13.901.899
	900,01 1.000,00	21.702	4,1%	32,96	8.583.187
	1.000,01 1.100,00	13.995	2,7%	32,96	5.535.052
	1.100,01 1.200,00	9.483	1,8%	32,96	3.750.547
	1.200,01 1.300,00	6.990	1,3%	32,96	2.764.560
	1.300,01 1.400,00	4.285	0,8%	32,96	1.694.727
	1.400,01 1.500,00	3.230	0,6%	32,96	1.277.472
	1.500,01 1.600,00	2.667	0,5%	32,96	1.054.804
	1.600,01 1.700,00	2.433	0,5%	32,96	962.257
	1.700,01 1.800,00	4.106	0,8%	32,96	1.623.932
	od 1.801,01	3.323	0,6%	32,96	1.314.254
SKUPAJ 2016		524.802	100,0%	32,96	207.560.300

Vir podatkov: Letno poročilo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za leto 2016

Srednja vrednost intervala zneskov pokojinin (v EUR)	Letni obseg sredstev za pokojnine (v EUR)	Prispevna stopnja ZZ (v %)	Prispevek za ZZ (v EUR)	Individualna razlika (v EUR)	Letni znesek prispevkov ZZ (v EUR)	SKUPNA LETNA RAZLIKA (v EUR)
190,00	24.284.280	5,24%	9,96	-23,00	1.272.496	-2.939.997
195,00	11.936.340	5,24%	10,22	-22,74	625.464	-1.391.992
250,00	86.910.000	5,24%	13,10	-19,86	4.554.084	-6.903.612
350,00	199.710.000	5,24%	18,34	-14,62	10.464.804	-8.341.321
450,00	585.991.800	5,24%	23,58	-9,38	30.705.970	-12.212.732
550,00	595.841.400	5,24%	28,82	-4,14	31.222.089	-4.483.446
650,00	573.892.800	5,24%	34,06	1,10	30.071.983	972.519
750,00	475.146.000	5,24%	39,30	6,34	24.897.650	4.017.512
850,00	358.530.000	5,24%	44,54	11,58	18.786.972	4.885.073
950,00	247.402.800	5,24%	49,78	16,82	12.963.907	4.380.720
1.050,00	176.337.000	5,24%	55,02	22,06	9.240.059	3.705.007
1.150,00	130.865.400	5,24%	60,26	27,30	6.857.347	3.106.800
1.250,00	104.850.000	5,24%	65,50	32,54	5.494.140	2.729.580
1.350,00	69.417.000	5,24%	70,74	37,78	3.637.451	1.942.724
1.450,00	56.202.000	5,24%	75,98	43,02	2.944.985	1.667.513
1.550,00	49.606.200	5,24%	81,22	48,26	2.599.365	1.544.561
1.650,00	48.173.400	5,24%	86,46	53,50	2.524.286	1.562.030
1.750,00	86.226.000	5,24%	91,70	58,74	4.518.242	2.894.311
2.000,00	79.752.000	5,24%	104,80	71,84	4.179.005	2.864.751
	3.961.074.420	5,24%	32,96	0,00	207.560.300	0

poudarjajo, da želijo biti solidarni z zaposlenimi, bi omenjeni način uplačil za zdravstvo pomenil večjo solidarnost tako znotraj upokojske generacije, predstavljal pa bi enak mehanizem uplačil za zdravstvo, kot velja za zaposlene v Republiki Sloveniji.

Spremenjen način usklajevanja pokojnin obstoječih upokojencev

Pokojninski sistem je od leta 1992 doživel veliko sprememb, še posebej glede višine nadomestne stopnje za odmero pokojnine. V tem obdobju uporabljen pristop je privedel do zniževanja višine pokojnine po vsaki spremembi zakona o pokojninsko invalidskem zavarovanju, in to pri enaki nominalni pokojninski osnovi (prikazano v tabeli 9). Takšen pristop pa je seveda eden od ključnih razlogov povečevanja reuščine med upokojenci.

TABELA 9: NADOMESTNE STOPNJE ZA ODMERO POKOJNIN IN VIŠINE POKOJNIN OD LETA 1992 DALJE

Pokojninska doba	Nadomestna stopnja (v %)		Pokojninska osnova (v EUR)		Višina pokojnine (v EUR)		RAZMERJE V VIŠINI POKOJNINE (osnova 1992=100%)	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Zakon o pokojninsko invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, šte. 12/1992)								
Uveljaviteu od 1. aprila 1992								
35	75,00%	85,00%	600,00	600,00	450,00	510,00	100,0%	100,0%
36	77,00%	85,00%	700,00	700,00	539,00	595,00	100,0%	100,0%
37	79,00%	85,00%	800,00	800,00	632,00	680,00	100,0%	100,0%
38	81,00%	85,00%	900,00	900,00	729,00	765,00	100,0%	100,0%
39	83,00%	85,00%	1.000,00	1.000,00	830,00	850,00	100,0%	100,0%
40	85,00%	85,00%	1.100,00	1.100,00	935,00	935,00	100,0%	100,0%
Zakon o pokojninsko invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) (Uradni list RS, šte. 106/1999)								
Uveljaviteu od 1. januarja 2000 do 31. decembra 2012								
35	65,00%	68,00%	600,00	600,00	390,00	408,00	86,7%	80,0%
36	66,50%	69,50%	700,00	700,00	465,50	486,50	86,4%	81,8%
37	68,00%	71,00%	800,00	800,00	544,00	568,00	86,1%	83,5%
38	69,50%	72,50%	900,00	900,00	625,50	652,50	85,8%	85,3%
39	71,00%	74,00%	1.000,00	1.000,00	710,00	740,00	85,5%	87,1%
40	72,50%	75,50%	1.100,00	1.100,00	797,50	830,50	85,3%	88,8%

Pokojninska doba	Nadomestna stopnja (u %)		Pokojninska osnova (u EUR)		Višina pokojnine (u EUR)		RAZMERJE V VIŠINI POKOJNINE (osnova 1992=100%)	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Zakon o pokojninsko invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) (Uradni list RS, šteu. 96/2012)								
Uveljaviteu od 1. januarja 2013 do 31. decembra 2016								
35	57,20%	57,20%	600,00	600,00	343,20	343,20	76,3%	67,3%
36	58,61%	58,61%	700,00	700,00	410,27	410,27	76,1%	69,0%
37	60,02%	60,02%	800,00	800,00	480,16	480,16	76,0%	70,6%
38	61,43%	61,43%	900,00	900,00	552,87	552,87	75,8%	72,3%
39	62,84%	62,84%	1.000,00	1.000,00	628,40	628,40	75,7%	73,9%
40	64,25%	64,25%	1.100,00	1.100,00	706,75	706,75	75,6%	75,6%
Uveljaviteu od 1. januarja 2017 do 31. decembra 2019								
35	56,60%	56,60%	600,00	600,00	339,60	339,60	75,5%	66,6%
36	57,98%	57,98%	700,00	700,00	405,86	405,86	75,3%	68,2%
37	59,36%	59,36%	800,00	800,00	474,88	474,88	75,1%	69,8%
38	60,74%	60,74%	900,00	900,00	546,66	546,66	75,0%	71,5%
39	62,12%	62,12%	1.000,00	1.000,00	621,20	621,20	74,8%	73,1%
40	63,50%	63,50%	1.100,00	1.100,00	698,50	698,50	74,7%	74,7%
Uveljaviteu od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2022								
35	55,00%	55,00%	600,00	600,00	330,00	330,00	73,3%	64,7%
36	56,30%	56,30%	700,00	700,00	394,10	394,10	73,1%	66,2%
37	57,60%	57,60%	800,00	800,00	460,80	460,80	72,9%	67,8%
38	58,90%	58,90%	900,00	900,00	530,10	530,10	72,7%	69,3%
39	60,20%	60,20%	1.000,00	1.000,00	602,00	602,00	72,5%	70,8%
40	61,50%	61,50%	1.100,00	1.100,00	676,50	676,50	72,4%	72,4%
Uveljaviteu od 1. januarja 2023 dalje								
35	51,00%	54,00%	600,00	600,00	306,00	324,00	68,0%	63,5%
36	52,25%	55,25%	700,00	700,00	365,75	386,75	67,9%	65,0%
37	53,50%	56,50%	800,00	800,00	428,00	452,00	67,7%	66,5%
38	54,75%	57,75%	900,00	900,00	492,75	519,75	67,6%	67,9%
39	56,00%	59,00%	1.000,00	1.000,00	560,00	590,00	67,5%	69,4%
40	57,25%	60,25%	1.100,00	1.100,00	629,75	662,75	67,4%	70,9%

TABELA 10: PRIKAZ NOMINALNEGA PADCA VIŠINE POKOJNINE GLEDE NA ENAKO NOMINALNO POKOJNINSKO OSNOVO V ODVISNOSTI OD OBDOBJA VSTOPA V I. POKOJNINSKI STEBER.

Obdobje vstopa v I. pokojninski steber/ pokojninska osnova	600 EUR		700 EUR		800 EUR		900 EUR		1.000 EUR		1.100 EUR	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Uveljaviteu od 1.aprila 1992	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Uveljaviteu od 1.januarja 2000 do 31.decembra 2012	86,7%	80,0%	86,4%	81,8%	86,1%	83,5%	85,8%	85,3%	85,5%	87,1%	85,3%	88,8%
Uveljaviteu od 1.januarja 2013 31.decembra 2016	76,3%	67,3%	76,1%	69,0%	76,0%	70,6%	75,8%	72,3%	75,7%	73,9%	75,6%	75,6%
Uveljaviteu od 1.januarja 2017 31.decembra 2019	75,5%	66,6%	75,3%	68,2%	75,1%	69,8%	75,0%	71,5%	74,8%	73,1%	74,7%	74,7%
Uveljaviteu od 1.januarja 2020 31.decembra 2022	73,3%	64,7%	73,1%	66,2%	72,9%	67,8%	72,7%	69,3%	72,5%	70,8%	72,4%	72,4%
Uveljaviteu od 1.januarja 2023 dalje	68,0%	63,5%	67,9%	65,0%	67,7%	66,5%	67,6%	67,9%	67,5%	69,4%	67,4%	70,9%
NOMINALNI PADEC POKOJNINE	-32,0%	-36,5%	-32,1%	-35,0%	-32,3%	-33,5%	-32,4%	-32,1%	-32,5%	-30,6%	-32,6%	-29,1%

Nominalni padci pokojnin glede na nadomestno stopnjo so občutni, pri moških podobni, ne glede na pokojninsko osnovo (od 32,0 % do 32,6 %), pri ženskah pa od 29,1 % do 36,5 %, pri čemer je bil večji padec pri nižjih pokojninah, manjši padec pa pri višjih pokojninah, kar je dodaten prispevek k povečevanju neupravičenih razlik in reuščine pri upokojenkah, ki so v večini.

Kaj je torej potrebno storiti? **Gotovo je nerealno retroaktivno posegati v odmere pokojnin, mogoče in potrebno pa je spremeniti način usklajevanja pokojnin.** Spremenjeni način bi moral upoštevati dejstvo, da je znižanje nadomestne stopnje od 1992 dalje privedlo do pomembno različne višine pokojnin pri enaki pokojninski osnovi. To pa je izrazito nepravilno in samo govori o popolni seniorizaciji prvega pokojninskega stebra – lahko govorimo o privilegijih najstarejših upokojenecov, znotraj njih pa o privilegijih upokojenk z višjimi pokojninami.

Spremenjeni način usklajevanja pokojnin ne bi bil linearen (npr. 2,00 % zvišanja za vsakega upokojenca), temveč bi upošteval nadomestno stopnjo za odmero pokojnine od 1992 do danes. To pomeni, da bi upokojenci, ki so se upokojili pred kratkim, imeli najvišjo stopnjo uskladitve pokojnin, tisti iz leta 1992 pa bi ohranjali doseženo nominalno višino pokojnin, dokler se obe nominalni višini ne bi izenačili (to bi bilo modelsko pri 32,39 % skupnem linearnem nominalnem povišanju pokojnin), kar je prikazano v tabeli 12. Iz nje je vidno, da se pri povprečnem linearnem usklajevanju pokojnin nominalne razlike med pokojninami samo povečujejo, medtem ko bi se pri predlaganem načinu usklajevanja nominalna višina pokojnin postopno izenačevala. Nominalne razlike v pokojninah, po obeh načinih usklajevanja, so vidne v tabeli 11.

TABELA 11: PRIKAZ POVPREČNE LINEARNE USKLADITVE POKOJNIN

Pokojninska osnova (MOŠKI)	Uveljavitev od 1. apr. 1992	Uveljavitev od 1. jan. 2000 do 31. dec. 2012	Uveljavitev od 1. jan. 2013 do 31. dec. 2016	Uveljavitev od 1. jan. 2017 do 31. dec. 2019	Uveljavitev od 1. jan. 2020 do 31. dec. 2022	Uveljavitev od 1. jan. 2023 dalje
v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR
600,00	145,76	126,32	111,16	110,00	106,89	99,11
700,00	174,58	150,78	132,89	131,46	127,65	118,47
800,00	204,70	176,20	155,52	153,81	149,25	138,63
900,00	236,12	202,60	179,07	177,06	171,70	159,60
1.000,00	268,84	229,97	203,54	201,21	194,99	181,38
1.100,00	302,85	258,31	228,92	226,24	219,12	203,98

Pri skupni povprečni linearni uskladitvi pokojnin v skupni višini 32,39 % bi se npr. pokojnina pri pokojninski osnovi 600,00 EUR (moški), pri uveljavitvi pokojnine od 1. aprila 1992, povišala za 145,76 EUR mesečno, pri pokojninski osnovi 600,00 EUR, pri uveljavitvi pokojnine od 1. januarja 2023, pa bi se povišala za 99,11 EUR mesečno.

TABELA 12: PRIMERJAVA POVPREČNEGA LINEARNEGA IN SPREMENJENEGA NAČINA USKLAJEVANJA POKOJNIN

Pokojninska osnova (MOŠKI)	Uveljavitev od 1. apr. 1992	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2000 do 31.dec. 2012	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2013 31.dec. 2016	Usklajene pokojnine
v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR
600,00	450,00	595,76	390,00	516,32	343,20	454,36
700,00	539,00	713,58	465,50	616,28	410,27	543,16
800,00	632,00	836,70	544,00	720,20	480,16	635,68
900,00	729,00	965,12	625,50	828,10	552,87	731,94
1.000,00	830,00	1.098,84	710,00	939,97	628,40	831,94
1.100,00	935,00	1.237,85	797,50	1.055,81	706,75	935,67
SKUPAJ	4.115,00	5.447,85	3.532,50	4.676,68	3.121,65	4.132,75

Pokojninska osnova (MOŠKI)	Uveljavitev od 1. apr. 1992	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2000 do 31.dec. 2012	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2013 31.dec. 2016	Usklajene pokojnine
v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR
600,00	450,00	450,00	390,00	535,76	343,20	488,96
700,00	539,00	539,00	465,50	640,08	410,27	584,85
800,00	632,00	632,00	544,00	748,70	480,16	684,86
900,00	729,00	729,00	625,50	861,62	552,87	788,99
1.000,00	830,00	830,00	710,00	978,84	628,40	897,24
1.100,00	935,00	935,00	797,50	1.100,35	706,75	1.009,60
SKUPAJ	4.115,00	4.115,00	3.532,50	4.865,35	3.121,65	4.454,50

				32,39%		32,39%	
Uveljavitev od 1.jan. 2017 31.dec. 2019	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2020 31.dec. 2022	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2023 dalje	Višina uskl. pok.	Usklajene pokojnine	RAZLIKA 2023/1992
v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v %	v EUR	v %
339,60	449,60	330,00	436,89	306,00	32,39%	405,11	47,06%
405,86	537,32	394,10	521,75	365,75	32,39%	484,22	47,37%
474,88	628,69	460,80	610,05	428,00	32,39%	566,63	47,66%
546,66	723,72	530,10	701,80	492,75	32,39%	652,35	47,95%
621,20	822,41	602,00	796,99	560,00	32,39%	741,38	48,21%
698,50	924,74	676,50	895,62	629,75	32,39%	833,73	48,47%
3.086,70	4.086,48	2.993,50	3.963,09	2.782,25	32,39%	3.683,42	47,90%

Uveljavitev od 1.jan. 2017 31.dec. 2019	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2020 31.dec. 2022	Usklajene pokojnine	Uveljavitev od 1.jan. 2023 dalje	Višina uskl. pok.	Usklajene pokojnine	RAZLIKA 2023/1992
v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v EUR	v %	v EUR	v %
339,60	485,36	330,00	475,76	306,00	47,63%	451,76	-0,39%
405,86	580,44	394,10	568,68	365,75	47,73%	540,33	-0,25%
474,88	679,58	460,80	665,50	428,00	47,83%	632,70	-0,11%
546,66	782,78	530,10	766,22	492,75	47,92%	728,87	0,02%
621,20	890,04	602,00	870,84	560,00	48,01%	828,84	0,14%
698,50	1.001,35	676,50	979,35	629,75	48,09%	932,60	0,26%
3.086,70	4.419,55	2.993,50	4.326,35	2.782,25	47,91%	4.115,10	0,00%

TABELA 13: PRIKAZ SPREMENJENEGA NAČINA
USKLAJEVANJA POKOJNIN

Pokojninska osnova (MOŠKI)	Uveljavitev od 1. apr. 1992	Uveljavitev od 1. jan. 2000 do 31.dec. 2012	Uveljavitev od 1. jan. 2013 do 31. dec. 2016	Uveljavitev od 1. jan. 2017 do 31. dec. 2019	Uveljavitev od 1.jan. 2020 do 31.dec. 2022	Uveljavitev od 1.jan. 2023 dalje
u EUR	u EUR	u EUR	u EUR	u EUR	u EUR	u EUR
600,00	0,00	145,76	145,76	145,76	145,76	145,76
700,00	0,00	174,58	174,58	174,58	174,58	174,58
800,00	0,00	204,70	204,70	204,70	204,70	204,70
900,00	0,00	236,12	236,12	236,12	236,12	236,12
1.000,00	0,00	268,84	268,84	268,84	268,84	268,84
1.100,00	0,00	302,85	302,85	302,85	302,85	302,85

Pri predlaganem načinu uskladitve pokojnin, glede na obdobje ustopa v I. pokojninski steber, v skupni višini 32,39 % bi npr. pokojnina pri pokojninski osnovi 600,00 EUR (moški), pri uveljavitvi pokojnine od 1. aprila 1992, ostala nominalno enaka, pri pokojninski osnovi 600,00 EUR, pri uveljavitvi pokojnine od 1. januarja 2023, pa bi se povišala za 145,76 EUR mesečno. Trend je popolnoma enak, ne glede na višino pokojninske osnove, tudi pri upokojenkah.

4.4.2. UVEDE SE GOSPODINJSKI DODATEK

Gospodinjsko delo žensk nikjer ni upoštevano kot delo, kar seveda ni pravično. Omenjeno krivico bi odpravili z uvedbo t. i. gospodinjskega dodatka. Ker je ena glavnih prioritet NSi omiliti revščino med upokojenkami z nizkimi pokojninami, bi v prvi fazi gospodinjski dodatek v višini 100,00 EUR mesečno prejela vsaka upokojenka s prejemki nižjimi od 500,00 EUR. Za upokojenke s prejemki med 500,00 in 617,00 EUR pokojnine (prag revščine) pa bi znesek padal po zvezni lestvici približno 0,85 EUR za vsak EUR višjo pokojnino. Dodatek ne bi bil obremenjen z nobenimi dajatvami.

Pri ocenjenem številu upokojenk - prejemnic gospodinjskega dodatka, ne glede na vrsto in višino pokojnine, kar je (po oceni) 110.352 upokojenk, bi izplačilo gospodinjskega dodatka znašalo mesečno 8,4 mio EUR oziroma letno 102,5 mio EUR. To bi pomenilo 2,04 % doda-

tnih sredstev glede na skupne odhodke ZPIZ, ki so za leto 2016 znašali 5.035,2 mio EUR. Financiranje gospodinjkega dodatka bi se izvajalo iz državnega proračuna kot transfer v pokojninsko blagajno.

TABELA 14: ŠTEVILO UPOKOJENK IN PREDVIDENI FINANČNI UČINKI UVEDBE GOSPODINJSKEGA DODATKA

Vrsta upokojenk	Skupno število upokojencev pod 500 €	Delež upokojenk (v %)	Skupno število upokojenk pod 500 €*	Skupno število upokojenk med 500 in 617 €**
Prejemnice starostne/ družinske/ državne pokojnine	105.004	47,6	65.352	45.000
SKUPAJ			65.352	45.000

Predvideni finančni učinki GD	Mesečni znesek GD	Skupno število upokojenk	Mesečni znesek GD	Letni znesek GD
Upokojenke do 500 €	100,00	65.352	6.535.200,00	78.422.400,00
Upokojenke s 510 € pokojnine	91,45	3.750	342.948,72	4.115.384,62
Upokojenke s 520 € pokojnine	82,91	3.750	310.897,44	3.730.769,23
Upokojenke s 530 € pokojnine	74,36	3.750	278.846,15	3.346.153,85
Upokojenke s 540 € pokojnine	65,81	3.750	246.794,87	2.961.538,46
Upokojenke s 550 € pokojnine	57,26	3.750	214.743,59	2.576.923,08
Upokojenke s 560 € pokojnine	48,72	3.750	182.692,31	2.192.307,69
Upokojenke s 570 € pokojnine	40,17	3.750	150.641,03	1.807.692,31
Upokojenke s 580 € pokojnine	31,62	3.750	118.589,74	1.423.076,92
Upokojenke s 590 € pokojnine	23,08	3.750	86.538,46	1.038.461,54
Upokojenke s 600 € pokojnine	14,53	3.750	54.487,18	653.846,15

Prevideni finančni učinki GD	Mesečni znesek GD	Skupno število upokojenk	Mesečni znesek GD	Letni znesek GD
Upokojenke s 610 € pokojnine	5,98	3.750	22.435,90	269.230,77
Upokojenke s 617 € pokojnine	0,00	3.750	0,00	0,00
POVPREČNO/ SKUPAJ	77,43	110.352	8.544.815,38	102.537.784,62

SKUPAJ ODHODKI ZPIZ 2016 (v EUR)	5.035.177.061
LETNI ZNESEK GD (v EUR)	102.537.785
Delež GD v ZPIZ (v %)	2,04%
* upošteevano je 16.000 prejemnic državnih pokojnin	
**ocena, podatki niso dostopni	

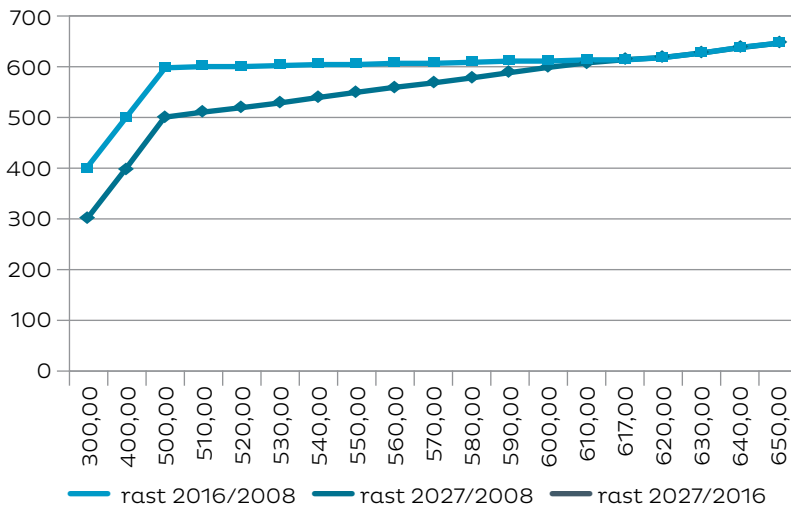
Vir podatkov: Letno poročilo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za leto 2016

Na ta način bi pomembno omilili revščino med upokojenkami, ki je najbolj razširjena prav med tistimi upokojenkami, ki bivajo same, kot vdove. S priznanjem gospodinjskega dela, ki so ga opravljale use žuljenje, bi jim na mogoč in enostaven način to tudi deloma priznali. S tem bi odpadel del financiranja neuladnih organizacij, katerih obseg in delovanje se neupravičeno širi ravno zaradi tega, ker zadeva ni sistemsko rešena. Uvedba gospodinjskega dodatka je torej, glede na sedanjo prakso reševanja tega problema, sistemska rešitev. Ko bodo finančne zmožnosti države dopuščale, pa bi gospodinjski dodatek uvedli kot univerzalni gospodinjski dodatek.

Način oziroma vrstni red uvedbe korektivou prvega pokojninskega stebra

Najprej bi se (takoj po volitvah, z začetkom veljavnosti 1. 1. 2019) uvedel gospodinjski dodatek in zamenjava prostovoljnih zdravstvenih premij s prispevno stopnjo glede na višino pokojnine in nato morda, v okviru tekočih javnofinančnih zmožnosti države, še usklajevanje pokojnin po novi formuli. Od leta 2020 dalje pa osta-

SLIKA 29: PRIMERJAVA MED POKOJNINAMI V VIŠINI OD 300,00 DO 650,00 EUR BREZ IN Z GOSPODINJSKIM DODATKOM

ne samo usklajevanje pokojnin po novi formuli, v skladu z javnofinancijskimi zmožnostmi države.

Za nove zavarovance:

- upokojitvena starost za moške in ženske ostane pri 65 letih; ukinemo se bonusi za podaljšanje pokojninske dobe/starosti;
- pokojninska doba (kot možnost za upokojiteu) še naprej znaša 40 let;
- pokojnina je rezultat vseh uplačanih prispevkov; pokojnina znaša 100 % povprečno uplačanih prispevkov;
- v prvi pokojninski steber zaposleni uplačujejo začetni nominalni znesek v višini 150,00 EUR (75,00 EUR iz bruto plače in 75,00 EUR od bruto plače), ki omogoča prejemanje pokojnine (pri 65 letih starosti) v višini praga revščine, ki po sedanji vrednosti znaša 617,00 EUR.

4.5. DRUGI (OBVEZNI) POKOJNINSKI (NALOŽBENI) STEBER

Za nove zavarovance:

- V drugi (obvezni) pokojninski (naložbeni) steber se leta 2019 vključijo usi novi zavarovanci in obstoječi zavarovanci, mlajši od 23 let. Obstoječi zavarovanci, ki so starejši od 23 let in mlajši od 30 let, se lahko opcijsko vključijo v drugi steber.
- Višina uplačila v drugi steber znaša 6,00 % iz bruto plače (za usako obliko dela); izpad prihodkov ZPIZ se nadomesti iz državnega proračuna oziroma se pokrije z drugimi davčnimi viri (proračunski sklad).
- Upravljanje drugega (obveznega) pokojninskega (naložbenega) stebra se, z javnim razpisom, razporedi med slovenske zavarovalnice; ZPIZ pri tem ne sodeluje.
- Zbrana sredstva se plasirajo na naslednji način:
 - u državnih obveznicah v višini 40 %,
 - u obveznicah Evropske unije v višini 40 %,
 - u druge oblike (delnice, depoziti) v višini 20 %.
- Država bo drugemu pokojninskemu skladu sproti financirala ohranjanje realne vrednosti glavnice.
- Izplačilo pokojnine/dela pokojnine iz drugega stebra je mogoče izplačati ob izpolnitvi pogojev za upokožitev po splošnih in posebnih predpisih o pokojninsko invalidskem zavarovanju; lahko se izplača v enkratnem znesku ali kot renta za določeno obdobje; pokojnina se deduje.
- Vse pravice, ki se tičejo socialne varnosti posameznika, se v primeru predčasne prekinitve uplačevanja v oba pokojninska stebra (invalidnost) ne financirajo iz obeh stebrov, ampak iz državnega proračuna.
- Znesek pokojninskih prihrankov iz drugega stebra se, ob upokožitvi zavarovanca, lahko prenese na poljubno zavarovalnico, ki posamezniku ponudi najboljše pogoje za izplačilo pokojninske rente.

4.6. SIMULACIJA INDIVIDUALNIH UČINKOV I. IN II. (OBVEZNEGA) POKOJNINSKEGA STEBRA

4.6.1. SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV V I. IN II. POKOJNINSKI STEBER

Grobe simulacije uplačanih zneskov so pripravljene na naslednjih predpostavkah:

- Začetna starost ob zaposlitvi posameznika je 23 let, upokojitev pa pri 65 letih.
- V vseh simulacijah, ne glede na višino bruto plače posameznika, se v prvi pokojninski steber uplačuje enak prispevek, to je začetno nominalno 150,00 EUR mesečno oziroma začetno 1.800,00 EUR letno (začetno 75,00 EUR iz bruto plače (prispevek delojemalca) in začetno 75,00 EUR od bruto plače (prispevek delodajalca)); uplačilo se povečuje za 1,00 % verižno letno.
- V drugi pokojninski steber se uplačuje pokojninska premija v višini 6,00 % iz bruto plače (prispevek delojemalca). Bruto plača se povečuje za 1,00 % verižno letno.
- V vseh zneskih so v simulacijah upoštewane realne rasti posamezne kategorije, pri drugem stebru je predviden 3,00 % povprečni letni bruto donos na uplačane pokojninske premije oziroma, ob upoštevanju 0,80 % stroškov upravljanja drugega pokojninskega stebra, 2,20 % povprečni letni neto donos.¹⁹
- V izračunih niso upoštewane morebitne davčne obremenitve/olajšave pri pokojninskih premijah.²⁰
- Skupna pokojnina predstavlja seštevek pokojnine iz obeh stebrov. V vseh izračunih so prikazane nominalne vrednosti posamezne kategorije leta 2061 (v drugačnem primeru je izjema navedena).
- Pri vseh izračunih do leta 2061 je upoštevana veljavna dohodninska lestvica za leto 2017.

¹⁹ 2,20% povprečni neto donos za pokojninsko varčevanje bi predstavljal zajamčen donos. Seveda pa bi varčevalci II. pokojninskega stebra morali imeti tudi možnost kombinacije različnih naložb (če bo to omogočeno), kar mora biti prepuščeno usakemu posamezniku. Glej: <http://www.modra-zavarovalnica.si/podjetja/o-nas/letna-porocila-in-poslovanje/>. Več o naložbeni politiki v nadaljevanju.

²⁰ V tem trenutku še ne vemo, ali bi premije za II. pokojninski steber predstavljale davčno olajšavo ali ne. Od tega je odvisna tudi morebitna obdavčitev po zaključku uplačil. Čista rešitev bi bila takšna, da pokojninske premije II. stebra ne bi predstavljale davčne olajšave, na koncu pa tudi ne bi bile obdavčene (morda bi bila izjema enkratno izplačilo). Obratno pa bi seveda veljalo, kot velja že sedaj, za prostovoljne pokojninske premije iz III. pokojninskega stebra.

TABELA 15: SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV PRI MINIMALNI BRUTO PLAČI 842,79 EUR (2019) IN 1.227,58 EUR (2061)

Stanje 2061	I. steber	II. steber	SKUPAJ
Kategorija	Znesek uplačil prispevkov u I. pokojninski steber (letno) (u EUR)	Privarčevani znesek za pokojnine iz II. stebra (letno) (u EUR)	SKUPAJ (I.+II. pokojninski steber) (u EUR)
Znesek za izplačilo pokojnin	96.116,00	52.461,90	148.577,90
Skupna pokojnina (u EUR)	937,09	511,48	1.448,57
Število mesečnih pokojnin	102,57	102,57	102,6
Končna starost	73,5	73,5	73,5
Doba prejemanja »pokojnine praga reuščine«)			13,2
Končna starost prejemanja »pokojnine praga reuščine«)			78,2
Višina pokojnine pri 78,2 letih starosti (u EUR)			619,07

Pri začetni minimalni bruto plači (za leto 2018) u višini 842,79 EUR so, za omenjeno pokojninsko dobo, rezultati simulacije naslednji:

- posameznik u prvi pokojninski steber uplača 96.116,00 EUR, kar bi ob višini pokojnine 937,09 EUR zadoščalo za 102,6 mesecev oziroma 8,5 let izplačil pokojnine;
- posameznik u drugi pokojninski steber uplača, skupaj z upoštevanjem 2,20 % letnega neto donosa na uplačane premije, 52.461,90 EUR, kar bi za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta starosti omogočalo izplačilo 511,48 EUR pokojnine iz drugega pokojninskega stebra;
- **skupaj bo imel posameznik na razpolago 148.577,90 EUR, kar bi pri izplačilu skupne pokojnine za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta le-ta znašala 1.448,57 EUR;**
- **posameznik bi »pokojnino praga reuščine« prejemal 13,2 let oziroma do starosti 78,2 let in**
- višina pokojnine pri doživetih 78,2 letih bi znašala 619,07 EUR.

TABELA 16: SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV PRI BRUTO PLAČI 2.000,00 EUR (2019) IN 3.037,58 EUR (2061)

Stanje 2061	I. steber	II. steber	SKUPAJ
Kategorija	Znesek uplačil prispevkov u I. pokojninski steber (u EUR)	Privarčevani znesek za pokojnine iz II. stebra (u EUR)	SKUPAJ (I.+II. pokojninski steber) (u EUR)
Znesek za izplačilo pokojnin	96.116,00	124.495,77	220.611,78
Skupna pokojnina (u EUR)	937,09	1.213,78	2.150,87
Število mesečnih pokojnin	102,6	102,6	102,6
Končna starost	73,5	73,5	73,5
Doba prejemanja »pokojnine praga reuščine«			19,6
Končna starost prejemanja »pokojnine praga reuščine«			84,6
Višina pokojnine pri 84,6 letih starosti (u EUR)			919,22

Pri začetni bruto plači v višini 2.000,00 EUR so, za omenjeno pokojninsko dobo, rezultati simulacije naslednji:

- posameznik v prvi pokojninski steber uplača 96.116,00 EUR, kar bi ob višini pokojnine 937,09 EUR zadoščalo za 102,6 mesecev oziroma 8,5 let izplačil pokojnine;
- posameznik v drugi pokojninski steber uplača, skupaj z upoštevanjem 2,20 % letnega neto donosa na uplačane premije, 124.495,77 EUR, kar bi za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta starosti omogočalo izplačilo 1.213,78 EUR pokojnine iz drugega pokojninskega stebra;
- **skupaj bo imel posameznik na razpolago 220.611,78 EUR, kar bi pri izplačilu skupne pokojnine za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta le-ta znašala 2.150,87 EUR;**
- posameznik bi »pokojnino praga reuščine« prejemal 19,6 let oziroma do starosti 84,6 let in
- višina pokojnine pri doživetih 84,6 letih bi znašala 919,22 EUR.

TABELA 17: SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV PRI BRUTO PLAČI 4.000,00 EUR (2019) IN 6.075,16 EUR (2061)

Stanje 2061	I. steber	II. steber	SKUPAJ
Kategorija	Znesek uplačil prispevkov v I. pokojninski steber (v EUR)	Privarčevani znesek za pokojnino iz II. stebra (v EUR)	SKUPAJ (I.+II. pokojninski steber) (v EUR)
Znesek za izplačilo pokojnin	96.116,00	248.991,55	345.107,55
Skupna pokojnina (v EUR)	937,09	2.427,56	3.364,65
Število mesečnih pokojnin	102,57	102,57	102,57
Končna starost	73,5	73,5	73,5
Doba prejemanja »pokojnine praga reuščine«			30,7
Končna starost prejemanja »pokojnine praga reuščine«			95,7
Višina pokojnine pri 95,7 letih starosti (v EUR)			1.437,95

Pri začetni bruto plači v višini 4.000,00 EUR so, za omenjeno pokojninsko dobo, rezultati simulacije naslednji:

- posameznik v prvi pokojninski steber uplača 96.116,00 EUR, kar bi ob višini pokojnine 937,09 EUR zadoščalo za 102,6 mesecev oziroma 8,5 let izplačil pokojnine;
- posameznik v drugi pokojninski steber uplača, skupaj z upoštevanjem 2,20 % letnega neto donosa na uplačane premije, 248.991,55 EUR, kar bi za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta starosti omogočalo izplačilo 2.427,56 EUR pokojnine iz drugega pokojninskega stebra;
- **skupaj bo imel posameznik na razpolago 345.107,55 EUR, kar bi pri izplačilu skupne pokojnine za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta le-ta znašala 3.364,65 EUR;**
- **posameznik bi »pokojnino praga reuščine« prejemal 30,7 let oziroma do starosti 95,7 let in**
- višina pokojnine pri doživetih 95,7 letih bi znašala 1.437,95,22 EUR.

TABELA 18: SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV PRI BRUTO PLAČI 6.000,00 EUR (2019) IN 9.112,64 EUR (2061)

Stanje 2061	I. steber	II. steber	SKUPAJ
Kategorija	Znesek uplačil prispevkov u I. pokojninski steber (u EUR)	Znesek pokojnine iz II. stebra (u EUR)	SKUPAJ (I.+II. pokojninski steber) (u EUR)
Znesek za izplačilo pokojnin	96.116,00	373.487,32	469.603,32
Skupna pokojnina (u EUR)	937,09	3.641,34	4.578,43
Število mesečnih pokojnin	102,57	102,57	102,57
Končna starost (u letih)	73,5	73,5	73,5
Doba prejemanja »pokojnine praga reuščine«			41,8
Končna starost prejemanja »pokojnine praga reuščine«			106,8
Višina pokojnine pri 106,8 letih starosti (u EUR)			1.956,68

Pri začetni bruto plači v višini 6.000,00 EUR so, za omenjeno pokojninsko dobo, rezultati simulacije naslednji:

- posameznik v prvi pokojninski steber uplača 96.116,00 EUR, kar bi ob višini pokojnine 937,09 EUR zadoščalo za 102,6 mesecev oziroma 8,5 let izplačil pokojnine;
- posameznik v drugi pokojninski steber uplača, skupaj z upoštevanjem 2,20 % letnega neto donosa na uplačane premije, 373.487,32 EUR, kar bi za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta starosti omogočalo izplačilo 3.641,34 EUR pokojnine iz drugega pokojninskega stebra;
- **skupaj bo imel posameznik na razpolago 469.603,32 EUR, kar bi pri izplačilu skupne pokojnine za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta le-ta znašala 4.578,43 EUR;**
- **posameznik bi »pokojnino praga reuščine« prejemal 41,8 let oziroma do starosti 106,8 let in**
- **višina pokojnine pri doživetih 106,8 letih bi znašala 1.956,68 EUR.**

TABELA 19: SIMULACIJA VPLAČANIH ZNESKOV PRI POVPREČNI BRUTO PLAČI 1.653,67 EUR (2019) IN 2.511,58 EUR (2061)

Stanje 2061	I. steber	II. steber	SKUPAJ
Kategorija	Znesek uplačil prispevkov u I. pokojninski steber (u EUR)	Znesek pokojnine iz II. stebra (u EUR)	SKUPAJ (I.+II. pokojninski steber) (u EUR)
Znesek za izplačilo pokojnin	96.116,00	102.113,96	198.229,97
Skupna pokojnina (u EUR)	937,09	995,57	1.932,66
Število mesečnih pokojnin	102,6	102,6	102,6
Končna starost (u letih)	73,5	73,5	73,5
Doba prejemanja »pokojnine praga revščine«			17,6
Končna starost prejemanja »pokojnine praga revščine«			82,6
Višina pokojnine pri 82,6 letih starosti (u EUR)			825,96

Pri začetni povprečni bruto plači u višini 1.653,67 EUR so, za ome-njeno pokojninsko dobo, rezultati simulacije naslednji:

- posameznik u prvi pokojninski steber uplača 96.116,00 EUR, kar bi ob višini pokojnine 937,09 EUR zadoščalo za 102,6 mesecev oziroma 8,5 let izplačil pokojnine;
- posameznik u drugi pokojninski steber uplača, skupaj z upošteva-njem 2,20 % letnega neto donosa na uplačane premije, 102.113,96 EUR, kar bi za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta starosti omo-gočalo izplačilo 995,57 EUR pokojnine iz drugega pokojninskega stebra;
- **skupaj bo imel posameznik na razpolago 198.229,97 EUR, kar bi pri izplačilu skupne pokojnine za 102,6 mesecev oziroma do 73,5 leta le-ta znašala 1.932,66 EUR;**
- **posameznik bi »pokojnino praga revščine« prejemal 17,6 let oziroma do starosti 82,6 let in**
- **višina pokojnine pri doživetih 82,6 letih bi znašala 825,96 EUR.**

TABELA 20: PRIMERJAVA IZRAČUNOV GLEDE NA VIŠINO POVPREČNE BRUTO PLAČE LETA 2061

Pri povprečnih bruto plačah so, za omenjeno pokojninsko dobo, rezultati primerjav u letu 2061 naslednji:

Povprečna bruto plača (v EUR)	Vplačilo u I. steber (v EUR)	Vplačilo u II. steber (v EUR)	Skupno vplačilo u I. in II. steber (v EUR)	»Pokojnina praga reuščine« (v EUR)	Čas prejemanja »pokojnine praga reuščine« (u letih)	Končna starost prejemanja »pokojnine praga reuščine« (u letih)	Višina izplačane pokojnine do 85. leta starosti (v EUR)	Povprečni delež pokojnine iz I. stebra (v %)	Povprečni delež pokojnine iz II. stebra (v %)
1.046,58	96.116,00	52.461,90	148.577,90	937,09	13,2	78,2	619,07	64,7%	35,3%
2.483,62	96.116,00	124.495,77	220.611,78	937,09	19,6	84,6	919,22	43,6%	56,4%
4.967,24	96.116,00	248.991,55	345.107,55	937,09	30,7	95,7	1.437,95	27,9%	72,1%
7.450,85	96.116,00	373.487,32	469.603,32	937,09	41,8	106,8	1.956,68	20,5%	79,5%
2.053,54	96.116,00	102.113,96	198.229,97	937,09	17,6	82,6	825,96	48,5%	51,5%

Izračuni kažejo, da upokojenec, ki je prejemal minimalno plačo, povprečno plačo in začetno bruto plačo u višini 2.000,00 EUR in od nje uplačeval prispeuke po novem pokojninskem sistemu, do 85. leta ne bi mogel prejemati pokojnine u višini praga reuščine; takšno pokojnino bi lahko prejemal zgolj od 13,2 let do 19,6 let, torej od 78,2 leta do 84,6 leta starosti. V izračunih je upoštevano, da ni preliivanja sredstev med upokojenci oziroma pokojninami.

Razlike u obračunanih neto plačah po obstoječem u novem pokojninskem sistemu

Bistvena razlika je u uplačilu prispeukov za pokojninsko zavarovanje u I. pokojninskem stebru: zaradi nižjih uplačil po novem pokojninskem sistemu u primerjavi z obstoječim sistemom prihaja do ušjih obračunanih neto plač – razlika se povečuje s povečevanjem bruto plače. Neto plača se, po novem sistemu, glede na obstoječi sistem, poveča od 21,08 EUR mesečno pri minimalni bruto plači do 437,87 EUR mesečno pri bruto plači 6.000,00 EUR.²¹

²¹ Razlika ni tako velika, kot bi si mislili »na prvi pogled«. Razlog je u progresivnih davčnih dohodninskih stopnjah. Torej, če znižamo prispeune stopnje za socialno zavarovanje, se velik del »razbremenitve stroškov dela« prenese u dohodnino – namesto u pokojninski oziroma zdravstveni blagajni »razbremenitve stroškov dela« konča u državnem proračunu. Zato je za občutnejše povišanje neto plače potreben poseg u dohodninsko lestvico, še najbolj z občutnim dvigom splošne olajšave.

TABELA 21: RAZLIKE V OBRAČUNANIH NETO PLAČAH PO OBSTOJEČEM IN NOVEM POKOJNINSKEM SISTEMU

1. OBRAČUN PLAČE PO NOVEM SISTEMU DAVKOV IN PRISPEVKOV

PRISPEVKI DELOJEMALCA					
Bruto plača (v EUR)	Vplačilo za PIZ v I. steber (v EUR)	Vplačilo za PIZ v II. steber (6,00%) (v EUR)	Vplačilo za ZZ (5,24%) (v EUR)	Akontacija dohodnine (v EUR)	NETO PLAČA (v EUR)
1.280,02	113,91	76,80	67,07	76,63	945,61
3.037,58	113,91	182,25	159,17	616,14	1.966,11
6.075,16	113,91	364,51	318,34	1558,71	3.719,69
9.112,74	113,91	546,76	477,51	2.806,75	5.167,80

2. OBRAČUN PLAČE PO SEDANJEM SISTEMU DAVKOV IN PRISPEVKOV

PRISPEVKI DELOJEMALCA					
Bruto plača (v EUR)	Vplačilo za PIZ (15,50%) (v EUR)	Vplačilo za ZZ (6,60%) (v EUR)	Vplačilo drugih prispevkov (0,00%) (v EUR)	Akontacija dohodnine (v EUR)	NETO PLAČA (v EUR)
1.280,02	198,40	84,48	0,00	72,61	924,53
3.037,58	470,82	200,48	0,00	534,07	1.832,20
6.075,16	941,65	400,96	0,00	1345,83	3.386,72
9.112,74	1412,47	601,44	0,00	2.368,89	4.729,94

3. RAZLIKA (1-2)

PRISPEVKI DELOJEMALCA					
Bruto plača (v EUR)	Vplačilo za PIZ (v EUR)	Vplači- lo za ZZ (v EUR)	Vplačilo drugih prispevkov) (v EUR)	Akontacija dohodnine (v EUR)	NETO PLAČA (v EUR)
0,00	-7,69	-17,41	0,00	4,02	21,08
0,00	-174,66	-41,31	0,00	82,07	133,90
0,00	-463,23	-82,62	0,00	212,88	332,97
0,00	-751,80	-123,93	0,00	437,87	437,87

PRISPEVKI DELODAJALCA

Vplačilo za PIZ v I.steber (v EUR)	Vplačilo za ZZ (8,61%) (v EUR)	Drugo (v EUR)	SKUPAJ uplačila akonta-cije do-hodnine (v EUR)	SKUPAJ uplačila useh pri-cije speukov (v EUR)	STROŠKI DELA	SKUPAJ delež akontacije dohodninebruto plači (v EUR)	SKUPAJ delež pri-speukov v akontacije plači (v EUR)	SKUPAJ delež dohodnine in prispeukov v bruto plači (v EUR)
113,91	110,21	0,00	76,63	481,90	1.504,14	5,99%	37,65%	43,63%
113,91	261,54	0,00	616,14	830,78	3.413,02	20,28%	27,35%	47,63%
113,91	523,07	0,00	1558,71	1433,74	6.712,14	25,66%	23,60%	49,26%
113,91	784,61	0,00	2.806,75	2.036,70	10.011,26	30,80%	22,35%	53,15%

PRISPEVKI DELODAJALCA

Vplačilo za PIZ (8,85%) (v EUR)	Vplačilo za ZZ (7,25%) (v EUR)	Drugo (0,00%) (v EUR)	SKUPAJ uplačila akonta-cije do-hodnine (v EUR)	SKUPAJ uplačila useh pri-cije speukov (v EUR)	STROŠKI DELA	SKUPAJ delež akontacije dohodninebruto plači (v EUR)	SKUPAJ delež pri-speukov v akontacije plači (v EUR)	SKUPAJ delež dohodnine in pri-speukov v bruto plači (v EUR)
113,28	92,80	0,00	72,61	488,97	1.486,10	5,67%	38,20%	43,87%
268,83	220,22	0,00	534,07	1160,36	3.526,63	17,58%	38,20%	55,78%
537,65	440,45	0,00	1345,83	2.320,71	7.053,26	22,15%	38,20%	60,35%
806,48	660,67	0,00	2.368,89	3.481,07	10.579,89	26,00%	38,20%	64,20%

PRISPEVKI DELODAJALCA

Vplačilo za PIZ (8,85%) (v EUR)	Vplačilo za ZZ (7,09%) (v EUR)	Drugo (0,16%) (v EUR)	SKUPAJ uplačila akonta-cije do-hodnine (v EUR)	SKUPAJ uplačila useh pri-cije speukov (v EUR)	STROŠKI DELA	SKUPAJ delež akontacije dohodninebruto plači (v EUR)	SKUPAJ delež pri-speukov v akontacije plači (v EUR)	SKUPAJ delež dohodnine in pri-speukov v bruto plači (v EUR)
0,63	17,41	0,00	4,02	-7,07	18,04	0,31%	-0,55%	-0,24%
-154,92	41,31	0,00	82,07	-329,58	-113,61	2,70%	-10,85%	-8,15%
-423,74	82,62	0,00	212,88	-886,97	-341,12	3,50%	-14,60%	-11,10%
-692,57	123,93	0,00	437,87	-1.444,37	-568,63	4,81%	-15,85%	-11,05%

TABELA 22: OBSEG VPLAČANIH PRISPEVKOV ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE PO OBSTOJEČEM IN NOVEM POKOJNINSKEM SISTEMU

Obdobje 2019-2016	Skupna uplačila za obdobje 2019-2016 (po obstoječem pokojninskem sistemu) (v EUR)	Skupna uplačila za obdobje 2019-2016 (po novem pokojninskem sistemu) (v EUR)	RAZLIKA (v EUR)	RAZLIKA (v %)
	1	2	3=2-1	3=2/1
1.280,02 EUR (2016)	131.499,10	128.518,25	-2.980,86	-2,3%
3.037,58 EUR (2016)	312.056,62	173.008,81	-139.047,82	-44,6%
6.075,16 EUR (2016)	624.113,25	249.901,61	-374.211,64	-60,0%
9.112,64 EUR (2016)	936.169,87	326.794,41	-609.375,46	-65,1%
2.511,58 EUR (2016)	258.019,34	159.693,66	-98.325,67	-38,1%

4.6.2. SIMULACIJA MAKROEKONOMSKIH SPREMEMB (UČINKOV) I. IN II. (OBVEZNEGA) POKOJNINSKEGA STEBRA

Simulacija makroekonomskih učinkov je pripravljena na osnovi podatkov, pridobljenih iz Letnega poročila Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) za leto 2016 in podatkov Statističnega urada Republike Slovenije (SURs).

Simulacija obstoječega I. pokojninskega stebra za obdobje od 2019 do 2061

Simulacija obstoječega I. pokojninskega stebra predstavlja situacijo status quo; če torej sploh ne bi uvedli predlagane pokojninske reforme.

V simulaciji novega I. pokojninskega stebra je upoštevan enoten način uplačil prispevnih stopenj od višine bruto plače. Premije se izplačujejo iz (delo)jemalec) oziroma od bruto plače (delodajalec). Predpostavke so naslednje:

- izhodiščno število užívalcev pokojnin za leto 2019 (615.526) se zvišuje letno za 0,1 %,

- povprečna pokojnina za leto 2019 (682,54 EUR) se zvišuje letno za 0,4 %,
- izhodiščno število zavarovancev za leto 2019 (893.678) se zvišuje letno za 0,1 %,
- letni obseg sredstev (**DAVČNI PRIHODKI**) za leto 2019 u višini 3.677.526.261 EUR se zvišuje letno za 0,5 %,
- letni obseg sredstev (**TRANSFERNI PRIHODKI**) za leto 2016 u višini 1.375.138.419 EUR se zvišuje letno za 0,5 %,
- letni obseg sredstev (**DRUGI PRIHODKI**) za leto 2016 u višini 27.922.110 EUR se zvišuje letno za 0,4 %,
- letni obseg sredstev (**PRIHODKI SKUPAJ**) za leto 2019 u višini 5.080.586.790 EUR se zvišuje odvisno od zvišanja sredstev, ki sestavljajo **PRIHODKE SKUPAJ** in
- letni obseg sredstev (**ZA DELOVANJE ZPIZ**) za leto 2016 u višini 39.116.215 EUR se zvišuje kot razlika med prihodki in odhodki.

V obdobju od 2019 do 2061 bi se u I. pokojninskem stebru povečale use postavke, in sicer:

- število uživalcev pokojnine za 26.389,
- povprečna pokojnina za 124,59 EUR,
- odhodki za 1.175,9 mio EUR,
- število zavarovancev za 38.314,
- prihodki iz naslova davkov prispeukov za 857,0 mio EUR,
- prihodki iz naslova transfernih prihodkov za 320,5 mio EUR,
- drugi prihodki 5,1 mio EUR,
- vsi prihodki skupaj za 1.182,5 mio EUR in
- letni presežek za delovanje ZPIZ za 6,7 mio EUR.

Omenjeni izračuni jasno kažejo, da pri sedanjem pokojninskem sistemu ne gre za nikakršne strukturne spremembe, temueč zgolj za delovanje rasti posameznih kategorij u omenjenem obdobju. Torej, dobimo zelo podobno strukturo, na višji nominalni ravni.

TABELA 23: GIBANJE PRIHODKOV IN ODHODKOV I. POKOJNINSKEGA STEBRA (ZAVODA ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE) ZA OBDOBJE OD 2019-2061

Leto	Število uživalcev pokojnine	Povprečna pokojnina (v EUR)	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (v EUR)	Število zavarovancev
	1	2	3=1*2	4
2019	615.526	682,54	5.041.470.575	893.678
2020	616.141	685,27	5.066.698.094	894.571
2021	616.758	688,01	5.092.051.851	895.466
2022	617.374	690,77	5.117.532.478	896.361
2023	617.992	693,53	5.143.140.611	897.258
2024	618.610	696,30	5.168.876.887	898.155
2025	619.228	699,09	5.194.741.946	899.053
2026	619.848	701,88	5.220.736.435	899.952
2027	620.467	704,69	5.246.861.000	900.852
2028	621.088	707,51	5.273.116.293	901.753
2029	621.709	710,34	5.299.502.967	902.655
2030	622.331	713,18	5.326.021.680	903.557
2031	622.953	716,03	5.352.673.092	904.461
2032	623.576	718,90	5.379.457.868	905.365
2033	624.199	721,77	5.406.376.675	906.271
2034	624.824	724,66	5.433.430.184	907.177
2035	625.449	727,56	5.460.619.069	908.084
2036	626.074	730,47	5.487.944.007	908.992
2037	626.700	733,39	5.515.405.679	909.901
2038	627.327	736,33	5.543.004.769	910.811
2039	627.954	739,27	5.570.741.964	911.722
2040	628.582	742,23	5.598.617.957	912.634
2041	629.211	745,20	5.626.633.441	913.546
2042	629.840	748,18	5.654.789.115	914.460
2043	630.470	751,17	5.683.085.680	915.374
2044	631.100	754,18	5.711.523.841	916.290
2045	631.731	757,19	5.740.104.306	917.206
2046	632.363	760,22	5.768.827.788	918.123
2047	632.995	763,26	5.797.695.002	919.041
2048	633.628	766,32	5.826.706.668	919.960
2049	634.262	769,38	5.855.863.508	920.880

Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DRUGI PRIHODKI (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine PRIHODKI SKUPAJ (v EUR)	LETNI PRESEŽEK (za delovanje ZPIZ) (v EUR)
5	6	7	8=5+6+7	9=8-3
3.677.526.261	1.375.138.419	27.922.110	5.080.586.790	39.116.215
3.695.913.892	1.382.014.111	28.033.799	5.105.961.801	39.263.708
3.714.393.462	1.388.924.181	28.145.934	5.131.463.577	39.411.726
3.732.965.429	1.395.868.802	28.258.517	5.157.092.749	39.560.270
3.751.630.256	1.402.848.146	28.371.552	5.182.849.954	39.709.343
3.770.388.408	1.409.862.387	28.485.038	5.208.735.832	39.858.946
3.789.240.350	1.416.911.699	28.598.978	5.234.751.026	40.009.080
3.808.186.551	1.423.996.257	28.713.374	5.260.896.182	40.159.747
3.827.227.484	1.431.116.239	28.828.227	5.287.171.950	40.310.950
3.846.363.622	1.438.271.820	28.943.540	5.313.578.981	40.462.689
3.865.595.440	1.445.463.179	29.059.314	5.340.117.933	40.614.966
3.884.923.417	1.452.690.495	29.175.552	5.366.789.463	40.767.784
3.904.348.034	1.459.953.947	29.292.254	5.393.594.235	40.921.143
3.923.869.774	1.467.253.717	29.409.423	5.420.532.914	41.075.046
3.943.489.123	1.474.589.986	29.527.061	5.447.606.169	41.229.494
3.963.206.569	1.481.962.935	29.645.169	5.474.814.673	41.384.489
3.983.022.601	1.489.372.750	29.763.749	5.502.159.101	41.540.032
4.002.937.714	1.496.819.614	29.882.804	5.529.640.133	41.696.126
4.022.952.403	1.504.303.712	30.002.336	5.557.258.451	41.852.772
4.043.067.165	1.511.825.230	30.122.345	5.585.014.740	42.009.972
4.063.282.501	1.519.384.357	30.242.834	5.612.909.692	42.167.727
4.083.598.913	1.526.981.278	30.363.806	5.640.943.997	42.326.040
4.104.016.908	1.534.616.185	30.485.261	5.669.118.354	42.484.912
4.124.536.992	1.542.289.266	30.607.202	5.697.433.460	42.644.345
4.145.159.677	1.550.000.712	30.729.631	5.725.890.020	42.804.340
4.165.885.476	1.557.750.716	30.852.549	5.754.488.741	42.964.900
4.186.714.903	1.565.539.469	30.975.960	5.783.230.332	43.126.026
4.207.648.478	1.573.367.167	31.099.863	5.812.115.508	43.287.720
4.228.686.720	1.581.234.002	31.224.263	5.841.144.985	43.449.983
4.249.830.154	1.589.140.172	31.349.160	5.870.319.486	43.612.818
4.271.079.304	1.597.085.873	31.474.557	5.899.639.734	43.776.226

Leto	Število uživalcev pokojnine	Povprečna pokojnina (v EUR)	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (v EUR)	Število zavarovancev
	1	2	3=1*2	4
2050	634.896	772,46	5.885.166.249	921.801
2051	635.531	775,55	5.914.615.621	922.723
2052	636.167	778,65	5.944.212.358	923.646
2053	636.803	781,76	5.973.957.196	924.569
2054	637.440	784,89	6.003.850.878	925.494
2055	638.077	788,03	6.033.894.148	926.420
2056	638.715	791,18	6.064.087.754	927.346
2057	639.354	794,35	6.094.432.449	928.273
2058	639.993	797,53	6.124.928.989	929.202
2059	640.633	800,72	6.155.578.134	930.131
2060	641.274	803,92	6.186.380.647	931.061
2061	641.915	807,13	6.217.337.296	931.992
	641.915	807,13	6.217.337.296	931.992

Leto	Število uživalcev pokojnine	Povprečna pokojnina (v EUR)	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (v EUR)	Število zavarovancev
	1	2	3=1*2	4
2019	615.526	682,54	5.041.470.575	893.678
2061	641.915	807,13	6.217.337.296	931.992
RAZLIKA (2061-2019)	26.389	124,59	1.175.866.721	38.314

Vir: Letno poročilo ZPIZ 2016, str. 8-25 in 44-47

Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine TRANSFERNI PRIHODKI (u EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DRUGI PRIHODKI (u EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine PRIHODKI SKUPAJ (u EUR)	LETNI PRESEŽEK (za delovanje ZPIZ) (u EUR)
5	6	7	8=5+6+7	9=8-3
4.292.434.701	1.605.071.303	31.600.455	5.929.106.458	43.940.209
4.313.896.874	1.613.096.659	31.726.857	5.958.720.390	44.104.769
4.335.466.359	1.621.162.142	31.853.764	5.988.482.265	44.269.908
4.357.143.691	1.629.267.953	31.981.179	6.018.392.823	44.435.627
4.378.929.409	1.637.414.293	32.109.104	6.048.452.806	44.601.928
4.400.824.056	1.645.601.364	32.237.540	6.078.662.961	44.768.813
4.422.828.176	1.653.829.371	32.366.490	6.109.024.038	44.936.284
4.444.942.317	1.662.098.518	32.495.956	6.139.536.792	45.104.342
4.467.167.029	1.670.409.011	32.625.940	6.170.201.980	45.272.990
4.489.502.864	1.678.761.056	32.756.444	6.201.020.364	45.442.230
4.511.950.378	1.687.154.861	32.887.470	6.231.992.709	45.612.062
4.534.510.130	1.695.590.635	33.019.020	6.263.119.785	45.782.489
4.534.510.130	1.695.590.635	33.019.020	6.263.119.785	45.782.489
Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)				
5	6	7	8=5+6+7	9=8-3
3.677.526.261	1.375.138.419	27.922.110	5.080.586.790	39.116.215
4.534.510.130	1.695.590.635	33.019.020	6.263.119.785	45.782.489
856.983.869	320.452.217	5.096.909	1.182.532.995	6.666.275

TABELA 24: STRUKTURA PRIHODKOV IN ODHODKOV
I. POKOJNINSKEGA STEBRA V OBDOBJU 2019-2061

Prihodki / odhodki I. stebra pokojninskega sistema	2019-2061 (u EUR)	Strukturni deleži
Davčni prihodki (sredstva iz naslova prispevkou inv. pokojninskega zavarovanja)	175.931.283.966	72,4%
Transferni prihodki (sredstva iz naslova transferja iz državnega proračuna)	65.786.033.988	27,1%
Drugi prihodki (sredstva iz drugih virov)	1.307.246.378	0,5%
Prihodki skupaj	243.024.564.332	100,0%
Tekoči transferji (izplačila pokojnin iz I. pokojninskega stebra)	241.202.693.148	99,3%
Sredstva za delovanje I. stebra pokojninskega sistema (sredstva za delovanje ZPIZ)	1.821.871.184	0,7%
Odhodki skupaj	243.024.564.332	100,0%

Prihodki in odhodki prvega pokojninskega stebra so izraunani.

Simulacija novega II. pokojninskega stebra za obdobje od 2019 do 2061

V simulaciji novega drugega stebra (tabela 25) je upoštevan enoten način naložbe pokojninskih premij v višini 6,00 % od višine bruto plače. Premije se izplačujejo iz bruto plače in torej bremenijo delojemalca. Predpostavke so naslednje:

- zajeti so novi zavarovanci, mlajši od 23 let (za zavarovance do 30. leta pa obstaja opcija prostovoljne vključitve v II. steber, kar u izračunih ni eksplicitno upoštevano);
- do leta 2061 se v naložbeni steber sredstva zgolj nalagajo, zato do omenjenega leta ni uživalcev pokojnin (izjema so morebitni invalidi in u tem obdobju umrli), kar bo potrebno urediti s posebnimi pravili;
- predvideno je konstantno letno 10.500 novih zavarovancev;
- povprečna izhodiščna bruto plača znaša 1.653,57 EUR in se povečuje 1,00 % letno;
- pokojninska premija zavarovanca znaša 6,00 % iz bruto plače;

- stroški upravljanja pokojninskih skladov znašajo 0,80 % od uplačanih pokojninskih premij in
- povprečni letni neto donos za neto letna zbrana sredstva (uplačane pokojninske premije – stroški upravljanja) znaša 2,20 %.

V obdobju od 2019 do 2061 bi se, ob naštetih predpostavkah, v drugem pokojninskem stebru (skladih) zbralo:

- **15,6 milijarde EUR uplačanih neto pokojninskih premij,**
- **6,1 milijarde EUR donosa na neto pokojninske premije oziroma skupaj**
- **21,7 milijarde EUR neto pokojninskih premij.**

Predlagana reforma pokojninskega sistema je v tem trenutku zastavljena kot autonomna reforma slovenskega pokojninskega sistema, brez posebne povezave s pravili EU. Seveda pa bi bilo ustrezneje, da bi k takšni reformi svoj prispevek prispevala tudi EU.

Glede na omenjeno **bo NSi predlagala revizijo pravil Pakta za stabilnost in rast Evropske unije.** Ustrezna pravila na ravni EU bi vzpodbudila članice, da pristopijo k pokojninskim reformam in povečala pozitivne rezultate pokojninskih reform. Pravila bi lahko vključevala prehod s sistema, ki temelji izključno na dokladnih in pousem prostovoljnih načrtih, na sistem z delno uporabo obveznih naložbenih načrtov, kar gotovo zahteva spremembe v načinu financiranja pokojninskih sistemov. S prehodom se namreč kratkoročno povečajo očitne obveznosti, dolgoročno pa zmanjšajo implicitne obveznosti.

V pričujočem predlogu se pravila pakta izražajo v načinu financiranja pokojninskega sistema (nadomestitev izpadlih sredstev za pokojnine sedanjih upokojencev), spremenjenem načinu uplačil pokojninskih premij v drugi pokojninski naložbeni steber in naložbeno politiko pokojninskih skladov, oblikovanih znotraj drugega stebra.

Naložbena politika drugega pokojninskega stebra in obveznih pokojninskih skladov nasploh

TABELA 25: IZRAČUN SKUPNE NETO POKOJNINSKE PREMIJE ZA OBDOBJE OD 2019-2061 (II. STEBER)

Leto	Število zavarovancev (kumulativno)	Povprečna mesečna bruto plača (v EUR)	Pokojninska premija zavarovanca (v %)	Vplačani letni obseg pokojninskih premij (v EUR)	Stroški upravljanja II. stebra (v %)
23	0	1.653,67	6,0%	12.501.745	0,80%
24	0	1.670,21	6,0%	25.253.525	0,80%
25	0	1.686,91	6,0%	38.259.091	0,80%
26	0	1.703,78	6,0%	51.522.242	0,80%
27	0	1.720,82	6,0%	65.046.831	0,80%
28	0	1.738,02	6,0%	78.836.759	0,80%
29	0	1.755,40	6,0%	92.895.981	0,80%
30	0	1.772,96	6,0%	107.228.504	0,80%
31	0	1.790,69	6,0%	121.838.388	0,80%
32	0	1.808,59	6,0%	136.729.746	0,80%
33	0	1.826,68	6,0%	151.906.748	0,80%
34	0	1.844,95	6,0%	167.373.617	0,80%
35	0	1.863,40	6,0%	183.134.632	0,80%
36	0	1.882,03	6,0%	199.194.131	0,80%
37	0	1.900,85	6,0%	215.556.506	0,80%
38	0	1.919,86	6,0%	232.226.209	0,80%
39	0	1.939,06	6,0%	249.207.751	0,80%
40	0	1.958,45	6,0%	266.505.700	0,80%
41	0	1.978,03	6,0%	284.124.688	0,80%
42	0	1.997,81	6,0%	302.069.405	0,80%
43	0	2.017,79	6,0%	320.344.604	0,80%
44	0	2.037,97	6,0%	338.955.101	0,80%
45	0	2.058,35	6,0%	357.905.772	0,80%
46	0	2.078,93	6,0%	377.201.562	0,80%
47	0	2.099,72	6,0%	396.847.476	0,80%
48	0	2.120,72	6,0%	416.848.589	0,80%
49	0	2.141,93	6,0%	437.210.039	0,80%
50	0	2.163,35	6,0%	457.937.034	0,80%
51	0	2.184,98	6,0%	479.034.847	0,80%
52	0	2.206,83	6,0%	500.508.823	0,80%
53	0	2.228,90	6,0%	522.364.375	0,80%
54	0	2.251,19	6,0%	544.606.987	0,80%
55	0	2.273,70	6,0%	567.242.215	0,80%
56	0	2.296,44	6,0%	590.275.687	0,80%

Stroški upravljanja II. stebra (v EUR)	Neto letne pokojninske premije II. STEBER (v EUR)	Pouprečni letni donos II. STEBER (v %)	Letni donos na neto pokojninske premije II. STEBER (v EUR)	Skupaj neto pokojninske premije LETNO II. STEBER (v EUR)
100.014	12.401.731	2,20%	272.838	12.674.569
202.028	25.051.497	2,20%	829.973	25.881.471
306.073	37.953.018	2,20%	1.683.199	39.636.217
412.178	51.110.064	2,20%	2.844.651	53.954.715
520.375	64.526.456	2,20%	4.326.815	68.853.272
630.694	78.206.065	2,20%	6.142.539	84.348.604
743.168	92.152.813	2,20%	8.305.037	100.457.850
857.828	106.370.676	2,20%	10.827.902	117.198.578
974.707	120.863.680	2,20%	13.725.117	134.588.798
1.093.838	135.635.908	2,20%	17.011.060	152.646.968
1.215.254	150.691.494	2,20%	20.700.516	171.392.010
1.338.989	166.034.628	2,20%	24.808.689	190.843.317
1.465.077	181.669.555	2,20%	29.351.210	211.020.766
1.593.553	197.600.578	2,20%	34.344.150	231.944.727
1.724.452	213.832.054	2,20%	39.804.026	253.636.080
1.857.810	230.368.399	2,20%	45.747.819	276.116.219
1.993.662	247.214.089	2,20%	52.192.981	299.407.070
2.132.046	264.373.655	2,20%	59.157.447	323.531.102
2.272.998	281.851.691	2,20%	66.659.649	348.511.339
2.416.555	299.652.850	2,20%	74.718.523	374.371.374
2.562.757	317.781.848	2,20%	83.353.532	401.135.379
2.711.641	336.243.460	2,20%	92.584.665	428.828.125
2.863.246	355.042.526	2,20%	102.432.464	457.474.990
3.017.612	374.183.949	2,20%	112.918.025	487.101.974
3.174.780	393.672.696	2,20%	124.063.021	517.735.717
3.334.789	413.513.800	2,20%	135.889.711	549.403.511
3.497.680	433.712.359	2,20%	148.420.956	582.133.315
3.663.496	454.273.537	2,20%	161.680.235	615.953.773
3.832.279	475.202.568	2,20%	175.691.657	650.894.225
4.004.071	496.504.752	2,20%	190.479.978	686.984.730
4.178.915	518.185.460	2,20%	206.070.617	724.256.077
4.356.856	540.250.131	2,20%	222.489.674	762.739.805
4.537.938	562.704.277	2,20%	239.763.941	802.468.218
4.722.205	585.553.481	2,20%	257.920.924	843.474.405

Leto	Število zavarovancev (kumulativno)	Povprečna mesečna bruto plača (v EUR)	Pokojninska premija zavarovanja (v %)	Vplačani letni obseg pokojninskih premij (v EUR)	Stroški upravljanja II. stebra (v %)
57	0	2.319,40	6,0%	613.713.104	0,80%
58	0	2.342,59	6,0%	637.560.241	0,80%
59	0	2.366,02	6,0%	661.822.951	0,80%
60	0	2.389,68	6,0%	686.507.158	0,80%
61	0	2.413,58	6,0%	711.618.867	0,80%
62	0	2.437,71	6,0%	737.164.160	0,80%
63	0	2.462,09	6,0%	763.149.196	0,80%
64	0	2.486,71	6,0%	789.580.217	0,80%
65	0	2.511,58	6,0%	816.463.544	0,80%
	0	2.511,58	6,0%	15.706.274.749	0,80%

Starost	Število uživalcev pokojnine	Povprečna mesečna bruto plača (v EUR)	Pokojninska premija zavarovanja (v %)	Vplačani letni obseg pokojninskih premij SKUPAJ (v EUR)	Stroški upravljanja II. stebra (v %)
	1	4	5	6=4*5*12	8
23-65	0	1.653,67	6,0%	12.501.745	0,80%
23-65	0	2.512	6,0%	816.463.544	0,80%
	0	857,91	0,00%	803.961.799	0,00%

Stroški upravljanja II. stebra (v EUR)	Neto letne pokojninske premije II. STEBER (v EUR)	Povprečni letni donos II. STEBER (v %)	Letni donos na neto pokojninske premije II. STEBER (v EUR)	Skupaj neto pokojninske premije LETNO II. STEBER (v EUR)
4.909.705	608.803.399	2,20%	276.988.859	885.792.258
5.100.482	632.459.759	2,20%	296.996.729	929.456.488
5.294.584	656.528.367	2,20%	317.974.281	974.502.648
5.492.057	681.015.101	2,20%	339.952.047	1.020.967.148
5.692.951	705.925.916	2,20%	362.961.362	1.068.887.279
5.897.313	731.266.847	2,20%	387.034.383	1.118.301.230
6.105.194	757.044.003	2,20%	412.204.108	1.169.248.110
6.316.642	783.263.576	2,20%	438.504.397	1.221.767.972
6.531.708	809.931.835	2,20%	465.969.994	1.275.901.829
125.650.198	15.580.624.551	2,20%	6.065.799.700	21.646.424.251

Stroški upravljanja II. stebra (v EUR)	NETO LETNA SREDSTVA II. STEBER (v EUR)	POVPREČNI LETNI DONOS NA SREDSTVA II. STEBER (v %)	LETNI DONOS NA NETO SREDSTVA II. STEBER (v EUR)	SKUPAJ LETNA SREDSTVA II. STEBER (v EUR)
9=7*8	11=6-9	13	14=12*13	16=12+15
100.014	12.401.731	2,20%	272.838	12.674.569
6.531.708	809.931.835	2,20%	465.969.994	1.275.901.829
6.431.694	797.530.104	0,00%	465.697.156	1.263.227.260

Naložbena politika obveznih naložbenih pokojninskih stebrov bi morala biti vsebina spremembe pravil pakta za stabilnost in rast EU. V predlaganem drugem pokojninskem stebru je predvidena relativno varna pokojninska naložbena shema, ki ima naslednjo sestavno naložb: držaune obveznice Republike Slovenije (u višini 40 %), obveznice Evropske unije (u višini 40 %) in u druge oblike (delnice, depoziti u višini 20 %).

Delujoči pokojninski skladi drugega pokojninskega stebra bi 40 % zbranih sredstev nalagali u držaune obveznice Republike Slovenije s fiksnim 3,0 % donosom na neto zbrana sredstva. Republika Slovenija bi zagotavljala tudi ohranitev realne vrednosti glavnice. 40 % zbranih sredstev bi nalagali u obveznice EU s fiksnim 3,0 % donosom na neto zbrana sredstva (za to bi bila potrebna sprememba pravil pakta za stabilnost in rast). 20 % zbranih sredstev pa bi nalagali u druge vrednostne papirje (obvezniške ali lastniške), lahko pa tudi u ugodnejše bančne depozite. **Tovrstna struktura naložb bi omogočala 2,20 % realen neto donos na zbrana sredstva. To bi bil zjamčen donos.**

Simulacija učinkou uvedbe novega II. pokojninskega stebra na I. pokojninski steber oziroma na sedanji pokojninski sistem

V simulaciji novega drugega stebra je upoštevan enoten način naložbe pokojninskih premij u višini 6,00 % od višine bruto plače. Premije se izplačujejo iz bruto plače in torej bremenijo delojemalca. Predpostavke so naslednje:

- letni obseg sredstev (**DAVČNI PRIHODKI**) za leto 2019 u višini 3.677.526.261 EUR se zvišuje letno za 0,5 %;
- število zavarovancev u drugem pokojninskem stebru znaša 10.500 zavarovancev letno;
- letni izpad sredstev za prui pokojninski steber pomeni izpad uplačil prispevkou za prui pokojninski steber u celoti za 10.500 zavarovancev;
- letno uplačilo fiksnega prispevka za prui pokojninski steber pomeni uplačilo fiksnega prispevka za prui pokojninski steber u celoti za 10.500 zavarovancev;

- letni obseg sredstev (**TRANSFERNI PRIHODKI**) za leto 2016 u višini 1.375.138.419 EUR se zvišuje letno za 0,5 %;
- letni obseg sredstev (**DRUGI PRIHODKI**) za leto 2016 u višini 27.922.110 EUR se zvišuje letno za 0,4 %;
- letni obseg sredstev (**PRIHODKI SKUPAJ**) za leto 2019 u višini 5.080.586.790 EUR je seštevek vseh kategorij prihodkov in
- letni obseg sredstev (**ZA DELOVANJE ZPIZ**) za leto 2016 u višini 39.116.215 EUR se zvišuje kot razlika med prihodki in odhodki prvega pokojninskega stebra.

V obdobju od 2019 do 2061 bi bili, ob naštetih predpostavkah, učinki uvedbe drugega pokojninskega stebra na prvi pokojninski steber naslednji:

- izpad uplačanih pokojninskih prispevkov iz/od bruto plače bi znašal 63,7 milijarde EUR in
- letno fiksno uplačilo prispevkov bi znašalo 23,7 milijarde EUR.

TABELA 26: GIBANJE PRIHODKOV IN ODHODKOV
I. POKOJNINSKEGA STEBRA (ZAVODA ZA POKOJNINSKO IN
INVALIDSKO ZAVAROVANJE) ZA OBDOBJE OD 2019-2061
Z UPOŠTEVANIMI UČINKI II. POKOJNINSKEGA STEBRA

Leto	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (v EUR)	Število zavarovancev (zmanjšanje uplačil prispevkov)	Letni Izpad uplačenih prispevkov iz/od bruto plače (v EUR)	Letno uplačilouplačani letni fiksnega prispevka (v EUR)	ZNIŽANI uplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (v EUR)
2019	5.041.470.575	3.677.526.261	10.500	-50.733.181	18.900.000	-31.833.181
2020	5.066.698.094	3.695.913.892	21.000	-102.481.026	38.178.000	-64.303.026
2021	5.092.051.851	3.714.393.462	31.500	-155.258.754	57.839.670	-97.419.084
2022	5.117.532.478	3.732.965.429	42.000	-209.081.789	77.890.756	-131.191.034
2023	5.143.140.611	3.751.630.256	52.500	-263.965.759	98.337.079	-165.628.680
2024	5.168.876.887	3.770.388.408	63.000	-319.926.500	119.184.540	-200.741.960
2025	5.194.741.946	3.789.240.350	73.500	-376.980.059	140.439.116	-236.540.943
2026	5.220.736.435	3.808.186.551	84.000	-435.142.696	162.106.865	-273.035.831
2027	5.246.861.000	3.827.227.484	94.500	-494.430.889	184.193.926	-310.236.963
2028	5.273.116.293	3.846.363.622	105.000	-554.861.331	206.706.517	-348.154.814
2029	5.299.502.967	3.865.595.440	115.500	-616.450.939	229.650.940	-386.799.999
2030	5.326.021.680	3.884.923.417	126.000	-679.216.852	253.033.581	-426.183.271
2031	5.352.673.092	3.904.348.034	136.500	-743.176.439	276.860.910	-466.315.529
2032	5.379.457.868	3.923.869.774	147.000	-808.347.296	301.139.482	-507.207.814
2033	5.406.376.675	3.943.489.123	157.500	-874.747.253	325.875.939	-548.871.313
2034	5.433.430.184	3.963.206.569	168.000	-942.394.374	351.077.012	-591.317.361
2035	5.460.619.069	3.983.022.601	178.500	-1.011.306.962	376.749.519	-634.557.443
2036	5.487.944.007	4.002.937.714	189.000	-1.081.503.563	402.900.368	-678.603.195
2037	5.515.405.679	4.022.952.403	199.500	-1.153.002.965	429.536.559	-723.466.407
2038	5.543.004.769	4.043.067.165	210.000	-1.225.824.205	456.665.183	-769.159.022
2039	5.570.741.964	4.063.282.501	220.500	-1.299.986.570	484.293.427	-815.693.143
2040	5.598.617.957	4.083.598.913	231.000	-1.375.509.599	512.428.569	-863.081.030
2041	5.626.633.441	4.104.016.908	241.500	-1.452.413.090	541.077.984	-911.335.106
2042	5.654.789.115	4.124.536.992	252.000	-1.530.717.100	570.249.145	-960.467.955
2043	5.683.085.680	4.145.159.677	262.500	-1.610.441.949	599.949.621	-1.010.492.328
2044	5.711.523.841	4.165.885.476	273.000	-1.691.608.223	630.187.082	-1.061.421.141
2045	5.740.104.306	4.186.714.903	283.500	-1.774.236.779	660.969.298	-1.113.267.481
2046	5.768.827.788	4.207.648.478	294.000	-1.858.348.745	692.304.138	-1.166.044.606
2047	5.797.695.002	4.228.686.720	304.500	-1.943.965.526	724.199.579	-1.219.765.947

Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatni uplačani letni obseg sredstev za pokojnine TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatno uplačani letni obseg sredstev za pokojnine TRANSFERNI PRIHODKI KUMULATIVNO (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DRUGI PRIHODKI (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine PRIHODKI SKUPAJ (v EUR)	Delovanje ZPIZ (v EUR)
1.375.138.419	31.833.181	1.406.971.600	27.922.109	5.080.586.789	39.116.214
1.382.014.111	64.303.026	1.446.317.137	28.033.798	5.105.961.800	39.263.707
1.388.924.181	97.419.084	1.486.343.265	28.145.933	5.131.463.576	39.411.725
1.395.868.802	131.191.034	1.527.059.836	28.258.516	5.157.092.748	39.560.269
1.402.848.146	165.628.680	1.568.476.826	28.371.551	5.182.849.953	39.709.342
1.409.862.387	200.741.960	1.610.604.347	28.485.037	5.208.735.831	39.858.945
1.416.911.699	236.540.943	1.653.452.642	28.598.977	5.234.751.025	40.009.079
1.423.996.257	273.035.831	1.697.032.088	28.713.373	5.260.896.181	40.159.746
1.431.116.239	310.236.963	1.741.353.202	28.828.226	5.287.171.949	40.310.949
1.438.271.820	348.154.814	1.786.426.634	28.943.539	5.313.578.980	40.462.688
1.445.463.179	386.799.999	1.832.263.177	29.059.313	5.340.117.932	40.614.965
1.452.690.495	426.183.271	1.878.873.766	29.175.551	5.366.789.462	40.767.783
1.459.953.947	466.315.529	1.926.269.476	29.292.253	5.393.594.234	40.921.142
1.467.253.717	507.207.814	1.974.461.531	29.409.422	5.420.532.913	41.075.045
1.474.589.986	548.871.313	2.023.461.299	29.527.059	5.447.606.168	41.229.493
1.481.962.935	591.317.361	2.073.280.297	29.645.168	5.474.814.672	41.384.487
1.489.372.750	634.557.443	2.123.930.194	29.763.748	5.502.159.100	41.540.031
1.496.819.614	678.603.195	2.175.422.809	29.882.803	5.529.640.132	41.696.125
1.504.303.712	723.466.407	2.227.770.119	30.002.335	5.557.258.449	41.852.771
1.511.825.230	769.159.022	2.280.984.252	30.122.344	5.585.014.739	42.009.971
1.519.384.357	815.693.143	2.335.077.499	30.242.833	5.612.909.691	42.167.726
1.526.981.278	863.081.030	2.390.062.308	30.363.805	5.640.943.996	42.326.039
1.534.616.185	911.335.106	2.445.951.291	30.485.260	5.669.118.353	42.484.911
1.542.289.266	960.467.955	2.502.757.221	30.607.201	5.697.433.459	42.644.344
1.550.000.712	1.010.492.328	2.560.493.040	30.729.630	5.725.890.019	42.804.339
1.557.750.716	1.061.421.141	2.619.171.857	30.852.548	5.754.488.740	42.964.899
1.565.539.469	1.113.267.481	2.678.806.950	30.975.958	5.783.230.331	43.126.025
1.573.367.167	1.166.044.606	2.739.411.733	31.099.862	5.812.115.506	43.287.719
1.581.234.002	1.219.765.947	2.800.999.949	31.224.262	5.841.144.984	43.449.982

Leto	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (u EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)	Število zavarovancev (zmanjšanje uplačil prispevkov)	Letni Izpad uplačanih prispevkov iz/od bruto plače (u EUR)	Letno uplačilo fiksne prispevka (u EUR)	ZNIŽANI uplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)
2048	5.826.706.668	4.249.830.154	315.000	-2.031.108.808	756.663.698	-1.274.445.110
2049	5.855.863.508	4.271.079.304	325.500	-2.119.800.560	789.704.679	-1.330.095.880
2050	5.885.166.249	4.292.434.701	336.000	-2.210.063.035	823.330.814	-1.386.732.221
2051	5.914.615.621	4.313.896.874	346.500	-2.301.918.780	857.550.501	-1.444.368.279
2052	5.944.212.358	4.335.466.359	357.000	-2.395.390.633	892.372.249	-1.503.018.385
2053	5.973.957.196	4.357.143.691	367.500	-2.490.501.732	927.804.676	-1.562.697.056
2054	6.003.850.878	4.378.929.409	378.000	-2.587.275.514	963.856.515	-1.623.418.998
2055	6.033.894.148	4.400.824.056	388.500	-2.685.735.721	1.000.536.610	-1.685.199.110
2056	6.064.087.754	4.422.828.176	399.000	-2.785.906.404	1.037.853.922	-1.748.052.483
2057	6.094.432.449	4.444.942.317	409.500	-2.887.811.928	1.075.817.526	-1.811.994.402
2058	6.124.928.989	4.467.167.029	420.000	-2.991.476.972	1.114.436.616	-1.877.040.355
2059	6.155.578.134	4.489.502.864	430.500	-3.096.926.535	1.153.720.507	-1.943.206.028
2060	6.186.380.647	4.511.950.378	441.000	-3.204.185.942	1.193.678.632	-2.010.507.310
2061	6.217.337.296	4.534.510.130	451.500	-3.313.280.844	1.234.320.547	-2.078.960.297
	241.202.693.148	175.931.283.966	451.500	-63.737.443.819	23.744.572.298	-39.992.871.521

Leto	Letni obseg sredstev za pokojnine TEKOČI TRANSFERI (ODHODKI ZPIZ) (u EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)	Število zavarovancev (zmanjšanje uplačil prispevkov)	Letni Izpad uplačanih prispevkov iz/od bruto plače (u EUR)	Letno uplačilo fiksne prispevka (u EUR)	ZNIŽANI uplačani letni obseg sredstev za pokojnine DAVČNI PRIHODKI (DAVKI IN PRISPEVKI) (u EUR)
	3=1*2	5	6	9=6*7*8*12m	12=6*11*12m	14=5+9+12
2019	5.041.470.575	3.677.526.261	10.500	-50.733.181	18.900.000	-31.833.181
2061	6.217.337.296	4.534.510.130	451.500	-3.313.280.844	1.234.320.547	-2.078.960.297
RAZLIKA (2061-2019)	1.175.866.721	856.983.869	441.000	-3.262.547.663	1.215.420.547	-2.047.127.115

Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatni uplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatno uplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI KUMULATIVNO (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske DRUGI PRIHODKI (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske PRIHODKI SKUPAJ (v EUR)	Delovanje ZPIZ (v EUR)
1.589.140.172	1.274.445.110	2.863.585.283	31.349.159	5.870.319.485	43.612.817
1.597.085.873	1.330.095.880	2.927.181.753	31.474.555	5.899.639.733	43.776.225
1.605.071.303	1.386.732.221	2.991.803.523	31.600.454	5.929.106.457	43.940.208
1.613.096.659	1.444.368.279	3.057.464.938	31.726.855	5.958.720.389	44.104.768
1.621.162.142	1.503.018.385	3.124.180.527	31.853.763	5.988.482.264	44.269.907
1.629.267.953	1.562.697.056	3.191.965.009	31.981.178	6.018.392.822	44.435.625
1.637.414.293	1.623.418.998	3.260.833.291	32.109.103	6.048.452.805	44.601.927
1.645.601.364	1.685.199.110	3.330.800.475	32.237.539	6.078.662.959	44.768.812
1.653.829.371	1.748.052.483	3.401.881.854	32.366.489	6.109.024.037	44.936.283
1.662.098.518	1.811.994.402	3.474.092.920	32.495.955	6.139.536.790	45.104.341
1.670.409.011	1.877.040.355	3.547.449.366	32.625.939	6.170.201.978	45.272.989
1.678.761.056	1.943.206.028	3.621.967.083	32.756.443	6.201.020.362	45.442.229
1.687.154.861	2.010.507.310	3.697.662.171	32.887.468	6.231.992.708	45.612.061
1.695.590.635	2.078.960.297	3.774.550.932	33.019.018	6.263.119.784	45.782.488
65.786.033.988	39.992.871.521	3.774.550.932	1.307.246.331	243.024.564.284	1.821.871.136
Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatni uplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI (v EUR)	Dodatno uplačani letni obseg sredstev za pokojninske TRANSFERNI PRIHODKI KUMULATIVNO (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske DRUGI PRIHODKI (v EUR)	Vplačani letni obseg sredstev za pokojninske PRIHODKI SKUPAJ (v EUR)	LETNI PRESEŽEK (za delovanje ZPIZ) (v EUR)
15	16--14	17=15+16	18	19=5+15+18	20
1.375.138.419	31.833.181	1.406.971.600	27.922.109	5.080.586.789	39.116.214
1.695.590.635	2.078.960.297	3.774.550.932	33.019.018	6.263.119.784	45.782.488
320.452.217	2.047.127.115	2.367.579.332	5.096.909	1.182.532.995	6.666.275

TABELA 27: STRUKTURA PRIHODKOV IN ODHODKOV
I. POKOJNINSKEGA STEBRA KOT POSLEDICA UVEDBE
DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA

Prihodki / odhodki I. stebra pokojninskega sistema	2019-2061 (v EUR)	Struk- turni deleži	2019 (v EUR)	2061 (v EUR)
1 Davčni prihodki (davki in prispevki)	175.931.283.966	72,4%	3.677.526.261	4.534.510.130
a izpad prispevkov iz/od bruto plače	-63.737.443.819	-26,2%	-50.733.181	-3.313.280.844
b uplačilo fiksnega prispevka iz bruto plače	23.744.572.298	9,8%	18.900.000	1.215.420.547
2 Transforni prihodki	65.786.033.988	27,1%	1.375.138.419	1.695.590.635
3 Drugi prihodki	1.307.246.331	0,5%	27.922.109	33.019.018
4 Dodatna uplačila	39.992.871.521	16,5%	31.833.181	2.078.960.297
5 Prihodki skupaj (1-a+b+2+3+4)	243.024.564.284	100,0%	5.080.586.789	6.244.219.784
1 Tekoči transferi	241.202.693.148	99,3%	5.041.470.575	6.198.437.296
2 Sredstva za delovanje I. stebra pokojninskega sistema	1.821.871.136	0,7%	39.116.214	45.782.488
3 Odhodki skupaj (1+2)	243.024.564.284	100,0%	5.080.586.789	6.244.219.784

V obdobju od 2019 do 2061 bi v prvem pokojninskem stebru, kot posledica uvedbe drugega pokojninskega stebra, nastalo zmanjšanje sredstev za 40 milijard EUR oziroma 16,5 % vseh sredstev prvega pokojninskega stebra. Omenjena sredstva bo potrebno zagotoviti iz drugih finančnih virov. Prihodki in odhodki prvega pokojninskega stebra so izračunani.

4.7. TRETJI (PROSTOVOLJNI) POKOJNINSKI (NALOŽBENI) STEBER

Pokojninsko zavarovanje v tretjem stebru je popolnoma prostovoljno in prepuščeno odločitvi slehernega zavarovanca. Tretji steber ni predmet pričujočega predloga pokojninske reforme.

4.7.1. SINTETIČNI PRIKAZ PREHODNEGA OBDOBJA

Pri implementaciji kompleksnih sistemov so izjemno pomembna prehodna obdobja, ki pomenijo prehod iz enega sistema v drug sistem. To je zelo občutljivo obdobje, ki je največkrat povezano z negotovostjo in s tem pomeni razlog, zakaj stroka in javnost zavračajo strukturne spremembe. Namreč, če prehod ni zadouljivo določen in nato čvrsto implementiran, lahko pride do nepredvidenih zapletov oziroma celo do stanj, ki v začetku sploh niso bila predvidena.

TABELA 28: SINTETIČNI PRIKAZ PREHODNEGA OBDOBJA

OBSTOJEČI UPOKOJENCI	OSTANEJO V CELOTI V SEDANJEM SISTEMU
AKTIVNI ZAVEZANCI	DO UPOKOJITVE VPLAČUJEJO V POKOJNINSKI SISTEM PO OBSTOJEČEM SISTEMU IN IMAJO POKOJNINO DOLOČENO PO OBSTOJEČI ZAKONODAJI (ZPIZ-2)
NOVI ZAVEZANCI	
Starostno obdobje	od prve zaposlitve do 65 let (opcija: starost do 30 let)
Delovna doba	vsaj 40 let
Vstop u novu pokojninski sistem	2019
	VPLAČUJEJO V OBA OBVEZNA POKOJNINSKA STEBRA (POKOJNINO IMAJO V CELOTI DOLOČENO PO NOVEM POKOJNINSKEM SISTEMU)

Po novem pokojninskem sistemu se bodo pokojnine u celoti izplačevale od 2061 dalje.

4.8. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE

1. Predlog pokojninske reforme NSi predstavlja prvo resno strukturno reformo v Republiki Sloveniji po njeni osamosvojitvi leta 1991. Izhaja iz podmene aktiunega državljana in osebne odgovornosti posameznika za njegovo gmotni položaj.
2. Predstavljeni predlog tristebnega pokojninskega sistema je usmerjen v prihodnost, s tem pa je seveda izrazito prilagojen mlajši generaciji. Začeli bi ga uvajati leta 2019, prva izplačila pokojninskih rent pa bi se izvedla v letu 2061.
3. Tristebni pokojninski sistem je nujen zaradi posodobitve pokojninskega sistema za potrebe mlade generacije, saj je sedanji pokojninski sistem in tudi predvideni demografski sklad namenjen zgolj sedanjim upokojencem, še bolj pa političnemu preživetju sedanje vladne koalicije. Zato bi bila primernejša ustanovitev proračunskega sklada.
4. Tristebni pokojninski sistem je kombinacija obveznega solidarnostnega sistema in individualnega pokojninskega varčevalnega sistema. Sistem je izraz spremenjenih okoliščin na trgu dela in večje individualizacije življenja nasploh.
5. Predlog pričujoče pokojninske reforme računa tudi na evropsko dimenzijo, in to s predlogom za spremembo Pakta za stabilnost in rast. Predlagana naložbena politika drugega pokojninskega stebra predvideva ohranitev realne rasti glavnice in usmerjenih naložb sredstev v državi in v EU.
6. Kombinacijo različnih možnih tveganj glede naložb privarčevalnih sredstev za pokojnino je v drugem pokojninskem stebru potrebno prepustiti usakemu posamezniku.
7. Izpad dela uplačil v prvi pokojninski steber bo potrebno nadomestiti z drugimi finančnimi viri oziroma z racionalizacijo javnega sektorja.
8. Tristebni pokojninski sistem upliva na višino neto plač enako kot »razvojná kapica«, saj se zaradi enake nominalne višine uplačil v prvi steber neto plača povečuje z rastjo višine bruto plače.
9. Tristebni pokojninski sistem je del reforme »socialne države«, ki kot sestavna dela zajema tudi reformo zdravstvenega sistema, reformo javnega sektorja in na koncu reformo oziroma prilagoditev davčnega sistema omenjenim reformam.

10. Vsaka strukturna reforma ima svoj prehod iz sedanjega sistema v nov sistem. Tako je tudi v tem primeru. Zato ni nobenega dvoma, da bodo mladi državljani, ki bodo ustopili v nov pokojninski sistem, imeli – ob predpostavki enake bruto plače – višjo neto plačo. To pa zato, ker bodo, poleg minimalnega prispevka v prvi steber, uplačevali v drugi obvezni naložbeni steber pokojninskega sistema.
11. Pričujoči predlog pokojninske reforme ima, poleg predstavljenih pozitivnih učinkov same reforme, morda še pomembnejše kratkoročne in dolgoročne kolateralne koristi, ki zadevajo neposredno mlado generacijo, posredno pa tudi starejšo generacijo. Lahko torej govorimo o novi (neformalni) medgeneracijski pogodbi. Višja neto plača mlajših državljanov, ki bodo ustopali v nov pokojninski sistem, bo namreč imela naslednje zelo koristne učinke na:
- demografsko politiko: mlade bo odvracala od preselitve v druge, eksistenčno bolj vzpodbudne države;
 - družinsko politiko: omogočila bo večje število mladih družin z več otroki;
 - stanovanjsko politiko: omogočila bo višje zadolževanje za rešitev stanovanjskega vprašanja in
 - politiko do starostnikov: omogočila bo zmanjšanje skrbi staršev za svoje otroke (sedanje stanje, kjer upokojenci skrbijo za svoje otroke je nenormalno in sramotno stanje za mlado generacijo) in omogočila bolj brezskrbno preživljanje preostalega življenja starostnikov, ki bodo razbremenjeni materialnih pritiskov v skrbi za svoje otroke.

5.

**VARNE ZAPOSLOTITVE
KREPIJO
GOSPODARSTVO**

5.1. POENOSTAVITEV DELOVNO-PRAVNE ZAKONODAJE

Trg dela v Sloveniji se vsa leta ureja na način socialnega dialoga med socialnimi partnerji, ki so: predstavniki delavcev (sindikati), predstavniki delodajalcev ter predstavniki države. Na prvi pogled urejanje trga dela poteka normalno, v resnici pa je prisotnih veliko anomalij. Sindikati, ki bi morali biti naravni zagovorniki interesov delavcev (zaposlenih), se dejansko na številne pojave izkoriščanja zaposlenih odzivajo prepozno, neprimerno, odkrito pa se povezujejo tudi s predstavniki skrajne politične leveice v Sloveniji. Iz useh teh in še drugih razlogov so izgubili zaupanje, vključenost v sindikate pa upada že več desetletij (ne samo v Sloveniji, ampak po vsej EU). Ker njihova primarna skrb ni zaščita delavcev in njihovih pravic, ampak le ohranjanje svojega upliva in (politične) moči, se njihova prizadevanja za ohranjanje statusa quo že obračajo v škodo delavcev. Delodajalci se zaradi zastarele in preživete ureditve trga dela v večji meri zatekajo k problematičnim oziroma mejnim in nedovoljenim praksam.

TABELA 29: SINDIKALNA GOSTOTA (DELEŽ VČLANJENIH V SINDIKATE V PRIMERJAVI S CELOTNO DELOVNO SILO)

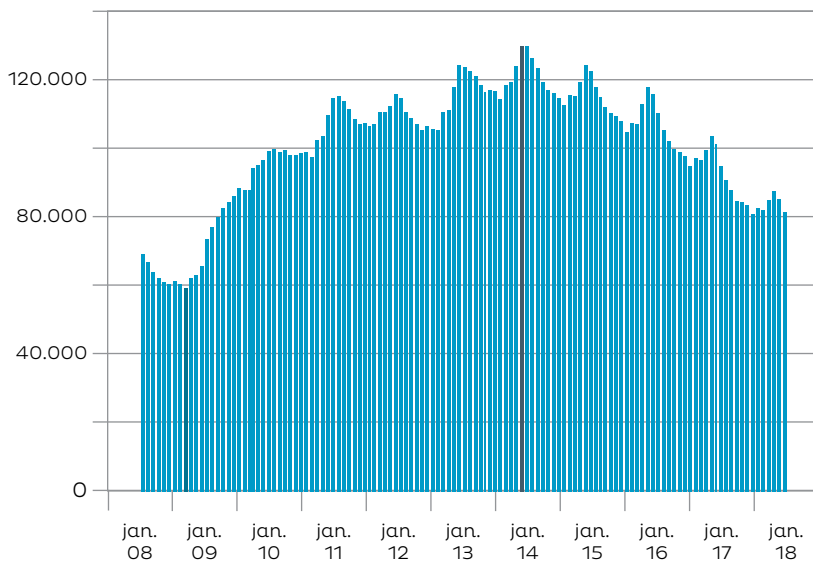
Država	2000	2005	2010	2015
Austrija	36,9	33,8	28,9	27,4
Belgija	56,2	53,7	53,8	54,2
Česka republika	27,2	19,6	16,6	11,6
Danska	73,6	70,7	67	65,4
Estonia	14,5	9,7	7,7	..
Finska	74,6	70,4	68,3	..
Francija	8	8	8	..
Nemčija	24,6	21,5	18,9	17,6
Grčija	..	24,1	21,7	..
Madžarska	..	17,2
Islandija	89,4	95,2
Irsko	36	32,5	35	..
Italija	34,4	33,3	35,5	35,7
Latvija	15	..
Luksemburg	35,1	..
Nizozemska	22,6	21	19,3	17,7
Norveška	54,1	54,7	53,6	52,5
Poljska	17,6	18,1	14,6	..
Portugalska	21,5	21,5	19,6	16,2
Slovaška	32,3	22,8	15,2	10,9
Slovenija	41,4	37,1	25	..
Španija	16,5	14,5	17,2	13,9
Švedska	80,1	75,6	69,3	66,8
Švica	20,2	19,3	17,6	15,7
Združeno kraljestvo	29,7	27	26,8	..

Vir: OECD.stat

Slovenija sodi med države EU, ki so najmanj priulačne za neposredne tuje investicije, čeprav ima dobro izobraženo prebivalstvo, solidno infrastrukturo in geografsko lego blizu preskrbovalnih poti razvitega dela Evrope. Tuji ulagatelji so za slovensko gospodarstvo pomembni zato, ker v naše gospodarstvo prinašajo sveža sredstva in nove tehnologije, ob tem pa mlade zaposlujejo bolj kot slovenska podjetja, ki ščitijo obstoječe zaposlitve in primat slovenskih podjetij.

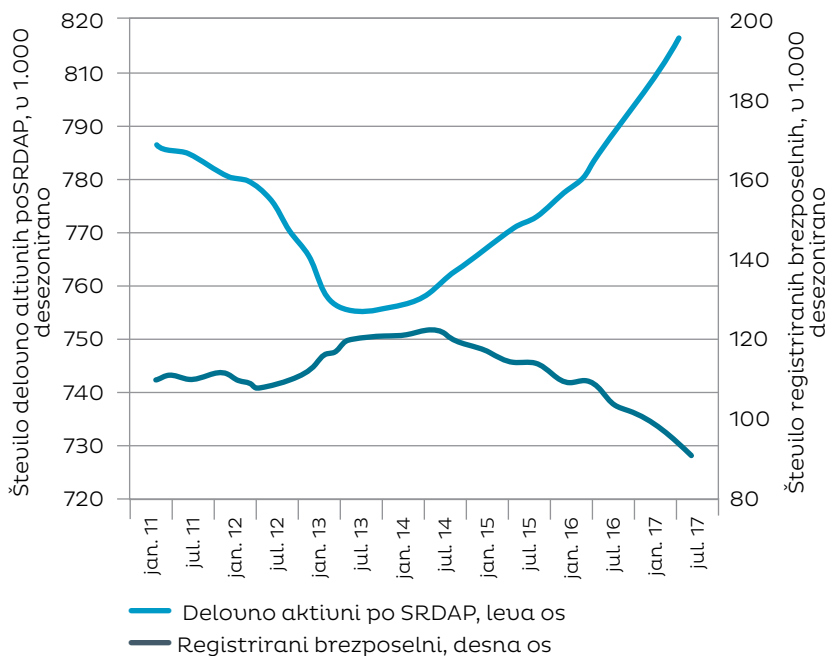
Izzivi se kažejo zlasti glede dolgoročne vzdržnosti sistemov socialne zaščite in zagotavljanja zadostnega obsega ustrezne delovne sile za stabilno gospodarsko rast, ki je eden ključnih pogojev zaboljšanje življenjskega standarda prebivalstva. Poleg izzivov, povezanih s starajočo se populacijo, je treba nasloviti tudi pomanjkljivosti trga dela v povezavi z močno segmentacijo, ki prizadene predvsem mlade.

SLIKA 30: GIBANJE REGISTRIRANE BREZPOSELNOSTI PO MESECIH, 2008-2017

Vir: https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_u_stevilkah

SLIKA 31: DELOVNO AKTIVNI PO REGISTRU IN REGISTRIRANI BREZPOSELNI

Vir: SURS, ZRSZ, preračuni UMAR

Na zmanjševanje števila registriranih brezposelnih v letu 2017 vpliva zlasti odliv v zaposlitev. Ta je v prvih štirih mesecih 2017 ostal podoben kot v enakem obdobju lani. Manjši pa je bil priliv, povezan predusem s potekom pogodb za določen čas. Manj je bilo tudi iskalcev prve zaposlitve, po oceni UMAR²² zaradi boljših gospodarskih razmer in manjših generacij, ki končujejo šolanje. Ob koncu marca 2018 je bilo registriranih 81.220 brezposelnih, kar je 14,7 % manj kot marca 2017. V prvem tromesečju 2018 se je na novo prijavilo 21.609 brezposelnih oseb, kar je 12,8 % manj kot leta 2017 v tem času. Največ oseb se je prijavilo, ker so izgubile zaposlitev za določen čas

22 Vir: Ekonomsko ogledalo št. 3/2017, 15. 5. 2017, UMAR, dostopno na: http://www.umar.gov.si/publikacije/ekonomsko-ogledalo/publikacija/news/ekonomsko-ogledalo-st-32017/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=346f08242bbd83adb3ee21569315706b

(13.305). Prijavilo se je še 2.142 iskalcev prve zaposlitve ter 2.781 trajno presežnih delavcev in stečajnikov. V primerjavi z enakim lanskim obdobjem se je v evidenco brezposelnih prijavilo za 16,6 % manj iskalcev prve zaposlitve, za 32,3 % manj trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 10,0 % manj brezposelnih po izteku zaposlitve za določen čas. Iz evidence se je odjavilo skupaj 25.449 brezposelnih oseb, od teh 20.014 zaradi zaposlitve, kar je 10,3 % manj kot v primerljivem obdobju leta 2017.

5.1.1. SEGMENTACIJA NA TRGU DELA (PREDVSEM NA OSI MLADI (PREKARNE ZAPOSLOTITVE) – STAREJŠI (POGODBE ZA NEDOLOČEN ČAS))

Segmentacija na trgu dela ostaja problem, še posebej za mlade. Visoka segmentiranost lahko poveča neenakost med delavci in povečuje nihanja v zaposlenosti. Hkrati lahko zmanjša spodbude za vlaganja v zaposlene s strani podjetij. Na pogostost uporabe začasnih zaposlitev vplivajo možnost uporabe takšnih zaposlitev, togost predpisov ob odpuščanju in negotovost v gospodarskem okolju. Od začetka okrevanja trga dela v letu 2013 je bilo ustvarjeno večje število zaposlitev za nedoločen čas kot začasnih zaposlitev, a je bila relativna rast slednjih v povprečju v tem obdobju višja. Posledično se je nekoliko povečal delež začasnih zaposlitev v skupnih zaposlitvah, kar je sicer značilno tudi za večino drugih držav EU, saj v začetni fazi gospodarskega okrevanja podjetja zaradi negotovosti ostajajo previdna pri novem zaposlovanju. Zakonske spremembe za zmanjšanje segmentacije trga dela in povečanje njegove prožnosti so le začasno ustavile naraščanje deleža začasnih zaposlitev, ki sicer še naprej ostajajo pogoste med mladimi (15–24 let). To je v veliki meri posledica obsega študentskega dela, ki se kljub podražitvi (zaradi uvedbe plačevanja prispevkov za socialno varnost) postopoma povečuje. Posledično je delež začasnih zaposlitev v Sloveniji med mladimi še vedno najvišji v EU.²³

23 Vir: Poročilo o razvoju 2017, UMAR, dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2017/POR_2017.pdf

5.1.2. (PRE)TOGA UREDITEV NAJEMANJA IN ODPUŠČANJA DELAVCEV

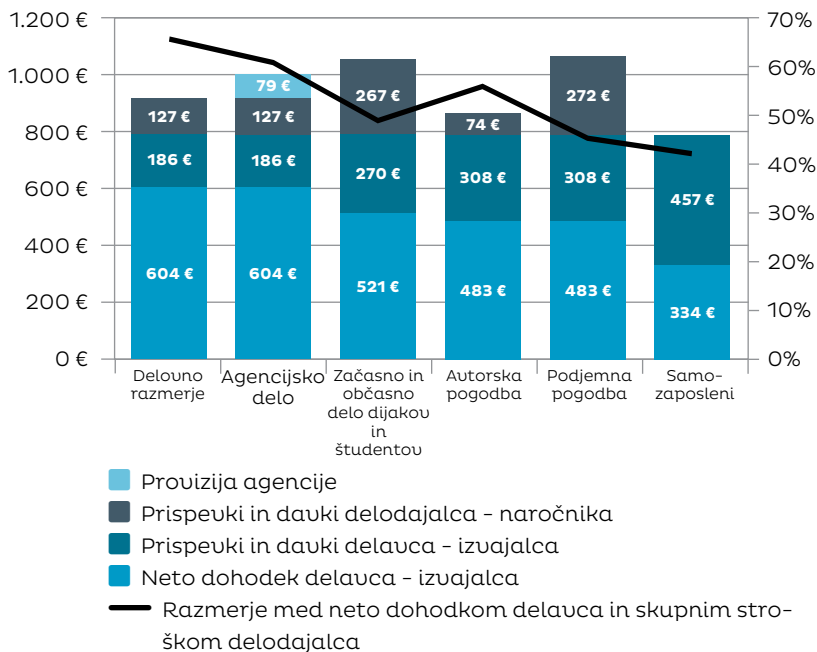
Raziskava WEF (World Economic Forum) »The Global Competitiveness Report 2013–2014« pokaže največje težave slovenskega trga dela pri sledečih indikatorjih: načinih odpuščanja in najemanja dela (145. mesto v vzorcu 148 držav sveta), kar kaže na nezmožnost slovenskih podjetij, da bi se prilagajala poslovnim ciklom, posledica tega pa ni ohranjanje delovnih mest, ampak propadanje podjetij, ki poslovnino ne pokrijejo stroškov dela, neprilagojenih poslovnemu ciklu. Nadalje pri indikatorju upliva davkov na željo po delu (134. mesto v vzorcu 148 držav sveta), kar nakazuje davčno preobremenjenost dela in povzroča na eni strani zmanjševanje iniciative za delo, na drugi pa previsok strošek zaposlovanja, in tretjič, fleksibilnost določanja plač (125. mesto v vzorcu 148 držav), kar je zopet ekonomska politika, ki povzroča proticiklično obnašanje, s čimer se preprečuje, da bi se podjetja prilagodila poslovnim ciklom, in so namesto tega prisiljena ohranjati raven plač nad nivojem negativnega trenda v času recesije in pod nivojem pozitivnega trenda v času ekspanzije.

5.1.3. PREVISOKA DAVČNA OBREMENITEV PREJEMKOV IZ DELA

Ključna področja zaposlovanja, poslovnega okolja in dohodkovnega položaja ljudi so v Sloveniji. Tudi pristojno ministrstvo²⁴ ugotavlja, da je za Slovenijo značilna razmeroma visoka obremenitev dela na strani delavca-izvajalca, ki izhaja predvsem iz razlike v višini plačila prispevkov za socialna zavarovanja, ki je na strani delavca bistveno višja kot na strani delodajalca. Dejansko imamo v Sloveniji visoko obremenitev ljudi s prispevki za socialno varnost, obremenitev zaposlovanja na kakovostnih delovnih mestih in obremenitev božičnic kot načina nagrajevanja zaposlenih.

24 Za dostojno delo, MDDSZ, 21. 3. 2016, stran 21, dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/_pdf/dpd/21_03_2016_Dostojno_delo_final.pdf

SLIKA 32: PRIMERJAVA NOMINALNE STRUKTURE PLAČNIH STROŠKOV POSAMEZNE OBLIKE DELA V PRIMERU ENOTNEGA IZHODIŠČA BRUTO MINIMALNE PLAČE - 790,73 EUR (2016)

Vir: FURS, MDDSZ

5.1.4. DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST

Poseben problem trga dela v Sloveniji predstavlja dolgotrajna brezposelnost, ki se od leta 2009 dalje nahaja v trendu naraščanja. Po podatkih Eurostata je znašala leta 2009 1,7 %, leta 2012 3,9 % in leta 2016 4,4 %. Ta dolgotrajna brezposelnost je povezana z brezposelnostjo, do katere je prišlo ob težavah tekstilnega, lesnopredelovalnega, kovinskopredelovalnega in gradbenega sektorja. Torej treh sektorjev, v katerih ni prišlo do prestrukturiranja, ker je gospodarska politika s subvencijami ščitila delovna mesta, ne pa zaposlene.

5.1.5. NADPOVPREČNO ŠTEVILO PODJETIJ, KI OPRAVLJAJO DEJAVNOST ZAGOTAVLJANJA DELA DELAVCEV UPORABNIKU (V PRIMERJAVI Z DRŽAVAMI EU) IN SILJENJE V PREKARIZACIJO

V register domačih pravnih in fizičnih oseb za opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcev uporabniku v Sloveniji je vpisanih 105 subjektov. Poleg tega pa še tri tuje pravne osebe za opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcev uporabniku. Zaskrbljujoči so podatki pristojnih, da pri opravljanju nadzorov odkrivajo vedno več družb, ki naročnikom posredujejo delavce (delo), čeprav niso vpisani v register ali evidenco družb za opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela drugemu uporabniku. Posredovanim delavcem so (pre) pogosto kratene osnovne človekove pravice, pravica do dostojnega plačila, do ustreznega počitka, poleg tega pa tudi niso spoštovani predpisi v zvezi s krajem in načinom izplačila plače delavcem.

5.1.6. PODPOVPREČNA STOPNJA AKTIVNOSTI MLADIH (DO 30 LET) IN STAREJŠIH (NAD 55 DO 64 LET)

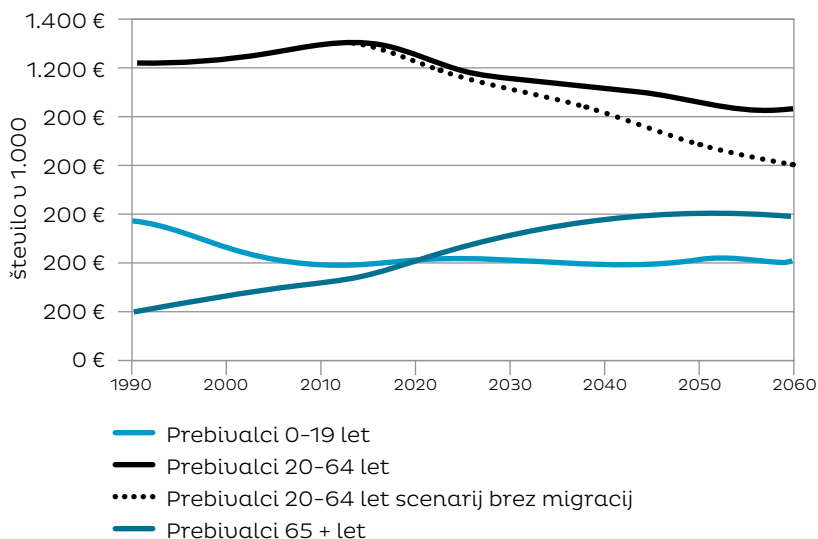
Po podatkih UMAR je stopnja delovne aktivnosti odraslih (30 – 54 let) med najvišjimi v EU, predvsem zaradi visoke stopnje aktivnosti žensk. Drugače pa je pri mladih in starejših. Podpovprečna stopnja delovne aktivnosti mladih (20–29) je namreč posledica nadpovprečno visoke stopnje njihove vključenosti v izobraževanje, ki pa ob pomanjkanju izkušenj mladih in strukturnih neskladjih pogosto ne omogoča hitrega prehoda iz izobraževanja v zaposlitev. Na to upliiva tudi odsotnost dualnega poklicnega sistema, ki se v drugih državah kaže kot pomemben dejavnik uspešnega prehoda v zaposlitev. Vse to se, v razmerah skromnega poupraševanja po delu, kaže v relativno poznem ustopenju mladih na trg dela. Delovna aktivnost med starejšimi (55–64) pa je med najnižjimi v EU, kar je predvsem odraz zgodnjega upokojevanja zaradi nizke zahtevane starosti ob doseganju polne pokojninske dobe in prenizkih spodbud za ostajanje v aktivnosti. K njej prispeva tudi nerazvito upravljanje z različnimi starostnimi skupinami in podjetjih, neprilaganje de-

lounih pogojev starejši delovni sili ter aktivna politika zaposlovanja in politika izobraževanja, ki ne spodbujata usežuljenjskega učenja starejših in jim ne zagotavljata ustreznih veščin.²⁵

5.1.7. NEPRIPRAVLJENOST DRŽAVE NA DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

V času, ko v Sloveniji že čutimo vpliv staranja prebivalstva, vlade socialistov popolnoma ignorirajo to področje.

SLIKA 34: PRIČAKOVANA DEMOGRAFSKA SLIKA – OSNOVNI SCENARIJ EUROPOP2013

Vir: SURS, od leta 2013 projekcije Eurostat EUROPOP2013, Poročilo o razvoju 2017, UMAR

25 Vir: Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice, maj 2017, UMAR, dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Demografske_spremembe_UMAR.pdf

UMAR opozarja na povečevanje števila starejših od 65 let in zmanjševanje prebivalstva v starostni skupini 20-64 let, ki danes predstavlja glavni potencial za ponudbo delovne sile. Po osnovnem scenariju projekcij prebivalstva EUROPOP2013 se število prebivalcev v Sloveniji v prihodnje ne bo bistveno spreminjalo, močno pa se bo povečal delež starejših od 65 let, ki bo leta 2060 znašal nekaj manj kot 30 % useh prebivalcev. Proces staranja prebivalstva, s katerim se že soočamo, bo pri nas intenzivnejši kot v drugih državah EU. Takšna gibanja se bodo odražala na trgu dela in izobraževanju, pri javnih izdatkih za sisteme socialne zaščite, vključenosti starejših v družbo in kakovosti življenja starejših. Spremenjene demografske razmere zato zahtevajo aktivacijo različnih politik in procese prilaganja useh segmentov družbe.²⁶

5.1.8. FLEKSIBILNO, VENDAR VARNO

Prepričani smo, da noben delodajalec ne bo odpustil dobrega delavca, zagotovo pa usak delodajalec želi odpustiti slabega delavca. Želimo ustvariti delovno pravno zakonodajo, ki bo delodajalcem dajala **več maneurskega** prostora v primeru nezadovoljstva z delavcem, vendar hkrati delavcem ponujala **visoko stopnjo varnosti**. V pogovorih s socialnimi partnerji smo se tako strinjali, da je delovnoppravna zakonodaja v Sloveniji preobsežna, prezapletena in popolnoma nerazumljiva. De facto ne nudi varnosti, ki je na papirju. Takšno stanje omogoča izigravanje in zlorabo, kar je nesprejemljivo. Zato bomo poenostavili delovnoppravno zakonodajo tako, da bo tudi v praksi nudila ustrezno varnost zaposlenim.

Predlogi sprememb, ki so predlagani v nadaljevanju in jih podpira tudi NSi, so rezultat široke razprave Združenja delodajalcev s svojim članstvom, priprave v strokovnih službah in potrjevanja na 11-ih Odborih dejavnosti Združenja, kot tudi na Upravnem odboru Združenja delodajalcev Slovenije. Predstavlja osnovo za novo reformo trga dela, za katero ocenjujemo, da jo je nujno potrebno izvesti.

²⁶ Vir: Poročilo o razvoju 2017, UMAR, stran 36, dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2017/POR_2017.pdf

5.1.9. SPREMEMBE ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH

- Spremenili bomo določbe o **objavi prostega delovnega mesta** na način, da objava ni potrebna, če delodajalec zaposluje delavca, ki v okviru že obstoječega delovnega razmerja zamenja delovno mesto pri delodajalcu ali podaljša trajanje delovnega razmerja za določen čas.
- Spremenili bomo določbe, ki se nanašajo na časovno omejitve **pogodbe za določen čas**, saj je veljavna ureditev nejasna. Med primere, ko je mogoče skleniti vzporedno pogodbo o zaposlitvi za določen čas, ob soobstoju pogodbe za nedoločen čas, je treba dodati tudi razlog »predaja dela«.
- Uredili bomo **področje agencijskega dela**, saj se v praksi pojavljajo številna uprašanja, povezana z uresničevanjem načela enakega varstva pravic agencijskih delavcev, še posebej tistih, ki se nanašajo na plačilo za delo in uporabo enakih ugodnosti, kot jih uporabnik zagotavlja svojim delavcem v zvezi z zaposlitvijo.
- Postopek **uročanja odpovedi** bomo spremenili tako, da bo tudi za uročitev pisnih opozoril na izpolnjevanje obveznosti in vabil na zagovor pred odpovedjo določena fikcija uročitve.
- Uredili bomo **varstvo pred odpovedjo delavcev pred upokojitvijo**, saj delodajalec zaradi obstoječe sodne prakse pred uročitvijo odpovedi nikakor ne more dobiti informacije o tem, kdaj je delavec varovan pred odpovedjo.
- Spremenili bomo **varstvo pred odpovedjo zaradi bolniške odsotnosti** tako, da delovno razmerje delavca, ki mu je bila pogodba odpovedana iz poslovnega razloga ali razloga nesposobnosti in je ob poteku odpovednega roka odsoten z dela zaradi nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe, delovno razmerje preneha s prenehanjem bolniške in ne naslednji dan, kot to sedaj določa zakon v 116. členu.
- Poglavlje o **delovnem času** je potrebno posodobiti na način, da se postavijo le minimalne časovne omejitve delovnega časa, kot npr. polni delovni čas traja 40 ur na teden, znotraj te omejitve pa se določanje **usebine posameznih režimov delovnega časa pre-pustiti avtonomnemu urejanju**. V zvezi s tem predlagamo, da se odpravi postopkovne določbe, predusem tiste, ki opredeljujejo formalnosti in postopke glede odrejanja posameznih režimov

delovnega časa (kako se odredi nadurno delo, razporedi delovni čas ipd).

- Določiti je potrebno **suspenz pogodbe o zaposlitvi v primeru, da delavec na podlagi mnenja medicine dela začasno ali trajno ne izpolnjuje zdravstvenih pogojev za opravljanje dela.**
- Dopolnili bomo 118. člen tako, da se v primeru **poziva delodajalca k preklicu** nezakonite odpovedi v primeru tožbenega zahtevka, ki se glasi na reintegracijo, **omeji na znesek plač** od dne nezakonitega prenehanja delovnega razmerja pa do dne podanega predloga delodajalca delavcu za ponovno vzpostavitev delovnega razmerja.
- Zaradi neenotnega razumevanja predlagamo, da se konkretno **definira pojem plačilo za delo**, saj je sedaj v zakonu z naslovom plačilo za delo opredeljena cela tretja točka III. poglavja, prav tako je definicija plačila za delo določena prvem odstavku 126. člena.
- Izrecno je potrebno **določiti, da lahko delodajalec določenim delavcem prizna/zagotovi višje pravice**, kot je določen minimalni standard pri delodajalcu.
- Spremenili bomo določbo 79. člena, ki se nanaša na pravico do **odpravnine zaradi prenehanja pogodbe za določen čas** zaradi nejasnosti, saj je v praksi pogosto uprašanje, ali odpravnina pripada za prenehanje vsake pogodbe o zaposlitvi za določen čas posebej ali pa za prenehanje niza pogodb za določen čas.
- Določiti je potrebno možnost **zamika izplačila odpravnine ob prenehanju pogodbe za določen čas** do trenutka izplačila zadnje plače.
- Določiti je potrebno, da se **v osnovno plačo lahko vključujejo tudi tisti pogoji dela, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa** (npr. nočno delo).
- Določiti je potrebno, da delavec za obdobje, ko je na poklicni rehabilitaciji, bolniški nad 1 letom ali v času suspenza pogodbe o zaposlitvi, nima pravice do regresa za letni dopust.
- Zmanjšali bomo **število dni, za katere delodajalec izplačuje nadomestilo plače** iz sedanjih 30 dni na 15 dni.
- Določiti je potrebno, da ima delodajalec, tudi v primeru uvedbe postopka odpovedi iz kriudnega razloga, možnost delavcu odrediti prepoved opravljanja dela (ne samo v primeru kriudnega

razloga, ki ima use znake kaznivega dejanja) in izplačevati nižje (npr. 70 %) nadomestilo plače.

- Določiti je potrebno, da v primeru, da delavec **po sklenitvi pogodbe ne pride na delo** in nima opravičljivega razloga za izostanek, **delovno razmerje ni bilo sklenjeno** (pogodba o zaposlitvi se razveljavi).

5.1.10. SPREMEMBE ZAKONA U UREJANJU TRGA DELA

- **Začasno in občasno delo naj se razširi še na druge upravičence:** brezposelne osebe, ki so prijavljene v evidenco brezposelnih oseb, druge osebe, ki so že zavarovane na drugih osnovah.
- Pri začasnem in občasnem delu naj **se poveča število ur iz 60 na 120, omejitve pa naj se na delavca na mesec upošteva kot letno povprečje.**
- Predlagamo črtanje 39. člena, ki določa posebnosti pri plačilu prispevkov za zavarovanje za primer brezposelnosti pri pogodbi za določen in nedoločen čas – prvi odstavek prinaša delodajalcem bistveno preveč administriranja glede na korist, drugi pa le dodatno obremenitev.

5.1.11. SPREMEMBE ZAKONA O KOLEKTIVNIH POGODBAH

- Potrebna je **uskladitev zakona glede na določbo 224. člena ZDR-1**, ki določa **možnost bolj ugodnega urejanja pravic za članke sindikata.**
- Predlagamo jasnejšo opredelitev **strank in podpisnikov kolektivnih pogodb.** Stranka kolektivne pogodbe **dejavnosti naj bo le delodajalsko združenje** (in ne posamezni delodajalec).
- Predlagamo, da se **uvede obveznost Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da pred upisom v evidenco kolektivnih pogodb preveri, ali kolektivna pogodba izpolnjuje formalne pogoje** (reprezentativnost predstavnikov delavcev, ali je podpisana in žigosana s strani vseh navedenih strank ...).

- **Jasno je potrebno opredeliti**, kaj se razume pod naslednjimi besednimi zvezami: kolektivne pogodbe ožje ravni, kolektivne pogodbe širše ravni, kolektivne pogodbe iste vrste na isti ravni, kolektivne pogodbe splošne veljaavnosti, kolektivna pogodba sklenjena za območje države,
- Opredeliti je potrebno **obveznost Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da pri objavah dodatkov h kolektivnim pogodbam preveri, ali je podana identiteta strank** (ali so isti podpisniki ali ne, ter ali so podpisali dodatek vsi podpisniki na vsaki strani).
- Urediti je potrebno **razmerje** glede veljaavnosti **poklicnih kolektivnih pogodb u razmerju do splošne** veljaavnosti kolektivne pogodbe, ki jo podpiše reprezentativni sindikat.
- Znižati je potrebno **prag za razširitev veljaavnost kolektivnih pogodb dejavnosti** (sedaj 50 %), saj je razširitev veljaavnosti zelo pomembna pri preprečevanju nelojalne konkurence z uidika stroškou dela.
- Določiti je potrebno, **kako se presoja, katere pravice so za delavca ugodnejše, če delodajalca zavezuje več kolektivnih pogodb** iste vrste na isti ravni.
- Določiti je potrebno, da se **u Uradnem listu RS objavi tudi prenehanje razširjene veljaavnosti** kolektivne pogodbe.

5.1.12. SPREMEMBE ZAKONA O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

- Zaradi **nejasnosti** je potrebno spremeniti določbe 31. člena (in tudi 140. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja ter 9. člena Pravilnika o obračunu bruto nadomestil plač med začasno zadržanostjo od dela u breme obveznega zdravstvenega zavarovanja in o načinu ulaganja zahtevkou delodajalcev za pouračilo izplačanih nadomestil). Delodajalci se u praksi soočajo z uprašanjem, kakšna je **pravilna osnova za izračun nadomestila plače po Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju**. Ta namreč u 31. členu določa, da je osnova za nadomestilo pouprečna mesečna plača in nadomestila oziroma pouprečna osnova za plačilo prispevkou u koledarskem letu pred letom, u katerem je nastala začasna zadržanost od dela. Delo-

dajalci si različno razlagajo pomen besedne zveze »oziroma povprečna osnova za plačilo prispevkov«. Tako se zastavlja uprašanje, ali je pravilno, da se v osnovo za nadomestila plače všteevajo vsi prejemki, od katerih so bili obračunani oziroma plačani prispevki za socialno varnost, za katere ni posebej navedeno, da se v osnovo za izračun nadomestila plače ne všteevajo.

- V primeru odsotnosti delavca zaradi zdravstvenih razlogov trenutna zakonodaja (Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja) omogočajo zamude pri izdaji odločbe o začasni zadržanosti s strani imenovanega zdravnika. Predlagamo uskladitev 235. in 238. člena Pravil OZZ v rokih, ki ne dovoljujejo zamude pri izdaji odločbe s strani imenovanega zdravnika, saj je glede na sedanjo ureditev delavec, do izdaje te odločbe, dolžan priti na delo.

5.1.13. SPREMEMBE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

- Potrebna je **uskladitev pojmov s termini iz ZDR-1**.
- Na okuore iz Direktive 2002/14/ES naj se **zuišajajo pogoji za oblikovanje kolektivnega predstavištva zaposlenih** (svet delavcev oziroma delauski zaupnik). Veljauna ureditev namreč omogoča, da delavci izvolijo svojega predstavnika tudi v podjetju z le tremi zaposlenimi, medtem ko Direktiva 2002/14/ES postavlja prag pri 50 zaposlenih v podjetju oziroma 20 zaposlenih v podružnici.
- Aktivna in pasivna **volilna pravica naj se prizna tudi družinskim članom poslovodstva**, saj imajo ti status navadnega delavca, tako kot delavci, ki imajo volilno pravico.
- Dvigniti je potrebno **cenzus, ki predstavlja pogoj za uspešnost volitev**, in sicer na 60 %.
- Jasno naj se **določijo postopki za ponovno oblikovanje sveta delavcev po neuspehli volitvah** (analogno oblikovanju sveta delavcev v novoustanovljeni družbi) ter podaljša obdobje za ponovno izvedbo ponovnih volitev.
- Potrebna je **jasna razmejitev med pristojnostjo sindikata in sveta delavcev** oziroma delauskega zaupnika (po posameznih institutih).

- **Uskladiti je potrebno postopke (roke)** v primeru presežnih delavcev glede na pristojnosti sveta delavcev in glede na pristojnosti sindikata po ZDR-1.
- **Kot oblike sodelovanja je potrebno ohraniti le informiranje in posvetovanje** z namenom dosega dogovora, ne pa tudi soodločanja.
- Ukiniti je potrebno **institut sodelovanja delaških predstavnikov v organih družbe**, in sicer:
 - organ upravljanja: predstavnik zaposlenih v upravi je slovenski unikum, pri čemer naloge predstavnika zaposlenih oz. njegova pozicija v upravi sploh ni definirana in služi le sama sebi.
 - organ nadzora: veljavni zakon določa možnost imenovanja do 1/2 članov organa nadzora s strani zaposlenih.
- Uvesti je potrebno **načelo delovanja predstavnikov zaposlenih v dobro družbe** – v povezavi s konceptom odgovornosti za doletje.
- Uvesti je potrebno jasen **koncept materialne odgovornosti za sprejete odločitve predstavnikov zaposlenih**; odločitve predstavnikov zaposlenih imajo praviloma intenzivne materialne implikacije, vendar zaradi koncepta institucionalizirane neodgovornosti predstavnitvo zaposlenih materialno ali kazensko ne odgovarja, kljub morebitni namernosti povzročene škode.
- Jasno je potrebno **opredeliti obveznost predstavnikov zaposlenih za dnosmerno komunikacijo z zaposlenimi in mehanizme delovanja** – namen informiranja je obveščanje zaposlenih, posvetovanja pa uskladitev z interesi zaposlenih, ki se jih ne sme predvidevati.

5.1.14. UČINKI REFORME - FLEKSIBILNOST IN VARNOST ZAPOSLOTITVE Z ROKO V ROKI

Krščanski demokrati ne verjamemo v nedelujoče rešitve številnih preteklih vlad socialistov. Preveč je namreč programov subvencij, ki so drage in imajo kratkotrajne učinke, hkrati pa vršijo velik pritisk na državni proračun ter vzdržnost javnih financ. Spodbude na različnih področjih, torej tudi na področju trga dela, naj se preusmerijo v (davčne) olajšave. Naši predlogi so naslednji:

5.1.15. VEČJA PROŽNOST TRGA DELA

Delounopravna zakonodaja je preobsežna, prezapletena in popolnoma nerazumljiva. Zato jo bomo poenostavili in spremenili, da bo tudi v praksi nudila ustrezno varnost zaposlenim, delodajalcem pa več maneverskega prostora v primeru nezadovoljstva z delavcem.

5.1.16. ZMANJŠANJE DOLGOTRAJNE BREZPOSELNOSTI

Čas trajanja denarnega nadomestila bomo podaljšali, hkrati pa bomo znižali odstotek od osnove za 10 % v prvih treh mesecih, prejemnike denarnega nadomestila bomo prednostno vključevali v programe aktivne politike zaposlovanja s poudarkom na podjetništvu in jim s tem omogočali reaktivacijo. Povečali bomo povezljivost programov aktivne politike zaposlovanja s projekti v gospodarstvu, a brez dodeljevanja subvencij.

5.1.17. POVEČANJE ČLOVEKOVEGA DOSTOJANSTVA

Potrebno je posebej nagrajevati zgledne delodajalce in s tem dajati za zgled primere dobrih praks. Zadovoljen delavec, ki prejema pošteno plačilo za pošteno delo, mora postati osnovna urednota, cilj naše delounopravne zakonodaje. Za kršitelje predpisov morajo biti uvedene učinkovite sankcije. Pristojnim inšpekcijam mora vlada zagotoviti zadostno število urhunske usposobljenih strokounjakov za odkrivanje in odpravo takšnih kršitev.

5.1.18. MLADE SPODBUJATI, STAREJŠIM DOVOLITI, DA DELAJO

Zagotovili bomo, da se bodo mladi najpozneje v štirih mesecih po tem, ko postanejo brezposelni, vključili v programe aktivne politike zaposlovanja, preko katerih bodo prejeli ustrezno ponudbo za na-

daljnje izobraževanje, predusem pa usposabljanje na podlagi katerega bodo izboljšali svoje zaposlitvene možnosti.

V sodelovanju z ministrstvom za gospodarstvo in izobraževanje bomo pripravili programe, ki bodo mlade spodbujali v podjetniške vode in iskanje podjetniških idej. Spodbujali bomo usmerjanje v poklice (kadrovske štipendije, oprostitev plačila prispevkov), za katere je na trgu dela poupraševanje, hkrati pa se soočamo z manjkom usposobljenega kadra (različni obrtniški poklici ipd). Preko povečanja olajšav za raziskave in razvoj bomo podjetja spodbujali k dodeljevanju kadrovske štipendije. Podjetja, ki bodo po koncu štipendiranja izvedla zaposlitev, bodo prvo leto oproščena plačila prispevkov za novo zaposlenega štipendista.

Uveljavili bomo spodbude za zaposlovanje staršev tudi s krajšim delovnim časom, tako da delo za delodajalce ne bo več relativno dražje od polnega, hkrati pa tudi starši ne bi bili v še slabšem dohodkovnem položaju kot danes. Skupaj s pristojnimi zbornicami bomo utrdili sistem vajeniškega izobraževanja (reforma izobraževanja).

Spodbujali bomo upokoјence, da se uračajo med delovno aktivne. Ena prvih reform na trgu dela in zaposlovanja bo sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju tako, da bo omogočen dvojni status upokoјencem podjetnikom (ob izpolnjenih pogojih za polno starostno pokojnino bo lahko njen prejemnik obenem zavarovan tudi za polni delovni čas, v kolikor bo to želel). Sprejeli bomo tudi paket ukrepov za večjo usposobljenost in konkurenčnost starejših delavcev (prilagajanje delovnih mest, mentorstva ipd.).

6.

**POMLADIMO
SLOVENIJO**

6.1. OKREPITEV DRUŽINSKE POLITIKE

Ustava Republike Slovenije postavlja družino visoko med vrednotami naše države, saj določa, da država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere. To določbo zelo dobro dopolnjuje tudi besedilo, da država zagotavlja možnosti za uresničevanje te svoboščine in ustvarja razmere, ki omogočajo staršem, da se odločajo za rojstva svojih otrok.

Odgovornost države oziroma tistih, ki jo vodijo, je torej izjemna. Pa se je usakokratni vladajoči zavedajo? V samostojni Sloveniji se je večino obdobja, ko so vladali socialisti, vodila protidružinska politika. Zaradi nerazumevanja in zanemarjanja pomena in ciljev družinske politike, se je pojem **družinska politika** izgubil, do neke mere celo zamenjal s **socialno politiko**. Odnos države do področja družinske politike najboljše ponazarja dejstvo, da je bila trenutno veljavna Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji sprejeta leta 1993, torej pred 25 leti.

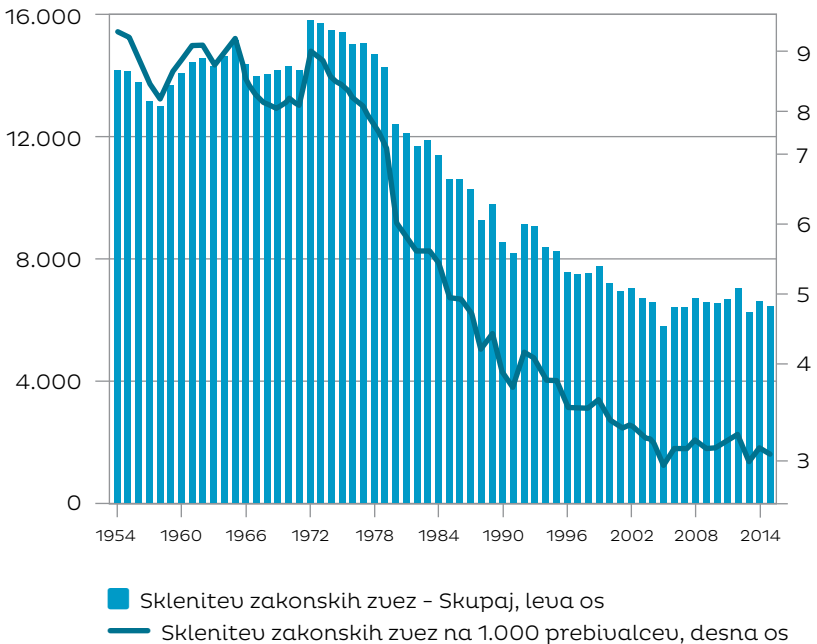
Na oblikovanje družine in kakovost življenja družin ne vplivajo samo družinske politike v ožjem smislu, temveč družinska politika, ki zaobjema zelo različne resorje: od davčnega sistema do stanovanjske in politike izobraževanja, zaposlovanja, servisnih služb, izobraževalne politike in druge. Jasno je torej, da je reforma družinske politike poleg modernizacije zdravstvenega sistema, pokojninskega sistema, trga dela, javne uprave, pravosodja, izobraževalnega sistema in reforme prostorsko – gradbene zakonodaje lahko le ena izmed ključnih reform, ki so potrebne za to, da naša država ponovno stopi na pot uspeha

Je pa družinska politika ena od ključnih pri odzivu države na resnično slabo demografsko sliko in projekcije gibanja prebivalstva za Slovenijo. V Novi Sloveniji smo identificirali tri področja, ki odločilno vplivajo na odločanje staršev za otroke, in sicer: vrednote, službe in stanovanja. Svoje poslanstvo vidimo predvsem v tem, da spremenimo odnos države do družin(e). Le tako imamo možnost kaj napraviti.

6.2. SODOBNA DRUŽINA V SLOVENIJI

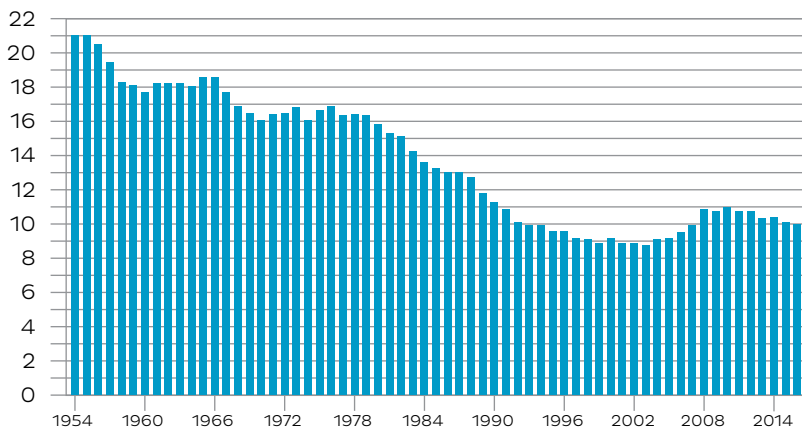
Družina se spreminja, pa vendar ostaja bistvo enako. Osnovna značilnost družin je očitna sprememba vrednot: upada število sklenjenih zakonskih zvez (porok), upada skupno število živorojenih otrok in upada število živorojenih otrok, rojenih v zakonski zvezi, medtem ko na drugi strani narašča število otrok, rojenih izven zakonske zveze (teh je bilo leta 2016 že skoraj 60 %).

SLIKA 35: SKLENITVE ZAKONSKIH ZVEZ V SLOVENIJI, 1954–2015

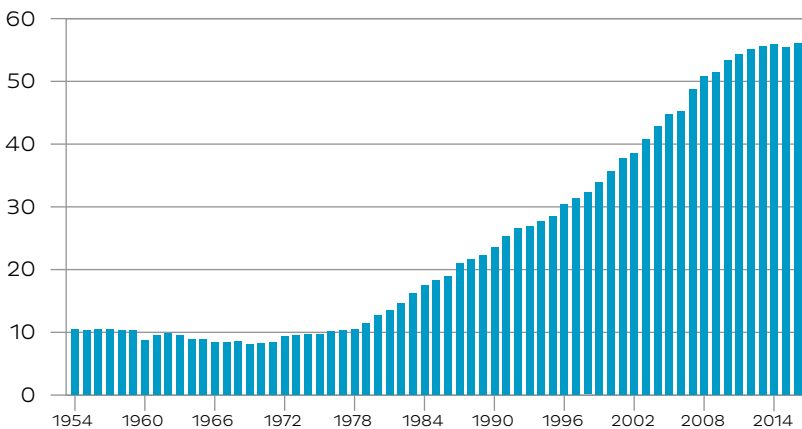
Vir: SURS

SLIKA 36: ŠTEVILO ŽIVOROJENIH NA 1.000 PREBIVALCEV V SLOVENIJI, 1954-2016

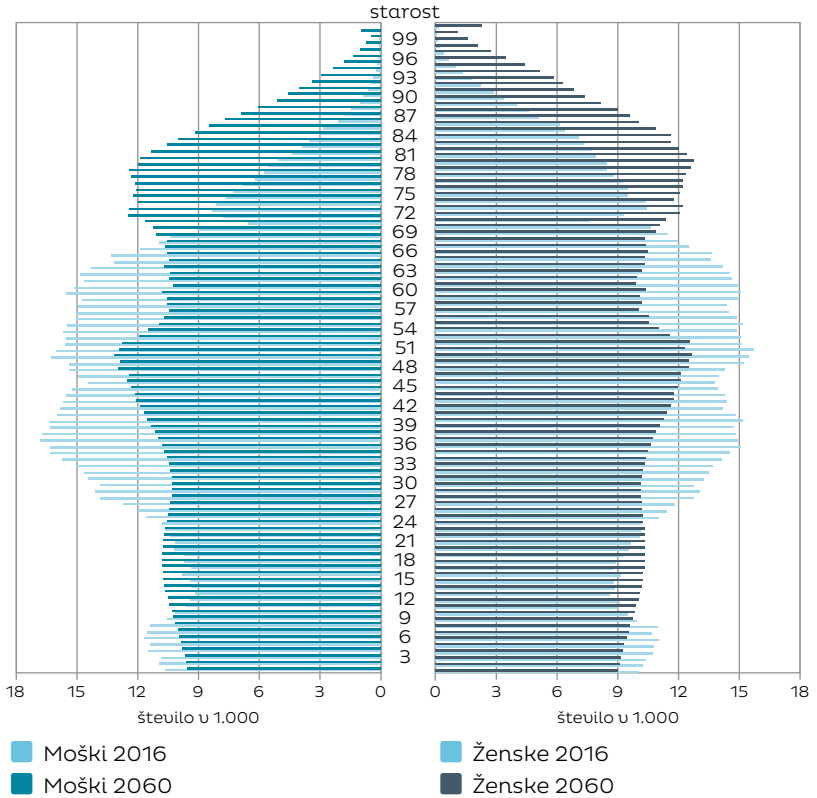
Vir: SURS

SLIKA 37: DELEŽ ŽIVOROJENIH, ROJENIH ZUNAJ ZAKONSKE ZVEZE V SLOVENIJI, 1954-2016

Vir: SURS

SLIKA 38: PRIČAKOVANE SPREMEMBE V STAROSTNI STRUKTURI PREBIVALSTVA V OBDOBJU 2016–2060

Vir: SURS za 2016, EUROPOP2013 za 2060

Temeljne odločitve, povezane z oblikovanjem družine, se premikajo v kasnejša obdobja žuljenja: osamosvojitve od primarne družine, odločitve za prvega otroka. Podaljšuje se obdobje mladosti in na drugi strani starosti. Narašča število enostarševskih družin, pa tudi reorganiziranih družin (sociologi ta pojav imenujejo serijska monogamija).²⁷

²⁷ Pouzeto po podatkih, predstavljenih na strokovnem posvetu Rodnost v Sloveniji, Ljubljana, 22. 6. 2017

Spreminja se uarnost zaposlitve (manj pogodb za delo za nedoločen čas in vse več prekarnih zaposlitev), na oblikovanje družine pa upli-va tudi večja mobilnost zaposlenih.

Omeniti moramo, da je bilo v Sloveniji v letu 2016 20.345 živorojenih otrok, strokounjaki pa pričakujejo še nadaljnje padanje na raven okoli 16.000–18.000 živorojenih otrok. Stopnja rodnosti leta 2016 je bila 1,58 (pouprečno število otrok na žensko), za enostavno re-produkcijo prebivalstva pa je potrebna stopnja 2,1. V kolikor pa bi želeli normalizirati demografsko sliko Slovenije, bi morala stopnja u prihodnjih desetletjih doseči 3, saj bi morali zapolniti urzel zadnjih nekaj desetletij.

6.3. AKTUALNI UKREPI DRUŽINSKE POLITIKE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Glauna značilnost ukrepov družinske politike u Sloveniji je, da je le malo ukrepov čiste družinske politike. Predusem na področju družinskih prejemkov so usi prejemki oduisni od finančnega in materialnega položaja družine. Kar je z u vidika krščanskodemokratskega pogleda na človeka in na družbo nesprejemljivo. Upamo si trditi, da rauno zaradi tega sicer številni in dobro sprejeti ukrepi družinske (socialne) politike ne dajejo pričakovanih oziroma želenih rezultatov, predusem u smislu demografije. Na zadnjem strokounem posvetu »Rodnost u Sloveniji«, ki ga je 22. 6. 2017 u Ljubljani organiziral Inštitut RS za socialno varstvo, smo slišali, da še nikdar in nikjer na svetu ni bil ugotouljen dolgoročni upliv družinske politike na rodnost. Krščanski demokrati pa skupaj z nekaterimi strokounjaki menimo, da gotovo še niso bili uveljauljeni pravi ukrepi, da bi dose-gli tak, torej pozitiven upliv.

V Sloveniji se izuaja kar nekaj ukrepov t. i. družinske politike, ki se delijo na več področij:

6.3.1. STARŠEVSKO VARSTVO IN DRUŽINSKI PREJEMKI

Sem spada zelo dobro urejen starševski dopust (materinski dopust, starševski dopust, očetovski dopust in posvojiteljski dopust). Upravičencem do posamezne pravice pripada tudi starševsko nadomestilo (materinsko, očetovsko, starševsko ali posvojiteljsko).

Poleg naštetih družinski prejemki obsegajo tudi: starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek. Nekateri občine zagotavljajo pomoč ob rojstvu otroka in pomoč socialno šibkejšim družinam tudi iz lastnega proračuna.

6.3.2. DAVČNE IN DRUGE OLAJŠAVE

Sem spadajo davčne olajšave za vzdrževane družinske člane za davčne zavezance, ki vzdržujejo enega ali več otrok. Zakon o dohodnini določa, da višina davčne olajšave narašča za vsakega nadaljnega otroka.

Oprostitev plačila prometnega davka na motorna vozila velja največ enkrat v treh letih za motorna vozila, s pet ali več sedeži, kupljenega za prevoz družin, ki imajo tri ali več otrok do starosti 18 let.

Znižano plačilo letne dajatve pri nakupu vinjete za vozila cestninskega razreda 2B se izvaja preko Rdečega križa Slovenije, in sicer za družine, ki imajo štiri ali več otrok.

6.3.3. USKLAJEVANJE DRUŽINSKEGA IN POKLICNEGA ŽIVLJENJA

Zakon o delovnih razmerjih določa številne pravice iz naslova nosečnosti, poroda, starševstva in dojenja. Slovenija ima v tem trenutku v svetovnem merilu enega od najbolj ugodno urejenih starševskih dopustov (materinski, očetovski in starševski dopust). Eden

od staršev ima pravico do skrajšanega delovnega časa zaradi starševstva oziroma za izstop s trga dela (pri štirih ali več otrocih). Matere imajo tudi pravico do odmora za dojenje.

6.3.4. ZDRAVSTVENO VARSTVO DRUŽIN

Zdravstveno varstvo družin danes obsega predvsem reproduktivno zdravstveno varstvo: dostopnost do (hormonske) kontracepcije, sistematično preventivno zdravstveno spremljanje nosečnosti in poroda (tudi šola za starše) ter sistematično preventivno zdravstveno spremljanje novorojenčkov, predšolskih, šolskih otrok ter študentov.

6.3.5. STANOVANJA

Država omogoča subvencioniranje najemnin najemnikom, ki ne presegajo meje dohodka, določenega z zakonodajo. Stanovanjski zakon določa pogoje za najem neprofitnih najemnih stanovanj. Na področju stanovanjske politike je izvajalec programov Stanovanjski sklad Republike Slovenije.

6.3.6. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Družinam je na voljo enoten sistem predšolske vzgoje, ki ni obvezna. Starši doplačujejo oskrbo, in sicer odvisno od višine dohodka družine po lestvici, ki opredeljuje devet dohodkovnih razredov.

Osnovne šole organizirajo brezplačno podaljšano bivanje, iz državnega proračuna se sofinancira šola v naravi, šole omogočajo brezplačno izposojlo učbenikov ter občine subvencioniran prevoz dijakov in študentov.

Staršem šolarjev je na voljo subvencija malice in kosila, študentom subvencija študentske prehrane.

Študentom in dijakom, ki se izobražujejo in izhajajo iz socialno šibkejših družin, je namenjena držauna štipendija. Pogoje za dodeliteu določa Zakon o štipendiranju.

6.4. PREDLOGI REŠITEV

6.4.1. VREDNOTE: PROMOCIJA DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA VSEH RAVNEH

Pozitivni odnos do zakona med moškim in žensko, staršeustua in medgeneracijske solidarnosti (skrb za starejše generacije) je bistvenega pomena. Krščanski demokrati ugotavljamo, da so današnji trendi upadanja števila sklenjenih zakonov, upadanja števila živorojenih otrok, relativno visokega odstotka razvez ter upadanja števila rojenih otrok na žensko neposredna posledica (načrtnega) promoviranja protidružinskih vrednot. V družbi, ki zlasti preko medijev izrazito promovira protidružinske vrednote, ne moremo doseči ciljev družinske politike z nobenim ukrepom ali pa je to toliko težje.

Predlagamo, da se mladim od 6. razreda osnovne šole naprej v okviru kurikulumu sistematično promovira oziroma pozitivno predstavlja zakonsko in družinsko življenje kot vrednota; v raziskavah mladih je namreč usa leta družina oziroma urejen partnerski odnos med najvišje uvrščenimi. Očitno se do obdobja, ko bi lahko začeli z družinskim življenjem, te vrednote izgubijo. Trdimo, da zaradi odsotnosti ustrezne priprave na partnersko, zakonsko in družinsko življenje. Dijaki in študentje naj imajo na voljo letni vaučer, ki ga lahko unoučijo pri od države potrjeni organizaciji za program formacije za kakovosten partnerski odnos.

6.4.2. DRUŽINSKI PREJEMKI – NOV KONCEPT: UVEDBA UNIVERZALNEGA TEMELJNEGA DOHODKA ZA VSAKEGA OTROKA

V Novi Sloveniji verjamemo, da je usak človek je edinstven in nezamenljiv. Zaradi tega ima svoje posebno in neodtujljivo dostojanstvo. Skupnost, v prvi vrsti tukaj mislimo državo, mora biti vedno v službi človeka. Če država izgubi ta cilj izpred oči, lahko rečemo, da ne služi več proutnemu namenu. Državljeni takšno stanje občutimo kot veliko praznino z zelo negativnimi posledicami tako za družbeno kot za osebno življenje.²⁸

Ob tej predpostavki je nesmiselno ukrepe družinske politike mešati oziroma kombinirati z ukrepi politike socialnega varstva. Ker je usak človek nosilec posebnega in neodtujljivega dostojanstva, se naj to kaže tudi v ukrepih družinske politike. Predussem imamo v mislih družinske prejemke. **Ukrepi družinske politike so eno, ukrepi politike socialnega varstva pa drugo.**

Krščanski demokrati predlagamo **uvvedbo univerzalnega temeljnega dohodka za vsakega otroka**. V grobem bi to pomenilo, da bi usak otrok, državljan Republike Slovenije, od rojstva do dopolnega 18. leta starosti prejemal enak znesek, kot njegovi vrstniki, ne glede na materialni položaj družine, v katero se je rodil. V Sloveniji je bilo po podatkih Statističnega urada RS na dan 1. 7. 2017 383.816 prebivalcev v starosti 0–18 let. Naloga države je ustvariti enake izhodiščne pogoje za vsakega državljana, osebna odgovornost vsakega pa je, kaj iz tega naredi. S to rešitvijo bi tudi izenačili pravice otrok iz velikih družin. V trenutnem sistemu ukrepov družinske politike, predussem denarnih prejemkov, so velike družine oziroma otroci iz teh družin, izrazito oškodovani. Dodatek za veliko družino je šolski primer te nepravilnosti, saj s številom otrok znesek na osebo izrazito pada.

Za socialno šibkejšo pa naj se uvedejo oziroma ohranijo učinkoviti ukrepi socialne politike.

28 Pouzeto po: Vrednote krščanske demokracije, Društvo za razvoj Fokus 2031, Ljubljana, 2013, str. 38 in 44

6.4.3. USKLAJEVANJE POKLICNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Ugodna ureditev področja usklajevanja poklicnega in družinskega življenja je bistvena za to, da bi bili lahko ukrepi družinske politike uspešni in bi dosegali zastavljene cilje, ki v našem primeru segajo tudi na področje demografije. Zato predlagamo, da **se poročenim parom v letu, ki sledi letu, ko se poročijo, dodeli dodatni dan rednega letnega dopusta** (usakemu od zakoncev). Tak ukrep bi imel pozitivne posledice na usklajevanje družinskega in poklicnega življenja ter na trdnost in trajanje zakonov.

Predlagamo tudi, da se **podjetje za najem delavca/ke, ki nadomesti delavko na starševskem dopustu, oprosti plačila prispevkov**. S tem bi povečali pozitivno naraunanost delodajalcev do delavk, ki so potencialne upravičenke do starševskega dopusta.

Bolniška odsotnost za nego otroka naj se nedvoumno uredi tako, da bo standardizirana in predusem naklonjena družinam. V primeru, ko je na primer mati dojenčka na dopustu za nego in varstvo otroka in zbolí njegov sorojenec, naj ima oče pravico do bolniške odsotnosti zanj. Trenutno to sicer ni dovoljeno, nekateri pediatri pa na lastno tveganje kršijo predpise v dobro družin.

Predlagamo uvedbo **oskrbovalnega dopusta** za zaposlene, ki skrbijo za svoje starejše oziroma onemogle sorodnike, ki potrebujejo oskrbo. Takšna možnost bi lahko bila dobra alternativa institucionalnemu varstvu starejših in onemoglih, ki bi pripomogla tudi k večji medgeneracijski solidarnosti.

6.4.4. SOCIALNA POLITIKA

Poiskali bomo način, kako bi lahko **dohodninske olajšave za vzdrževane družinske člane uveljavili tudi zaposleni starši, ki nimajo dovolj visokih dohodkov, da bi jih izkoristili sproti v obliki višje neto plače**. Rešitev vidimo v smeri možnosti, da se neizkoriščene dohodninske olajšave evidentirajo in upoštevajo pri odmeri po-

kojnine (npr. višji odmerni odstotek). Druga možnost je, da se lahko neizkoriščene dohodninske olajšave izkoristijo v kasnejših letih, ko se morebiti spremenijo okoliščine na način, ko je koriščenje olajšav mogoče.

Podpiramo prenovu sistema socialnega varstva, ki vključuje tudi **reformo centrov za socialno delo in drugih izvajalskih organizacij**, s ciljem zagotoviti učinkovitejše in bolj kakovostno delo z uporabniki, večjo autonomijo uporabnikov, poenostavitev vodenja in upravljanja, boljše sodelovanje z lokalno skupnostjo in neuladnimi organizacijami ter manjšo možnost zlorab. V ta namen je treba zagotoviti tudi večjo prisotnost socialnih delavcev na terenu in jim zaupati večja pooblastila pri reševanju posameznih socialnih primerov.

Prau tako podpiramo **primerno visoke denarne socialne pomoči, ki morajo zagotavljati ljudem v stiski sredstva**, potrebna za pokrivanje osnovnih življenjskih potreb, vzporedno pa mora država razvijati tudi programe socialne aktivacije – vključitev prejemnikov u programe aktiune politike zaposlovanja, javna dela, osebno asistenco, socialno podjetništvo ipd. Pri tem bomo poskrbeli za večjo fleksibilnost sistema u primeru nastopa nenadnih socialnih rizikov. Nadaljevali pa bomo tudi s procesom prehoda iz institucionalnih oblik u razuoju skupnostnih oblik socialnega varstva.

6.4.5. DOSTOJNO STARANJE

Ljudje danes u povprečju živimo dlje, kot so običajno živeli u preteklosti. Za Slovenijo velja, da je starajoče se družba. Da bi bilo žiljenje tudi u starosti kakovostno, morajo imeti ljudje tudi u tem žiljenjskem obdobju možnost za dostojno žiljenje in možnost, da izberejo sebi čim ustreznejši žiljenjski slog. **Zato predlagamo spremem zakona, ki bo sistemsko uredil področje dolgotrajno oskrbe.** Stabilne viire financiranja bomo zagotovili s sistemskimi spremembami, ki bodo združile sedanje nepovezane viire javnega financiranja, zagotovile večjo koordiniranost pri nudenju storitev, večjo enakost pri dostopu do storitev in pospešile razuoju oskrbe na domu,

uključevanje neformalnih izvajalcev in druge oblike oskrbe starejših (medsosedska in medgeneracijska pomoč).

6.4.6. ZDRAVSTVENO SPREMLJANJE DRUŽIN

Med programe sodobnih in učinkovitih metod načrtovanja družine, ki so (so)financirani s strani ZZSZ, naj se uvrsti tudi **učenje sodobnih metod naravnega načrtovanja družine** (Sensiplan, Fertility care, Billings).

Ženskam, ki razmišljajo o **umetni prekinitvi nosečnosti**, naj se nudi **ustrezna psihosocialna podpora** v tem procesu, ki ji bo pomagala pri odločitvi za življenje in ji objektivno predstavila vse možnosti, ki jih ima v tem položaju. Uvedli bomo obvezno posvetovanje pred dokončno odločitvijo glede splava, ki bo ženskam oziroma parom nudila ustrezno psihosocialno pomoč.

Program obveznih cepljenj naj se uredi v skladu s sodobno doktrino tako, da bodo starši ustrezno obveščeni in informirani o useh vidikih cepljenja za otroka, možnih neželenih stranskih učinkih ter tako, da bo država, ki obvezno cepljenje predpisuje, v primeru neželenih stranskih učinkov skrbno vodila evidenco teh stranskih učinkov, strogo nadzorovala proizvajalce in dobavitelje cepiv ter prevzela odgovornost za te primere (hitra strokovna in materialna pomoč, podpora družinam ter odškodnine).

6.4.7. DAVČNE OLAJŠAVE

Sedanja ureditev povračila davka na motorna vozila (DMV) velikim družinam ob nakupu vozila, prvič registriranega v Republiki Sloveniji ne dosega več ciljev, zaradi katerih je bila uvedena. DMV je namreč zaradi vse čistejših motorjev vse nižji. Zaradi tega bomo predlagali, da se namesto povračila DMV, **velike družine (družina s tremi ali več otroki) ob nakupu vozila, prvič registriranega v Republiki Sloveniji, enkrat na pet let oprosti plačila DDV.**

Število otrok naj se ustrezno upošteva pri **višjem odmernem odstotku za odmero starostne (ali druge) pokojnine** za enega od staršev oziroma usakega od njiju polovično.

6.4.8. STANOVANJSKA POLITIKA

Mladim družinam naj se preko Stanovanjskega sklada Republike Slovenije končno omogoči **posebna shema za ugoden najem stanovanja z možnostjo kasnejšega odkupa** (po 5 ali 10 letih), pri čemer se do takrat plačane najemnine uštejejo v plačilo kupnine (t. i. rent&buy). Zagotovi naj se **fond različnih stanovanj za različna živiljska obdobja**, ki bi preko stanovanjskega sklada ali pooblaščenih stanovanjskih zadrug omogočale družinam učinkovito reševanje stanovanjskega uprašanja glede na njihove potrebe v različnih obdobjih (npr. v začetku, ko je par sam, garsonjera, nato z večjim številom otrok večje stanovanje, po odhodu otrok od doma pa zopet manjše stanovanje).

6.4.9. INVALIDSKO VARSTVO

Invalidsko varstvo mora temeljiti na človekovih pravicah. Podpiramo samo take vrste **politik in ukrepe, ki so usmerjeni v omogočanje samostojnega življenja** (izobraževanje, zaposlovanje, dostopnost, osebna asistenca, življenje izven institucije, primerno visoki prejemki, sofinanciranje aktivnosti invalidskih organizacij) **in človekovega dostojanstva** (priznavanje poslovne sposobnosti, volilna pravica, zagovorništvo itd.).

7.

**ZNANJE, KI JE
UPORABNO**

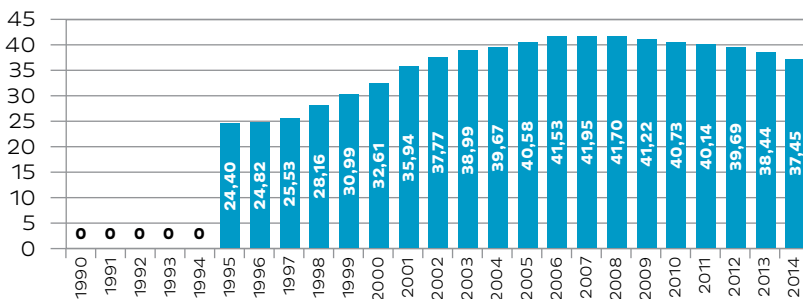
7.1. POVEČANJE KAKOVOSTI IZOBRAŽEVANJA

Mnogi se še spominjamo znane krilatice: »Uči se, da ti ne bo potrebno delati!«. Tourstno razmišljanje je zapaščina socializma, kjer sta dobra izobrazba in seveda ideološka primernost pomenili dobro plačano službo brez pretiranih delovnih obveznosti. V samem bistvu je ta krilatica sprta z zdravim razumom.

Zakaj bi se učili, da nam ne bi bilo potrebno delati? Tourstne nesmisle je lahko proizvajal samo socializem, saj se ni spraševal, kako bomo nekaj ustvarili, ampak samo, kako bomo delili. V takem okolju je seveda pomembno, da si ob čim manjšem delu odrežeš čim večji kolač.

Omenjena krilatica je povzročila ogromno škode tudi v samostojni Sloveniji. Mlade generacije je silila k tekmovanju za čim višjo formalno stopnjo izobrazbe, medtem ko je bila želja po znanju drugega pomena. Dobili smo številne generacije gimnazijcev in študentov, ki so študirali, ne da bi vedeli, kaj bi v življenju radi počeli. Slovenski izobraževalni sistem je ustvaril množico mladih, ki imajo visoko izobrazbo, vendar zelo malo praktičnih izkušenj. Ko mladi

SLIKA 39: DELEŽ GIMNAZIJCEV MED VSEMI SREDNJEŠOLCI, 1990-2014

Opomba: Kot populacija useh gimnazijcev so upoštevani vsi dijaki, upisani na srednje splošno izobraževanje. Delež useh gimnazijcev v srednješolski populaciji je izračunan kot razmerje med številom dijakov na srednjem splošnem izobraževanju in številom celotne populacije srednješolcev. V obdobju 1990 do 1995 zaradi usmerjenega izobraževanja ni obstajalo srednje splošno izobraževanje, torej ni bilo gimnazij, ampak samo srednje šole.

Vir: SURS (9. 5. 2016)

danes izstopijo iz izobraževalnega sistema in se zaposlijo, jih delodajalci šele začnejo usposabljati, da lahko samostojno opravljajo delovne procese.

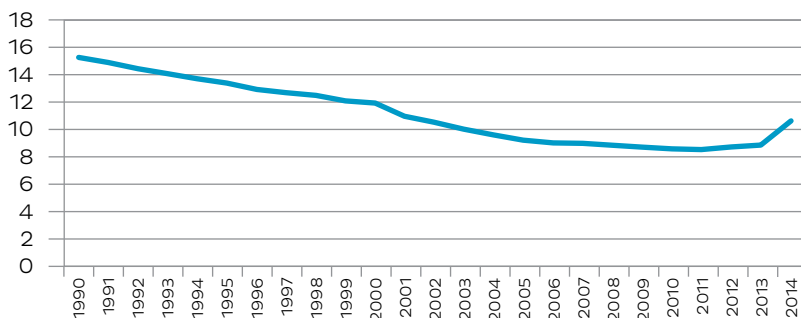
Poleg prej omenjene krilatice je bilo za Slovenijo pogubno še eno razmišljanje, in sicer, da je za visoko plačo potrebna visoka izobrazba. To seveda ni res, vendar je ta koncept mlade dodatno spodbujal, da so tekmovali za čim višjo formalno izobrazbo, namesto da bi tekmovali, kdo bo našel čim boljšo rešitev za probleme čim večjega števila ljudi. To je namreč tisto, kar prinaša visoko plačo. Naš šolski sistem daje bistveno premalo poudarka na osvajanje osnovnih podjetniških principov. Če bi mladim že zelo zgodaj razložili, da kuhar z dobrimi idejami lahko zasluži mnogo več kot doktor zgodovine, ki poučuje na fakulteti, potem se v Sloveniji ne bi razvil podcenjujoč odnos do številnih poklicev, kjer je pomembna ročna spretnost.

Vsako delo je častno. Vsak, ki je na svojem področju dober, ima lahko visoko plačo. Vsak, ki je na svojem področju najboljši, je lahko milijonar. Če želimo, da bo slovenski šolski sistem ustvarjal mlade, ki bodo razvijali svoje ideje, s katerimi bodo reševali probleme ljudi, potem potrebujemo spremembo v pristopu, torej spremembo šolskega sistema. Opustiti bi morali sistem, v katerem je za dobro oceno pomembno pomnjenje čim večjega števila neuporabnih podatkov. Ljudje smo nadarjeni za različne stvari, zato je pomembno, da šolski sistem išče znanje pri predmetih, ki mladim ležijo, ne pa neznanja pri predmetih, ki jih ne marajo.

Od osamosvojitve do danes so se generacije šoloobveznih otrok zmanjšale za približno tretjino, število učiteljev pa se je kljub temu povečalo. Dobili smo devetletko, ki ni povečala kakovosti učnega procesa. Dobili smo številne nove predmete, ki so še utrdili površinsko obravnavo snovi in preprečili, da bi se učenci bolj poglobili v razumevanje elementarnih stvari pri ključnih predmetih. Spremembam navkljub, naš šolski sistem ne proizvaja dovolj funkcionalno pismenih državljanov. Prihodnje spremembe šolskega sistema morajo preiti od količine h kakovosti.

V poklicnem izobraževanju bomo uvedli dualni sistem, v katerem bi mladi pol leta hodili v šolo, drugo polovico leta pa delali. Le na

SLIKA 40: ŠTEVILO OSNOVNOŠOLCEV NA UČITELJA V SLOVENIJI, 1990–2014

Opomba: Podatki za določeno izkazano leto (npr. 2009) se nanašajo na tekoče šolsko leto (npr. 2009/10). Za obdobje do leta 2000 so podatki s konca šolskega leta, od leta 2000 dalje pa z začetka šolskega leta. Število osnovnošolcev na učitelja je izračunano kot razmerje med številom useh osnovnošolskih učiteljev in useh osnovnošolcev ob začetku posameznega šolskega leta.

Vir: SURS (11. 5. 2016)

takšen način bo šolski sistem izobraževal mlade, ki bodo za gospodarstvo uporabni takoj po končanem šolanju. Vsekakor je potrebno dualni sistem narediti zanimiv za delodajalce. Nekajurno praktično delo na teden je za delodajalce popolnoma neuporabno. Če želi delodajalec organizirati učinkovit delovni proces, potem mu ne pomaga, da ima vajenca na razpolago dva dni na teden. Učinkovito usposabljanje in hkratna korist za delodajalca sta mogoča le v primeru dela na daljše časovno obdobje.

Tekmovanje za čim višjo izobrazbo je marsikaterega mladega spodbudilo, da se je upisal na fakulteto, čeprav je bilo iz njegovih predhodnih učnih uspehov jasno, da je majhna verjetnost, da bo študij sploh končal. Visoka obdavčitev dela in rigidni trg dela sta marsikoga spodbudila, da se je na fakulteto upisal zgolj zaradi statusa, saj je bil bolj konkurenčen na trgu dela. Univerzitetni študij naj bo še naprej brezplačen, vendar pod pogojem, da študent študij konča v normalnih časovnih okvirih.

Ob useh težavah, ki jih ima slovensko šolstvo, nekateri netijo še nepotreben konflikt med zasebnimi in javnimi šolami. Nerazumne so trditve, da pet zasebnih osnovnih šol lahko ogrozi delovanje 458 javnih osnovnih šol. Zakaj bi se nekdo odločil za nekakovostno zasebno šolo, če pa lahko dobi kakovostno javno šolo? Zakaj bi se nekdo odločil, da bi plačeval za nekaj slabega, če pa lahko zastonj dobi dobro izobrazbo? Ustanavljanje zasebnih šol ne more ogroziti javnega šolstva, usekakor pa prisili javne šole k večji kakovosti. Če javne šole ne bodo zagotavljale kakovostnega študija, potem bodo izgubljale najboljše učence in učitelje. Več zasebnih šol lahko pomeni večjo kakovost javnih šol. Zakaj bi se torej bali zasebnih šol, če lahko dvignejo kakovost javnih šol? Čim prej moramo odpraviti tudi diskriminacijo, ko gre za plačilo programa zasebnih šol, ki izvajajo javno priznan program. Za enako delo moramo zagotoviti enako plačilo. Stroški infrastrukture teh šol so in bodo tudi še naprej ostali breme lastnika zasebne šole.

Slovenski šolski sistem se mora spremeniti. Od količine, to je pomnjenja številnih neuporabnih podatkov, mora preiti h kakovosti, to je k razumevanju procesov in konceptov. Uvedli bomo dualni šolski sistem, ki bo mladim poleg teoretičnega ponujal tudi praktično znanje. Spremenili bomo razumevanje izobrazbe. Izobražujemo se zato, da dobimo znanje za reševanje družbenih problemov. Uveljavili bomo koncept useživiljenskega učenja, saj se učenje dejansko nikoli ne konča.

7.2. UKREPI ZA POVEČANJE KAKOVOSTI IZOBRAŽEVANJA

7.2.1. KOMUNIKACIJA V MATERNEM JEZIKU

Gre za sposobnost izražanja in interpretacije svojih misli, občutij in dejstev tako v ustni kot tudi v pisni obliki (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) ter medsebojno komuniciranje v jezikovno primeri obliki ter načinu v useh življenjskih okoliščinah (uzgoja in izobraževanje, dom, delo, prosti čas).

Predlagani ukrepi:

- pričeti z bolj zgodnjim opismenjevanjem;
- učenje govora govornošibkih otrok v predšolskem času;
- učenje slovenščine kot tujega jezika v celotni izobraževalni vertikali za tiste, ki jim slovenščina ni materni jezik (npr. priseljenci, diplomati, tujci, ki živijo v Sloveniji);
- podpirati razvoj znanja maternega jezika etničnih skupin;
- posvetiti več pozornosti kulturi branja in izražanja v maternem jeziku tudi pri pouku drugih predmetov;
- uvajanje mednarodno priznanih izobraževalnih programov v Evropski uniji z dopolnitvijo normativa za slovenski jezik.

7.2.2. SOCIALNA IN DRŽAVLJANSKA KOMPETENCA

Te sposobnosti pokrivajo vse vrste obnašanja, ki jih ima posameznik pri učinkovitem in konstruktivnem sodelovanju v svojem družbenem in delovnem okolju, še posebej v naraščajočih raznolikih družbah. Prav tako so te sposobnosti pomembne pri reševanju konfliktov, ki iz tega izhajajo. Družbene sposobnosti omogočajo posamezniku, da intenzivno sodeluje in se udeležuje v družbenem življenju. Te sposobnosti temeljijo na poznavanju socialnih in političnih usebin in obvez, kar je temelj za aktivno in demokratično udeleževanje posameznika.

Predlagani ukrepi:

- vzgajati in izobraževati za domoljubje, državljansko pismenost in demokratične vrednote;
- v srednje šole uvesti vzgojni načrt, ki temelji na vrednotah vzgojnih dejavnosti;
- aktivno vključevati starše v sooblikovanje vzgojnih in drugih dejavnosti šole, ki dvigajo kakovost (določiti dolžnosti staršev, postaviti jasne meje poseganja staršev v pedagoško stroko);
- omogočiti staršem in otrokom možnost izbire, zato podpiramo pluralnost ustanov in pedagogik;
- oblikovati lestvico za urtce z manjšim številom plačnih razredov ter tako zmanjšati progresivnost plačevanja za starše;
- načrtno uvesti in krepiti etične usebine, razvoj celostne osebnosti.

7.2.3. INOVATIVNOST IN PODJETNOST (SAMOINICIATIVNOST IN PODJETNOST)

Inovativnost in podjetnost se nanašata na sposobnost posameznika, da spreminja ideje v dejanja ter tudi sposobnost posameznika, da vzpodbuja in podpira inovacije, ki jih aktivirajo zunanji dejavniki. Vključuje kreativnost, inovativnost, prevzemanje odgovornosti, sposobnost načrtovanja in upravljanja projektov, da bi dosegli določene cilje. Ta sposobnost podpira posameznika pri usakodnevnih aktivnostih doma, v službi, v družbi. Posameznik je tako sposoben izkoristiti priložnosti in nato tudi pridobiti boljše sposobnosti in nova znanja, ki so potrebna pri podjetništvu za ustvarjanje družbenih in podjetniških aktivnosti.

Predlagani ukrepi:

- uvesti sodobne formalne in neformalne programe, ki so namenjeni vzgoji in izobraževanju na področju podjetništva in razvoja inovacij;
- vzpostaviti inkubatorje za mlade in coworking prostorov;
- spremeniti izhodišče za razvoj različnih programov strokovnega izobraževanja;
- uveljaviti različne modele praktičnega usposabljanja med izobraževanjem (povezati šolski sistem z delodajalci, zagotoviti boljši prehod med izobraževanjem in trgom dela);
- povečati št. ur praktičnega pouka, ki omogoča pridobivanje veščin in znanj z delom;
- pospeševati inovativno poučevanje in učenje ter se izogibati uniformiranosti (razmišljanje, domišljija, samoiniciativnost, odgovornost, reševanje problemov);
- uvesti sistem priznavanja in urednotenja formalnih in neformalnih znanj;
- zmanjšati število reguliranih poklicev glede na ustrezna merila, kjer se upošteva tudi znanje slovenskega jezika.

7.2.4. KOMUNIKACIJA V TUJIH JEZIKIH

Komunikacija v tujem jeziku temelji na sposobnosti razumevanja, izražanja in interpretiranja misli, občutij in dejstev tako v ustni kot pisni obliki.

Predlagani ukrepi:

- zgodnje (predšolsko) učenje tujega jezika;
- učenje dveh tujih jezikov u osnovni šoli glede na sposobnosti učencev;
- spodbujanje večjezičnosti;
- spodbujanje mobilnosti in medkulturnosti v slovenskem in širšem prostoru;
- preišljena uvedba poučevanja izbranih programov in predmetov u tujem jeziku.

Kompetence u matematiki, naravosloju in tehnologiji (matematična pismenost, znanost in tehnologija)

Matematična kompetentnost obsega uporabo matematičnih načinov mišljenja, ki so univerzalno uporabni za razlago in opis stvarnosti. Naravoslojuje se nanaša na znanje in uporabljene metodologije, ki služijo za razlago naravnega sveta, medtem ko gledamo na tehnologijo kot na uporabo tega znanja za spreminjanje naravnega okolja kot odziv na zaznana človekovo hotenje in potrebe. Utrjevanje in ohranjanje naravoslovnih kompetenc, kot tistih, ki vzpodbujajo nadaljnji študij naravosloja in tehnologij.

Predlagani ukrepi:

- uvajanje sodobnih metod poučevanja (npr. igrifikacija);
- podpora razvoju vseh vrst naravoslovnih kompetenc;
- pospeševanje poučevanja predmetov s področja tehnike in tehnologije;
- povezovanje šolskega sistema z gospodarstvom.

7.2.5. INFORMACIJSKA IN KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Kompetence u informacijski in komunikacijski tehnologiji vključujejo samozavestno in kritično uporabo informacijske tehnologije pri delu, u prostem času in pri komunikaciji. Te sposobnosti so podprte z osnovnim znanjem uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije.

Predlagani ukrepi:

- ustvarjati odprto učno okolje;
- usposobiti učitelje za smiselno uporabo IKT-ja pri pouku in ostalih dejavnostih;
- razvijati digitalne kompetence učiteljev (e-kompetentni učitelj) s ciljem doseči standarde inovativne šole (u skladu s tem prenoviti karierni razvoj strokovnih delavcev- napredovanja in krepitev profesionalne presoje);
- uvesti sistem rotacij delovnega mesta (ang. "job rotation") za strokovne delavce;
- uvesti usebine, ki omogočajo razvoj logičnega razmišljanja u celotno uertikalo;
- razvijati digitalne kompetence učencev (e-kompetentni učenec) s ciljem doseči inovativnega učenca;
- skrbeti za razvoj kriterijev kakovosti e-usebin in njihovega potrijevanja;
- omogočiti dostopnost useh e-usebin na skupni točki;
- načrtno opremiti šole s sodobno tehnologijo;
- načrtno usposabljeni prebivalce za digitalne kompetence u smeri e-državljana;
- usposabljeni brezposelne za digitalna delovna mesta;
- razvijati nove aplikacije u slovenskem jeziku;
- intenzivno ulagati u domače jezikovne vire, jezikovno raziskovanje in razvoj aplikacij.

7.2.6. KULTURNA ZAVEST IN IZRAŽANJE (SPLOŠNA KULTURA)

Kulturno izražanje je sposobnost kreativnega izražanja idej, misli, čustev ali mnenj v nizu medijev, vključno z glasbo, književnostjo, dramsko in likovno umetnostjo.

Predlagani ukrepi:

- posvetiti več pozornosti spoznavanju in izražanju slovenske kulturne zavesti;
- okrepiti povezavo šole z lokalno skupnostjo za dvig socialnega in kulturnega kapitala;
- izdelati nacionalni načrt za aktivnosti na področju slovenske kulture v šolah.

7.2.7. UČENJE UČENJA JE SPOSOBNOST SLEDITI IN VZTRAJATI PRI UČENJU

Posamezniki bi morali biti sposobni organizirati in urejati svoje učenje, tako posamezno kot tudi v skupini ter osvajati, obdelovati, vrednotiti in sprejemati nova znanja. Učenje učenja spodbuja učeče se, da se zanašajo na preteklo učenje in izkušnje, da bi uporabili znanja in sposobnosti v različnih življenjskih situacijah – doma, v službi, pri izobraževanju. Zelo pomembna dejavnika učenja sta motivacija in posameznikove sposobnosti.

Predlagani ukrepi:

- razvijati kompetence učenje učenja;
- promovirati pomen formalnega in neformalnega izobraževanja;
- razvijati kvalitetne pripomočke in strategije učenja;
- vzpodbujati zavedanje o odgovornosti za lastno znanje.

7.2.8. DODATNI UKREPI:

- uvesti različne pedagoške koncepte;
- zagotoviti učitelju strokovno avtonomijo, ki omogoča uresničevanje pedagoške stroke pred pravnimi in birokratskimi formalizmi;

- učiteljeva licenca: nadgraditi koncept strokovnega razvoja učitelja v smeri usposabljanj, ki ohranjajo učiteljevo licenco za poučevanje, in drugi nivo, ki omogoča napredovanje;
- kompetenčni model mature;
- nadgradnja sistema kakovosti.

7.2.9. VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE IN RAZISKOVANJE

Izboljšali bomo zaposljivost visokošolskih diplomantov z večjim poudarkom in upoštevanjem družbenih potreb in trga dela tudi pri ponudbi oziroma razpisu študijskih programov in vpisnih mest. Spodbujali bomo regionalizacijo visokega šolstva s podporo dejavnostim posameznih regij in tamkajšnjega gospodarstva in negospodarstva.

Predlagani ukrepi:

- izboljšati sistem upravljanja visokošolskih zavodov, predusem z razmejitulijo akademskega od poslovnega upravljanja ter ustrezno sestavo upravnih odborov;
- dvigniti učinkovitost visokega šolstva, izboljšati in poenostaviti sistem njegovega financiranja, kjer bi se upoštevali študijski dosežki študentov (dosežene kreditne točke v posameznem študijskem letu);
- ukiniti programsko binarnost na prvi stopnji in jo »nadomestiti« z ustreznimi razlikami med akademskimi in strokovnimi študijskimi programi in posledično dati več pristojnosti in odgovornosti glede sprejemanja kandidatov za študij na visokošolske zavode.

7.2.10. KOMPETENCE 21. STOLETJA

Zaradi hitrih sprememb v družbi se pojavljajo zahteve po oblikah učenja, ki bi jih lahko združili pod imenom prožne oblike učenja, ki so naraunane na 'kompetence 21. stoletja'. Ker so na delovnih mestih vedno bolj pomembni višji spoznavni procesi, se moramo učiti ustvarjati, obdelovati in razurščati kompleksne informacije, misli-

ti sistematično in kritično, se odločati na podlagi tehtanja različnih dejstev, si zastavljati produktivna vprašanja o različnih temah, biti fleksibilni in se prilagajati novim informacijam, biti kreativni in zmožni prepoznavati oziroma reševati realne probleme sveta. De Corte (2013, str. 46) izpostavi, »**da mora biti končni cilj učenja razvijanje 'prilagodljivih kompetenc', to je zmožnost, da naučeno in osmišljeno znanje in razvite veščine uporabljamo v različnih situacijah na prožen in ustvarjalen način.**«

7.3. ŠPORT

Šport in rekreacija v useh živiljenjskih obdobjih podpirata bolj zdravo in kakovostno živiljenje. Slovenija je že dokazala, da smo narod športnikov, tudi urhunskih. To želimo ohranjati, vendar ne v škodo kakovostnega in rekreativnega športa ter športa mladih. Zato bomo skrbno in sistematično podpirali ne le športno pot urhunskih športnikov, temveč tudi njihovo pripravo na živiljenje po končani športni poti.

Prepričani smo, da je ulaganje v športne in rekreativne dejavnosti za športno in rekreativno udelestvovanje državljanov v useh živiljenjskih obdobjih največja podpora zdravemu načinu živiljenja. Postati moramo država ozaveščenih državljanov, ki so telesno in duševno v dobri kondiciji. Zato smo prepričani, da je tisto ulaganje države v šport, ki širi prostor športa na vse generacije in hkrati skrbi za razvoj tekmovalnega športa, ulaganje v zdravo prihodnost naroda in državljanov.

Podpiramo celovite programe za dejavno - športno preživljanje prostega časa. Takšna usmeritev lahko izboljša turistično ponudbo, našim urhunskim športnikom pa lahko pomeni eno od možnosti za delovanje na športno-turističnem področju po končani tekmovalni karieri.

8.

**V 30 DNEH
DO GRADBENEGA
DOVOLJENJA**

Svetovno varovanje podnebja je velika ekološka naloga za sedanjost in prihodnost. Podnebne spremembe povzročajo ekološke, socialne in gospodarske posledice. Glavni vzroki za podnebne spremembe sta preveliko izkoriščanje zemlje in rastoča koncentracija toplogrednih plinov v ozračju, s čimer je podrtu naravno ravnovesje. Nujni izziv je okoljsko varčna in varna oskrba z energijo v industrijskih mestih, pa tudi na podeželju.

Vsi smo odgovorni za dolgoročne posledice svojih dejanj, prav tako pa za prenašanje posledic na prihodnje rodove. Nujno potrebna je preventivna okoljska politika, ki usklajuje naše razumevanje sveta, narave in človeka. Z vsemi osebnimi in političnimi odločitvami moramo pravično odgovarjati na potrebe za varovanje osnovnih dobrin, kot so voda, zemlja in zrak.

V Novi Sloveniji spodbujamo okolju prijazno proizvodnjo in razvoj ter uporabo sodobnejših tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja. Posebno pozornost bomo namenili pridelavi zdrave, kakovostne hrane in skrbi za zagotavljanje neoporečne pitne vode za vse prebivalce Slovenije. Da bi izboljšali kakovost okolja, je nujno urediti tudi področje odpadkov. Podpirali bomo projekte, ki bodo imeli že v svoji zasnovi tudi minimiziranje proizvedenih odpadkov in embalaže ter predviden čim večji del njihovega recikliranja. Zauzemali se bomo za zmanjševanje odpadkov na izvoru, za njihovo unovično uporabo, termično izrabo in neškodljivo odlaganje in shranjevanje ostankov odpadkov.

Pri zmanjševanju toplogrednih plinov se osredotočamo na tri stvari: varčevanje z energijo, uporaba obnouljivih virov energije in podnebju manj škodljive ali neškodljive mešanice energij. Prizadevati si moramo za raziskovanje in razvoj podnebju prijaznih tehnologij. Sredstva in načini so moderne tehnologije, učinkovitejša izraba in večja uporaba obnouljivih virov energije.

Velik pomen imata tudi razvoj in kakovost prometnih poti in prevoznih sredstev, kar upliva tako na okolje kot na gospodarsko rast in razvoj pokrajin. Vsa prevozna sredstva se morajo bolje mrežasto povezati. Mobilnost je za vse ljudi pomembna pruina osebnega

oblikovanja živiljenja in svobode. Ta svoboda zaradi obremenjevanja okolja zahteva posebno odgovornost vsakega posameznika za okolju prijaznejši način živiljenja.

V Novi Sloveniji podpiramo celovit in okoljsko skladen razvoj Slovenije, temelječ na naravnih danostih. Z okoljskimi spremembami se je treba soočiti in prebivalce Slovenije pripraviti na podnebne spremembe. Že sedanje razmere dokazujejo, da se je kakovost živiljenja v tem oziru poslabšala. Pri urejanju prostora je tako treba upoštevati lokalne posebnosti za varnejšo gradnjo objektov in ustrezno izbiro primernih kritin. Upoštevati je treba spremenjene vremenske razmere in večjo možnost poplav, viharjev, toče in plazov. Glede na ta dejstva morajo lokalne skupnosti tem uprašanjem nameniti več pozornosti pri sprejemanju prostorskih aktov. Za obvladovanje podnebnih sprememb je potrebno dodatno izobraževanje prebivalstva kot tudi stroke, gradbenih in drugih izvajalcev.

8.1. VKLJUČEVANJE JAVNOSTI V NAČRTOVANJE PROJEKTOV

Temeljni težavi, ki ju zaznavamo v NSi, sta preobsežna zakonodaja in pretirana birokracija. Nemogoče bi bilo pričakovati, da bo use težave lahko rešil en sam zakon. Gre namreč za večplastno težavo, ki jo je treba reševati sistemsko. Torej najprej v zakonodajnem delu ter nato z doslednim upoštevanjem oziroma izvajanjem.

Postopke umeščanja podaljšuje še usklajevanje koristi lobijev in okolja. Pri tem je ključnega pomena, da je načrtovani objekt tudi družbeno sprejemljiv, sicer lahko v javnosti naleti na tako velik odpor, da ta odpor celo onemogoči njegovo umestitev. Rešitev te težave je usekakor pravočasno vključevanje javnosti v načrtovanje infrastrukturnih projektov, ki omogoča kakovostnejše načrte in večjo sprejemljivost načrtovanih posegov v prostor v lokalnih skupnostih. V NSi se zauzemamo, da je učinkovito obueščanje in posvetovanje z nestrokouno in strokovno javnostjo temelj za gradnjo zaupanja med usemi udeleženci. Če bomo tvorili dialog med njimi, bomo rešili marsikatero težavo pri umeščanju v prostor.

Zakon o urejanju okolja predvideva tudi regionalno prostorsko planiranje, torej je potrebno upoštevati, da se pomembnejše (regionalne) projekte in umeščanje v prostor koordinira tudi na ravni regij. Prav uzpostavitev regionalnega prostorskega planiranja je ena od predpostavk za regionalno razvojno planiranje.

8.2. BIROKRATSKA IN KOMPLICIRANA ZAKONODAJA HROMI GOSPODARSTVO

Materija, ki je po naravi enotna, ali pa usaj tesno povezana, je urejena v kopici zakonov, katerih preglednost je še zmanjšana zaradi številnih podzakonskih aktov. Področje umeščanja objektov v prostor in gradnje je v Sloveniji razdeljeno na kar 14 zakonov, ki imajo še svoje podzakonske akte. Poleg resorne zakonodaje gradnja in umeščanje objektov v prostor posegata še na davčno področje, področje naravnih nesreč in nepremičninsko posredovanje.

Treba je zasledovati dva cilja: na eni strani pregleden in stabilen sistem za zagotavljanje javne koristi na področju urejanja prostora, na drugi strani razumljivo, sorazmerno enostavno in varno naložbeno okolje za zasebne koristi in gospodarske spodbude.

Potrebna je deregulacija prostorske zakonodaje. Primerno bi jo bilo poenostaviti, združiti zakone ter zmanjšati število podzakonskih predpisov. Zmanjšati je potrebno nabor potrebnih mnenj, striktno spoštovanje načela »molk je odobritev« pri mnenjih, ki jih je potrebno pridobiti, usa mnenja pa morajo biti predložena v 30 dneh. Zauzemamo se za natančno spremljanje pravočasnosti izdajanja dovoljenj in mnenj ter javno objavo teh podatkov. Prav tako pa tudi uveljavitev osebne odgovornosti predstojnikov organov, ki ne zagotavljajo reševanja zadev v roku.

8.3. DO GRADBENEGA DOVOLJENJA V 30 DNEH

Želja naložbenika v procesu pridobivanja gradbenega dovoljenja je hitro in varno napredovanje skozi postopek, po principu zapored-

nega zapiranja uprašanj ter posledično hitra in enostavna pridobitev dovoljenja. Upravni organ mora biti v postopku na razpolago naložbeniku s podajanjem vseh podatkov, povezanih z upravnim postopkom in gradnjo. Ta princip naložbeniku omogoča, da se pravočasno ustavi in preusmeri drugam, če ni možnosti za uspešen začetek postopka.

Naložbenik po novem predlogu Gradbenega zakona pridobi možnost začetne informacije o postopku, kar v NSi podpiramo, vendar se bo z uporaba tega instituta pokazala naša domneva, da bo tudi ta postopek potrebno skrajšati in poenostaviti. Upravni organ bo namreč stranki svetoval v zvezi z upravnim postopkom, tega pa ne bo mogel v zvezi s samo gradnjo. Na upravnih enotah nimajo zaposlenega strokovno usposobljenega kadra za svetovanje oziroma določanje primernosti objektov z vidika gradnje, predvsem umestitve v prostor, ter primernosti zasnove objekta. Gradbeni zakon mora biti dovolj jasen, da so v njem navedeni vsi dokumenti oziroma mnenja, ki jih naložbenik potrebuje za izdajo gradbenega in uporabnega dovoljenja (minimalna dokumentacija za PGD in PZI). Če so vsebine PGD in PZI dokumentacije določene v pravilniku, je večja verjetnost, da se bo postopek podaljšal in tudi podražil.

V NSi tako predlagamo čim manjši obseg dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja, dovoljenje se mora izdati v 30 dneh, mogoč je samo en poziv k dopolnitvi vloge.

Hitro pridobivanje mnenj in njihova usklajenost sta ključnega pomena pri (hitri) izdaji gradbenega dovoljenja. Reformirati je potrebno sistem pridobivanja gradbenih dovoljenj. Težava pri njihovem pridobivanju so pogosto večkratne zavrnitve vloge z zahtevami za njihovo dopolnitev. Razlog za to je v obsežni gradbeni zakonodaji, ki je nepregledno razpršena med več zakonov in aktov. Predlagamo vzpostavitev sistemske in bolj urejene ureditve gradbenih predpisov, ki bo strankam jasno predstavila zahteve, ki jih morajo izpolniti. Ministrstvo bi moralo določbe predpisov, ki opredeljujejo zahteve za graditev objektov, na enostaven način predstaviti na grafičnih shemah in jih objaviti na spletu. Na drugi strani bi morali uslužbenci, ki vodijo postopke, imeti dolžnost, da s strankami aktivno sodelujejo pri odpravljanju pomanj-

kljivosti v ulogah. Uradnik bi moral na vlogi kar najhitreje preveriti, ali le-ta vsebuje vse zahtevane elemente ter v čim krajšem roku stranki poslati obvestilo o dopolnitvi vloge, da bi postopek tekel kolikor je mogoče hitro. To mora postati ustaljena praksa, kot je v nekaterih sosednjih državah, ne pa zgolj mrtva črka na papirju.

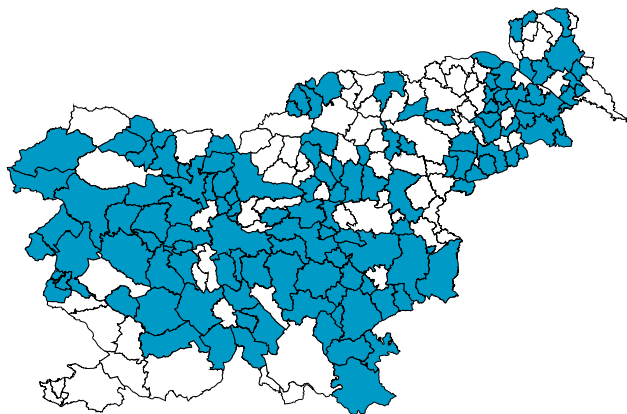
8.4. JASNE SMERNICE PRI UREJANJU PROSTORA SO PREDPOGOJ ZA UČINKOVITOST

Urejanje prostora je sicer izvirna pristojnost občin, vendar pa imamo v Sloveniji kar 15 državnih nosilcev urejanja prostora, ki izdajajo smernice in mnenja k medobčinskim in občinskim prostorskim aktom. Geografski (strma pobočja in doline) in narauni (veliko gozda in številne reke) dejavniki pri dejanski majhnosti pomenijo, da je zelo malo prostora za urejanje in upravljanje. Ta prostor pa je razdeljen na 212 slovenskih občin. Občine so si po svoji velikosti, pa tudi po številu prebivalstva, zelo različne. Predussem se to opazi pri kadrovski in organizacijski strukturi zaposlenih v občinskih upravah, kar se odraža tudi pri urejanju prostora. Zato vidimo priložnost, da bi manjše občine lahko ustanovile skupne medobčinske službe tudi na področju urejanja prostora, po dobrem zgledu medobčinskih redarskih in ostalih služb, ki so se izkazale za zelo učinkovite in dobre pri opravljanju svojih nalog.

Še bolj kot kadrovska podhranjenost je zaskrbljujoče dejstvo, da tudi z vidika možnosti prostorskega razvoja zakonodaja vse občine obravnava enako. To je privedlo do tega, da želijo odgovorni v občini v prostor umeščati zelo širok nabor prostorskih ureditev, ne glede na resnične potrebe in zmožnosti (zlasti z vidika opremljanja zemljišč za gradnjo) in ne glede na širši območni razvoj države kot celote.

Po podatkih revizijskega poročila (Učinkovitost urejenosti postopka prostorskega načrtovanja občin), ki ga je junija 2017 objavilo Računsko sodišče Republike Slovenije, je do konca leta 2015 prostorske načrte sprejelo le 130 od 212 občin, čeprav se je rok za njihovo sprejem, kot je določen v veljavnem Zakonu o prostorskem načrtovanju, iztekel sredi novembra 2009.

SLIKA 41: PRIKAZ OBČIN, KI SO DO 31. 12. 2015 SPREJELE OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT

Pri prostorskem načrtovanju imajo ključno vlogo t. i. nosilci urejanja prostora (ministrstva, organi lokalnih skupnosti, izvajalci javnih služb ter nosilci javnih pooblastil). Občine so se z njimi dolžne usklajevati in pridobivati njihove smernice in mnenja. V NSi menimo, da ključno težavo predstavlja izrazito fragmentiran pristop, saj se občine praviloma usklajujejo z usakim nosilcem posebej, ta pa pri tem zasleduje le tiste javne interese ter varuje tiste javne dobrine, ki sodijo v njegovo pristojnost, pri čemer ima ta nosilec poleg splošne zakonske podlage iz Zakona o urejanju prostora pogosto svoje delovanje urejeno še s posebnimi predpisi, ki določajo posebne vsebinske zahteve in predpisujejo dodatne postopke.

Sedanji način usklajevanja umestitve v prostoru je slab. To je še zlasti sporno pri državnih nosilcih urejanja prostora, saj so ti, za razliko od lokalnih, občini nadrejeni, zato se morajo občine z njimi uskladiti. Za morebitno neuskklajenost med posameznimi nosilci urejanja prostora in občino ali pa v primeru neuskklajenosti med samimi državnimi nosilci je v novem predlogu Zakona o urejanju prostora odgovorna Komisija za prostorski razvoj (preulada javne koristi določi

ulada). Ali bo ta komisija zgolj še ena izmed mnogih birokratskih ovir ali resnični odločevalec v primeru konfliktov, pa bomo šele videli.

8.5. OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT V 6 MESECIH

Po podatkih Revizijskega poročila je glavni kazalnik neučinkovitosti postopka prostorskega načrtovanja občin predusem njegova dolgotrajnost, saj je ta postopek od prve predložitve osnutka občinskega prostorskega načrta (OPN) do njegovega sprejema v povprečju trajal več kot tri leta in pol, točneje 1.315,6 dneva.

Deležnikov v postopkih načrtovanja in dovoljevanja posegov v prostor je torej veliko, večinoma med seboj ne sodelujejo, občina pa je tista, ki mora pridobiti vsa potrebna soglasja in mnenja, da lahko sprejme OPN.

V NSi predlagamo, da posamezni nosilci prostora na državnih ravni sprejmejo vsak svoj dokument s smernicami, ki so usklajene z zakonodajo in drugimi nosilci prostora. Smernice morajo biti unaprej znane oziroma javne, da lahko vsaka občina že v času priprave OPN oceni dolžino in zahtevnost sprejemanja OPN. Gre za zagotavljanje poenotenja stališč do pobud ter usebinsko poenotenje mnenj k OPN ter s tem enakopravne obravnave useh občin v Sloveniji. **Rok za priprava dokumentacije do sprejema OPN-ja je tako 6 mesecev.**

8.6. VAROVANJE NARAVE JE SESTAVNI DEL DOBREGA UREJANJA PROSTORA

Zrak v Sloveniji je prekomerno onesnažen na useh merilnih mestih, ki sicer predstavljajo zelo redko mrežo. Poleti so presežene predusem urednosti prizemnega ozona. Pozimi največ težav predstavljajo presežene urednosti prašnih delcev. Razlog so v največji meri neustrezna individualna kurišča na trda goriva, delno promet in industrija. Delež emisij iz individualnih kurišč je potrebno zmanjšati z

ozaveščanjem prebivalstva, z energetske sanacije stavb in z ustrezno energetske infrastrukturo.

Emisije toplogrednih plinov v slovenskih mestih zaradi prometa vztrajno naraščajo in kritično onesnažuje zrak. Eden prvih ukrepov pri zmanjšanju onesnaževanja zraka je sprememba potovalnih navad in spodbujanje uporabe alternativnih načinov transporta. Številne poti namesto z avtom lahko opravimo peš, s kolesom ali uporabo javnega prevoza. Naloga politike je, da zagotovi pogoje za izboljšanje infrastrukture za kolesarja in pešce, zelo pomembna je ustrezna mreža javnega prevoza.

Občine, predusem mestne, se morajo usmeriti v krepitev javnega potniškega prometa in s tem k omejevanju prometa osebnih vozil v mestnih jedrih ter se usmeriti v trajnostno urejanje prometa v mestih. Za trajnostno ureditev mestnega prometa je potrebno pripraviti smernice oziroma usmeritve najprej na nivoju države. Te smernice naj bodo podlaga za razvoj prometa v občinah. Naslednji korak pri reševanju te problematike pa je priprava celovite strategije informiranja in obveščanja.

Varovanje vodnih virov za oskrbo s pitno vodo je ključno, da preprečimo njihovo onesnaževanje. Na področju urejanja voda je potrebno konstantno zagotoviti dovolj finančnih sredstev za izvajanje javne službe urejanja voda. V primeru neočiščenih strug te lahko prevajajo zgolj 30 % od predvidenega (projektiranega) pretoka, kar ima ob močnejših padavinah za posledico poplavljanje tudi urbanih območij. Škode zaradi poplav so bile v zadnjih dvajsetih letih zelo visoke, škoda dosega milijardo in pol evrov. Te škode pa bi se dalo z ustreznim urejanjem strug vodotokov, z znatno nižjimi sredstvi (z zagotovitvijo približno 20 milijonov evrov letno za ta namen), močno omiliti oziroma preprečiti. Škoda je, da Slovenija izgublja kapital z izplačevanjem škod zaradi naravnih nesreč, če in kjer bi se dalo poplave z ustreznimi preventivnimi ukrepi preprečiti. Potrebno je pospešiti izvedbo protipoplavnih ukrepov na že ogroženih območjih za zavarovanje obstoječih naselij ter dosledno prepovedati unašanje novega škodnega potenciala na ogrožena območja.

8.7. LEGALIZACIJA ČRNIH GRADENJ NA TEMELJU PRAVIČNOSTI

Ko govorimo o nedovoljenih gradnjah, se pogosto omenja pojem »črna gradnja«. Razprava o tem, ali v Sloveniji potrebujemo poseben zakon, ki bi urejal problematiko legalizacije nedovoljene gradnje, po vzoru sosednje Hrvaške, se sproži ob usakem javno izpostavljenem primeru nedovoljene gradnje. V novem Gradbenem zakonu, ki začne veljati 1. junija 2018, naj bi bilo to področje urejeno, vendar v Novi Sloveniji menimo, da to ni ustrezen način za reševanje te problematike in zato predlagamo poseben zakon za ureditev tega področja.

Po oceni stroke in ob upoštevanju prejetih zahtev za legalizacijo na Hrvaškem (800.000) se ocenjuje, da je v Sloveniji resnično število nedovoljenih gradenj okrog 400.000, predvsem na račun neskladnih gradenj, ki jih gradbena inšpekcija glede na prioritete dela ne odkriva pogosto, ter na račun nezahtevnih objektov.

V NSi predlagamo Zakon za legalizacijo nedovoljenih gradenj, s tem bomo enostavno rešili težavo legalizacije, občine bodo v svoje proračuna prejele dodatna denarna sredstva iz komunalnih prispevkov in davka na nepremičnine. Tourstni zakon bo tudi podlagan za novi davek na nepremičnine, ki ga lahko vzpostavimo samo pod predpostavko, da imamo urejene vse evidence (kataster staub in zemljišč, zemljiško knjigo ...).

V NSi predlagamo reševanja problematike nedovoljenih gradenj dvostopenjsko. Na prvi stopnji predlagamo pripravo in sprejem posebnega zakona, ki bo omogočil legalizacijo nedovoljenih gradenj, katerega cilji so, da se na njegovi podlagi:

- omogoči legalizacija »neproblematičnih objektov«, torej objektov, ki ne degradirajo prostora do te mere, da bi bile zaradi tega kršene ustavnopravne vrednote (npr. zdravo živiljenjsko okolje, smotrna raba zemljišč, pravica do zasebne lastnine itd.);
- legalizira čim večje število »neproblematičnih« objektov;
- nedovoljene gradnje ustrezno evidentirajo, in da se zagotovi možnost ureditve dokumentacije;

- določi jasen postopek in pogoje, pod katerimi je nedovoljeno gradnjo mogoče oziroma ni mogoče legalizirati;
- zagotovi plačilo vseh dajatev in kazni.

Na drugi stopnji pa predlagamo ustrežno poenostavitev postopkov do te mere, da se odpravijo vzroki za pojav nedovoljenih gradenj.

8.8. PRAVIČEN DAVEK NA NEPREMIČNINE

Zakon o množičnem vrednotenju nepremičnin bo omogočil podatke za javni namen (torej odmero davka, preverjanje upravičenosti do pravic iz javnih sredstev, določitev odškodnine v primeru razlastitve ipd.), za zasebni namen, banke, sodišča in cenilci pa bodo lahko uporabili podatke za poslovne namene.

Davek na nepremičnine je kot zadnje sklepno dejanje ureditve in priprave zakonodaje s tega področja. Po mnenju NSi mora Zakon o davku na nepremičnine nadomestiti use davke s tega področja, tako nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, davka na premoženje in katastrski dohodek.

Z uvedbo davka na nepremičnine naj bi se poenotil sistem obdavčitve v okviru ene dajatve, razširila obdavčitev na use urste nepremičnin, obdavčitev bo vezana na enotno evidenco – register nepremičnin, posledično pa bo uveljavljen sodoben način določanja davčne osnove na podlagi tržne vrednosti nepremičnin, preglednejših in enotnejših pravil določanja davčnih stopenj za občine ter poenotenja oprostitev in olajšav.

Enotno urejena obdavčitev bo torej odpravila dosedanje obdavčitve, pri katerih ima usak davek drugače določeno osnovo, druge zavezanca in drugačen predmet obdavčitve. Vsaka izmed teh dajatev se namreč odmerja samostojno, v različnih rokih in postopkih in usaka od teh dajatev uporablja različno bazo podatkov o nepremičninah.

9.

**PAMETNE INVESTICIJE
ZA MOČNO
GOSPODARSTVO**

Priča smo velikim spremembam na številnih področjih. Svet se spreminja bolj in hitreje kot kdaj koli prej. Razviti svet, del katerega je tudi Republika Slovenija, se posveča nastajajoči industriji četrte generacije. Razvoj novih tehnologij zahteva temeljito preoblikovanje sveta, kot smo ga poznali še včeraj. Sposobni moramo biti dneuno slediti spremembam na političnem, demografskem, industrijskem, tehnološkem, energetske in digitalnem področju, v kolikor želimo biti aktívni upravljauci teh sprememb in ne le sledilci. Vlaganje v razvoj infrastrukture je nuja. Ustrezna infrastruktura je namreč hrbtenica razvoja, gospodarstva.

Temeljni izziv je upravljati državo tako, da spodbuja ustvarjalnost, a ob tem ne prevzema paternalistične vloge. Naša vizija je aktívni posameznik, ki sprejema odgovornost in ki upa, da bo uspeh nagrajen brez nepotrebne spotikanja in zavisti. Ključni vzvod za to, da ne bomo zgolj cepetali na mestu in nemo opazovali, kako nas prehitevajo do nedaunega manj razviti, ampak da bomo soustvarjali spremembe, je odprtost za ideje, za investicije, za vlaganje v razvoj ter stimuliranje uspešnejših in marljivih. Ukrepi za nižje davke ter večjo produktivnost so usmerjeni k povečanju konkurenčnosti, spodbujanju podjetij in posameznikov, da s svojimi aktivnostmi ustvarjajo svojo in s tem tudi dodano vrednost skupnosti. Vzpostaviti želimo sodobno politiko, utemeljeno na nižjih davkih in olajšavah, ne na subvencijah. Prizadevamo si za pošteno in pravično razdelitev bremen ter povečanje učinkovitosti državne administracije.

9.1. ZAČNE SE Z GOSPODARSTVOM IN ZAGOTAVLJANJEM KONKURENČNOSTI

Tržno gospodarstvo je pogoj, da podjetja razvijajo inovativne izdelke z dodano vrednostjo za uporabnike. Konkurenca je v korist kupcem in sili podjetja v učinkovito rabo produkcijskih sredstev, zagotavljanje kakovosti ter nižanje cen za uporabnike. Podjetja, ki stalno razvijajo in izboljšujejo svoje produkte, imajo v konkurenčnem okolju najboljše možnosti preživetja in povečujejo blaginjo. V socialno tržnem gospodarstvu ima država nalogo zaščititi konkurenco.

Zagovarjamo načelo, da je bolje imeti politiko nižjih davkov in čim manj subvencij, kot pa višjo obdaučitev in razširjen sistem subvencioniranja. Subvencije izkrivljajo trg, dajejo prednost določenim ponudnikom in povzročijo, da podjetja svoje delovanje namesto trgu prilagajajo subvencijam. Podjetja, ki niso subvencionirana, so pogosto v slabšem položaju od konkurence, ki subvencije prejema, čeprav imajo boljše produkte in bolj optimalno proizvodnjo. Za podeljevanje subvencij je potreben tudi obširen birokratski aparat za dodeljevanje in nadzor, kar še dodatno zmanjšuje njihovo učinkovitost. V nekaterih primerih so subvencije sicer smiselne, da se na ta način omogoči razvoj novih tehnologij ali zagotovi delovanje določenih sistemov, ki so nujno potrebni, pa za uresničitev teh ciljev ni drugih možnosti.

Na zagotavljanje konkurenčnosti celotnega gospodarstva v globalnem merilu ima velik vpliv davčna in socialna politika. V Sloveniji je obdaučitev dela nadpouprečna predusem pri višjih plačah, medtem ko je pri najnižjih plačah še nekoliko bolj zmerna. Ker v višje dohodkovne razrede spadajo visoko izobraženi in najbolj produktivni, trenutna davčna politika dejansko vzpodbuja le najslabše plačana delovna mesta, medtem ko tista z najvišjo dodano vrednostjo obremenjuje. Rezultat je nadpouprečna dohodkovna enakost in selitev posameznikov in podjetij v tujino. Zato se zauzemamo za uvedbo razvojne kapice in davčnih spodbud za »start up« podjetja.

Ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, mora zagotoviti medresorsko koordinacijo ter izvajanje politik, ki bodo omejile davčno breme v najbolj produktivnih posameznikih in podjetjih.

9.2. UMIK POLITIKE IZ GOSPODARSTVA

Slovenija je po podatkih Evropske komisije²⁹ ena od držav z najvišjo ravnjo državnega lastništva v Evropi. Za Slovenijo je predusem značilno državno lastništvo večinskih deležev, ki je visoko nadpouprečno. Evropska komisija ugotavlja, da so od začetka krize pomembne

29 Glavne ugotovitve Poročila o Sloveniji za leto 2016, http://www.ulada.si/fileadmin/dokumenti/si/Sporocila_za_javnost/2016/Factsheet-Porocilo_o_Sloveniji_2016-koncna_tisk.pdf

gospodarske in fiskalne posledice upletenosti države v gospodarstvo prispevale k izgubi več kot 1/3 BDP. Po oceni Evropske komisije pa skupni gospodarski stroški znašajo 13 milijard eurov oziroma 6.600 eurov na državljana. Država sicer mora izvajati svoje naloge, med katere pa gotovo ne spada izvajanje podjetniške dejavnosti na trgu. Zagovarjamo umik države in politike iz gospodarstva, smiselno pa je, da država obdrži večinsko lastništvo v strateških podjetjih na področju prometne, transportne in logistične infrastrukture ter elektroenergetskega sistema.

9.3. TURIZEM - NAŠA KLJUČNA GOSPODARSKA PANOGA

V redkokateri državi sveta se na relativno skromnem obsegu državnega ozemlja stikajo kar štiri naravnogeografske enote (alpski svet, sredozemski svet, kraški svet in podonauski/panonski svet). Poleg autohtone slovenske se na našem ozemlju čutijo vplivi štirih svetovnih kultur v obliki podedovane dediščine (romanske, germanske, ugrofinske in južno-slovanske). V Sloveniji se poleg tega čutijo vsi štirje letni časi, ki izrazito spreminjajo podobo slovenske krajine, kar je pogosto zanemarjen vidik turistične promocije na oddaljenejših, razvijajočih se turističnih trgih. Slovenska turistična ponudba mora graditi na treh principih: (i) Slovenija je suverena nacionalna država in članica Evropske unije, (ii) Slovenija je srednjeevropska država med Alpami in Sredozemskim morjem ter (iii) Slovenija slavi po prepletajočih se naravnih danostih in bogati kulturno dediščino (med Dunajem in Benetkami).

Prioriteta Nove Slovenije je ustvarjanje pogojev za razvoj turizma, ki bo v bodoče, poleg visoko-tehnoloških podjetij, predstavljal ključno gospodarsko panogo. Na področju turizma zagovarjamo naslednje prioritete:

9.3.1. DIGITALIZACIJA TURIZMA

Dostopnost informacij in storitev, povezanih s turizmom, temeljito spreminja turistično industrijo, odraža pa se v vedno bolj neposrednem angažiranju posameznikov tako na strani ponudnikov kot uporabnikov storitev. Uveljavljajo se novi modeli najemanja kapacitet, ki dopolnjujejo in tudi konkurirajo uveljavljenim vzorcem delovanja. Digitalizacija hkrati odpira dodatne možnosti za širok spekter storitev, ki jih v klasični turistični industriji nismo poznali. Popotnik lahko tako s klikom na spletu poišče bližnje turistične znamenitosti, ali najde optimalno pot oziroma storitev, ki jo potrebuje. Vzpodbuditi je potrebno razvoj infrastrukture in uveljavitev digitalnih platform ter storitev, ki bodo najbolj prispevale k rasti kakovosti in prihodkov u turizmu.

9.3.2. SONARAVNOST

Trajnostni, sonaravni turistični razvoj gradi na prepoznavnosti in dediščini zdraviliških, gorskih, mestnih in obmorskih središčnih turističnih krajev, katerim dodano urednost ustvarja drobno in v ponudbi pestro podjetništvo tam in na zalednem podeželju. Razpršenost in butičnost turistične ponudbe spodbujajo zavarovana območja in spomeniki naravnih in kulturnih vrednot. Sprejeta razvojna usmeritev u »zeleni turizem« navaja tudi k razmisleku o še nadaljnjem povečanju kapacitet in za krajino obremenjujoči gradnji turistične infrastrukture. Redko turistično zasičenost bi veljalo reševati z ustreznim, sodobnim upravljanjem množic (po tujih zgledih).

9.3.3. STROKOVNOST

Večja turistična podjetja naj bodo pretežno u lasti nacionalnih in/ ali nadnacionalnih družb, katerih osnovna oziroma pretežna dejavnost je turizem in, ki jih naj vodijo in upravljajo ustrežno izobraženi strokovni kadri. Žal gospodarska tranzicija po več kot 25 letih samostojne Slovenije tudi na tem področju še ni zaključena. Spodbujati velja družinska turistična podjetja ter drobne in turizmu vzpo-

redne ter podporne dejavnosti. Posebno pozornost velja nameniti podpori te dejavnosti v okviru turizma na kmetiji in podeželju ter na mestom zalednem območju.

9.3.4. POVEZANOST

Opustiti velja dosedanjo centralistično, izključno uradno usmerjanje turizma. Usmerjanje turističnega razvoja naj temelji na strokovni inštituciji, ki bo povezovala regionalne interese turističnih društev ter regijskih in območnih turističnih zavodov. Njihove pobude velja promovirati od spodaj navzgor, ne le iz useslovenskega, temveč tudi iz regionalnega usebinskega stališča.

9.3.5. DOSTOPNOST

Z izjemo avtocest je Slovenija slabo povezana z evropskim in svetovnim turističnim trgov. Železniške povezave s sosednjimi državami so redke, obenem je cena prevozov visoka, nefleksibilen ter zastarel je celoten sistem v železniškem potniškem prometu. Prav tako so redke letalske povezave v okviru vključenosti v evropske letalske povezave, rednih, medkontinentalnih povezav ni, zato se Slovenci use pogosteje poslužujemo letaliških storitev na letališčih v sosednjih državah. Pomorskih potniških povezav med našimi mesti in sosednjimi ob Jadranu ne poznamo. V okviru »zelene sheme« turističnega razvoja je zato potrebno uprašanjem dostopnosti Slovenije in potovanja po njej z javnimi prevoznimi sredstvi posvetiti posebno pozornost.

9.3.6. PRIJAZNOST

Izogibati se moramo oblikovanju take zvrsti turističnega gospodarstva, ki bo izključno naravnana na ciljne skupine iz tujine in iz rastočih trgov Azije in Amerike. To velja tako za oblikovanje turističnega produkta kot tudi za cenovno politiko. Domačemu gostu, športniku in rekreativcu je potrebno omogočiti ugodnosti v manjšem obsegu,

glede na njegove relativno skromnejše finančne okvire in rezidenčnost v Sloveniji.

9.3.7. TRAJNOSTNI TURIZEM

Slovenija mora v prihodnje veliko boljše izkoristiti svoje naravne danosti in zmožnosti trajnostnega turizma (poudarek na ekologiji in zdraviliškem turizmu).

9.4. PRENOVA ENERGETSKEGA KONCEPTA REPUBLIKE SLOVENIJE

Potrebna je učinkovitejša skrb za energetske vzdržnost države. Odgovoriti je potrebno na uprašanje, koliko časa še upravljati z obstoječo infrastrukturo za proizvodnjo električne energije. Katere proizvodne enote je smiselno vzdrževati, katere po izteku uporabne dobe zapreti in ustrezno odstraniti ter katera infrastruktura pri delovanju kvarno upliva na okolje?

Glede na trende povečevanja porabe električne energije je potrebno sistematično skrbeti za investicije v proizvodne kapacitete električne energije. Slovenija premalo izkorišča potencial na področju obnovljivih virov energije (v nadaljevanju OVE), zato bomo v prihodnje ta delež povečali.

Po preduidevanjih se bo v Sloveniji do leta 2050 poraba električne energije zaradi spremenjenega načina življenja in proizvodnih procesov ter delnega prehoda prometa na električni pogon povečala za preko 60 %, za približno 40 % pa se bo zmanjšala poraba toplote, največ na področju ogrevanja zgradb.

9.5. POSTATI NIZKOGLJIČNA DRUŽBA

Cilj novega okvira je spodbujati nadaljnji napredek pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo ter vzpostaviti konkurenčen in varen

energetski sistem, ki bo ob upoštevanju dolgoročnejših potencialnih učinkov cen energije zagotavljal cenovno dostopno energijo vsem potrošnikom, zanesljivejšo oskrbo z energijo in manjšo odvisnost od uvoza energije ter ustvarjal nove priložnosti za rast in delovna mesta. Krovna cilja Energetskega koncepta Slovenije sta:

- zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, vezanih na rabo energije za usaj 40 % do leta 2030 (glede na raven iz leta 1990),
- zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, vezanih na rabo energije za usaj 80 % do leta 2050 (glede na raven iz leta 1990).

Slovenija je že sedaj dolžna doseči cilje iz evropske direktive o spodbujanju uporabe OVE, ki je najmanj 25 % delež OVE v končni bruto uporabi energije. Ti cilji so:

- ogrevanje in hlajenje 30,8 %,
- električna energija 39,3 %,
- promet 10,5 %.

Razpoložljivi OVE v državi so lesna biomasa, vodna energija in sončna energija. Energija vetra je na razpolago v manjši meri zaradi okoljevarstvenih zahtev, geotermalne energije pa še nismo začeli koristiti v zadostni meri.

Skladno z zahtevami evropske direktive o energetski učinkovitosti je nacionalni cilj izboljšanja energetske učinkovitosti energije za 20 % do leta 2020. Ta cilj je, da raba primarne energije v letu 2020 ne bo preseгла 82,86 TWh oziroma, da se glede na leto 2012 ne bo povečala za več kot 2 %. V Novi Sloveniji se zauzemamo, da Slovenija postane nizkoogljična družba.

9.5.1. INVESTICIJE V OBNOVLJIVE VIRE ENERGIJE

Zagovarjamo stališče, da je potrebno gradnjo novih energetskih objektov opreti izključno na obnovljive vire in aktivno izvajati ukrepe za zmanjšanje rabe energije, zlasti tiste iz ne-obnovljivih virov. Sledili bomo cilju zadostne samooskrbe na račun OVE. Vzpodbujali bomo potrebno zasebno investiranje v manjše proizvodne kapaci-

tete električne energije ter prijazno poslovno okolje za investitorje v zelene, trajnostne investicije (vetrnice, male hidroelektrarne itd.). Država naj z davčnimi olajšavami spodbuja javno-zasebno partnerstvo na področju investicij v izgradnjo energetskega objekta na OVE.

9.5.2. USTREZNO PODPORNO OKOLJE

Na področju prenove energetskega koncepta je potrebno vzpostaviti dobro delujoče podporno okolje, ki vključuje tudi davčne olajšave za:

- uvajanje vozil, ki znižujejo rabo fosilnih goriv, predvsem pa za vozila z alternativnimi pogonskimi viri;
- proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije;
- povečanje deleža železniškega in javnega prometa predvsem v ljubljanskem in mariborskem migracijskem bazenu;
- razvoj aktivnih/pametnih omrežij;
- razvoj industrijske proizvodnje s tehnologijami učinkovite rabe energije;
- energetska sanacija obstoječih stavb, predvsem v javnem sektorju;
- gradnjo stavb, ki so energetska najmanj obremenjene in tehnološko napredne;
- nadomeščanje kurilnega olja za ogrevanje z obnovljivimi viri energije;
- sisteme daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije in so-proizvodnjo toplote in električne energije;
- nadomeščanje električne energije za pripravo sanitarne tople vode s sončno energijo in drugimi obnovljivimi viri energije.

Slovenija ima obvezo povečati pridobivanje električne energije iz obnovljivih virov, kar bo potrebno omogočiti s prijaznejšo davčno zakonodajo in izrabo vodnih potencialov Savske verige. Preveriti bo potrebno tudi sprejemljivost izgradnje novega bloka jedrske elektrarne v Krškem.

Samooskrba javnih ustanov, gospodarskih subjektov in fizičnih oseb z električno energijo iz obnouljivih virov bo ustrezneje sprejeta s prijaznejšo davčno zakonodajo. Razpršena proizvodnja električne energije, aktivna vloga hranilnikov električne energije, elektromobilnost in druge napredne tehnologije so lahko dobra razvojna priložnost naše države.

Država naj spodbuja obnovo stanovanjskih in poslovnih objektov za zmanjšanje porabe toplote z davčnimi stimulacijami. Povečati je potrebno aktivnosti na področju učinkovite rabe energije z vključitvijo in podporo služb energetskega sektorja. Celoten sistem je potreben reorganizacije, saj so se s posameznimi spremembami organi in službe samo množile in s tem v veliki meri postale neučinkovite. Prednostna naloge države je tudi izgradnja elektrodistribucijskega omrežja v regijah, kjer ob razvoju gospodarstva omrežje ne omogoča stabilne oskrbe.

9.6. ZANESLJIVOST PRESKRBE IN SPREJEMLJIVA CENA ELEKTRIKE

Izvedli bomo strategijo držaune infrastrukture za proizvodnjo električne energije za nadaljnjih 50 let. Pri tem bomo poskrbeli za poslovno podporo in vzpostavitev mehanizma koriščenja kohezijskih skladov.

Slovenska politika energetskega razvoja mora zagotoviti zanesljivo, trajnostno ter cenovno in okoljsko sprejemljivo preskrbo energije. Poraba energije »per capita« je nesorazmerno velika in jo je potrebno zmanjšati tako, da ne bo prizadet nadaljnji razvoj. To se deloma že uresničuje z racionalno rabo, z uvajanjem novih tehnologij in spremenjenim življenjskim slogom.

Zanesljivost preskrbe lahko dosežemo le v primeru izgradnje kakovostne infrastrukture za distribucijo energije in energentov, s povezavo s sosednjimi državami ter celotno regijo in s čim manjšo energetske ovisnostjo.

Trajnostno in okoljsko sprejemljivo preskrbo lahko zagotovimo tako, da uvajamo le obnovljive energetske vire ob hkratni učinkoviti rabi. Predusem na področju rabe toplote so lahko prihranki z izvedbo toplotnih ovojev zgradb in rekuperacijo zelo veliki. Naš cilj je proizvodnja primarne energije iz OVE v obsegu 126 PJ.

TABELA 30: DELEŽ OVE V PRIMARNI PORABI REPUBLIKE SLOVENIJE

hidro	21 PJ
biomasa in odpadki	76 PJ
sonce	16 PJ
veter	3 PJ
geotermalna	10 PJ
Skupaj	126 PJ

Cenovno sprejemljive preskrbe ni mogoče doseči s subvencioniranjem proizvedene energije in predimenzioniranimi proizvodnimi objekti. V primeru, da se želi pospešiti zagon novih tehnologij, se lahko s spodbudami nagraduje izgradnjo postroja, nikakor pa ne obratovanja.

Da bomo uspeli zadostiti večjim potrebam po električni energiji, bomo morali zagotoviti izgradnjo dodatnih kapacitet OVE. Pomemben je razvoj, vezan na racionalno obliko shranjevanja električne energije. Poizkusni projekti shranjevalnikov električne energije že dosegajo več desetkratne vrednosti v MWh. Druga možnost je shranjevanje v standardiziranih baterijah za električne automobile, ki bi se menjavale po principu plinskih jeklenk, tretja možnost je proizvodnja vodika, ki ga nato uporabimo v gorivnih celicah, ali za pogon avtomobilov ali pa za proizvodnjo električne energije v času velike porabe.

9.7. INFRASTRUKTURA IN TRANSPORT - DOHITETI RAZVOJNE TRENDE V SVETU

Ustrezna prometna infrastruktura je hrbtenica razvoja in gospodarstva. Kakovost infrastrukture neposredno upliua na obseg pre-

vozov in prenosu podatkov, višino stroškov in s tem konkurenčnosti gospodarskih subjektov. Ker želi biti Slovenija gospodarsko uspešna država, je nujna odločitev za pospešeno posodabljanje use infrastrukture, posebno tiste, ki v preteklem obdobju ni bila prednostna naloga vlad.

Stanje objektov in cest na državnem cestnem omrežju se slabša, kar je posledica premajhnega in neracionalnega ulaganja, velike centralizacije odločanja, organizacijske stihije in birokratskih ovir. Promet je generator razvoja gospodarstva. Ker je država dolžna skrbeti za minimalno mobilnost, je smiselno, da upravlja javni prevoz železniškega prometa, mestni javni prevoz pa je v lasti lokalne skupnosti.

Vinjetni sistem je potrebno nadgraditi s sistemom elektronskega cestninjenja ali pa plačilo vinjete za use domače uporabnike vključiti v letno dajatev za uporabo vozila v cestnem prometu. S takšnim ukrepom bomo zmanjšali ceno letne vinjete in ukinili izogibanje avtocestam. Zauzemamo se za začetek pospešenega cikla javno-zasebnih naložb ter pridobivanja EU sredstev za izvedbo tega projekta.

9.7.1. CESTNA INFRASTRUKTURA

Autocestni križ je potrebno dodatno dograditi s tranzitnimi navezavami na avtocestno omrežje sosednjih držav, zlasti Hrvaške ter tako zagotovili ustrezno prometno upetost Slovenije v mednarodni prostor. Nujno je potrebno dokončati manjkajoče krake avtocest, nacionalni program izgradnje avtocest pa nadgraditi tudi s povezavo od Kopra do državne meje z Republiko Hrvaško.

V srednjeročnem obdobju razvoja cestne infrastrukture je ena od glavnih prioritet sledenje informatizaciji, ki mora prinesiti predusem več varnosti pri prevozi ljudi in tovora. Eden od potrebnih ukrepov za večjo varnost je tudi obvezna ugradnja avtomatične zavore za preprečevanje naletov v tovornih vozilih.

Promet je soočen z uvajanjem novih tehničnih rešitev pri prevozu tako blaga kot ljudi. Električna vozila in letala brez voznikov bodo v prihodnosti prevoz ljudi in blaga v temelju spremenila. S predpisi in ustrezno davčno politiko bomo pospeševali uvajanje uporabe prevoznih sredstev, ki zmanjšujejo vplive na okolje. Na parkiriščih obstoječih bencinskih črpalk je potrebno zgraditi čim več hitrih polnilnih mest za električna vozila. Omogočili bomo uvajanje integralnih prometnih sistemov in podprli nove koncepte mobilnosti, ki bodo v osnovi zmanjševali vplive na okolje in večali varnost. Javni prevoz je pred izzivom uvajanja digitalne vozovnice, saj bo prav digitalizacija močno uplivala na uvedbo novih rešitev.

Zaradi večletnega zanemarjanja vzdrževanja in investiranja v državno cestno omrežje, se je stanje cestišč poslabšalo tako, da se je s tem poslabšala tudi prometna varnost. Da bi ta zaostanek nadoknadili, bo potrebno v proračunu zagotoviti višino sredstev, kot jih je ta dejavnost imela pred restrikcijami, posebno pozornost pa bomo namenili črpanju sredstev EU. V kolikor bo potrebno zaradi finančne uzdržnosti pospešiti ulaganje v nadaljnjo izgradnjo, bomo podprli možnost javno-zasebnega partnerstva. Zgraditi je potrebno že definirane razvojne osi ter v desetih letih obnoviti celotno državno cestno mrežo.

S povečanjem dnevnega prometa postaja vse večja nuja tudi izgradnja tretjih voznih pasov na tistih avtocestnih odsekih in mestnih upadnicah, kjer ob prometnih konicah nastajajo zastoji. Še posebej na ljubljanskem območju so cestni prometni tokovi preobremenjeni. Izvesti bi bilo potrebno razbremenitev sedanjih tokov z ločitvijo pretoka prometa med Štajersko in Gorenjsko. Potrebna je izdelava študije za posodobitev ali izgradnjo novega cestnega odseka na območju Domžal v povezavi z avtocestnim odsekom Ljubljana-Kranj.

Kot izziv za večjo učinkovitost upravljanja s cestnim omrežjem bo potrebno primerno reorganizirati tudi službe in organe v sestavi ministrstva, pristojnega za promet. Ko bo država dosegla soglasje za uvedbo pokrajin ter nanje prenesla nekatere naloge in vire finan-

ciranja, bomo pod njihovo upravljanje prenesli tudi vse regionalne ceste.

Sredstva za vzdrževanje in razvoj državne cestne infrastrukture je potrebno povečati. Preveriti je potrebno obstoječi sistem namenske delitve sredstev, ki jih zbere cestni promet in ga v večji meri uračati v sistem, za ostale oblike prometne infrastrukture, zlasti železniške, pa najti ustrezne rešitve, tudi v obliki oddajanja koncesij za gradnjo in dolgoročno uporabo infrastrukture.

Poenostaviti in deblokirati je potrebno postopke umeščanja in gradnje pločnikov ter kolesarske infrastrukture v varovalne pasove železnic, državnih cest in vodotokov in s tem podpreti razvojne ambicije občin.

9.7.2. ŽELEZNIŠKA INFRASTRUKTURA

Stanje železniške infrastrukture je alarmantno, saj je celotno omrežje zastarelo in ne omogoča primerne hitrosti prevozov. Država je predolgo zanemarjala razvoj železniške infrastrukture in njene upetosti v mednarodne tokove. Slovenski železniški sistem, skupaj z Luko Koper, predstavlja velik prometni potencial.

Za nujno posodobitev obstoječe železniške in pristaniške infrastrukture ter graditev nove je potrebno pridobiti vsa razpoložljiva javna (predvsem kohezijska) in zasebna sredstva, tudi s podelitvijo dolgoročnih koncesij ali prodajo dela dejavnosti. V ta namen je potrebno poseči v obstoječo upravo in organizacijsko strukturo ter spremeniti tudi potrebne zakonodajne okvire.

Obseg železniške infrastrukture je potrebno skržiti na potreben obseg in zakonsko omogočiti prenos zemljišč in nepremičnin v lasti železnic, ki jih razvojno ni mogoče več povezovati z obstojem ali delovanjem železnic, na ustrezen državni sklad ali občine, s čimer bi se odprle možnosti razvoja in investiranja v zapuščene in propadajoče objekte.

Pristaniško in pripadajočo železniško infrastrukturo je potrebno razširiti in modernizirati izključno na podlagi razvojnega modela, ki ga podprejo tudi zasebni ulagatelji. Na področju železniškega prevoza je potrebno v večji meri izkoristiti potencial akumulacije električne energije (ob vožnji navzdol) ter povečati potovalne hitrosti.

Cilja, ki ju zasledujemo v Novi Sloveniji, sta skrajšanje časa prevozov z večanjem prevozne hitrosti in drugimi tehničnimi ukrepi ter obračunavanje uporabnine, skladno z dejanskimi stroški.

V kolikor želi biti Slovenija vključena v evropski sistem prevozov tovorov po tirih, mora poskrbeti, da Luka Koper postane bolj konkurenčna (tako s hitrostjo kot količino prezetega tovora), ki bo prepeljan predusem v Srednjo Evropo. Slovenija trenutno gradi svojo konkurenčno prednost na podcenjenih stroških prevozov, kar pa ni vzdržna rešitev. Problem predstavljajo ozka grla na posameznih odsekih zaradi manjše hitrosti in obremenjenosti posameznih postaj.

S posodobitvijo prog se bo povečal tudi obseg prometa, zato bo potrebno za ključno prometno vozlišče, ki ga predstavlja Ljubljana, takoj pripraviti rešitev, ki bo prenesla tovorni promet iz mesta na obvožno progo. S tem bo sproščena trasa v mestu, ki bo pomenila dolgoročno integralno rešitev javnega prometa. Zaradi lažjega dostopa do letališča Jožeta Pučnika Ljubljana in hitre rasti števila letalskih potnikov se v Novi Sloveniji zauzemamo za izgradnjo hitre železniške povezave Ljubljana–Brnik.

Ključna ozka grla železniške infrastrukture so:

- proga Koper–Divjača,
- Ljubljana, saj gre ves tovorni promet skozi Ljubljano, tudi tovari z nevarnimi snovmi,
- vsi odseki, ki sedaj ne omogočajo primerne potovalne hitrosti, npr. 160 km/h,
- postaja Zidani most.

Zastarelost celotnega sistema se kaže v nedoseganju parametrov železniških sistemov sosednjih držav:

- use proge morajo omogočati obremenitev 22,5 ton osnega pritiska,
- sprememba elektrifikacije prog z izmenično napetostjo 25000 V,
- tehnični parametri prog sedaj ne omogočajo zahtevanih potencialnih hitrosti.

Varnostno ozko grlo predstavljajo križanja med cesto in železnico. Od 759 prehodov jih ima kar 473 prehodov postavljen samo prometni znak Andrejev križ, brez kakršnega drugega zavarovanja.

Prednostna naloga je sprejetje nacionalnega programa razvoja javne železniške infrastrukture, najprej pa posodobitev V. in X. železniškega koridorja. V tem mandatu bo potrebno urediti sistemsko financiranje in takoj začeti z izdelavo projektne dokumentacije. Vsa posodobitev bo možna samo s sofinanciranjem iz skladov EU.

9.7.3. ŽELEZNIŠKI ODSEK DIVAČA-KOPER TER RAZVOJ LUKE KOPER

Zaradi varnosti, doseganja pretočnosti, ustrezne prometne hitrosti ulakov ter alternative v primeru izpada enega tira, je potrebno na tem odseku racionalno zgraditi drugi tir. Na dokončno odločitev o primerni rešitvi za drugi tir mora vplivati predvsem cena investicije, ki naj v primeru izgradnje drugega tira (po alternativnih strokovnih ocenah) ne znaša več kot 35 milijonov evrov/km zgrajene železnice. V kolikor ne moremo zagotoviti racionalne izgradnje drugega tira ali dvotirne železnice, je potrebno proučiti alternativno možnost izgradnje križa hitre železnice s terminali na slovenski meji, ga povezati z Luko Koper ter na ta način razširiti luške kapacitete, ne da bi povečevali število pomolov. Tako bi razbremenili tudi prometno infrastrukturo vzdolž celotne države.

Razvoj Luke Koper bo potrebno uskladiti z ostalimi razvojnimi interesi in načrti tega območja, predvsem s turizmom. Sedanji način parcialnega reševanja težav je potrebno preseči s celostnim razvojnim programom, ki je ustrezno umeščen v prostor in usklajen z interesi lokalne skupnosti.

Podpiramo razvoj Luke Koper z uvajanjem digitaliziranega pretovarjanja in uvedbo zalednega terminala, na katerem bi izvajali delovna dela. Iskati pa je potrebno tudi nove rešitve za razsuti tovor, ki trenutno najbolj obremenjuje okolje.

9.7.4. MODERNIZACIJA PROMETA IN PROMETNE VARNOSTI

Cilj je trajnostna mobilnost, kar pomeni zmanjšati promet, onesnaževanje, emisije toplogrednih plinov in porabo energije. Potovalne potrebe ljudi naj bodo zadovoljene, vendar ob nižjih stroških in manjših stranskih učinkih. Kjer je možno in smiselno, bomo izvajali ukrepe za večjo uporabo javnih prevoznih sredstev, spodbujali prevoz blaga po železnici in primerno uredili glavne transportne poti dnevnih migracij, posebej v mestnih središčih.

Prometna varnost mora zajeti najšibkejši prometni člen – pešce in kolesarje, zato bomo pospešili izgradnjo in ureditev ustreznih kolesarskih in peš poti. Posebno pozornost bomo posvetili uzgoji otrok k zdravemu načinu mobilnosti. Stalna skrb bo odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir na javnih mestih.

9.7.5. ELEKTRIČNA MOBILNOST

Poselitev prebivalstva v Sloveniji je neenakomerna in razpršena. Naselja so pretežno majhna, v dobri četrtini slovenskih naselij živi manj kot 50 prebivalcev, v več kot 90 % naselij pa prebiva manj kot 500 prebivalcev. Le posamezne mestne občine premorejo več kot 50.000 prebivalcev.

Podeželska obrobna območja izgubljajo prebivalstvo, večja pa se število prebivalcev v manjših naseljih v zaledju urbanih središč. Več kot polovica aktivnega prebivalstva živi v eni in se vozi na delo v drugo občino. Odušnost teh ljudi od prevoza z avtomobilom je kar 87 %. Zaradi vsega navedenega je težko oziroma skoraj nemogoče vzpostaviti učinkovit javni potniški promet.

Delež prometa v celotni rabi energije v Sloveniji je 40 %. V Sloveniji z usakodnevno vožnjo avtomobilov v ozračje spustimo približno četrtnino vseh toplogrednih plinov, ki jih proizvedemo. Ob tem velja izpostaviti, da je naša odvisnost od uvoza naftnih derivatov 100 %. Edina danes znana energija za uporabo v cestnem prometu, ki jo zmoremo pridobiti v zadouoljivih količinah in imamo za njeno pridobivanje tudi lastne kapacitete, je trenutno električna energija. Podpiramo tiste alternativne možnosti pogona vozil, ki bodo v bodoče zagotavljale realno stroškovno učinkovitost, okoljsko sprejemljivost ter doseganje cilja t. i. brezogljicne družbe.

Promet sodi med sektorje, ki niso vključeni v shemo trgovanja z emisijskimi kuponi. Zastavljeni cilji in mednarodne obveze so pri tem neizprosne. Do leta 2030 se emisije v prometu na smejo povečati za več kot 18 % glede na leto 2005 oziroma jih moramo glede na podatke iz leta 2008 zmanjšati za 15 %. Do leta 2050 pa jih moramo znižati kar za 90 %. Trenutno se nam emisije še vedno povečujejo, kar zahteva hitro in odločno ukrepanje. Množična uporaba električnih avtomobilov je za Slovenijo trenutno prava rešitev, saj je izpust toplogrednih plinov pri električnih vozilih v prometnem sektorju ničeln. Glede na sorazmerno ugoden specifični faktor izpusta CO₂ na kWh proizvedene električne energije v Sloveniji, pa zmoremo v Sloveniji tudi celostno zmanjšati izpust toplogrednih plinov v vseh sektorjih. Za celostno razogljičenje družbe bo sočasno z uvajanjem električnih avtomobilov potrebno pospešeno večati tudi delež OVE. Stabilnost elektrodistribucijskega sistema bomo ohranili le tako, da bomo sočasno oz. sinhronizirano uvajali električne automobile in majhne, razpršene vire obnouljive električne energije.

Električni avtomobili bodo učinkovito in obuladljivo vključeni v distribucijsko omrežje električne energije le, če bodo njihovi uporabniki postali aktivni odjemalci. Samo tako bodo namreč baterije električnih avtomobilov lahko služile kot hranilniki energije in stabilizatorji omrežja ter hkrati postali del avtomatiziranega upravljanja porabe energije v gospodinjstvih. Ob pospešitvi razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologij se bo temu moral prilagoditi tudi energetski trg. Potrebno bo vzpostaviti ustrezno regulativno okolje, ki bo

novim in starim udeležencem energetskega trga omogočalo enakopravno sodelovanje pod konkurenčnimi pogoji.

9.7.6. VEČ NAJ PLAČA TISTI, KI VEČ ONESNAŽUJE (ZELENA DAVČNA REFORMA)

Da bi vsi elementi, ki jih v Sloveniji posamično že obuladujemo in smo se z njimi uveljavili tudi na globalni ravni, kar najhitreje in najbolj učinkovito zaživel v sistemu, bo potrebno udejanjiti tudi zelena davčna reformo. Za sektor prometa to pomeni, da bo potrebno odločneje in bolj dosledno uveljaviti načelo, da naj bo stopnja dajatve skladna z obremenitvijo okolja – naj torej plača več tisti, ki več onesnažuje. Če ima električni avtomobil ničelno stopnjo izpustov v prometu, naj zato temu sledijo tudi dajatve. Čimprej je potrebno odpraviti anomalije, kot je npr. ta, da je znesek bonitet za osebno rabo zastarelega službenega avtomobila, ki okolje onesnažuje 50-krat bolj kot nov avtomobil, nekajkrat manjša, kot znaša boniteta za občutno manjši električni avtomobil brez izpustov in negativnega vpliva na okolje.

Z uvajanjem novih tehnologij bo potrebno spremeniti tudi sistem pobiranja davkov za vožnjo z avtomobili na osnovi obdavčitve energenta. Novi načini obdavčitve naj sledijo celostni digitalizaciji družbe, novim telekomunikacijskim tehnologijam v vozilih in rešitvam, kot je elektronsko cestninjenje. Zato bo potrebno zelo kmalu doumeti, da novih tehnologij, ki bodo omogočile prehod Slovenije v nizkoogljico in brezogljico družbo do leta 2030, ne bo možno uveljaviti z zajemanjem davkov na načine, ki so bili v veljavi več kot 100 let.

9.7.7. TEHNOLOGIJA BLOCKCHAIN – POT DO ENERGETSKE REVOLUCIJE

Končni cilj množične elektrifikacije prometa mora biti energetska samooskrba v prometu. Za to bo potrebno izrabiti vse primerjalne prednosti Slovenije, vključno z globalno uveljavljenimi inovativnimi

poslovnimi modeli. Mednje zagotovo sodi tehnologija bločnih podatkovnih verig (t. i. blockchain).

Celostno digitalizacijo družbe bo pospešila tudi obueza vzpostavljanja omrežja mobilne tehnologije 5G. Spodbujali bomo inovacije na področju avtomatizirane vožnje in omreževanja prometa, kar bo omogočilo novo prihodnost samovozeče mobilnosti. Potrebno jo je izkoristiti za podporo najbolj ambicioznim razvojnim strategijam. Zato bo potrebno slovenska mesta, tudi z uvajanjem komunikacijske tehnologije 5G, čim prej pripraviti na takšne izzive, kot je uporaba samovozečih vozil. Nove tehnologije in novi poslovni modeli morajo postati osnova odločnega odklona od dosedanjih škodljivih praks. Digitalizacija vsega in vseh mora biti časovno usklajena z dogajanjem na globalnem trgu. Bločne podatkovne verige, le del njihove uporabnosti je danes povezan s kripto valutami, se kažejo kot eden izmed ključnih pospeševalcev energetske revolucije globalnih razsežnosti.

9.8. DIGITALIZIRAJMO SLOVENIJO

V Sloveniji premalo učinkovito izkoriščamo zmožnosti Informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT). Dosedanje zmožnosti na področju IKT presegajo dejanski izkoristek v usakdanjem življenju ljudi. Zato bomo odpravili fizikalne omejitve in ljudem omogočili večino opravkov s pomočjo IKT tehnologij. Velik poudarek in sredstva bomo namenili področju biotehnologije.

Zauzemali se bomo za odpiranje novih in tudi v prihodnosti varnih delovnih mest. V to sodijo zlasti delovna mesta na področju digitalizacije, biotehnologije, naprednih okoljskih tehnologij ter na področju zdravstvenih in storitvenih dejavnosti. Povečali bomo izkoristek IKT v usakdanjem življenju.

9.8.1. UPORABA UMETNE INTELIGENCE IN DIGITALNA AGENDA

Zagovarjamo upeljavo visokozmogljivih računalnikov, kvantno tehnologijo, pametne vasi in mesta, 3D tiskalnice in robotiko, ki mora prevzeti ključno vlogo v gospodarstvu. Zauzemamo se za porast investicij v visoko kvalificirano osebje in vrhunsko tehnologijo. Varnost na področju informacijskih tehnologij in kibernetška obramba morata biti v središču raziskav in strategij.

10.

**MANJ BIROKRACIJE =
PRIJAZNA DRŽAVA**

Državljanji preko voliteu zakonodajni in izuršni ueji oblasti zaupajo odločanje o vzpostavitui pravnega reda države. Pravni red s predpisi določi pravice in dolžnosti ter opredeli držaune institucije. Za vzpostavitueu primernege okuirja za žiuljenje in gospodarjenje ljudi mora biti uveljavljanje pravic in dolžnosti preko delovanja državnih institucij zakonito, hitro in učinkovito. Velja tudi obratno: tudi dobro urejen pravni red brez učinkovite jaune uprave in javnih služb ne more zagotoviti normalnega delovanja države.

Človekova ustvarjalnost in podjetnost ter urejeno sobivanje in razvoj družbe so u veliki meri oduisni od tekočega delovanja jaune uprave in javnih služb. Neurejene javna uprava in jaune službe ovirajo številne zaželene procese oziroma zaradi omenjenih ovir u državi pouzročajo kaos. To seveda zmanjšuje motiviranost državljanou za podjetniško iniciativo ter participacijo u družbenih dejavnostih, kar tako za posameznika kot za družbo pomeni zmanjšanje izkoriščenega potenciala. Krščanski demokrati učinkovito delovanje jaune uprave in javnih služb vidimo kot enega od ključnih dejavnikov za vzpostavitueu normalne države, ki državljanom zagotavlja okuir za gospodarjenje in urejeno sobivanje.

V skladu z našim prepričanjem je, da naj bodo javna uprava in jaune službe prednostno u službi državljanou in ne le u vlogi varuha držaune oblasti. Seveda morajo upoštevati in izvajati zakonska načela, določbe in predpise, vendar pa mora obenem sistem jaune uprave in javnih služb za državljanee predstavljati servis za urejanje njihovih upravnih zadev in storiteu, uveljavljanje pravic in dolžnosti. Javna uprava ima namreč oblastno funkcijo, zato je še toliko bolj odgovorna, da postopke čim bolj približa ljudem. Uradniki oziroma javni uslužbenci nasploh morajo zato ob upoštevanju predpisou videti tudi potrebe ljudi ter temu prilagoditi svoje delovanje.

Neučinkovito in zamudno delovanje jaune uprave in javnih služb povečuje delež časa in napora, ki ga morajo ljudje namesto svoji osnovni dejavnosti nameniti urejanju administrativnih zahteu. Namesto, da bi se podjetnik ukvarjal z razvojem svojega podjetja, čaka na izdajo zahtevanih dovoljenj. Takšno okolje ovira uresničiteu talentou in prinaša veliko škodo najprej posamezniku posledično pa

tudi državi. Krščanski demokrati opozarjamo, da bi morale biti javna uprava in javne službe usmerjene v omogočanje razvoja človeških talentov, ne pa v oviranje njihove uresničitve.

10.1. TRENUTNA JAVNA UPRAVA JE OKOSTENELA

Po ugotovitvah raziskave agencije SPIRIT²⁹, tuji investitorji kot ovire za poslovanje v Sloveniji pogosto vidijo način delovanja pravne države in potek administrativnih postopkov. Podjetja, vključena v raziskavo, poleg dolgotrajnih postopkov na sodiščih, moti počasna ali celo neodziurna državna administracija. Podjetja med težavami navajajo odlašanje z različnimi postopki, prenašanje odgovornosti z enega urada na drugega, počasno odzivnost ter diskriminatorno obravnavo tujih investitorjev. Po mnenju investitorjev se podjetja s tujim kapitalom soočajo z nejasnimi navodili in predolgimi postopki za pridobivanje dovoljenj za izvajanje aktivnosti. Prav zato si želijo bolj kompetentno in hitrejše reševanje vlog. Med ovirami, ki so bile omenjene v raziskavi, sta tudi neusklajenost državnih in lokalnih uprav ter velike razlike med praksami lokalnih samouprav.

Evropska komisija v svojem poročilu za Slovenijo 2016 ugotavlja, da se Slovenija na področju upravljanja v javni upravi uvršča nizko. Komisija opozarja, da je zlasti izuršna zmogljivost slovenske javne uprave precej pod povprečjem EU. Po raziskavi fundacije Bertelsmann³⁰ je izuršna zmogljivost v Sloveniji v letu 2016 v useh elementih tudi precej pod povprečjem držav OECD.

Tudi Svet EU v svojih priporočilih za leto 2016³¹ ugotavlja, da na slovensko poslovno okolje negativno vpliva veliko upravno breme, zlasti na področjih gradbeništva, prostorskega načrtovanja in izpolnjevanja davčnih obveznosti, pa tudi omejevalna zakonodaja o dostopu do reguliranih poklicev in njihovem opravljanju, kar ovira priliu naložb. Olajšanje poslovanja v Sloveniji je po mnenju Sveta EU odvisno od večjega poslovnega zaupanja ter dodatnega odpra-

29 Tuji investitorji o slovenskem poslovnem okolju 2016, Raziskava TNI 2016 za SPIRIT Slovenija

30 Sustainable Governance Indicators 2016, Bertelsmann Stiftung

31 Priporočilo Sveta v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2016 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2016, Svet EU

uljanja neučinkovitosti javne uprave in birokracije, ki sta posledica velikega števila zakonov in podzakonskih aktov ter pogostih zakonodajnih sprememb.

Evropska komisija ugotavlja³², da je v slovenski javni upravi manj kot 7 % zaposlenih mlajših od 30 let, medtem ko je 30 % starejših od 50 let. Krščanski demokrati se strinjamo z ugotovitvijo Evropske komisije, da v sistemu, v katerem dodatki in napredovanja na podlagi delovne dobe prevladujejo nad možnostjo nagrajevanja na podlagi dosežkov, stroški dela naraščajo, motivacija mlajših zaposlenih pa se zmanjšuje.

Anketa o poslovanju, izvedena med nemškimi podjetji v Sloveniji v letu 2015³³, kaže na to, da anketiranci med največjimi težavami za konkurenčnost in privlačnosti za naložbe vidijo tudi stanje uprave ter administrativne ovire. V skladu z raziskavo nemški ulagatelji od oblasti zahtevajo odpravo birokratizacije ter deregulacijo države in gospodarstva. Med nalogami, ki bi morale predstavljati prve ukrepe ulade, je na drugem mestu s kar 69,23 % uprašanih odgovorilo, da potrebujemo najprej izboljšanje učinkovitosti javne uprave. Ista raziskava kaže velik delež nemških podjetnikov, ki so nezadovoljni z učinkovitostjo naše javne uprave. Trend se je v zadnjih letih celo poslabšal.

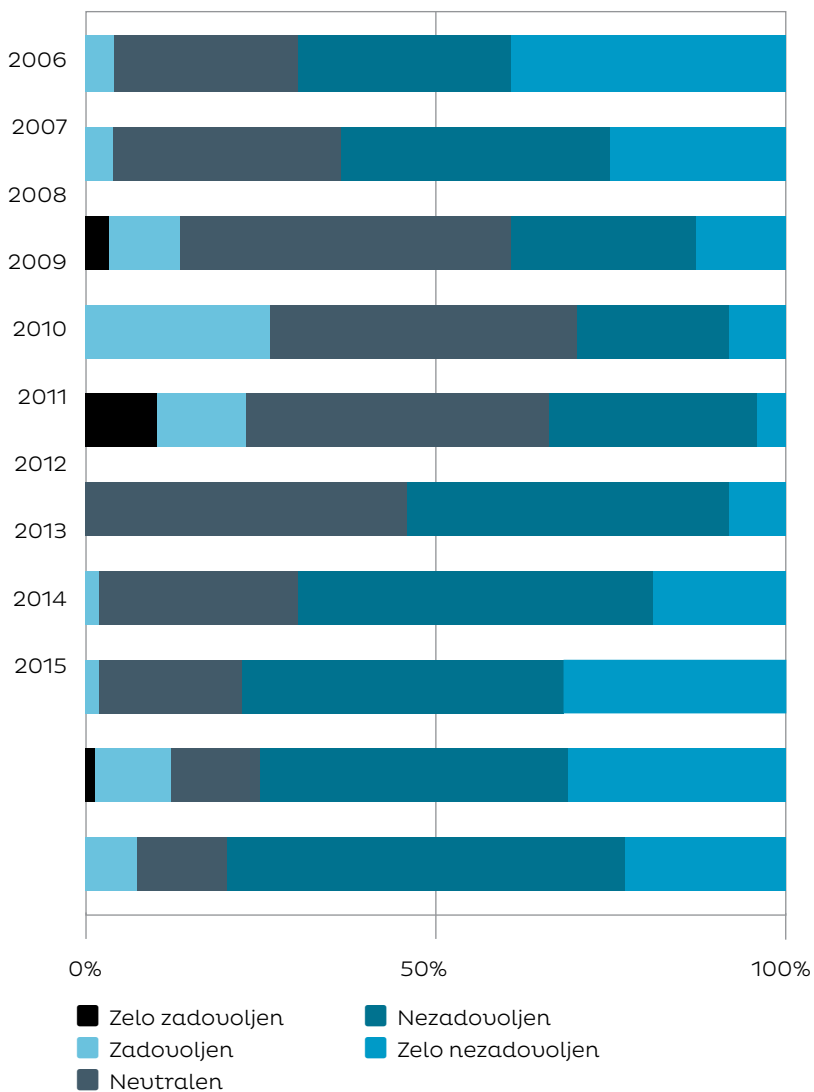
Banka Slovenije³⁴ ugotavlja, da potrebujemo reformo obstoječe strukture in delovanja javne uprave, saj bi ta pomagala izboljšati poslovno okolje in učinkovitost izvajanja politik, kar bi pritegnilo resne tuje investitorje, ki bi znali izkoristiti primerjalne prednosti Slovenije. Banka Slovenije ob tem opozarja tudi na kazalnika Svetovne banke Worldwide Governance za Slovenijo, ki ocenjujeta učinkovitost države in kakovost regulative. Kazalnika kažeta na podpovprečnost Slovenije v primerjavi z državami OECD ter zaskrbljivoč trend zmanjševanja učinkovitosti Slovenije na teh področjih v zadnjih letih. Še posebej zaskrbljivoče je dejstvo, da Slovenija na področju učinkovitosti države usako leto bolj zaostaja za povprečjem držav OECD.

32 Poročilo o državi – Slovenija 2016, Evropska komisija

33 Investicijsko okolje v Sloveniji 2014/2015, Slovensko-nemška gospodarska zbornica

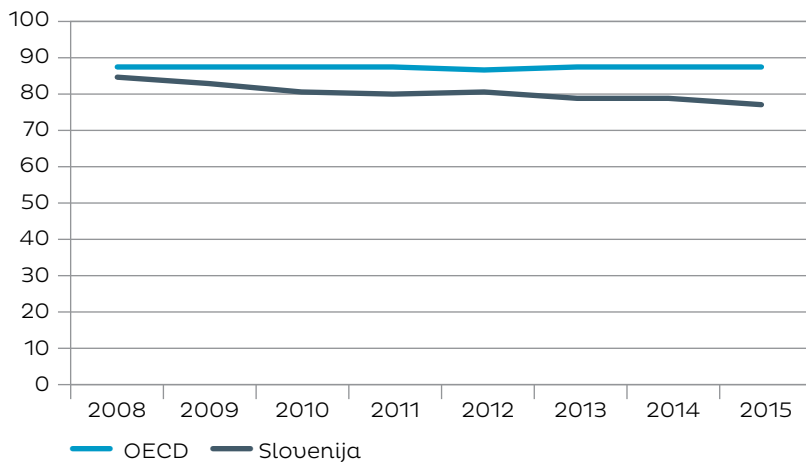
34 Pogled Banke Slovenije na strateške izzive ekonomske politike v Sloveniji v letu 2016

SLIKA 42: OCENA NEMŠKIH PODJETJI O UČINKOVITOSTI SLOVENSKE JAVNE UPRAVE

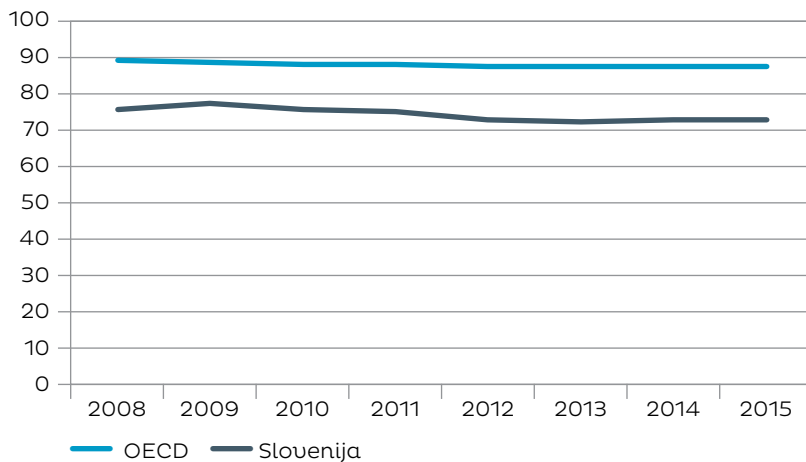
Vir: SURS

SLIKA 43: OCENA UČINKOVITOSTI DRŽAVE V PRIMERJAVI Z VSEMI SVETOVNIMI DRŽAVAMI

Vir: World Bank Group

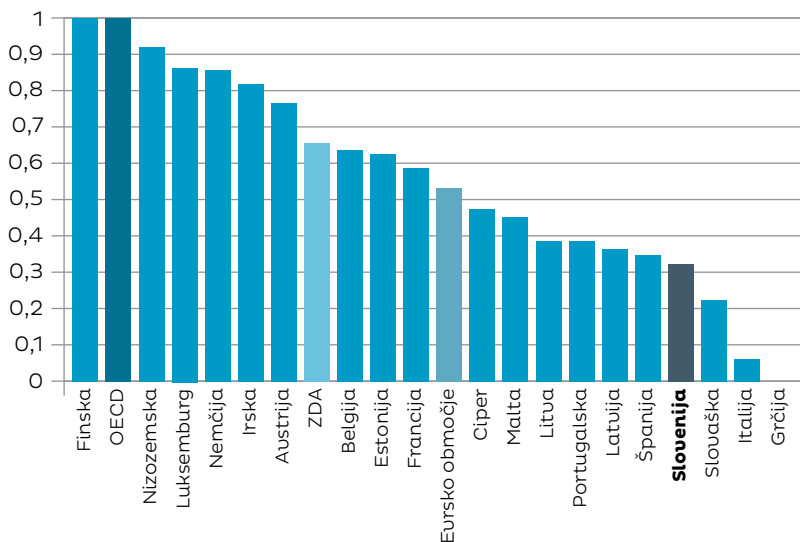
SLIKA 44: OCENA KAKOVOSTI REGULATIVE V PRIMERJAVI Z VSEMI SVETOVNIMI DRŽAVAMI

Vir: World Bank Group

Tudi po analizi Evropske centralne banke o delovanju javnih institucij se Slovenija ni izkazala. Analiza je sicer oblikovana na podlagi podatkov Svetovne banke o ocenah učinkovitosti javne uprave, kakovosti regulatornega okvira, odpravljanja korupcije pa tudi učinkovitosti pravosodja. Slovenija je na podlagi tega indeksa učinkovitosti javnih sistemov iz analize Evropske centralne banke med najslabše uvrščenimi državami.

SLIKA 45: INDEKS UČINKOVITOSTI JAVNIH SISTEMOV

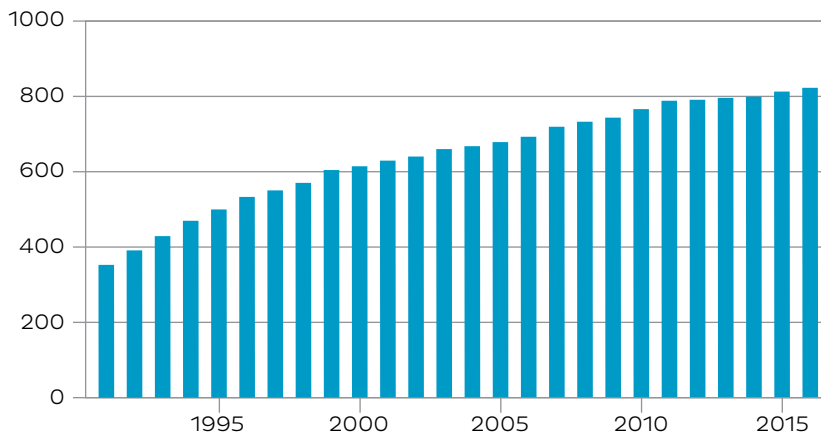

Vir: Finance³⁵

Kot lahko razberemo iz naslednjih dveh slik obseg regulacije v Republiki Sloveniji strmo narašča. 13. aprila leta 2017 je Slovenija presegla mejo 20.000 zakonov in podzakonskih aktov. Od tega je bilo v veljavi 834 zakonov in kar 19.167 podzakonskih predpisov. Trend obsega regulacije se že dolgo močno linearno povečuje.

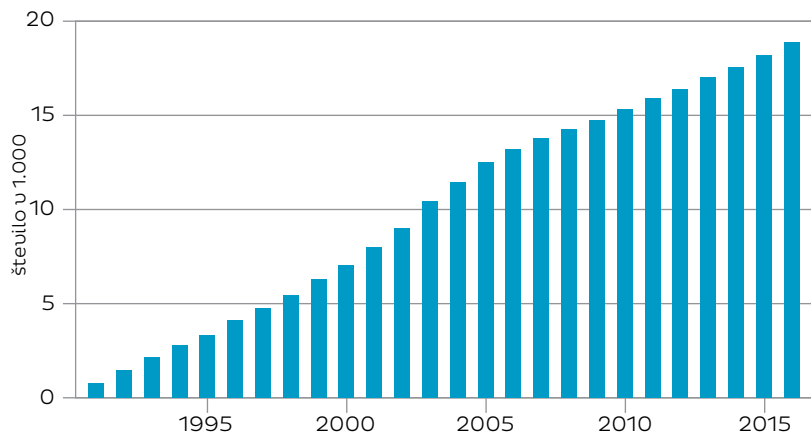
35 Finance, graf: Slovenija šampion - imamo eno najslabših javnih uprav! https://beta3.finance.si/pics//cache_gr/graf-korupcija.1470942875.png

SLIKA 46: ŠTEVILO VELJAVNIH ZAKONOV V SLOVENIJI PO LETIH

Vir: Tax-Fin-Lex

SLIKA 47: ŠTEVILO VELJAVNIH PODZAKONSKIH PREDPISOV V SLOVENIJI PO LETIH

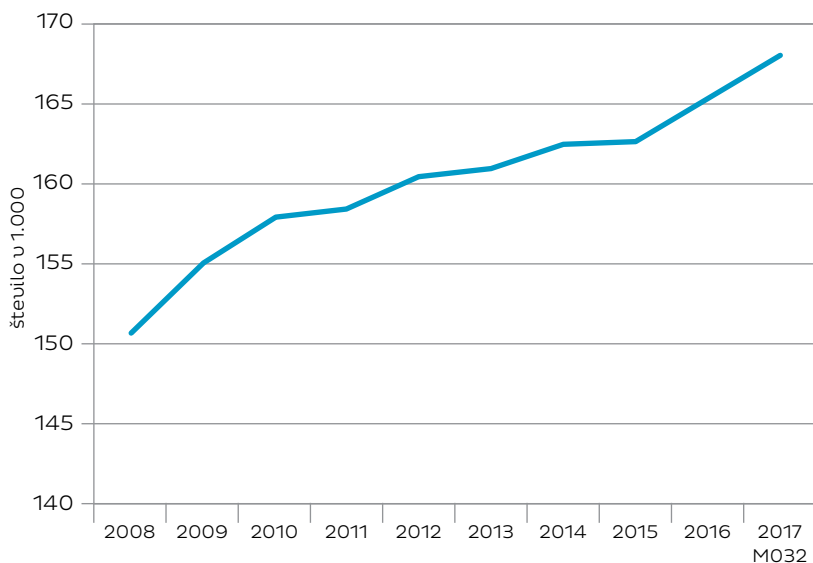

Vir: Tax-Fin-Lex

Zdi se, da država želi doseči optimalnost pravnega reda le s povečevanjem obsega svojih aktivnosti na področju zakonske in podzakonske regulacije. Žal nam ocene kakovosti regulative kažejo, da je Republika Slovenija na tem področju neuspešna. Prizadevanja države za povečevanje obsega regulacije gredo očitno v napačno smer. Tako veliko število predpisov za svoje izvajanje na drugi strani seveda zahteva velik upravnih aparat z velikim številom zaposlenih javnih uslužbencev.

Ko iščemo vzroke za obstoječe stanje, bi lahko pomislili tudi na kadrovsko podhranjenost slovenske javne uprave, vendar pa nas podatki o zaposlovanju v sektorju država hitro prepričajo v nasprotno. Trend zaposlovanja v sektorju država je namreč v precejšnji rasti. Od leta 2008 do marca 2017 se je število zaposlenih v sektorju država povečalo za več kot 17.000.

SLIKA 48: DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO V JAVNEM SEKTORJU - SEKTOR DRŽAVA PO LETIH

Vir: Statistični urad RS

V času razvoja novih tehnologij in uporabe spleta, ko bi se del upravnih postopkov moral preseliti na nove platforme, bi pričakovali postopno zmanjševanje števila zaposlenih. Dogaja se ravno nasprotno. Povečevanje zaposlovanja v javni upravi seveda od proračuna zahteva finančna sredstva, katerih priliv mora zagotoviti gospodarstvo. Davčna obremenitev poslovnega okolja je v Sloveniji velika tudi zaradi trendov zaposlovanja v javnem sektorju.

Ob tem se postavi vprašanje, ali povečanje zaposlovanja v javnem sektorju prinaša kakšne koristi v smislu učinkovitejšega delovanja javne uprave. Primerjava med uspešnostjo delovanja javne uprave in trendi zaposlovanja v sektorju država kaže celo na določeno mero obratne sorazmernosti. Vsekakor lahko trdimo, da le s povečevanjem števila zaposlenih delovanja javne uprave ni mogoče izboljšati, ampak za to potrebujemo druge ukrepe.

10.2. JAVNA UPRAVA NAJ BO OPORA ZASEBNEMU SEKTORJU

Namen javne uprave je na eni strani v izvajanju predpisov, predvsem pa je namen javne uprave v tem, da državljanom zagotavlja učinkovit servis za urejanje njihovih zadev. Za nadzor nad zakonitostjo delovanja javne uprave so vzpostavljeni sodni mehanizmi. Na drugi strani pa so mehanizmi za nadzor nad učinkovitostjo delovanja javne uprave pomanjkljivi.

V zasebnem sektorju je uspešnost oziroma učinkovitost delovanja poslovnih sistemov in v njih zaposlenih ljudi enostavnejša. Za oceno uspešnosti je odgovoren lastnik, ki mu je v neposrednem interesu zagotoviti čim boljše delovanje svojega podjetja. Poleg tega za oceno uspešnosti lahko uporabi enostaven kriterij, dobiček.

Javna uprava nima neposrednega lastnika, ki bi za njeno delovanje nosil takšno odgovornost kot zasebni lastnik za svoje podjetje. Prav tako namen javne uprave ni v neposrednem ustvarjanju in merjenju finančnega dobička. Učinkovitost javne uprave je prav zaradi naravne odsotnosti tržnih mehanizmov veliko slabša od učinkovi-

tosti zasebnega sektorja. Prav zato je potrebno za izboljšanje učinkovitosti javne uprave v njeno delovanje unesti načela delovanja zasebnega sektorja.

Krščanski demokrati trdimo, da potrebujemo za učinkovitejšo javno upravo tudi povečanje tržne miselnosti in tržne kulture v njej. V delovanje javne uprave moramo unesti načelo konkurenčnosti, fleksibilnost pri pogojih in plačilu za delo, prilagajanje plačila glede na uspešnost, transparentnost, jasnost, racionalnost, enostavnost, sorazmernost, samoiniciativnost, prilagodljivost uporabniku, hitro delovanje, aktivno in konstantno prilagajanje novim tehnologijam, jasno določene pristojnosti in temu primerno določeno odgovornost, upoštevanje povratnih informacij strank, jasen pregled in primerjavo uspešnosti.

Delovanje uradnika ne sme biti osredotočeno na uprašanje »zakaj nekaj ni mogoče«, ampak na uprašanje »kako ideje državljanov v zakonskem roku čim hitreje uresničiti«.

10.3. VEČ ODGOVORNOSTI V JAVNI UPRAVI

Neučinkovito delovanje javne uprave je pogosto posledica odsotnosti odgovornosti za ravnanja in odločitve tako uradnikov kot funkcionarjev znotraj sistema javne uprave, zato upeljava načela odgovornosti v delovanje javne uprave vključuje tudi prenos mehanizmov konkurenčnosti iz zasebnega sektorja, kjer je lastnik odgovoren za poslovanje svojega podjetja. Gre za odsotnost odgovornosti v smislu odškodninske odgovornosti, pa tudi za odsotnost odgovornosti v širšem smislu, ki vključuje npr. odvisnost plačila od dela ter upogled javnosti v učinkovitost delovanja. Vzpostavitev večje odgovornosti v sistemu javne uprave gotovo predstavlja pomemben motivacijski element pri delu javnih uslužbencev.

10.4. NEPOSREDNA PRAVNA ODGOVORNOST

Zauzemamo se za vzpostavitev dosledne odgovornosti uradnikov za njihovo delo na vseh stopnjah hierarhične verige. Če se vzpostavi osebna odgovornost za delo najvišjih uradnikov oziroma funkcionarjev, bodo ti bolj motivirani za uspešno delovanje njihovih oddelkov, odgovornost pa se bo zaradi tega prenesla po verigi tudi na nižje uradnike. Podpiramo uveljavitev osebne odškodninske odgovornosti v primerih, ko je za nastanek škode dokazana krivda. Nedopustno je, da bi stranka nosila škodo, za katero je nedvoumno dokazana krivda uradnika. Predlagamo povečanje fleksibilnosti pri odpuščanju neučinkovitih uradnikov, posebej v primerih neposredno in nedvoumno ugotovljene krivde za velike napake. Varstvo javnega uslužbenca pa naj bo na drugi strani zagotovljeno tako, da morajo biti razlogi za odpoved zaposlitve jasno utemeljeni in nedvoumno dokazani.

10.5. TRANSPARENTNOST IN KONKURENCA

Zauzemamo se za javno razvrščanje upravnih enot in ostalih administrativnih institucij po kakovosti in učinkovitosti, saj bi to enakomerno povečalo konkurenco med njimi. Vodje organizacijskih enot v javni upravi bi se trudili za čim boljši rezultat, saj bi to vplivalo tudi na njihovo osebni ugled. Povečanje učinkovitosti bi se preneslo po hierarhični verigi in izboljšalo delovanje celotnega sistema javne uprave.

Poseben problem slovenske javne uprave je dolgotrajnost postopkov. Zato predlagamo vzpostavitev platforme z javno objavljenim grafičnim prikazom podatkov o številu zadev, ki niso bile razrešene v predpisanem roku po posameznih administrativnih institucijah slovenske javne uprave. Predlagamo vzpostavitev sistema, ki omogoča vpogled stranke v potek rokov in pravočasnost odločitev u posameznih postopkih izdaje določenega akta ter v primerih prekoračenega roka možnost spletne objave vseh informacij o zadevi vključno z odgovornimi uradniki.

Predlagamo vzpostavitev kriterija nadpouprečno visokega deleža razveljavljenih odločb na višji instanci. Del narave instančnega odločanja je sicer vedno tudi možnost razveljavitve odločbe na višji ravni, vendar pa visoko nadpouprečen delež razveljavljenih odločb določenega javnega uslužbenca lahko kaže na malomaren pristop do reševanja zadev.

Zagovarjamo vzpostavitev enostavnega mehanizma, ki bo usem strankam omogočil hitro ocenjevanje zadovoljstva s posameznimi postopki in interakcijami z javnimi uslužbenci ter oddelki.

Podpiramo povečanje konkurenčnosti z uvedbo mednarodnih javnih natečajev za usa ključna delovna mesta v slovenskih državnih organih in nosilcih javnih pooblastil (Računsko sodišče, ATVP, AZN itd.).

10.6. ENOSTAVNOST V POSTOPKIH

Krščanski demokrati zaupamo v človeka, njegove sposobnosti in razsodnost. Zato zagovarjamo omejen poseg regulacije in aktivnosti javne uprave v autonomno sfero posameznikov. Obsežna regulacija je pogosto zgolj rezultat uplivnih interesov, ki si uspejo preko nje zagotoviti privilegirani gospodarski položaj, kar uničuje konkurenco, ustvarjalnost, podjetnost in razvoj.

V Sloveniji se še vedno soočamo s številnimi birokratskimi neučinkovitostmi javne uprave in administrativnimi preobremenitvami poslovnega okolja, ki jih je potrebno zmanjšati na useh področjih. Zato bomo:

- u luči poenostavitve administrativnih zadev manjših podjetij, samostojnih podjetnikov in kmetij krepili uvedbo načela paušalnega obdaučevanja, kar bo pripomoglo k širitvi malega gospodarstva, manjši brezposelnosti in manjšemu obsegu sive ekonomije, posledično pa bo ugodno uplivalo na proračunske prilive;
- predlagali spremembo ZIPRS-a, da bo omogočeno izplačilo iz proračuna za opravljene storitve gospodarstva namesto v 30 v 20 dneh, kar bo pozitivno uplivalo na konkurenčnost gospodarstva in odzivnost na trgu;

- predlagamo povečanje kroga podjetnikov, oproščenih obračunavanja DDV od prodaje, in sicer z uvedbo povišanega praga za ustop v sistem DDV na 100.000 evrov obdavčljivega letnega prometa, s čimer bi izenačili prag za paušalno obdavčitev in za oprostitev obračunavanja DDV;
- posebno pozornost bomo namenili poenostavitvi in hitrejšemu umeščanju objektov v prostor, v skladu z načelom sorazmernosti pa bomo za nekatere manjše posege odpravili zahtevo po pridobitvi soglasij;
- zauzemamo se za poenostavitev in prenos postopkov v zvezi z ustanavljanjem, prenehanjem ter spremembami v gospodarskih družbah in drugih pravnih osebah iz notarskih pisarn na točke VEM, notarske pisarne pa bi lahko s prevzemom nekaterih lažjih nepravnih zadev razbremenile sodišča;
- v skladu z načelom sorazmernosti bomo pri gospodarskih dejavnostih brez večjih varnostnih tveganj poenostavili birokratske zahteve pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu, vendar ne na račun zmanjšanja varnosti in zdravja pri delu zaposlenih;
- tečaj prve pomoči, opravljen v sklopu vozniškega izpita, naj velja tudi kot tečaj prve pomoči na delovnem mestu;
- za vse kolektivne organizacije (združenje SAZAS, ZAMP – Združenje avtorjev Slovenije in IPF – Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije) bomo upeljali plačilo nadomestila za avtorske pravice preko enotne položnice;
- skrajšali bomo enomesečno javno objavo ponudbe za prodajo kmetijskega zemljišča, gozda ali kmetije na oglasni deski upravnih enot in na državnem portalu eUprave.

Zagovarjamo načelo use na enem mestu. Dokumenti naj se vložijo pri enem referentu, za tem zadeve znotraj sistema zaokrožijo, stranka pa lahko prejme use potrebno naenkrat. Ena od naših prioritiet bo odprava useh nepotrebnih in podvojenih administrativnih zahtev ter pravil. Pri tem bomo k intenzivnemu sodelovanju povabili del civilne družbe, ki se z administrativnimi ovirami v praksi ukvarja usakodnevno. Pogosto želi vlada probleme reševati od daleč, iz pisarn. V Novi Sloveniji zagovarjamo in že izvajamo dialog z organizacijami in posamezniki, ki se z dejanskimi ovirami srečujejo pri svojem delu.

10.7. DIGITALIZACIJA JAVNE UPRAVE

Digitalizacija javne uprave mora težiti k nadaljnji centralizaciji, s čimer se optimizira porabo javnih sredstev ter zagotovi boljše storitve. Zauzemamo se za enotno ustopno točko, preko katere bi bile državljanom na voljo vse storitve javne uprave.

Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij ne olajšuje le izvedbe postopkov, ampak tudi zmanjšuje zahtevan čas ter stroške državljanov in podjetji pri urejanju upravnih zadev. Splet omogoča urejanje upravnih zahtev kar iz pisarne ali domačega naslonjača, kar odpravlja transportne stroške in potreben čas za prihod na urad. Krščanski demokrati bomo na področju javne uprave posebno pozornost namenjali uvajanju novih možnosti uporabe sodobnih tehnologij.

Z razvojem tehnologije bomo konstantno iskali možnosti za razširitev nabora storitev, ki jih je mogoče opraviti preko portala e-VEM. Prav tako bomo za zagotavljanje hitrosti in enostavnosti upravne postopke konstantno prenašali na portal e-Uprava.

Zauzemali se bomo za sistemsko, postopno (kombinirano) upeljavo dela na daljavo z uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij za tista delovna mesta v javni upravi, ki to možnost dela dopuščajo. Živimo v času četrte industrijske revolucije. Digitalizacija je useprisoten pojav. Zaradi novih tehnologij komuniciramo drugače, delamo drugače, živimo drugače. Vse te spremembe pa terjajo posodobitve vseh procesov in sistemov, ki nas obdajajo. Novi poslovní modeli spreminjajo globalno ekonomijo.

10.8. ENOTNA POLITIKA NA PODROČJU INFORMACIJSKE DRUŽBE

Slouenija potrebuje jasnejšo vizijo razvoja informacijske družbe. Zgled nam je lahko Estonija. V preteklosti so se že pokazale težnje po skupni koordinaciji, prvi pravi ukrepi pa so bili storjeni s sprejetjem Strategije razvoja informacijske družbe do leta 2020, ki pa je, zaradi

nezmožnosti politike po povezavi vseh sektorjev, nepopolna, prav tako pa nima zagotovljenih sredstev za izvajanje ukrepov in obstaja velika verjetnost, da bo v nekaterih segmentih ostala mrtva črka na papirju.

Podoben problem se kaže v nezadostni medsektorski koordinaciji področja IKT v okviru načrtovanja porabe strukturnih sredstev v Operativnem programu za obdobje 2014 - 2020. Večina Evropskih držav ima področje IKT jasno in konsistentno opredeljeno v tematskem cilju 2. Slovenija pa je navedeno področje, razen izjeme gradnje širokopasovnih omrežij in nekaterih ozkih segmentov, razporedila po celotnem Operativnem programu, kar onemogoča koordinacijo in zmanjšuje preglednost. Novo finančno perspektivo je potrebno z vidika razvoja informacijske družbe načrtovati povezano in iskati sinergijske učinke.

UMAR ugotavlja, da se je produktivnost slovenskega gospodarstva po gospodarski krizi močno zmanjšala. Največji padec je poleg gradbeništva doživel sektor IKT. Visoka stopnja upletenosti države v gospodarstvo upliva na izkrižljanje konkurence. Pri večini dejavnikov produktivnosti Slovenija zaostaja za povprečjem EU. Med njimi je na zadnjem mestu dejavnik digitalne spretnosti.

Slovenija se na DESI indeksu uvršča šele na 17 mesto. Med najbolj kritičnimi kazalci je izpostavljena uporaba interneta, digitalne vsebine, uporaba storitev e-javne uprave, uporaba spletnega bančništva, spletnega nakupovanja in prodaja preko interneta za mala in srednje velika podjetja. Na navedenih področjih bomo po zgledu dobrih praks iz tujine pripravili ukrepe za izboljšanje stanja.

10.9. DIGITALNA SLOVENIJA IN SLOVENŠČINA

V Novi Sloveniji se zauzemamo za nadgradnjo Strategije razvoja informacijske družbe do leta 2020 z vključitvijo vseh sektorjev in segmentov ter z njenim doslednejšim uresničevanjem. Zauzemamo se, da se slovenščina ohrani tudi v kibernetnem prostoru. S koordiniranim razvojem jezikovnih tehnologij ter podporo raziskavam in

razvoju želimo podpreti še manjkajoče tehnologije prepoznavanja govora. Z navedenimi ukrepi želimo zagotoviti nadaljnji obstoj slovenščine.

Digitalizacija industrije in podjetništva je proces, ki v polnosti spreminja poslovne procese in načine dela podjetij. Tista podjetja, ki se ne bodo prilagodila, bodo propadla. V Sloveniji so kritična predvsem nekatera mala in srednje velika podjetja, ki nimajo dovolj znanj in zavedanja o pomenu digitalizacije. Z ukrepi ozaveščanja in sofinanciranja izobraževanj želimo dvigniti zavedanje o pomenu transformacije podjetij ter na ta način pomagati podjetjem, da se hitreje preoblikujejo.

Učinkovita uporaba modernih tehnologij ter izdatki za raziskave in razvoj so skupaj z usposobljeno delovno silo podlaga za inovacije. Delež izdatkov za razvojno-raziskovalno dejavnost, ki predstavljajo eno od osnov inovacijske dejavnosti, je v Sloveniji v povprečju EU, vendar se število raziskovalcev v zadnjih letih zmanjšuje, njihov potencial pa se uporablja premalo učinkovito. Inovacijska aktivnost podjetij v Sloveniji je šibka in zadnja leta stagnira. Slovenska podjetja zaostajajo tudi za visokimi stopnjami digitalizacije najbolj naprednih držav EU na tem področju, hkrati pa je, po podatkih UMAR-ja, delež podjetij, ki se soočajo s težavami pri iskanju IKT strokounjakov, za približno polovico večji od povprečja EU. Menimo, da bi se s primernejšo davčno politiko tourstni trendi lahko bistveno izboljšali.

Razvoj informacijske družbe temelji na zmogljivi infrastrukturi elektronskih komunikacij. Gospodarski in usesplošni razvoj je neposredno povezan z razvojem visoko kakovostne širokopasovne infrastrukture. Študije OECD ugotavljajo neposredno povezavo med rastjo širokopasovnih povezav in rastjo BDP. Prav tako pa se pozitivni učinki kažejo na enakomeren razvoj podeželja in ustvarjanje ugodnega okolja za mala in srednja podjetja. Želimo, da do leta 2025 Slovenija postane gigabitna družba.

Pri gradnji optičnih omrežij želimo zasledovati najuišje cilje Evropske unije, saj se internetni promet eksponentno povečuje. Na podla-

gi vedno večjih potreb pa je potrebno spodbuditi privatni sektor, da pravočasno gradi zanesljiva omrežja največje prepustnosti. Podpiramo razvoj mobilnega omrežja pete generacije, saj bodo s tem omogočene nove internetne storitve med drugim tudi avtonomna in povezana vozila. Zauzemamo se za aktivernejše upravljanje radijskega spektra. Ureditev frekvenčnega prostora z Italijo mora postati ena izmed prioritarnih aktivnosti.

Slovenija je še vedno v prehodu na IPv6. Z zagotovitvijo prehoda iz obstoječega sistema IPv4 bi zagotovili stabilnost in rast interneta.

Podpiramo digitalizacijo volilnih postopkov, kar bo prineslo hitrejše in cenejšo izvedbo volilnih opravil.

10.10. OBLIKOVANJE START-UPOM PRIJAZNEGA DIGITALNEGA OKOLJA

Podpiramo prizadevanja za vzpostavitev enotnega digitalnega evropskega trga. Internetne tehnologije omogočajo, da lahko podjetja nemoteno in enostavno poslujejo tako v okviru enotnega evropskega digitalnega prostora kot globalno. Prilagodili bomo zakonodajo, da bo omogočeno Start-up podjetjem poslovati preko globalnih platform tudi iz Slovenije, tako, da ne bo več potrebno seliti podjetij v tujino. Vse večji potencial blockchain tehnologij omogoča neslutni razvoj aplikacij in novih načinov zbiranja sredstev. Ta potencial je potrebno v polnosti izkoristiti.

Zauzemamo se za ambicioznejši pristop pri obravnavi prostega pretoka podatkov ob spoštovanju varstva osebnih podatkov kot ene temeljnih urednot, ki jih širi Evropa. Podpiramo odpravo zahtevo po lokalizaciji podatkov, saj onemogoča razvoj enotnega digitalnega evropskega prostora.

10.11. ZA NEVTRALNOST INTERNETA

Neutralen internet zagotavlja enakopraven nastop vseh deležnikov na internetu. Neutralnost pa ni pomembna samo s tehnološkega vidika, ampak tudi z vidika velikih internetnih platform, ki so zaradi svoje velikosti postala del internetne infrastrukture.

10.12. POVEČANJE KIBERNETSKE VARNOSTI

Področje kibernetске varnosti je bilo v Sloveniji dolga leta spregledano. Šele z nedavnimi intervencijami Evropske komisije ob uredbi NIS direktive so se začele oblikovati ustrezne strukture, ki pokrivajo navedeno področje. Pravzaprav smo imeli v preteklosti srečo, da ni prišlo do resnejše grožnje, saj se ne bi bili sposobni ubraniti. Zauzemamo se za okrepitev področja in javno zasebno partnerstvo, saj menimo, da bi pomembno vlogo pri tem lahko odigral tudi zasebni sektor, ki ima za to tudi primerne kompetence in orodja.

10.13. RACIONALNA ORGANIZIRANOST IN ZAPOŠLOVANJE V ADMINISTRACIJI

Državno upravo je potrebno organizacijsko prilagoditi tako, da bo sposobna izvesti predlagane strukturne spremembe. V tej luči predlagamo ukinitve Ministrstva za javno upravo, njegove naloge pa prevzamejo:

- vladna služba za organizacijo, kadre in plače,
- vladna služba za digitalizacijo javne uprave,
- vladna služba za lokalno samoupravo,
- Inšpektorat za javni sektor postane sestavni del Računskega sodišča RS,
- direktorat za stvarno premoženje se prenese na Slovenski državni holding (SDH),
- direktorat za javno naročanje se prenese v Ministrstvo za finance.

Poleg tega predlagamo še naslednje organizacijske prilagoditve:

- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje se reorganizira in preoblikuje v Agencijo za posredovanje del, z manj birokracije in več neposrednega dela s strankami; cilj je doseči najvišjo raven učinkovite storitve za brezposelne in delodajalce;
- ustanovi se generalni državni inšpektorat, v katerega se iz okvira ministrstev prenesejo vse inšpekcije (razen inšpekcije za javni sektor in proračunske inšpekcije, ki se pridružita Računskemu sodišču RS).

10.14. ZAPOSLOVANJE V DRŽAVNI UPRAVI IN LOKALNI SAMOUPRAVI

Povečevanje števila zaposlenih v javnem sektorju je pogosto posledica težnje vplivnih interesnih skupin, ki lahko to izkoristijo za zaposlovanje oseb iz svojega interesnega kroga. Merilo za zaposlitev v javnem sektorju morajo biti izključno znanje, izkušnje in kompetence, ne pa politična pripadnost. Razvite države, po katerih se želimo zgledovati, profesionalnost javnih uslužbencev zagotavljajo z nepolitično in pregledno izbiro. Ker se ulade menjavajo na štiri leta, v zadnjem obdobju še hitreje, so pri nas usi družbeni podsistemi izpostavljeni periodičnim kadrovskim pretresom. Posledica takega obglavljanja institucij je, da bistveni deli naše države delujejo slabše in manj motivirano kot v razvitih demokracijah. Rešitev vidimo v nepolitičnem, profesionalnem in preglednem izbiranju zaposlenih v javnem sektorju.

Glede na dejstvo, da se je število zaposlenih v sektorju država v zadnjih letih konstantno povečevalo in da novo zaposlovanje v javni upravi ne izboljša njenega delovanja, bomo preprečili povečevanje števila zaposlenih v javni upravi oziroma z razvojem javne uprave dosegli zmanjšanje števila zaposlenih, in sicer na naslednji način:

- pri vsaki zakonodajni pobudi bomo posebno pozornost namenili njenim vplivom na število zaposlenih v javni upravi;
- usa nadaljnja vlaganja v digitalizacijo javne uprave morajo nujno voditi do zmanjšanja števila zaposlenih;

- za vsako spremembo v organiziranosti javne uprave se bodo potrebne zaposlitve zagotavljale s prerazporeditvami že zaposlenih uradnikov (horizontalno kroženje javnih uslužbencev);
- pri zaposlovanju v delih javne uprave, ki vodijo upravne postopke, ki so namenjeni predusem gospodarskim subjektom, bodo pri izbiri kandidatov kot pomemben kriterij upoštewane tudi delovne izkušnje iz dela v gospodarstvu.

To bo v sistem javne uprave prineslo svežino, drugačen pristop ter poznavanje potreb poslovnih subjektov. Bolj kot na kvantiteto, se bomo osredotočili na kvaliteto delovanja javnih uslužbencev in organizacijskih enot javne uprave, za kar pa je potrebno jasno načrtovanje in povečati motivacijo javnih uslužbencev. Slednja je pomemben element selekcije kadrov. Visoko motivirani in s tem praviloma uspešni javni uslužbenci bodo imeli prednost pri zaposlitvi in tudi pri plačilu za opravljeno delo. Predlagamo, da se uvede še poskusno obdobje za zaposlitev javnih uslužbencev po sistemu dveh zaporednih triletnih poskusnih obdobji, ki sta pogoj za zaposlitev za nedoločen čas v javni upravi; šele če sta obe obdobji uspešno ocenjeni, se javnega uslužbenca zaposli za nedoločen čas.

Plačevanje dela mora v javni upravi postati res plačilo za uspešno delo, ne pa plačilo prisotnosti na delovnem mestu.

10.15. UČINKOVITO UPRAVLJANJE S STVARNIM PREMOŽENJEM

Nadaljevali bomo s centralizacijo upravljanja poslovnih prostorov, ki so v lasti Republike Slovenije in v katerih delujejo državni organi (Slovenski državni holding). Centralizacija bo prispevala k racionalizaciji in zmanjševanju stroškov, optimizaciji delovanja državne uprave in prihranku denarja, omogočila bo tudi prihodke od ravnanja z nepremičninami. Ta denar bomo namenjali za urejanje poslovnih prostorov, ki jih državni organi že uporabljajo ali jih bodo po njihovi preureditvi ponovno začeli uporabljati. S tem bi znižali stroške najemnin in tudi tako ustvarjali prihranke. S centralizacijo želimo poleg učinkovitega upravljanja s stvarnim premoženjem

doseči tudi koncentracijo organov v upravnih centrih (selitev organov na eno lokacijo v istem kraju – dostopnost storitev na enem mestu), optimizacijo prostorov in potrebnih investicijskih del, ki bodo nepremičnine obdržale v poslovni kondiciji, združevanje skupnih služb, voznega parka, energetske učinkovitost, vzpostavitev aplikacije, ki bo omogočila on-line upravljanje z nepremičninami, vzpostavitev internega trga, odprodajo odvečnega premoženja in možnost pridobivanja naložbenih nepremičnin.

10.16. POLITIČNE FUNDACIJE

V Novi Sloveniji se bomo zauzeli za ureditev in uveljavitev statusa političnih fundacij. Politična fundacija s svojimi dejavnostmi podpira razvijanje vrednot in načel demokratične družbe, načel pravne države, spoštovanja človekovih pravic in svoboščin, pravic manjšin, človekovega dostojanstva, svobode, enakosti in aktivnega državljanstva. Preko izobraževalnih aktivnosti, analiz stanja in oblikovanja strategij razvoja, politične fundacije predstavljajo pomembnega partnerja političnim strankam pri dvigovanju njihove politične kulture in izobrazbe.

11.

**VERODOSTOJNA
ZUNANJA POLITIKA**

11.1. EVROPSKA UNIJA

Nova Slovenija gradi na krščanskodemokratski politiki tvorcev po-vojne evropske integracije. Osnova evropskega povezovanja je od-klanjanje vseh treh totalitarizmov, zagotavljanje pravne države ter stabilnega političnega, varnostnega in gospodarskega okolja in dr-žavne blaginje, kar predstavlja izziv v sedanjih razmerah globaliza-cije in poslabšanega mednarodnega varnostnega okolja. V skladu s tem Evropska unija predstavlja temeljni in najpomembnejši zuna-njepolitični okvir Slovenije.

Ukrajinsko uprašanje, terorizem, nedavna ekonomska in finančna kriza ter tudi migrantska oziroma begunska kriza so v ospredje po-stavili uprašanje varnosti v vseh njenih razsežnostih.

Znotraj EU se bo Slovenija pruenstveno povezovala z Nemčijo, Fran-cijo in državami Srednje Evrope. Zunanjepolitične povezave morajo slediti skupnemu kulturnemu izročilu, geografski umestitvi v Srednjo Evropo in prevladujočim ekonomskim tokovom. Temu morajo slediti tudi rezidenčne diplomatske in konzularne prisotnosti v državah EU.

V interesu Slovenije je EU, ki krepi relativno težo manjših in sre-dnje velikih držav ter hkrati krepi gospodarski in varnostni položaj Evropske unije v svetu. NSi, ne glede na težave s katerimi se spopa-da EU, ostaja zavezana ideji EU. Slovenija je z ustreznim vodenjem politik na različnih področjih sposobna izpolniti pogoje, da ostane jedrna država EU. Delovanje EU mora biti razumljivo in blizu njenim državljanom. Istočasno mora Slovenija poglobljeno razvijati več-plastne odnose z drugimi državami EU, od gospodarstva, kulture, izobraževanja, znanosti do varnosti.

V prihajajočem obdobju, ko bo EU iskala rešitve in odgovore za svoj razvoj mora biti Slovenija aktivna in pozitivno naravnana država članica. Zauzemati se mora za svoje interese in pri tem upoštevati tudi specifikke drugih držav. Delovanje Slovenije v okviru EU mora zajemati:

- delovanje v prid državljanom in gospodarstvu Slovenije;
- skrb za varno, zdravo in čisto državo;

- skrb za pravno, socialno državo, ki spoštuje dosežene družbene vrednote;
- ohranjati dosežene kulturne vrednote, kulturo in skrbeti za slovenski jezik.

NSi si prizadeva za ambiciozen evropski proračun, ki bo sposoben nasloviti nova uprašanja, kot je npr. problematika migracij in varnosti, vendar ohranjati svojo osnovno skrb za močno kohezijsko kot tudi kmetijsko politiko. Več pozornosti bomo namenili področju raziskovalnih dejavnosti ter razvoju novih tehnologij, pri čemer moramo optimalno izrabiti programe in možnosti, ki jih nudi EU ter posvetiti pozornost izboljšanju kibernetске varnosti.

NSi se zauzema za uravnoteženo zunanjo in evropsko politiko, znotraj katerih sta sodelovanje in skupen odziv držav EU osnovno vodilo. Eno glavnih uprašanj ostaja problematika migracij in varovanja schengenskih meja. Za Slovenijo, ki nosi težo nadzora schengenske meje, ostaja to pomembna prioriteta.

Severnoatlantsko zavezništvo (NATO) predstavlja za Slovenijo temeljni varnostni okvir. Slovenija mora zato v skladu s svojimi zmoglostmi dejavno prispevati h kolektivni varnosti in biti solidarna članica zavezništva. Kljub spremembam v Evropi in ZDA transatlantski odnosi ostajajo ključni za evropsko in širšo svetovno varnost. Krepitev skupne zunanje in varnostne politike EU bo pomenila tudi krepitev vloge EU v teh odnosih ter naše varnosti.

Skrb za varnost slovenskih državljanov kot potrošnikov mora ostati ena ključnih prioritet. Slovenija mora tudi s svojimi uradnimi, certificiranimi ustanovami skrbeti za zaščito svojih državljanov kot enakopravnih potrošnikov v EU.

Slovenija mora biti aktivna v dialogu glede prihodnje ureditve ekonomskih in socialnih politik EU, vključno s predlogom glede evropskega stebra socialnih pravic. Čezmejni uplivi evropskega gospodarstva se morajo odražati v uravnovešenju pravic delavcev.

Osnovno načelo EU je spoštovanje prava. Slovenija mora vedno opozarjati na nesprejemljivost izogibanja spoštovanju pravnih norm. Moč skupnega delovanja EU – od notranjega trga, schengenskega območja, skupne kmetijske politike, varstva potrošnikov in okolja pa do varovanja človekovih pravic – je pogojena s spoštovanjem enakih pravil za vse.

S tuornim sodelovanjem v useh procesih EU bo Slovenija ostala jedrna država EU, kar mora biti vodilni nacionalni interes.

Slovenija bo predsedovala Svetu EU v drugi polovici leta 2021. Pri tem bo črpala iz izkušenj svojega predsedovanja Svetu leta 2008, ko se je uveljavila kot dejavna sooblikovalka evropskih politik. NSi je s svojim znanjem in izkušnjami pripravljena na ta izziv.

11.2. SOSEDSTVO IN SREDNJA EVROPA

NSi si prizadeva za krepitev dolgoročnega političnega sodelovanja z državami Srednje Evrope, kamor je geografsko in zgodovinsko umeščena. V tej luči mora iskati in sklepati nova zaveznitva z državami, ki imajo podobno zgodovinsko in kulturno izkušnjo ter podobno mentaliteto ljudi. NSi si bo tako prizadevala okrečiti sodelovanje z Austrijo in Češko (t. i. Plečnikovo trikotnik).

Visoka raven odnosov s sosednjimi državami ostaja ključna prirna zunanje in gospodarske politike Republike Slovenije. Pri tem bo Slovenija še večjo pozornost namenila čezmejnemu sodelovanju, ki prinaša ugodne gospodarske učinke ter kulturnim in drugim pobudam, ki prispevajo k pozitivni prepoznavnosti Slovenije neposredno za njenimi mejami, u prostoru, kjer živijo slovenske manjšine.

Čeprav Nova Slovenija ni bila podpornica arbitražnega sporazuma, u duhu spoštovanja sprejetih mednarodnih obvez po mnenju Nove Slovenije Republika Slovenija ostaja zavezana temu sporazumu in odločitvi arbitražnega sodišča. Sosednjo Hrvaško pozivamo k dialogu o načinu uresničevanja arbitražne rarsodbe. Slovenija se mora pripraviti tudi na možnost, da uresničitev arbitražne rarsodbe sre-

dnjeročno ne bo mogoča. To v duhu odgovornosti za dobrososedske odnose narekuje potrpežljivo in realistično identifikacijo vzajemnih interesov. Med državama obstaja velik potencial za sodelovanje, tudi znotraj EU, ki pa ga bo mogoče razviti le s preseganjem razlik med državama zaradi njune različne zgodovine in mentalitete.

11.3. JUGOVZHODNA EVROPA (ZAHODNI BALKAN)

Ob prednostni srednje-evropski orientaciji NSi podpira približevanje držav Jugovzhodne Evrope (Zahodnega Balkana) Evropski uniji in zvezi NATO. Takšna podpora je tudi v skladu s sredozemsko razsežnostjo slovenske zunanje politike. Pri tem bo posebej pozorna na tiste vidike nadaljnje širitve, ki so povezani z uprašnji varnosti (organizirani kriminal, migracije), uveljavljanja pravne države (uključno z varnostjo gospodarskih subjektov), varstva manjšin in izpolnjevanja mednarodnih obvez (duostranskih in sporazuma o nasledstvu).

11.4. SLOVENIJA V ŠIRŠEM SVETU

Slovenija potrebuje bistveno bolj uravnoteženo zunanjo politiko v odnosu do strateških držav. V tem smislu se posebej zauzemamo za okrepljeno sodelovanje z ZDA. Priložnosti bomo iskali v drugih izvenevropskih državah s slovensko prisotnostjo (Kanada, Argentina, Brazilija). V azijsko-pacifiškem prostoru želimo krepiti gospodarske in znanstvene odnose z Japonsko, Korejo, Australijo, Indijo in Kitajsko. Preučiti je potrebno potencialne za sodelovanje z državami Jugovzhodne Azije, kjer Slovenija še ni prisotna. Sodelovanje z afriškimi državami bomo oprli na tradicionalne gospodarske vezi in vezi nevladnih organizacij, posebej slovenskih misijonov. Ob spoštovanju pravice palestinskega naroda do samoodločbe in lastne države v smislu relevantnih mednarodnih določb, si bomo prizadevali za uravnotežene in kakovostne odnose z Izraelom.

V širšem evropskem prostoru bomo nadaljevali gospodarsko sodelovanje z državami Vzhodne Evrope (Rusija in ostale države regije). Posebno nišo za sodelovanje vidimo tudi v sodelovanju slovanskih držav članic EU.

Za doseganje temeljnih ciljev zunanje politike potrebuje slovenska diplomacija dodatna sredstva in hkrati večje osredotočenje na prioriteta področja, kot so zapisana v veljavni Deklaraciji o zunanji politiki in spremljajoči strategiji. Z nekaj korekcijami ter manjšim številom dodatnih predstavištev (po eno predstavištvo v pod-saharski Afriki, Jugovzhodni Aziji in srednji Ameriki) se mora obema dokumentoma prilagoditi tudi mreža predstavištev.

11.5. MEDNARODNE ORGANIZACIJE

Podpiramo razvoj učinkovitega multilateralizma z dejavno prisotnostjo v mednarodnih organizacijah. Pri tem mora slovenska diplomacija – izhajajoč iz strateških dokumentov zunanje politike in za-vedajoč se omejenih virov – svojo dejavnost skrbneje in natančneje prilagoditi omenjenim nacionalnim prioritetam in zmožnostim. NSi poudarja pomen dejavnejšega nastopa v multilateralnih forumih, kadar gre za uprašanja varstva etničnih manjšin in medkulturnega ter medverskega dialoga. Okrepiti je potrebno tudi kadrovske prisotnost v multilateralnih organizacijah. Slovenski kandidati morajo biti izbrani na podlagi svoje strokovne kompetentnosti, odločitve za nacionalno podporo kandidatom za najpomembnejše politične funkcije v mednarodnih organizacijah pa morajo odražati pluralnost slovenske družbe in domačega političnega prostora.

11.6. GOSPODARSKA DIPLOMACIJA

Evropske države, ki so najpomembnejše gospodarske partnerice Slovenije, so v dobri gospodarski situaciji, vendar so ciklična obdobja vedno krajša. NSi zato poudarja pomen učinkovite gospodarske diplomacije, ki mora podpirati slovensko gospodarstvo na obstoječih trgih ter istočasno gospodarstvu pomagati pri iskanju

in ustopih na nove trge. Novi trgi za slovensko gospodarstvo in s tem posledično tudi za Slovenijo, pomenijo razpršitev tveganj glede (morebitnih) novih kriz.

Poudarjamo pomen »blagovne znamke Slovenija«, ki mora biti pozitivno prepoznana. Prvi pogoj za uspešno blagovno znamko je ugled in uspešnost države, drugi pa načrtno delo na področju promocije. Uspešna blagovna znamka povečuje izvozne možnosti in turistične prilive. Močna in prepoznavna blagovna znamka Slovenije je cilj NSi, ki bo tudi na ta način dejavno podprla slovensko gospodarstvo, v useh njegovih dimenzijah. Zaradi tega se zauzemamo za usmerjeno sodelovanje in združevanje useh, ki skrbijo za promocijo države. Združeni naporji ter gospodarno in odgovorno ravnanje s sredstvi lahko zagotovijo uspešno promocijo blagovne znamke države.

NSi obljublja razmislek o ustrezni mreži diplomatsko-konzularnih in gospodarskih predstavištev, ki naj se osredotoči na uveljavljanje ključnih zunanjepolitičnih interesov in interesov slovenskega gospodarstva.

11.7. RAZVOJNO SODELOVANJE

V NSi zagovarjamo premišljeno politiko, ki se opira na obstoječo nauzočnost slovenskih nevladnih organizacij v državah v razvoju. S pritegnitvijo slovenskega gospodarstva v projekte razvojnega sodelovanja je moč doseči boljšo izkoriščenost danih sredstev za razvojno sodelovanje.

Poudarjamo pomen razvojnega sodelovanja v Afriki in drugje v svetu, kjer se je potrebno osredotočiti na podporo že nauzočim slovenskim civilno-družbenim projektom, vključno s podporo delovanju slovenskih misijonarjev. Razvojno sodelovanje v Afriki lahko služi tudi kot okvir vzpostavljanja diplomatske nauzočnosti v tem delu sveta.

12.

**OKREPLJENA VOJSKA
IN POLICIJA STA
GARANCIJA NAŠE
VARNOSTI**

Varnost je ključnega pomena za razvoj vseh potencialov, ki so Sloveniji na voljo. Brez zavedanja, da smo varna država posameznik ne more napredovati. Celostna varnostna politika zajema poleg notranje in obrambne politike tudi varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, učinkovito obveščevalno-varnostno zagotovitev in delovanje na področju zunanjih zadev, gospodarstva, znanosti, socialne, zdravstva in kulture. Temelj vseh navedenih vidikov človekove varnosti in varnosti državljanov Republike Slovenije je nacionalna varnost. Srž zagotavljanja nacionalne varnosti je uresničevanje, zaščita, varovanje in obramba nacionalnih interesov.

Temeljni pogoj za celovit razvoj Republike Slovenije in dobrobit njenih državljanov je ohranjanje miru, varnosti in stabilnosti v mednarodni skupnosti. To bomo zagotovili z dialogom in sodelovanjem s sosednjimi državami, državami Evropske unije in tudi drugimi državami Evrope in sveta. Pri tem nas vodijo demokratične vrednote, spoštovanje mednarodnega prava in človekovih pravic. V primeru potrebe smo za odvratanje groženj ter za zaščito, varovanje in obrambo vitalnih in žuljenjskih nacionalnih interesov in ciljev vseeno pripravljeni uporabiti vse razpoložljive, z mednarodnim pravom skladne načine in sredstva.

12.1. NOTRANJA VARNOST

V NSi se zauzemamo za takšno politiko do notranje varnosti, ki bo državljanom zagotavljala visok nivo varnosti in s tem ustrezno kvaliteto žuljenja. Slovenija je del širšega evropskega prostora, del Evropske unije in zveze NATO. Notranja varnost je zato odvisna tudi od zunanjih dejavnikov, ti pa so se v zadnjih letih precej spremenili. V Evropi smo priča močno povečanim ilegalnim migracijam in številnim terorističnim napadom. Pri nas terorističnih napadov še ni bilo in z ustreznimi varnostnimi ukrepi moramo poskrbeti, da tako tudi ostane.

Izziv za zagotavljanje primarne notranje varnosti so, kot smo že navedli, tudi migracije in z njimi povezana integracija priseljencev. Nezakonite migracije je potrebno ustaviti in preprečiti, za osebe, ki

imajo ustrezen status mednarodne zaščite pa mora Republika Slovenija zagotavljati ustrezno integracijsko politiko. V NSi menimo, da morajo priseljenci sprejeti in spoštovati slovenski in evropski pravni red, kulturo in jezik, pri čemer jim mora pomagati tudi država. Le z ustrezno in uspešno integracijo je namreč mogoče zagotavljati ustrezno sobivanje. Republika Slovenija nikakor ne sme pristati na množičen prosti pritok priseljevanja, kot smo mu bili priča leta 2015. Sprejmemo lahko le toliko ljudi, za kolikor smo zmožni in sposobni poskrbeti in jih je mogoče uspešno integrirati, takšno število pa je relativno majhno.

V NSi izpostavljamo tudi pomen spoštovanja schengenskih pravil in nadzora na schengenski meji s Hrvaško. Balkanska migrantska pot je namreč še vedno aktivna in po uradnih podatkih v Slovenijo dnevno ilegalno ustopi več oseb.

Jedro sistema notranje varnosti je policija. V NSi ocenjujemo, da je policija trenutno premalo številčna, preslabo opremljena in neustrezno nagrajena. Zauzemamo se za moderno in visoko odzivno policijo, ki bo delovala primerljivo z ostalimi evropskimi policijami. Eno od glavnih vodil policije naj bo spoštovanje človekovih pravic in sprejemanje demokratičnega nadzora, kot je zapisan z ustavo in zakoni. Policija naj bo v službi državljanov, naj bo njihova podpora in opora, ne pa zgolj kaznovalni organ, ki je obremenjen z visoko birokratizacijo in nalogami, ki primarno niti niso njegove. V NSi se zauzemamo, da policija dela v dobrih pogojih, s sodobno in učinkovito opremo.

12.1.1. PREDLAGANI UKREPI

1. Izboljšanje pogojev za delo policije - Za nemoteno in učinkovito delo slovenske policije je potrebno nemudoma izboljšati pogoje za njeno delo. Kljub nekaterim nakupom, ki so modernizirali del opreme, ima slovenska policija še vedno tudi slabo in zastarelo opremo, ki mnogokrat ne ustreza osnovnim standardom. V NSi bomo zagotovili, da bo slovenska policija dobro in sodobno opremljena, primerljivo s policisti v najrazvitejših državah Evropske unije.

V NSi se bomo zauzeli za ureditev plačnega sistema policistov. Kljub določenim popravkom v plačnem sistemu, je slabo nagrajevanje, ob slabih pogojih za delo, razlog za velik kadrovski primanjkljaj policistov. Opravljanje rednih nalog se trenutno rešuje s premeščanji in vključevanjem pomožnih policistov, kar pa dolgoročno ni sprejemljivo. Po podatkih Generalne policijske uprave na posameznih policijskih upravah primanjkuje od 20 do celo 30 odstotkov zaposlenih glede na veljavni kadrovski načrt. Največ policistov primanjkuje v notranjosti države, premalo je tudi policistov za nadzor in varovanje države in schengenske meje. Ustrezno varovanje schengenske meje je dolžnost in odgovornost naše države, zato v NSi ocenjujemo, da je ustrezna kadrovska popolnitev policistov na meji nujna.

2. Zagotovitev ustrezne integracijske politike - Republika Slovenija mora zagotavljati ustrezno integracijsko politiko za tiste osebe s statusom mednarodne zaščite, ki ostanejo v Sloveniji. Za takšne osebe, ki morajo sprejeti naš pravni red, spoštovati našo kulturo in jezik, moramo ustrezno poskrbeti po naših zmožnostih. Le z ustrezno in uspešno integracijo je namreč mogoče zagotavljati ustrezno sobivanje, ob tem pa poudarjamo, da je integracija mogoča le, če se prišleki želijo integrirati in če jih lokalno okolje sprejme. V NSi menimo, da je prisiljevanje nekaterih lokalnih skupnosti v sobivanje s tujci neprimerno, saj v takem okolju integracija ne more biti uspešna, konflikti pa lahko privedejo do večjih varnostnih zapletov.

Pri sprejemanju oseb z mednarodno zaščito je potrebno upoštevati tudi dobre prakse preprečevanja radikalizacije iz drugih evropskih držav. Radikalizacija, četudi le posameznikov, lahko povzroči tveganje za varnost naših državljanov, pa tudi ogrozi uspešno integracijo prišlekov. Od verskih skupnosti, katerim pripadajo prišleki, pričakujemo, da bodo aktivno sprejemale in širile sekularne vrednote Evropske unije, v kateri delujejo in živijo, ter se skupaj z usemi dobromislečimi ljudmi zauzemale za mir, nenasilje, enakopravnost in sožitje različnih kultur ter veroizpovedi.

3. Sprememba azilne zakonodaje - Republika Slovenija mora po zgledu nekaterih evropskih držav spremeniti azilno zakonodajo v smeri zaostritve pogojev za pridobitev statusa azilanta, redefini-

ranja pravic, do katerih so upravičene osebe z mednarodno zaščito, in pospešitve samih postopkov mednarodne zaščite. Hkrati mora uvesti tudi ustrezne varovalke za onemogočanje zlorabe instituta mednarodne zaščite. Slovenija ima namreč v nekaterih primerih zelo širokogrudno azilno politiko, zlasti na področju združevanja družin. V NSi poudarjamo, da je potrebno ločevati med begunci, ki zaprosijo za mednarodno zaščito in so zaradi vojnih razmer do nje upravičeni, in ekonomskimi migranti. Ekonomskim migrantom, ki dokazano prihajajo iz območij in držav, kjer ni vojne, ter ne izpolnjujejo pogojev za mednarodno zaščito, je potrebno zavrniti ustop v Republiko Slovenijo, jih obraunavati v skladu z veljavno slovensko in evropsko zakonodajo in jih urniti. Od ljudi s statusom mednarodne zaščite moramo po ureditvi razmer v njihovih državah dosledno zahtevati njihovo urnitev.

4. Reorganizacija delovanja policije – Poleg ureditve pogojev dela in ustreznega nagrajevanja, je potrebno reorganizirati delovanje slovenske policije. Tako uniformirani kot tudi kriminalistični del sta namreč prepletena s pretirano birokracijo, policisti pa opravljajo tudi nekatere naloge, za katere niso neposredno zadolženi. V NSi bomo policijo de-birokratizirali, odpravili vse nepotrebne naloge, okrepili operativni del in racionalizirali administrativno in podporno osebje.

5. Krepitev zaupanja državljanov v delo policije – Potrebujemo policijo, ki bo imela ugled in zaupanje ljudi. Ljudje morajo slovenski policiji zaupati, da varuje njihovo premoženje in zagotavlja mir. Mnogokrat se žal dozdeva, da je delo policije usmerjeno in vodenno predvsem v kaznovno politiko z namenom polnjenja državnega proračuna. V NSi bomo to spremenili in zahtevali, da je vodenje policije usmerjeno zlasti v zagotavljanje varnosti in imetja državljanov. Državljanji morajo v policiji primarno prepoznati oporo in podporo, ne le represije in kaznovanja. K izboljšanju ugleda policije se lahko prispeva z vidika organizacije in vodenja, ključni pri tem pa morajo biti policisti sami.

6. Neodvisno delovanje policije in spoštovanje demokratičnega nadzora nad njenim delom

- Delo policije mora biti neodvisno in nepolitično. Policija mora delovati v skladu z veljavno zakonodajo, predpisi ter demokratičnimi načeli. Zato bomo v NSi preprečevali izvajanje vseh nalog policije, ki imajo podlago v tajnih predpisih in dokumentih. Policija mora dosledno slediti ustavnemu načelu enakosti vseh oseb ter varnosti posameznika ter obenem zagotavljati vse elemente pravne varnosti. V nobenem primeru se policija ne sme izogibati demokratičnemu nadzoru. Tudi v primerih različnega tolmačenja zakonodaje mora policija sprejeti tisto razlago, ki predpisuje večji, ne pa manjši nadzor.

7. Ustrežno varovanje schengenske meje in dosledno zavračanje ilegalnih migracij

- V NSi se zauzemamo za dosledno varovanje schengenske meje v skladu z veljavnimi predpisi. Leta 2015 smo bili deležni množičnih migracij, ki bi jih težko opisali kot legalne. Tudi nekatera pojasnila o »humanitarnem koridorju« nimajo nikakršnih pravnih podlag, ampak gre le za opravičevanje neučinkovitosti oblasti. Trenutno se pritisk nelegalnih migracij povečuje, po »balkanski ilegalni poti« pa prihaja vse več ilegalnih migrantov. V NSi menimo, da je potrebno mejo učinkovito varovati, preprečiti ilegalno prehajanje, predvsem pa preprečiti ilegalnim migrantom, da bi nadlegovali državljane ob meji. Neustrezno varovanje meje bi lahko pripeljalo do še strožjega nadzora avstrijskih varnostnih organov in »de facto« prestavitve schengena proti severu. V NSi bomo zato ukrenili vse potrebno, da se meje zavaruje, da se zavaruje državljane in njihovo imetje ob meji in da se ilegalne migracije dosledno preprečuje. Za to bomo v NSi namenili povečana sredstva za ustrezno kadrovske popolnjenost policije, kot tudi za ustrezna materialno-tehnična sredstva, ki bodo v pomoč pri nadzoru meje.

8. Pregled in sprememba zakonodaje vezane na podelitev državljanstev in dovoljenj za stalno prebivanje

- Zaradi neustrezne in preblage zakonodaje na področju podeljevanja državljanstev in dovoljenj za stalno prebivanje so se v posameznih mestih po naši državi že vzpostavile skupnosti prišlekov, ki živijo ločeno od naše skupne družbe. Takšne skupnosti preprečujejo uspešno integracijo prišlekov, zaradi komunikacijskih in kulturnih ovir pa predstavljajo

veliko težavo za lokalno okolje, na kar so neposredno in javno opozorili nekateri župani. V NSi bomo zakonodajo pregledali in jo ustrezno zaostri. Pri tem bomo upoštevali dobre prakse primerljivih držav, ki so se s temi problemi že soočile. V NSi si ne želimo vzpostaviti območij, kjer popolna suverenost slovenske države ni vzpostavljena. Lokalnim skupnostim, kjer je že prišlo do težav pa bomo v NSi pomagali najti rešitve in vzpostaviti razmere, ki bodo zagotavljale kvalitetno sobivanje in varnost vseh naših državljanov.

12.2. OBRAMBNA VARNOST

Obrambna politika Republike Slovenije bo v prihodnje prednostno usmerjena v zagotavljanje takšnih obrambnih zmogljivosti, ki so potrebne za zagotavljanje vseh vidikov nacionalne obrambe kot tudi v širšem sistemu kolektivne obrambe.

Obrambnega sistema Republike Slovenije in Slovenske vojske kot njegovega jedra ne pojmuje kot breme in porabnika proračunskega denarja, temveč kot sistem vitalnega pomena za stabilnost in odpornost države in družbe tudi v najbolj skrajnih okoliščinah.

Prizadevamo si, da se Slovenski vojski in njenim pripadnikom urneje dostojanstvo in možnosti, da bodo lahko uspešno opravljali svoje državotvorno poslanstvo in tako upravičili uso zaupanje in pričakovanja državljanov.

Republika Slovenija potrebuje dovolj številčne, sodobno opremljene, visoko usposobljene in pripravljene ter motivirane vojaške zmogljivosti, oblikovane iz poklicne stalne sestave, prostovoljcev na služenju vojaškega roka ter v pogodbeni in prostovoljni rezervi, ki bodo lahko učinkovito izvajali obrambo države, podporo zavezništvu ter sistemu zaščite in reševanja v primeru naravnih in drugih nesreč, po potrebi pa tudi drugim državnim organom.

12.2.1. PREDLAGANI UKREPI

1. Urediti status in konkurenčnost vojaškega poklica na trgu dela

Razvoja Slovenske vojske in celotnega obrambnega sistema ni možno načrtovati brez temeljite prenove obstoječega sistema pridobivanja kadra in posodobitve temeljnih zakonskih okvirov, vključno z Zakonom o obrambi in Zakonom o službi v Slovenski vojski. Posodobitve morajo težiti k odpravi razkoraka med normativno ureditvijo in dejanskim stanjem, nasloviti je potrebno izzive sodobnega varnostnega okolja in novih varnostnih izzivov (terorizem, kibernetične grožnje, hibridno vojskovanje) ter ponuditi učinkovitejša rešitve za soočenje z njimi. V popravljeni zakonodaji naj se na novo urednotijo vojaški poklici, ki morajo biti ustrezno statusno urednoteni in stimulatивно plačani. Pripadniki Slovenske vojske so namreč po sedanji zakonodaji obravnavani kot uradniki, kar močno otežuje delovanje vojske in zmanjšuje interes državljanov za vojaške poklice. Nova zakonodaja bi morala za pripadnike vojske uvedi drsni plačni sistem izven sistema javnih uslužbenecov, ki bi omogočal letno prilagajanje višine plač tako, da bi zagotavljali zadostno število ustrezno kakovostnih kadrov za doseganje kadrovskih načrtov Slovenske vojske. Celostno je potrebno urediti tudi status vojakov po 45. letu starosti z nadaljnjo zaposlitvijo v Slovenski vojski, kadar ti izpolnjujejo psihofizične kriterije, imajo visoko strokovna znanja ter so zaradi tega za Slovensko vojsko težko nadomestljivi. V nasprotnem primeru naj se jim zagotovi zaposlitev v javni upravi, prekvalifikacija za opravljanje drugih poklicev ali poskrbi za takšno popotnico na trg dela, ki jim bo zagotavljala zaposljivost in dostojno življenje po zaključku službovanja v Slovenski vojski. Podobno je treba uvedti tudi bolj stimulatívne ukrepe za vključevanje državljanek in državljanov v prostovoljno pogodbeno rezervo Slovenske vojske. Ne nazadnje pa je treba spomniti, da po prehodu z obvezniške na poklicno vojsko niso bili izvedeni vsi načrtovani sistemski ukrepi, kar nedvomno tudi močno zmanjšuje atraktivnost vojaških poklicev v naši družbi. Skrajni čas je, da smiselno uporabimo mnoge delujoče sistemske rešitve, ki v drugih državah s poklicnimi vojskami uspešno spodbujajo interes državljanek in državljanov za zaposlitev v vojski.

2. Duig obrambnega proračuna – Za nemoteno delovanje obrambnega sistema je treba takoj ustaviti trend padanja obrambnih izdatkov in sredstva, namenjena delovanju obrambnega sistema, postopno povečati v smeri zaveze, ki smo si jo zadali kot članica zavezništva (2 % BDP, namenjenega za obrambne izdatke do leta 2025 in 20 % obrambnih izdatkov, namenjenih za modernizacijo). To bi omogočilo ohranjanje že izgrajenih vojaških zmogljivosti in nadaljnji razvoj Slovenske vojske, skladen s sodobnimi standardi. Edini dolgoročno vzdržen model za učinkovit razvoj in delovanje katerekoli poklicne vojske, ki je po svoji naravi, za razliko od obvezniške, kapitalsko intenzivna, je delitev obrambnih izdatkov v razmerju 50 odstotkov za stroške zaposlenih, 30 za operacije in vzdrževanje ter 20 odstotkov za modernizacijo. Državljeni so bili s koncem vojaške obveznosti oproščeni naturalnega davka v obliki obveznega služnja vojaškega roka, tega pa država doslej ni ustrezno nadomestila s primerljivim finančnim uložkom državljanov v nacionalno varnost.

3. Posodobitev oborožitve in opreme, povečanje usposabljanja in duig pripravljenosti – Oborožitev in opremo je treba posodobiti tako, da bo Slovenska vojska lahko učinkovito opravljala svoje poslanstvo in naloge doma in v tujini ter da bodo njeni pripadniki pri izvajanju nalog ustrezno zaščiteni in varni. Ob upoštevanju negativnih varnostnih trendov v mednarodni skupnosti in z namenom zagotavljanja ustrezne stopnje nacionalne varnosti, ki jo uresničujemo tudi prek članstva v NATO in Evropski uniji, je v naslednjem srednjeročnem obdobju treba povečati bojne zmogljivosti Slovenske vojske s težiščem na oblikovanju dveh srednjih bataljonskih bojnih skupin. Slovenski vojski je treba pourniti ustrezno ognjeno moč, odpornost in vzdržljivost, njenim pripadnikom pa omogočiti, da bodo lažje sledili najsodobnejšim standardom usposobljenosti v zavezništvu. Ob tem je treba vzdrževati tudi z vojaško stroko skladne zaloge in rezerve streliva, oborožitve in opreme, tako z vidika njihove vrste kot količin. Pri tem bi bilo smiselno slediti načelu opremljanja in obnavljanja od najmanj do najbolj kompleksnih sistemov in artiklov ali usaj uravnoteženosti njihovih nabav, vsekakor pa je treba preprečiti, da bi se zaradi osredotočenja na najdražje sisteme in artikle ponovno pozabljalo na tiste manj atraktivne, vendar temeljne za delovanje usake vojske. Takoj je treba zagotoviti vse po-

trebne pogoje in izvesti ukrepe, da Slovenska vojska v naslednjem ocenjevalnem obdobju ne bo več dobila negativne ocene za izvajanje nalog v vojni. V naslednjih letih morajo biti zagotovljeni pogoji za nadaljnje izboljševanje te ocene.

4. Približanje Slovenske vojske državljanom – Po prehodu z obvezniške na poklicno vojsko je Slovenska vojska počasi izgubljala stik z družbo in državljanji, kar dolgoročno ni vzdržno niti za vojsko niti za družbo. Lokalna prisotnost in zastopanost Slovenske vojske ter krepitev sodelovanja med Slovensko vojsko in lokalnim prebivalstvom, veteranskimi in domoljubnimi organizacijami, vojaškimi stanovskimi združenji ter ostalimi društvi in civilnodružbenimi organizacijami posebnega pomena za obrambo države bi okrepila nujno potrebno prepoznavnost in ugled SV ter zaupanje vanjo. S tem bi bila zagotovljena večja podpora za ulaganje v obrambo ter spodbujeno zanimanje za vojaške poklice med mladimi. Pozitivni učinki tourstnega sodelovanja bi bili vzajemni, saj bi bili prek obsežnejšega in poglobljenega sodelovanja s Slovensko vojsko tudi državljanji deležni posrednih in neposrednih ugodnosti ter koristi. V tem kontekstu je pomembno, da država prek Ministrstva za obrambo z razumevanjem sprejme in v največji možni meri podpre pobude nevladnih organizacij in državljanov glede njihovega širšega vključevanja v prostovoljne oblike seznanjanja z domoljubnimi ter obrambnimi usebinami. Ob tem bomo dejavno sodelovali pri doseganju potrebnega družbenega konsenza za umestitev domoljubnih in izbranih obrambnih usebin v posamezne faze izobraževalnega procesa, s čimer bi prispevali h krepitvi obrambne in varnostne kulture prebivalcev Republike Slovenije.

5. Povečanje odpornosti države za primer najskrajnejših obrambno-vojaških scenarijev – Glede na negativne varnostne trende v mednarodni skupnosti lahko ocenjujemo, da se bodo varnostna tveganja in grožnje tudi za Republiko Slovenijo povečevala. Dolgoročno gledano se Republika Slovenija lahko sooči usaj s posrednimi, če ne celo neposrednimi vojaškimi grožnjami. V takšnem primeru za izvedbo vseh obrambno-vojaških nalog ne bosta dovolj mirnodobna stalna sestava poklicne Slovenske vojske (STAS) ter prostovoljna pogodbeno rezerva sestava (PPRS), ampak bo treba aktivirati tudi

že predvideni koncept vojaške strateške rezerve (VSR). Ta predvideva oblikovanje dodatnih vojaških enot v skupnem obsegu do 25.000 pripadnikov. Koncept je izvedljiv samo ob ustreznih in pravočasnih sistemskih, organizacijskih, kadrovskih in materialnih pripravah ter nekaterih nadgradnjah in dopolnitvah. Za uspeh oblikovanja VSR je zato ključna ponovna vzpostavitev posodobljenih vojaških teritorialnih poveljstev (VTP) ter sistema izobraževanja in usposabljanja rezervnih častnikov in podčastnikov, ki je bil zaradi pretiranega optimizma in varčevanja opuščen že pred leti. Predlagamo, da se poleg pogodbene rezerve Slovenske vojske vzpostavi tudi neplačana prostovoljna rezerva, prek katere bi lahko državljanji uveljavljali svojo neodtujljivo pravico do obrambe države.

6. Oblikovanje kariernih poti vojakov, podčastnikov in častnikov

Razvoju in načrtovanju kariernih poti pripadnikov Slovenske vojske je treba nameniti ustrezno pozornost ter stremeti k uskladitvi želja in pričakovanj posameznikov ter potreb varnostnega in obrambnega sistema za dosegajo najboljših rezultatov. Karijerne poti pripadnikov Slovenske vojske je treba oblikovati tako, da bodo vojaki, podčastniki in častniki napredovali na podlagi rezultatov in dosežkov v zeleni smeri in tempu. Treba je vzpostaviti selektivni piramidni sistem, ki bo načrtno gradil kadre za posamezne in ključne dolžnosti v Slovenski vojski, vključno s poveljniškimi in vodstvenimi. Razmerje med častniki, podčastniki in vojaki mora smiselno težiti k razmerju sodobnih vojska, in sicer 1:2:5, pri čemer pa je treba upoštevati, da je to razmerje v maloštevilnih vojskah, kakršna je Slovenska vojska, mogoče dosegati predvsem na taktični ravni. V celoti gledano pa mora biti število častnikov in podčastnikov nekoliko višje, da omogoča učinkovito aktiviranje koncepta VSR.

7. Krepitev helikopterskih zračnih zmogljivosti in prisotnosti na morju

Posodobitev in krepitev helikopterske flote Slovenske vojske bi v prvi vrsti povečala bojno sposobnost Slovenske vojske ter še izboljšala možnosti njenega sodelovanja v sistemu zaščite in reševanja. Slovenija kot pomorska država mora večjo pozornost nameniti tudi prisotnosti in delovanju Slovenske vojske na morju, zato velja okrepiti tako kadrovsko sestavo, kot izboljšati opremljenost pomorstva, predvsem v segmentu t. i. nišnih zmogljivosti.

8. Učinkovitejše delovanje Uprave za zaščito in reševanje (URSZR) in Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami (IRSVNDN) –

Poenotiti je potrebno vodenje URSZR in Civilne zaščite, na način, da oboje vodi ista oseba z isto vodstveno ekipo. Tako bomo povečali učinkovitost odzivanja na nesreče in izključili dvojnost vodenja. Na URSZR je potrebno okrepiti operativni del sistema in zagotoviti ustrezno kadrovske popolnjenost njenih izpostav ter slediti informacijskemu napredku pri klicnih centrih 112 in pri nadgrajevanju komunikacijskega sistema. Pregledati je treba učinkovitost dela IRSVNDN, zlasti na področju protipožarnih in drugih inšpekcij, ki vplivajo na spoštovanje predpisanih standardov in tveganje za nastanek nesreč ter po potrebi prilagoditi zakonodajo.

9. Prilagoditi sistem prostovoljnega gasilstva družbenim spremembam –

Celotno je treba urediti status in uveljaviti stimulativne rešitve, tako za prostovoljne gasilce in druge prostovoljce v sistemu zaščite in reševanja, kot tudi za njihove delodajalce, na način, da bomo, ne samo ohranjali, ampak bi celo krepili motiviranost državljanov za vključevanje in delovanje v tourstnih prostovoljskih organizacijah in društvih. Zauzemamo se za posebno dodatno 0,05 % davčno olajšavo od dohodka pravnih oseb, obdavčenega za znesek izplačil v denarju, ki bo namenjen izključno za donacijo prostovoljnim in poklicnim gasilskih društvom ter drugim organizacijam, ki delujejo v sistemu zaščite in reševanja. Prav tako predlagamo davčne olajšave za delodajalce, ki zaposlujejo pripadnike prostovoljnih organizacij, delujočih v sistemu zaščite in reševanja. Ob tem mora država ob upoštevanju dejanskih potreb usmerjati in podpirati čim bolj uravnotežen razvoj različnih prostovoljnih organizacij in društev s področja zaščite in reševanja, kot tudi njihovo čim bolj uravnoteženo prisotnost na celotnem ozemlju države.

12.3. OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA ZAGOTOVITEV

Obveščevalno-varnostni sistem je v celotnem varnostnem sistemu v največji krizi. Številne afere, prepletenost s politiko in na koncu še stavka kažejo na velike težave tega sistema. Moral bi predstavljati

oči in ušesa varnostnega sistema oziroma zagotavljati preventivno varnostno, obueščevalno in protiobueščevalno delovanje. Da je s sistemom nekaj narobe, se je izkazalo že v primeru italijanske ovadbe zoper slovenskega tujega borca, ki je bil kasneje v Italiji za sodelovanje s teroristi tudi obsojen. Protiobueščevalni aparat je zatajil ob »arbitražni aferi«, saj še vedno ni jasno, kdo je prisluškoval našim diplomatom.

Spremenjene varnostne razmere zahtevajo učinkovit obueščevalno-varnostni sistem. Migracije milijonov migrantov iz Afrike in Bližnjega vzhoda se bodo nadaljevale, teroristične aktivnosti ne upadajo, ruski vpliv in vojaška prisotnost v neposredni sosesčini EU in NATO se krepi in na koncu koncev imamo nerešeno mejno upravljanje, ki občasno pripelje na mejo omejenega konflikta. Vsi navedeni varnostni izzivi narekujejo prenovitev in ustrezno organiziranost obueščevalno-varnostnega sistema.

12.3.1. PREDLAGANI UKREPI

1. Modernizacija in nadgradnja obueščevalno-varnostnega sistema – Ta je bil postavljen v devetdesetih letih za posem drugačno varnostno okolje. V tem času se je varnostno okolje dodobra spremenilo, sistem pa ostaja rigid. Potrebna je vzpostavitev celovitega obueščevalnega delovanja na strateškem nivoju, vzpostaviti ustrezne in enotne protiobueščevalne zaščite in poenotenje delovanja na varnostnem področju. Te spremembe zahtevajo primeren družbeni konsenz in spremembo zakonodaje. Posledično je potrebno dodobra reorganizirati obueščevalno varnostne službe, jih depolitizirati, strokovno nadgraditi in pomladiti. Zagotoviti je potrebno ustrezna sredstva, da bo obueščevalno-varnostni sistem tudi v tehničnem smislu moderniziran in učinkovit.

2. Vzpostavitev nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu na najvišjem nivoju – Boju proti terorizmu je potrebno posvetiti večjo pozornost, saj bo ta grožnja prisotna še več deset let. Dosedanja ureditev koordinacije boja proti terorizmu je nezadostna in neustrezna. Glavna naloga koordinatorja mora biti zagotavljanje

enotnega in odziunega protiterorističnega sistema, pri čemer usak organ obueščevalno-varnostnega sistema opravlja svoj del zakonsko določenih nalog. Koordinacija se mora izvajati na najvišjem nivoju in z ustreznimi pooblastili.

3. Učinkovitejša vloga Sveta za nacionalno varnost, kot glavnega usmerjevalca obueščevalno-varnostnega sistema – Eden izmed problemov obueščevalno-varnostnega sistema je pomanjkanje aktualnih in jasnih strateških usmeritev. Sistem sicer ima svoje usmeritve zapisane v resolucijah, strategijah in zakonih, vendar pa nujno potrebuje tudi aktualno strateško usmerjanje in strateško koordinacijo. Svet za nacionalno varnost naj postane operativni organ, ki bo redno preučeval varnostne razmere in v primeru potreb tudi takoj ukrepal. Ob takšnem delovanju se poveča tudi zavedanje članov sveta za nacionalno varnost o varnostnih razmerah in posledično okrepi ustrezno delovanje državnih organov na širšem varnostnem področju.

4. Reorganizacija SOVA in vzpostavitve učinkovite obueščevalne in protiobueščevalne zaščite – Glede na razmere v Slovenski varnostno obueščevalni službi, bi bilo potrebno službo temeljito reorganizirati. Za to je potreben nov zakon o Slovensko obueščevalno-varnostni agenciji (SOVA). V NSi se zauzemamo za vzpostavitve ustrezne obueščevalne in protiobueščevalne službe, ki bi ustrezno ščitili našo državo in državljanke.

5. Nadgraditev in reorganizacija OVS – Obueščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo je potrebno reorganizirati na način, da se zagotovi učinkovitejše operativno delovanje in okrepi protiobueščevalna zaščita. Ohrani se jo v civilnem delu ministrstva, vzpostavi pa se tesna povezava ali delna integrirana struktura z vojaškim obueščevalno varnostnim organom. Služba mora na eni strani nuditi ustrezno podporo nacionalnemu obueščevalnemu varnostnemu sistemu, po drugi strani pa mora okrepiti obueščevalno varnostno podporo obrambnemu sistemu, še posebej Slovenski vojski.

6. Vzpostavitev ustreznega protiterorističnega sistema – V NSi bomo izvedli takojšnjo strokovno analizo protiterorističnega delovanja. Na osnovi rezultatov bi protiteroristično delovanje okrepili, nadgradili in vzpostavili ustrezno koordinacijo.

13.

**JEJMO KAKOVOSTNO
SLOVENSKO HRANO**

13.1. STANJE V KMETIJSTVU

- Skupno število kmetijskih gospodarstev se zmanjšuje (69.900 v letu 2016).
- Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev se povečuje (2010 = 6,4 ha KZU, 2016 = 6,9 ha KZU).
- Najbolj se zmanjšuje število gospodarstev v najmanjših velikostnih razredih, povečuje pa se število kmetijskih gospodarstev v večjih velikostnih razredih.
- Prevladujoča proizvodna usmeritev je žuvinoreja (kar 80 % useh gospodarstev). V žuvinoreji se dogaja proces koncentracije (povečuje se povprečno število živali na gospodarstvu).
- Zmanjšuje se število oseb, ki delajo na kmetijskih gospodarstvih. Se je pa povečalo opravljeno delo (polnouredne delovne moči (PDM)).
- Starostna struktura na družinskih kmetijah je neugodna, saj je povprečna starost gospodarjev oziroma nosilcev kmetijskih gospodarstev 56 let.
- Izboljšuje se izobrazbena struktura gospodarjev na družinskih kmetijah, saj se znižuje delež nosilcev kmetijskih gospodarstev brez ali z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo (3 % useh družinskih kmetij v letu 2016), na drugi strani pa se povečuje delež tistih z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo (12 % v letu 2016).
- Za rastlinsko pridelavo je bilo v letu 2017 v uporabi 481.415 ha zemljišč.
- Stopnje samooskrbe so nizke³⁶: zelenjava 42 %, krompir 55 %, svezne sadje 44 %, žito 74 %, meso 77 % (goveje 108 %, prašičje 34 %, perutninsko 107 %, drobnica 82 %), mleko 131 %, jajca 95 %, med 71 %.

13.1.1. CILJI

- **Povečanje kmetijske proizvodnje v segmentih z neizkoriščenim potencialom** – Zauzemamo se za sodobno kmetijstvo, ki bo zagotovilo visoko stopnjo prehranske varnosti v Sloveniji. Podpiramo proizvodnjo kmetijskih pridelkov in živil, ki bodo zagotavljali varno, kakovostno, količinsko zadostno in cenovno dostopno hrano

³⁶ Podatki za leto 2016, le za med so za leto 2015.

za prebivalstvo. Naš cilj je usaj ohraniti sedanje stopnje živalske proizvodnje in povečati proizvodnjo suinjskega mesa, predusem pa rastlinsko pridelavo (nekatero poljščino npr. žito, sadje, grozdje ter urtnine), kjer obstaja pomemben potencial za povečanje proizvodnje ob primernih pridelovalnih pogojih.

- **Zagotavljanje dohodkovne stabilnosti kmetov in delovnih mest na podeželju ter v živilskopredelovalni industriji** - V kmetijskem sektorju je vse več tveganj, ki jih povzročajo naravne razmere zaradi podnebnih sprememb, cenovna in druga nihanja na trgu ter druge oblike tveganj. Kmetijsko proizvodnjo je zato treba prilagoditi na podnebne spremembe. Kmetijskim in živilskim proizvodom je treba povečevati dodano vrednost in spodbujati njihovo prilagajanje na spremenjene potrošnikove zahteve. Slovenskega potrošnika je treba še naprej spodbujati k povpraševanju po lokalno pridelani hrani. Zaradi omejenosti slovenskega tržišča in v nekaterih primerih tudi doseganja boljših prodajnih cen v tujini, pa je treba pomagati živilskopredelovalni industriji tudi pri prodiranju na tuje trge. Proizvodi z dodano vrednostjo ob hkratnem povečanem povpraševanju na dolgi rok omogočajo rast prihodkov ter povečevanje proizvodnje. Povečano povpraševanje po lokalni kakovostni osnovni surovini v predelanih živilih zagotavlja kmetovalcem odkup, boljše odkupno ceno in dolgoročneje sodelovanje z živilskopredelovalno industrijo. Vse to pa omogoča stabilnejše poslovanje in obenem spodbuja večjo samooskrbo, krepí celotno slovensko agroživilsko verigo ter zagotavlja delovna mesta tako na podeželju kot v živilskopredelovalni industriji.
- **Pravična davčna politika za kmetijstvo in poenostavitev za manjše kmetije** - Za ohranitev slovenskega kmetijstva in njegovo konkurenčnost je zelo pomembna ustrezna davčna politika. Ta mora biti naravnana tako, da bo enostavna in vzpodbudna (stimulativna) za kmetovanje, kar bo posledično zmanjšalo opuščanje kmetovanja, ki je v zadnjih letih v porastu. Obdavčitev v kmetijskem gospodarstvu močno upliva na obdelanost kmetijskih zemljišč in s tem na razvoj in ohranitev poseljenosti podeželja. Poleg tega pa moramo po vzoru nekaterih drugih, v kmetijstvu primerljivih evropskih držav (npr. Avstrije), poenostaviti birokratska pravila za manjše kmetije. Te zaradi svojega omejenega obsega proizvodnje težko konkurirajo velikim kmetijam,

obenem pa morajo izpolnjevati enake zahteve kot velike kmetije. Ukrepe, pravila in postopke, ki nesorazmerno obremenjujejo majhne kmetije, je treba smiselno poenostaviti, ne da bi pri tem izkriuljali konkurenco ali zmanjševali varnostne in kakovostne standarde pridelave hrane.

- **Ohranjanje poseljenosti in obdelanosti slovenskega podeželja, varovanje kmetijskih zemljišč, varstvo voda pred onesnaženjem** - V Sloveniji je potrebno zagotoviti usklajen sonaravni in trajnostni razvoj kmetijstva in gozdarstva z učinkovitim varovanjem obdelovalnih in rodovitnih kmetijskih zemljišč ter hkratni zaščiti okolja. Ker multifunkcionalno in konkurenčno kmetijstvo veliko prispeva k prihodnjemu razvoju Slovenije, bomo še zlasti podpirali k podjetništvu usmerjene kmetijske obrate, ki proizvajajo na okoljsko sprejemljiv način in zagotavljajo trajnostni razvoj. Z regionalnimi razvojnimi spodbudami moramo ustvariti pogoje, da bo podeželje dejansko namenjeno kmetijstvu ob doslednem uveljavljanju ekoloških standardov. Pri varovanju kmetijskih zemljišč se bomo zauzemali za čim večjo ohranitev njihovega obsega ter dopuščali pozidavo le tam, kjer je le-ta smiselna in nujno potrebna. Posebno pozornost moramo nameniti tudi ustrezni urejenosti slovenskega podeželja, tamkajšnjih vasi in krajev, tako z urbanističnega, arhitekturnega kot krajinskega vidika. Pri tem moramo zagotoviti sobivanje proizvodne vloge kmetijstva kot tudi drugih večnamenskih funkcij podeželja, kot so bivanjske, okoljske, rekreativno-turistične ipd. Pri razvoju podeželjskih območij je treba izhajati iz tradicije, vendar pri tem zagotoviti ustrezne pogoje za sodoben način bivanja ljudi, ki tam živijo in delajo ali pa podeželje koristijo za preživljanje kakovostnega prostega časa. Samo takšno podeželje bo zanimivo za bivanje mladih, ki se ne bodo odseljevali v mesta, obenem pa bo atraktivno tudi za turizem, investicije ipd.

13.1.2. UKREPI

- **Promet s kmetijskimi zemljišči.** S primerno zemljiško in davčno politiko bomo ustrezno uredili promet s kmetijskimi zemljišči. Z davčno politiko in prednostno pravico lokalnega kmeta za nakup kmetijskega zemljišča, bomo preprečevali špekulativne nakupe

kmetijskih zemljišč s strani drugih subjektov, ki se ne ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo. Poenostavili bomo postopek prodaje in nakupa kmetijskih zemljišč (odobritev pravnega posla na upravi enoti), da bo potekalo hitreje in brez nepotrebnih birokratskih ovir. Če so potrebni posegi v kmetijska zemljišča zaradi javnega interesa, morajo biti izplačane primerne odškodnine, ki bodo namenjene vzpostavitvi novih kmetijskih zemljišč ali pa vzpostavljena nova nadomestna kmetijska zemljišča. Ohranili bomo Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, ki pa mora odigrati pomembnejšo intervencijsko vlogo pri prometu s kmetijskimi zemljišči, bodisi da gre za nakup, prodajo ali zamenjavo, če gre za javni interes države ali lokalnih skupnosti. Sklad mora v prihodnje delovati v smeri zagotavljanja večje samooskrbe v državi in ne v korist najemnikov, ki s pomočjo najemanja kmetijskih zemljišč pridobivajo zgolj subvencije.

- **Razvijali bomo rešitve za podporo ustanavljanju socialnih podjetij na področju kmetijstva.** S tem bodo mladi, težje zaposljivi, dolgotrajno brezposelni dobili možnost zaposlitve, posledično pa se bo povišala stopnja samooskrbe s hrano.
- **Zauzeli se bomo za razvoj zadružništva,** ki bo temeljilo na uzajemnosti, solidarnosti in gospodarski učinkovitosti. Slovensko kmetijstvo mora izkoristiti raznolikost tržišča, od ekološke pridelave do modernega konvencionalnega kmetijstva in priložnosti neposrednega trženja na domačem trgu. Samo z izkoristkom raznolikosti razvoja slovenskega kmetijstva lahko povečamo njegovo konkurenčnost. Pri uveljavljanju konkurenčnosti slovenskega kmetijstva ima veliko vlogo zadružništvo, saj je povezovanje in sodelovanje na področju kmetijstva ključ za uspeh in boljše nastopanje na trgu. Samo z medsebojnim povezovanjem bodo kmetje močnejši v pogajanjih z drugimi deležniki (predelovalna industrija, distributerji, trgovina) v verigi preskrbe s hrano.
- **Zauzemamo se za ohranitev in izboljšanje sistema neposrednih plačil.** Medgeneracijski prenosi kmetij na mlajše generacije so pomemben ukrep, ki prispeva k večji konkurenčnosti sektorja. Samo tako se bo lahko ohranilo kmetovanje na celem območju Slovenije in zagotovilo, da bo lahko podeželje s svojo raznolikostjo zagotavljalo kulturno krajino kot življenjski in gospodarski prostor vseh državljanek in državljanov.

- **Pomoč mladim kmetom.** Še naprej se bomo zauzemali za pomoč mladim družinam, ki prevzemajo kmetijo. Poleg okrepitev pomoči mladim kmetom moramo po vzoru iz drugih panog tudi v kmetijstvu že pri mladih spodbuditi inovativnost ter kreiranje zagonskih podjetij in idej. Poleg tega bomo dosledno branili uvedbo starostnih rent za kmete, ki bodo predali kmetijo mlajšim prevzemnikom.
- **Družinske kmetije** so temelj slovenskega kmetijstva. Prizadevali si bomo za pomoč kmetijam na območjih s težjimi pridelovalnimi pogoji, posebno skrb pa bomo namenili kmetijam na demografsko ogroženih ter obmejnih območjih. Ohranjanje kmetovanja na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, kjer je težko kmetovati, je za obstoj slovenskega kmetijstva izjemnega pomena, saj na turističnih območjih deluje kar 75 % vseh kmetij. Prav tako se bomo zauzemali za finančno in zakonodajno podporo dopolnilnim dejavnostim na kmetijah, ki s samim kmetovanjem ne morejo ustvariti primernega dohodka. Za mnoge kmetijske obrate je kombinacija dohodkov namreč edina možnost za njihovo gospodarsko prihodnost.
- Podpiramo predvidene usmeritve prihodnje **Skupne kmetijske politike EU**, ki naj bi dala državam članicam več pristojnosti pri njeni izvedbi na nacionalni ravni. Na ta način bomo lahko iz skupnega nabora ukrepov na ravni EU izbrali tiste, s katerimi bomo najbolj ciljno in učinkovito naslavljali specifične potrebe slovenskega kmetijstva in živilstva. Obenem pa je nujno, da še naprej ohranimo skupno kmetijsko politiko EU ter skupno financiranje kmetijstva in razvoja podeželja iz proračuna EU. Predvidene poenostavitve skupne kmetijske politike EU nikakor ne smejo voditi v ponovno nacionalizacijo kmetijskih politik. V okviru prihodnje kmetijske politike se bomo zauzemali, da se sredstva za kmetijstvo ohranijo usaj na sedanji ravni.
- **Poenostavitve ukrepov kmetijske politike:** administrativno breme za kmetijska gospodarstva je treba zmanjšati in poenostaviti izvajanje različnih ukrepov kmetijske politike. Prav tako bomo poenostavili javne razpise za dodelitev sredstev iz Programa razvoja podeželja na način, da bodo ti krajši, jasnejši in bolj pregledni za kmete.

- Nadaljevali bomo z ukrepi za **prilagoditev kmetijskih gospodarstev na podnebne spremembe in uredili sistem pomoči ob naravnih nesrečah**. Za obstoj slovenskega kmetijstva je nujno potrebno urediti sistem pomoči ob pojavu naravnih nesreč ter živalskih in rastlinskih kužnih bolezni. Zauzeli se bomo, da se iz proračuna nameni več sredstev za sofinanciranje zavarovalnih premij, katerih namen je zmanjšati tveganje v kmetijski proizvodnji in ribištvu s povečanjem obsega zavarovanja. Prav tako bo potrebno zagotoviti ustrezno pomoč kmetom v primerih cenovnih in drugih nihanj na trgu s kmetijskimi pridelki in živili.
- **Primerno bomo uredili davčni status agrarnih in pašnih skupnosti**, saj tudi te skupnosti prispevajo k ohranitvi in razvoju kmetijstva ter gozdarstva v Sloveniji, kot npr. ohranitev visokogorskih pašnikov, planin in skupno gospodarjenje z gozdovi na zahtevnem terenu. Poleg tega pa imajo te skupnosti tudi širši pomen – povezovanje krajanov in širši prispevek k razvoju kraja.
- Izboljšali in poenostavili bomo obstoječe možnosti, ki jih trenutno poznamo na področju **obdavčitve kmetijstva**, in sicer: **paušalno obdavčitev (po oceni dohodka) na podlagi obstoječega katastrskega dohodka**, ki mora dejansko oceniti dohodek za usako kulturo in območje posebej ali **obdavčitev po dejanskemu dohodku** za kmetije s specifično proizvodnjo, pri čemer je pri dopolnilnih dejavnostih nujno potrebno ohraniti možnost obdavčitve po normiranih stroških oziroma vključitev v postopek enostavnega vodenja knjigovodstva. Odločitev za eno ali drugo obliko obdavčitve bo prepuščena kmetijskim subjektom, upošteva višino celotnega prihodka in drugih dejavnikov. Gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s kmetijstvom in ostalimi dopolnilnimi dejavnostmi, ki presegajo pogoje dopolnilnih dejavnosti, bodo, kot sedaj, obdavčene po dohodku iz dejavnosti, v katerega se uštevajo tudi ukrepi kmetijske politike (subvencije).
- Na področju **zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja ter socialnega varstva** se bomo zauzemali za enake pravice kmečke populacije iz zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja ter socialnega varstva, kot jih imajo ostali državljani (npr. nadomestilo za bolniško, poškodbe pri delu, starševski dopust in dopust

za nego in varstvo otrok). V okviru modernizacije pokojninskega sistema bomo poiskali možnosti za dvig kmečkih pokojnin. Potrebno bo posodobiti celoten sistem socialnih zavarovanj.

- **Uredili bomo dopolnilne dejavnosti.** Na manjših kmetijah ter območjih z omejenimi razvojnimi možnostmi je možno ohraniti kmetijske obrate le z različnimi oblikami dodatnega zaslužka. Še zlasti bo potrebno zavzeto delovati in ustvariti številne priložnosti za dopolnilne dejavnosti na turističnem področju, na področju predelave živil živalskega in rastlinskega izvora ter dejavnosti na področju energetike in drugih komunalnih in storitvenih dejavnosti. Osnovno skrb bomo namenjali povezovanju kmetij pri izvajanju dopolnilnih dejavnosti in oskrbi lokalnih oz. regionalnih trgov s kmetijskimi prehrabnimi artikli. V prizadevanju za te cilje bomo odločno podprli različne oblike zadružništva, ki mora tudi sicer povezovati majhno in nekonkurenčno slovensko kmetijstvo in uredili davčno politiko, ki trenutno dopolnilne dejavnosti ovira in ne deluje vzpodbudno. Zavedamo se, da vzpodbudna davčna politika (politika nižjih in preglednejših davkov in trošarin), omogoča dodatne zaposlitve na kmetijah in s tem lažje preživetje in tveganost za socialno ogroženost kmečkih družin.
- **Povečanje rastlinske pridelave.** Velika neizkoriščenost se kaže na področju rastlinske pridelave (poljščin, sadja, grozdja ter urtnin), kjer se bomo zauzeli za podporo izgradnji namakalnih sistemov, v urtnarski pridelavi pa gradnji zavarovanih prostorov (plastenjaki, rastlinjaki). Podpirali bomo revitalizacijo domačih slovenskih sort.
- Šole, urtci, bolnišnice, domovi za ostarele in drugi javni zavodi za hrano porabijo približno pol milijarde evrov na leto.³⁷ Tradicionalni slovenski pridelki in izdelki so nemalokrat veliko bolj kakovostni od uvoženih, vendar javnim ustanovam sistem javnega naročanja onemogoča, da bi kupovali zgolj lokalno pridelano hrano. V Novi Sloveniji podpiramo pobudo, da bi **hrano izuzeli iz sistema javnega naročanja**, s čimer bi povečali delež lokalno pridelane hrane v javnih ustanovah.
- **Trajnostni razvoj na trdnih ekonomskih temeljih.** V kmetijski proizvodnji je potrebno podpreti trajnostni razvoj vseh kmetijskih

37 Javni posvet »Od vil do vilic: krajsanje poti do lokalno pridelane hrane, našega zdruja in trajnostne oskrbe«, 17. 3. 2017.

panog, upoštevajoč njihovo medsebojno usklajenost. Še zlasti pa je potrebno podpreti tiste kmetijske dejavnosti, za katere ima Slovenija velike možnosti, da so gospodarsko uspešne. V prvi vrsti je to živinoreja in znotraj nje govedoreja z usmerjenostjo k reji drobnice v težje dostopnih predelih ter vinogradništvo, sadjarstvo in urtnarstvo, kjer bo potrebno zagotoviti ugodne viire financiranja za sprotno in redno obnovo, gradnjo hladilnic ter podpore predelavi, ki dodaja urednost končnim proizvodom oz. živilom.

- **Skladno z načeli varovanja okolja bomo podpirali ekološko kmetovanje**, ki lahko hkrati pomeni tudi enega od dodatnih virov zaslužka na manjših kmetijah. Slovenija je z dokaj naravno, ekstenzivno pridelavo na tem področju v prednosti, ki jo je treba izkoristiti. Spodbujamo pridelavo lastnih, avtohtonih vrst rastlin in se zaradi trenutnih znanstvenih dognanj in verjetnih tveganj zavzemamo za uporabo semen brez gensko spremenjenih organizmov, ki jim iz previdnostnega pristopa nasprotujemo.
- **Večanje dodane vrednosti proizvodom:** Zavzemali se bomo za ukrepe, ki bodo spodbujali proizvodnjo kmetijskih in živilskih proizvodov z večjo dodano vrednostjo (kot npr. funkcionalna živila) in bodo prilagojeni na spremenjene potrošnikove zahteve, saj bodo le takšni dosegali višjo ceno na tržišču.
- **Nadaljnji razvoj živilskopredelovalne industrije.** Da bi povečali dodano vrednost slovenskih kmetijskih pridelkov, bomo posebno skrb namenili nadaljnjemu razvoju živilsko-predelovalne industrije. Ta ne zagotavlja zgolj delovnih mest v svojih podjetjih, pač pa predstavlja glavnega odkupovalca slovenskih kmetijskih pridelkov in tako posredno tudi omogoča zaposlovanje na podeželju. V ta namen se bomo zauzeli za izvajanje ukrepov, ki bodo omogočali njeno nadaljnje prestrukturiranje in prilagajanje na tržne razmere in nove zahteve potrošnikov ter vzpostavitev gospodarskega okolja, ki jim bo omogočal učinkovito konkuriranje tujim ponudnikom kmetijskih pridelkov in živil na slovenskem trgu.
- **Krepitev agroživilske verige.** Z namenom krepitve slovenske agroživilske verige je treba doseči večjo vertikalno povezanost med pridelovalci – kmeti in živilsko-predelovalno industrijo ter tesnejše sodelovanje s trgovino. Pri tem bomo stremeli k zagotavljanju poštenih odnosov med deležniki v celotni verigi preskrbe s hrano.

- **Promocija kmetijskih pridelkov in živil.** Poskrbeli bomo za nadaljnjo krepitve promocije kakovostnih slovenskih kmetijskih pridelkov in živil. Na ciljnih tujih trgih slovenske živilsko-predelovalne industrije pa si bomo prizadevali za ukrepe, ki bodo spodbujali nadaljnjo t. i. internacionalizacijo in pomagali slovenskim podjetjem pri prodiranju na tuja tržišča.
- **Razvoj, raziskave in izobraževanje.** Rast produktivnosti s tehnično znanstvenim razvojem in spreminjajoči se trg zahtevata od kmetijstva stalen proces prilagajanja in razvoja, zato moramo nenehno namenjati skrb izobraževalnemu procesu v kmetijstvu. Z izobraževanjem in izpopolnjevanjem moramo zagotoviti, da bodo kmečki družinski obrati sprejemali nove, tudi inovativne tehnološke rešitve in izkoriščali vse razpoložljive možnosti. Zauzemamo se za enakourednost kmetijskih šolskih programov z drugimi šolskimi programi ter za različne oblike rednega in dopolnilnega strokovnega izobraževanja za odrasle. Izobraževanje na področju kmetijstva in gozdarstva je ena od temeljnih nalog, ki mora, poleg razvoja kmetijskih institucij, trajno prispevati h krepitvi vloge kmetijstva v Sloveniji.

13.1.3. PREDLOGI:

1. Katastrski dohodek urniti na raven izračuna iz leta 2016.
2. Pri ugotavljanju katastrskega dohodka je potrebno upoštevati tudi pretekle naravne nesreče.
3. V Zakonu o množičnem vrednotenju nepremičnin vzpostaviti merila po dejanskem stanju kmetijskih in gozdnih parcel.
4. V NSi se zavezuje, da ne bomo podpirali nikakršnih nepravilnih nepremičninskih davkov ali dodatnih davčnih obremenitev na kmetijska in gozdna zemljišča.
5. Ponovna uvedba nepovratnih podpor za investicije v turizem na kmetijah.
6. Predpise spremeniti tako, da se razširi nabor osnovnih pridelkov – osnovne kmetijske dejavnosti po zgledu dobrih praks iz sosednjih držav (prvi mlečni predelek (kislo mleko, jogurt, skuta itd.), jabolčni sok, mošt in drugi).

7. Izraunalna plačila tistim kmetom, ki sami obdelujejo kmetijska zemljišča.
8. Pourniti izpad izraunalnih plačil pred letom 2014 na območju OMD.
9. Ohranitev podpor za investicije na malih kmetijah (enkratna pomoč).
10. Bolj živiljenjski in privlačni razpisi za podporo mladim preuzemnikom kmetij.
11. Vstopne kriterije za kandidiranje na razpisih je potrebno prilagoditi malim kmetom, saj ti zaradi nizkega števila točk ne dosegajo ustopnega praga.
12. Korekcija obstoječih ukrepov, ki trenutno nesorazmerno dajejo prednost nižinskim predelom in velikim kmetijam.
13. Ponovna uvedba podpor za rejo krav dojlilj (prestrukturiranje sektorja mleka).
14. Zagotoviti prilagodljivost ukrepov ob normalnih živiljenjskih spremembah na kmetijah (povečanje/zmanjšanje površin).
15. Spodbujamo povezovanje kmetov in skupno nastopanje na trgu, da bodo lahko v pogajanjih z živilsko industrijo in trgovci dosegli boljše in pravičnejše cene za svoje pridelke in proizvode.
16. Investicijske razpise omogočiti širšemu krogu kmetov.

13.1.4. VARNA HRANA, VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

Pridelava, predelava in distribucija varne hrane je strateškega pomena za usako družbo in ima velik vpliv na gospodarstvo, okolje in zdravje prebivalstva. V naslednjem mandatu bo zaradi uveljavitve štirih novih uredb evropskega sveta s področja uradnega nadzora (nanaša se na varnost in kakovost hrane, krme, zdravja in dobrega počutja živali, zdravje rastlin, uporabo fitofarmaceutskih sredstev), zdravja rastlin, zdravja živali in veterinarskih zdravil treba spremeniti in dopolniti kar šestnajst obstoječih zakonov in tudi številne podzakonske akte. V zvezi s tem ni narejeno še nič, čeprav bo treba glavnino zakonov in podzakonskih aktov sprejeti že prihodnje leto, izjema je le področje zdravja živali, kjer je treba zakonodajo spremeniti najkasneje leta 2022.

Ker ima Evropska unija področja, kot so zdravje rastlin, fitofarmaceutska sredstva, krma, zdravje in dobro počutje živali, živila in hrana, proučena po enotnih načelih, je potreben razmislek, kako bomo ta načela uveljavili tudi v Sloveniji. Nova ureditev mora biti prilagojena velikosti in strukturi živilskih obratov in kmetijskih gospodarstev ter finančnim in človeškim virom, ki jih premore Slovenija.

Ne glede na vrsto odločitev o vzpostavitvi novih sistemov na področju varne hrane, veterinarstva in varstva rastlin, mora rešitvam slediti ustrezna informacijska podpora. Te danes ni oziroma je urejena na posameznih področjih, ki niso med seboj povezljiva. Povezovanje vseh deležnikov od primarne proizvodnje (kmetijstva), prek živilske industrije, laboratorijev in državnih organov do informacijske podpore sta nuja in pogoj, da bodo vsi subjekti v živilskopredelovalni verigi konkurenčni na skupnem evropskem trgu. Digitalizacija tega področja bo kazalnik napredka, kajti v sodobni družbi je transparentnost prednost, te pa ne more biti oziroma ni verodostojna, če ni potrebne informacijske podpore. Vsekakor bo eden največjih izzivov v naslednjem obdobju izvedba informatizacije področja varne hrane kot dela kmetijske proizvodnje. Le tako bodo vse informacije o rezultatih nadzora varnosti in kakovosti hrane dostopne tudi potrošniku, kar je pogoj, da zaupa živilom na slovenskem trgu.

Zaupanje potrošnikov v lokalno pridelane in predelane kmetijske pridelke in živila je potrebno nenehno budno varovati tudi tako, da bodo vse informacije potrošnikom ves čas dostopne.

13.1.5. PREDLOG UKREPA:

1. Priprava in sprejem nove zakonodaje s področja uradnega nadzora, varstva rastlin, fitofarmaceutskih sredstev in zdravja živali, ki bo omogočila nemoteno rejo živali ter proizvodnjo živil živalskega in rastlinskega izvora.

13.2. GOZDARSTVO

13.2.1. STANJE:

- Slovenija je za Finsko in Švedsko tretja najbolj gozdnata država EU. Površina slovenskih gozdov je v letu 2016 znašala 1.182.278 hektarov oziroma 58,3% površine Slovenije.
- Lesna zaloga je ob koncu leta 2016 znašala 350 mio m³ oziroma 296 m³/ha, letni prirastek pa je znašal 8,6 mio m³ oziroma 7,3 m³/ha. V letu 2016 smo posekali 6,1 mio m³ lesa, kar je predstavljalo 94 % možnega poseka lesa (6,5 mio m³).
- Lastniška struktura je naslednja: 76 % zasebnih, 21 % državnih, 3 % občinskih. Zasebni gozdovi so razdeljeni na 2.234.288 parcel, ki jih imajo v lasti 461.000 lastnikov. Povprečna gozdna posest meri manj kot 2,5 ha, pa še ta je razdeljena na več med seboj ločenih parcel. Kar 32 % (543.150) parcel je v solastništvu, med njimi so neznane osebe, neznanega bivališča, neznanih dedičev ali bivajo v tujini. Ekonomska odvisnost oziroma zainteresiranost lastnikov za gospodarjenje z gozdom je izredno nizka. Ekonomsko je od gozda odvisnih le nekaj odstotkov števila lastnikov, to so posestniki z gozdno posestjo nad 30 ha. Tudi usposobljenost, opremljenost in interes lastnikov gozdov za delo v svojem gozdu je vse manjša. Pri sedanji sanaciji od ujm in škodljivcev poškodovanih gozdov so analize pokazale, da le še ¼ lastnikov samih izvede sanitarno sečnjo. Med lastniki je vse večji delež ostarelih, socialno ogroženih, s prebivališčem v tujini. Veliko je nedokončanih dednih postopkov, sporov na sodiščih, specifične so tudi agrarne in lokalne skupnosti. Operativnost gozdarske službe se zmanjšuje in vse večje spore med lastniki povzročajo neurejene, neoznačene posestne oz. parcelne meje v gozdu, kot posledica nedorečenosti predpisov, ki tega uprašanja ne urejajo.
- Imamo kar pet državnih institucij na področju gozdarstva, ki nastopajo z določenimi javnimi pooblastili: Zavod za gozdove Slovenije, Slovenski državni gozdovi, Gozdarski inštitut Slovenije, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in Gozdarska inšpekcija pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Stanje je neracionalno, drago in predusem neučinkovito. Poseben problem

predstavlja neoperativnost oziroma izostanek izvedbenega dela služb, še posebno v use bolj aktualnih razmerah naravnih ujm in razvoja škodljivcev, ko je potrebno hitro ukrepanje.

- Ob use pogostejših naravnih ujmah in namnožitvi gozdnih škodljivcev nimamo učinkovitega mehanizma, ki bi zagotovil pravočasno sanacijo gozdov. Zavod za gozdove Slovenije, kot javna gozdarska služba, sicer mora zagotavljati ustrezne varstvene ukrepe za zaščito in sanacijo useh slovenskih gozdov (ne glede na lastništvo). Pri tem pa nima ustrezno učinkovitih postopkov oziroma ukrepov, s katerimi bi pri lastnikih gozdov (predusem use številčnejših malih posestnikih) dosegla hitro izvedbo sanacije poškodovanih gozdov. Tako namesto tega v upravnem postopku z odločbami nalaga lastnikom potrebne sanacijske ukrepe. Pri tem se z administrativnimi ukrepi, neskončnimi upravno izuršnimi postopki in neučinkovitim terenskim preverjanjem stanja v gozdu izgublja čas, zaradi katerega v gozdu propada les in se množijo gozdni škodljivci. Odtujenost lastnikov gozdov na eni strani in administrativni odnos javne gozdarske službe na drugi strani rezultira v prepočasno sanacijo, ki posledično predstavlja veliko ekonomsko in ekološko škodo. Posledica tega so zelo konkretne. Od ocenjenih 9 mio m³ žledoloma v letu 2014, se je saniralo 6 mio m³ lesa, posledično se je prenamnožil smrekov podlubnik, ki je uničil že 5 mio m³ smrekovine in ga lahko uspešno ustavi le narava s svojimi mehanizmi in ne gozdnogospodarski ukrepi.
- Gozdna infrastruktura z 12.000 km gozdnih cest in 10-krat daljšo mrežo gozdnih vlak ima izreden pomen za gospodarjenje z gozdovi in use večji pomen za večnamensko vlogo slovenskih gozdov. Sedanji sistem vzdrževanja gozdnih cest je prišel do kritične točke, saj so obremenitve oduvoza enormnih količin lesa zaradi naravnih ujm in škodljivcev tako velike, da sedanji sistem vzdrževanja in financiranja temu ni več kos.
- Državnih gozdov je glede na javni oziroma večnamenski značaj malo. Razpršeni so v obliki manjših parcel po celi Sloveniji. Večji kompleksi so le na Kočevskem in Notranjskem. Z njimi od sredine leta 2016 upravlja družba Slovenski državni gozdovi, d. o. o., s sedežem v Kočevju. Ekscentrična organiziranost, izvajanje del z najeto delovno silo preko postopkov javnega naročanja na eni

- strani in teritorialna razpršenost državnih gozdov na drugi strani, rezultirajo v neučinkovitosti pri sanaciji poškodovanih gozdov.
- Usmerjanje gozdov oziroma izvajanje ukrepov v gozdovih, temelječih na upravnih postopkih, je ob 460.000 lastnikih resen problem in poleg uprašljive učinkovitosti predstavlja velik administrativni, finančni in kadrovski zalogaj.
 - Obdaučiteu gozdov, temelječa na katastrskem dohodku, ne spodbuja aktivnega in načrtovanega gospodarjenja z gozdovi. Trenutno je obdaučiteu enaka tako za »zrel, poln« gozd kot za golo oziroma poškodovano gozdno površino. Prav tako je enak za aktivnega lastnika, ki sproti ustrezno vzdržuje gozd, kot za tistega lastnika, ki svoj gozd zanemarja in dovoljuje, da se zarašča z grmovjem.
 - V razmerah naravnih ujm in preteklem povečanju brezposelnosti se je drastično povečalo število izvajalcev del v gozdovih in tudi odkupovalcev lesa. Problem je, da le-ti niso primerno strokovno usposobljeni za delo v praksi. Zato svojega dela ne opravljajo strokovno, celo v nasprotju s predpisi, izkoriščajo zaupanje in nemoč lastnikov, računajo samovoljno z njihovim gozdom in odtuji-jejo les. Nadzor nad izvajalci del v gozdovih in trgovci z lesom je premajhen in popolnoma neučinkovit. Tudi sledljivost izvora lesa, ki bi lahko pripomogla k večji transparentnosti trgovine z lesom, je popolnoma neučinkovita.
 - Naši gozdovi so naše največje naravno bogastvo, zato jih moramo zapustiti prihodnjim generacijam v dobrem stanju.

13.2.2. CILJI

- Posebno skrb je potrebno posvetiti **upravljanju z zasebnimi in državnimi gozdovi** ter pospeševati predelavo lesa z višjo dodano vrednostjo. Gozdovi pokrivajo več kot polovico ozemlja naše dežele in zato predstavljajo pomemben del kulturne pokrajine in zaščito vodnih virov ter tako velik prispevek k varstvu okolja in podnebja.
- Doslej so bile koncesijske dajatve prenizke. Vendar se Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ni odzvalo na pravi način. **V NSi smo nasprotovali ustanovitvi državnega podjetja za gozdarjenje z gozdom.** Zauzemamo se za bolj pregledne in transparentne izračune koncesijskih dajatev. Končno je potrebno dati

možnost upravljanja z državnimi gozdovi tudi visokogorskim kmetijam, ki se ukvarjajo z gozdarstvom.

- V prizadevanju za razvoj kmečkega turizma bo potrebno razmisliti tudi o **podeljevanju koncesij na področju lova**.
- **Država mora pridobiti znatnejša sredstva od upravljavca državnih gozdov.** To je mogoče zagotoviti z boljšo kontrolo dejanskih stroškov gozdarskih podjetij, preglednejšo prodajo lesne mase, primerjavo prodajne cene lesa na trgu, navsezadnje tudi z večjimi odkazili za posek. Pri upravljanju državnega premoženja je potrebno zagotoviti večjo učinkovitost Zavoda za gozdove Slovenije. Potrebno je zagotavljati sonaravnost in ekologijo, vendar ne za ceno zaraščanja gozda, propadanja lesne mase in onemogočanja uspešnega gospodarjenja. Strah, da bi lastniki izropali slovenske gozdove, je pousem odueč. Postopki zavoda za gozdove so preveč birokratski, prepočasni in zapleteni. Spodbudili bomo aktivnejšo vlogo pri gospodarjenju in postavili boljši servis za lastnike, manjšo vertikalno razdrobljenost in večjo delovno učinkovitost. Večjo vlogo bo potrebno urniti revirnim gozdarjem, ki skrbijo za prirast in posek v gozdu.
- Temeljna naloga gozdarstva je **ohranjanje slovenskih gozdov** v taki kondiciji, da bodo trajno zagotavljali: proizvodno funkcijo (dohodek lastnikom, preskrbo z lesom, kot surovina lesni industriji, gradbeništvu in naš glavni vir obnovljive energije, delovna mesta in razvoj gozdarske panoge), ekološko funkcijo (varovanje zemljišč, hidrološka in klimatska vloga ter ohranjanje biotske pestrosti) in socialno funkcijo (varovanje naravne in kulturne dediščine, rekreacijska, turistična, poučna).
- **Trajnostno večnamenskost** zagotavljajo le sonaravni gozdovi, ki jih usmerja enotna javna gozdarska služba.
- **Enotno javno gozdarsko službo** je potrebno postaviti na nove temelje tako, da bo učinkovito nadzorovala celoten gozdni prostor, usmerjala razvoj slovenskih gozdov, zagotavljala izvedbo ukrepov za varstvo, obnovo in nego vseh gozdov ter gospodarila z državnimi gozdovi.
- Za zagotavljanje načrtovanega in ekonomsko učinkovitejšega gospodarjenja z gozdom je nujno vzpostaviti sistem združevanja lastnikov gozdov. Vzpostaviti je potrebno **model skupnega**

»**upravnika za gospodarjenje z majhnimi parcelami**«, ki niso zanimive za lastnike.

- Uvesti je treba **stimulativno davčno politiko**, ki naj razbremeni aktivne, vestne lastnike gozdov in obremeni nezainteresirane, neaktivne lastnike. Učinki se bodo izrazili na boljši izvedbi načrtovanih del in s tem kakovosti gozdov, na boljšem stanju gozdne infrastrukture ter izboljšanju posestne strukture (nezainteresirani lastniki bodo prodali gozd).
- **Vlaganja v gozdove moramo postaviti na nove temelje.** Namesto neučinkovitega in administrativno zahtevnega sofinanciranja preko Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja je treba doseči način direktnega vlaganja, izvedbe preko javne gozdarske službe.

13.2.3. UKREPI

- Obstoječe gozdarske službe (Zavod za gozdove Slovenije, Slovenski državni gozdovi, Gozdarski inštitut Slovenije in Gozdarska inšpekcija pri ministrstvu) je treba **reorganizirati in združiti v Javno gozdarsko podjetje – JGP** (centralno gozdarsko upravo in 14 regijskih gozdarskih izpostav). To bi gospodarilo z državnimi gozdovi in istočasno opravljalo javno gozdarsko službo v vseh gozdovih, ne glede na lastništvo. Na ta način bi se izognili podvajanju istih in podobnih opravil z gozdarji različnih institucij, kot se to dogaja danes. Poudarek nove reorganizacije mora biti na lokalnem nivoju s ciljem optimalne operativnosti in celostne pokritosti vseh področij dela v gozdnem prostoru. To pomeni, da bi JGP opravljal poleg javne gozdarske službe in gospodarjenja v državnih gozdovih tudi razvojno–raziskovalno dejavnost in druge javne storitve, ki so vezane na gozdni prostor. Glede na to, da je Slovenija edina država v EU, ki nima urejenega terenskega naravovarstvenega nadzora, bi JGP izvajal tudi gozdarski, louski in naravovarstveni nadzor, na ta način pa bi zagotovili celostno upravljanje z gozdovi. JGP bo tako z organizacijskega in operativnega vidika bolj učinkovit, racionalnejši pri porabi virov za svoje delovanje in finančno manj odvisna od proračuna.
- Zagotavljati je treba **strokovno in učinkovitejše usmerjanje razvoja gozdov:** (i) racionalizacija in konkretizacija gozdnogospo-

- darskega načrtovanja, (ii) lastniška parcela mora postati osnovna celica s podatki o načrtovanih in evidentiranih gozdnih ukrepih, s čimer se poveča transparentnost in uporabnost za lastnike gozdov, (iii) zagotovitev izvajanja načrtovanih gozdnogospodarskih ukrepov z mehanizmi davčne politike, (iv) poenostavitev postopkov usmerjanja gospodarjenja (upravni postopek, gradnja prometnic, subvencije), (v) v okviru JGP omogočiti, predvsem manjšim lastnikom, izvedbo useh gozdnogospodarskih del, (vi) gradnjo in vzdrževanje gozdne prometne infrastrukture v celoti usmerja JGP.
- V luči izboljšanja posestne strukture gozdov in aktiviranja gospodarjenja z zasebnimi gozdovi je potrebno **lastnike gozdov** z ustrezno spremembo davčne politike (neaktivne obremeniti, aktivne oprostiti) ter sistemom združevanja lastnikov **spodbuditi k aktivnemu gospodarjenju ali prodaji gozda**.
 - **Izvajanje gozdnogospodarskih del v zasebnem gozdu** je zaradi velikega števila nesreč, v katerih letno umre okoli 10 lastnikov, **potrebno sistemsko urediti** (obvezna usposobljenost in opremljenost za varno delo) oziroma profesionalizirati.
 - **Gospodarjenje z državnimi gozdovi je potrebno racionalizirati** v okviru JGP. Skromen 20 % delež razpršenih državnih gozdov je treba sistematično združevati in povečevati. Prednostno je potrebno povečati delež državnih gozdov s poudarjenimi splošno-koristnimi funkcijami (varovalni gozdovi, hidrološka in biotska uloga) in v obmejnih območjih. Dohodek iz državnih gozdov se mora namensko usmeriti v delovanje javne gozdarske službe in povečevanju površin državnih gozdov.
 - **Podjetništvo v gozdarstvu in trgovino z lesom** je potrebno urediti tako, da bo zagotovljena strokovna izvedba, spoštovana delovno pravna in tržna zakonodaja ter zagotovljen pošten odnos do lastnika gozda. Sledljivost lesa je potrebno urediti na enostavnejši in učinkovitejši način.

13.2.4. PREDLOGA UKREPOV:

1. V širokem dogovoru lastnikov gozdov in stroke je potrebno sprejeti ukrepe, da se zmanjša parkljasta divjad, ki povzroča škodo na kmetijskih in gozdnih zemljiščih, na število osebkov izpred 30 let. Enake ukrepe je potrebno sprejeti tudi za zveri.
2. Vzpostaviti je potrebno pravična pravila za ocenjevanje škode po divjadi in zvereh na kmetijskih in gozdnih zemljiščih.

14.

**RAZVOJ V VSAKO
SLOVENSKO VAS**

14.1. LOKALNA SAMOUPRAVA

V Novi Sloveniji podpiramo razvoj lokalne samouprave in prizadevanja za skladen regionalni razvoj vseh predelov Slovenije. Skladno z načelom subsidiarnosti se zauzemamo za pravico lokalnih skupnosti, da samostojno urejajo, upravljajo in imajo v svoji pristojnosti vse javne zadeve iz življenja in dela prebivalcev na njihovem območju ter da ne posegajo v pravice in obveznosti drugih lokalnih skupnosti.

Sistem upravljanja mora biti čim bližji ljudem in mora omogočati uspešno načrtovanje in usklajevanje različnih interesov.

Zauzemamo se za samostojnost občin, vključno s finančno avtonomijo, ki varuje lokalno samoupravo pred neupravičenimi posegi države. Če država prenese na občine naloge iz svoje pristojnosti, jim mora zagotoviti za to tudi potrebna finančna sredstva. Manjšim, demografsko ogroženim in obmejnim občinam se zagotavljajo finančne izračune za njihove posebne potrebe. Potrebno je oblikovati objektivna in pregledna merila za dodeljevanje finančnih sredstev občinam. Cilj države mora namreč biti, da državljanom v vseh delih Slovenije omogoči ustrezno prometno, energetska in komunikacijsko infrastrukturo ter da poskrbi za druge ključne temelje, ki so potrebni za življenje in delo (osnovno izobraževanje, nujna zdravstvena pomoč, oskrba starejših, itd.).

14.2. POKRAJINE

Slovenija po zadnjih podatkih dosega 83 % povprečja BDP v EU, pri čemer zahodna Slovenija dosega 99 % povprečja, vzhodna Slovenija pa 63 % evropskega povprečja. To pomeni, da je politika skladnega regionalnega razvoja popolnoma odpovedala. Posledica centralizacije so neenakomerne razmere za življenje in delo ljudi. V Novi Sloveniji zato menimo, da je nastopil čas, da se odgovornost za lasten razvoj spusti na nižjo raven – na raven pokrajin in zato predlagamo, da se:

- ustanovijo pokrajine, hkrati pa se ustanovi tudi enako število upravnih okrajev,
- upravne naloge iz državne pristojnosti, ki jih danes opravljajo upravne enote, v skladu z javnim pooblastilom prenesejo na pokrajine,
- pripravi nabor prenosa pristojnosti iz državne na pokrajinsko raven in nabor prenosa občinskih pristojnosti na pokrajinsko raven,
- javna poraba zaradi ustanovitve pokrajin se ne sme povečati.

Glede na velikost Slovenije je bolje ustanoviti manjše število pokrajin. Ob tem pa je potrebno jasno določiti namen in cilje pokrajin, njihovo organiziranost, pristojnosti, viire financiranja in stroške delovanja.

14.3. KOHEZIJSKA POLITIKA

Namen evropske kohezijske politike je zmanjševanje neskladja med regijami in zaostalosti najmanj razvitih regij ter spodbujanje bolj uravnoveženega in trajnostnega teritorialnega razvoja. Slovenija v obdobju 2014–2020 razpolaga z okvirno 3,255 milijarde evrov sredstev iz evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, od česar je 159,8 milijona evrov namenjenih Instrumentom za povezovanje Evrope (za področje prometa) in 64 milijonov evrov za programe Evropskega teritorialnega sodelovanja.

V Novi Sloveniji se zauzemamo za učinkovito črpanje kohezijskih sredstev, ki naj bodo primarno koriščena za razvoj manj razvitih področij in usmerjena v projekte, ki prinašajo višjo dodano vrednost, ob upoštevanju uresničevanja Strategije EU 2020 in štirih ključnih področij za gospodarsko rast ter ustvarjanje delovnih mest: raziskave in inovacije, informacijske in komunikacijske tehnologije, povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij ter podpora za prehod na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika.

Ker želimo odpraviti posledice centralizacije Slovenije in izenačiti sredstva za financiranje mest in podeželja, bomo z olajšavami spodbujali ter podpirali nova podjetja v posebej prizadetih regijah.

Nova delovna mesta in zaposlovanje ter posledično višji odstotek uplačil v državno blagajno so garant enakomernega razvoja in dvi-ga kakovosti življenja za vse prebivalce.

Pri tem izvajanju je še posebej pomemben delež sredstev iz evropskih skladov. Koriščenje teh sredstev je ključno na področju posodabljanja obstoječe infrastrukture ter gradnje nove (predusem železniške).

Naloga države je, da nudi podporo lokalnim skupnostim za uspešno koriščenje kohezijskih in drugih sredstev.

15.

**PONOSNI NA
SLOVENIJO IN NJENO
KULTURO**

Slovenija sloui po prepletajočih se naraunih danostih in bogati kulturni dediščini. Negovanje kulture in našega kulturnega prostora je naša dolžnost in odgovornost pred prihodnjimi rodovi. Zato potrebujemo premišljeno kulturno politiko, ki bo razumela, da je razvijanje žive kulturne ustvarjalnosti bistvenega pomena za slovensko identiteto in narodno bit. Kultura prav zato ne more biti v celoti prepuščena tržni logiki, ampak mora našo družbo plemenititi. Treba je uveljaviti spoznanje, da kultura ni nekakšen kulturniški rezervat, ampak je privilegirano območje ustvarjanja, iskanja, raznolikosti in prepletanja ter preverjanja novih idej, žuljenjsko pomembnih za uso družbo.

Članstvo v Evropski uniji nas, ob dejstvu, da večina slovenskega naroda danes živi znotraj njenih meja, na poseben način približuje konceptu Zedinjene Slovenije. To nam predstavlja nove izzive za določitev skupne slovenske prihodnosti v globaliziranem svetu. Slovenske skupnosti v zamejstvu in po svetu so integralni del slovenskega naroda, skrb zanje pa je ustavna kategorija Republike Slovenije. Slovenska država mora skrbeti za slovenski narod kot celoto. Stiki s Slovenci v zamejstvu in po svetu morajo zato biti razbremenjeni usakršnih ideoloških predsodkov ali pokroviteljstva, usmerjati pa jih mora prizadevanje za ohranjanje in razvoj slovenske identitete, slovenskega jezika ter kulture in kulturne dediščine.

15.1. UKREPI NA PODROČJU KULTURE IN KULTURNE DEDIŠČINE

1. **Prenova kulturnopolitičnega modela** - Sedanje razumevanje javnega interesa v kulturi je premočno vezano na tiste usebine in ustanove, ki so financirane z javnim denarjem, se pravi iz proračuna države in lokalnih skupnosti. Zato je potrebna sprememba kulturnopolitičnega modela, začenshi s temeljito prenovo Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Doslej je nastalo že več osnutkov take prenove, vendar ni nobeden prišel do vladne in parlamentarne ravni obravnave. Prava ureditev financiranja na področju kulture mora biti vezana predusem na tiste usebine in ravni izvedbene kakovosti, ki so pomembne tako

s stališča narodne identitete in državotvornosti kot tudi s stališča kulturnega razvoja, raznolikosti usebin dostopne čim širšemu krogu ljudi. Pri tem formalnopravni status posameznikov in ustanov, ki konkurirajo na razpisih za javna sredstva, ne bi smel biti nedotakljivo merilo.

2. **Prednostno obračunavanje posameznih kulturnih usebin** – Nikoli ni mogoče zagotoviti toliko proračunskih sredstev za usebine, da bi ta zagotavljala povsem nemoteno uveljavljanje ali razvoj usem interesom na treh področjih: v živi kulturni ustvarjalnosti, pri varovanju kulturne dediščine in pri uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika. V tej zvezi bo treba ulogo in pomen nekaterih današnjih kulturnih ustanov, ki jih država financira oziroma sofinancira, natančneje pregledati v luči gospodarne porabe sredstev, upravičenosti in razmerja do drugih kulturnih usebin in ustanov, ki nastajajo kot nova oblika kulturnega delovanja na trgu. Nekatere kulturne usebine so bile v preteklem desetletju kljub finančni krizi razmeroma dobro financirane in promovirane, druge pa so zaostajale (npr. film, varovanje kulturne dediščine) ali pa še sploh niso polno zaživele (npr. raba slovensčine v digitalnem okolju).
3. **Pomen slovenskega jezika in kulturne dediščine v izobraževanju, razvoju in turizmu** – Skrb za jezikovno raznolikost in ohranjanje premične in nepremične kulturne dediščine štejemo za temelj kulturne politike v Evropi. Poudarjamo pomen tega v izobraževanju, razvoju, turizmu in gospodarstvu. Pri tem je zelo pomembno tudi vključevanje javnosti, posebej zaradi udeležbe v upravljanju z njo. Smo trdni zagovorniki ustavne pravice do izobraževanja v slovenskem jeziku oziroma pravila, da slovenski predavatelji na slovenskih javnih šolah predavajo slovenskim dijakom in študentom v slovenščini. Na jezikovnem področju bi veljalo razmisliti tudi o povečani odgovornosti pri rabi slovenskega jezika ob oglaševanju prodajnih izdelkov in storitev.
4. **Medijska kultura in pluralnost v Sloveniji** – S hitrim razvojem novih elektronskih medijev, ustopom zasebnih lastnikov in komercializacijo tudi na medijskem področju se je nakopičilo veliko problemov, ki bi jih Ministrstvo za kulturo moralo reševati s pozornim spremljanjem uresničevanja zakonskih določb, močnejšim angažiranjem inšpekcijskih služb, s spreminjanjem medijske

zakonodaje ter urejanjem nesorazmerne moči izdajateljev radijskih, televizijskih in tiskanih usebin ter posledične koncentracije izdajateljev medijev in operaterjev na medijskem trgu. Posebej poudarjamo vlogo javnega zavoda RTV Slovenija pri nekomercialnem predstavljanju snovne in nesnovne kulturne dediščine in govorne kulture. Biti mora ne le informativna, ampak mora pomagati oblikovati odnos javnosti do dragocenih usebin. Nacionalni radio sicer razmeroma dobro pokriva to področje, vendar bi zlasti pri predstavljanju in ohranjanju nesnovne dediščine lahko v programsko shemo vključili več primerov.

5. **Snovno in nesnovno kulturno dediščino je treba bolj kot doslej uvrstiti v turistično ponudbo Slovenije** - Izpostavljamo nujnost uvedbe konkretne finančne pomoči za imetnike kulturne dediščine, bodisi v obliki davčnih olajšav ali pa v obliki državnega sofinanciranja. Ker gre zlasti pri ohranjanju nesnovne dediščine (ljudski običaji, rokodelska znanja in veščine, plesi, pesmi in viže) večinoma za ljubiteljsko dejavnost, je treba tej pomembni kulturni usebini nameniti posebno skrb in zagotoviti možnost prenašanja znanj in veščin na mlajše rodove ob primerni finančni podpori. To dediščino v veliki meri ohranjajo društva in združenja, ki pri njenem predstavljanju čedalje bolj pritegujejo poklicne strokovnjake, usposobljene za avtentično predstavljanje izročila, prav tako pa tudi posamezne rokodelce, ki imajo posebna znanja in veščine, pri tem pa pogosto prihaja do težav zaradi davčnih predpisov.
6. **Ustanovitev štipendijskega sklada za nekatere specializirane študijske smeri** - S štipendijskim skladom bomo preprečili izničevanje in izgubljanje redkih, vendar za ohranjanje kulturne dediščine in nadaljnji kulturni razvoj pomembnih vednosti, znanj in veščin.
7. **Pospeševanje rabe slovenskega jezika v digitalnem okolju** - Pri tem ne gre samo za usposabljanje učiteljev, učencev in sploh državljanov za rabo aplikacij, temveč tudi za razvijanje novih aplikacij v slovenskem jeziku (izpopolnjevanje strojnega prevajanja, strojno prepoznavanje in sinteza človeškega govora, sestavljanje povzetkov, odgovarjanje na prošnje za informacije, že v bližnji prihodnosti pa tudi sporazumevanje z roboti).

8. **Odnos do slovenske krajine** – Posebej opozarjamo na nujnost medresorskega sodelovanja pri urbanizmu (novogradnje in obnova hiš, gospodarskih poslopij ter drugih stavb). Kulturna politika se s tem problemom v Sloveniji skoraj ne ukvarja, pa tudi pri drugih resorjih ni čutiti večje zauzetosti za urejanje te pomembne sestavine slovenske javne politike.
9. **Dokončanje NUK-a II** – Že predolgo je brez ustreznih odgovorov in ukrepov prednostno uprašanje državne kulturne politike, in sicer nova Narodna in univerzitetna knjižnica, ki je že leta postavljena v sam vrh prioritete v nacionalnem programu kulture. Četudi je digitalizacija delno spremenila potrebo po fizičnem knjižničnem prostoru, pa je ni ukinila. Kronologija gradnje NUK II sega v leto 1987 in predstavlja sramoto in nesposobnost državne in kulturne politike, da končno uspešno zaključi projekt stavbe, ki po svoji vsebini predstavlja središče slovenskega znanja.
10. **Kulturna politika na področju NVO** – Zauzemamo se za sprejetje strategije razvoja nevladnih organizacij in razvojne politike samozaposlenih v kulturi. Potrebna je ustrezna ureditev statusa samozaposlenih in izboljšanje materialnih možnosti za njihovo delovanje.

15.2. UKREPI NA PODROČJU SLOVENCEV V GLOBALNEM SVETU

1. **Tesnejša povezanost s slovenskimi organizacijami in posamezniki zunaj meja Republike Slovenije** – V prepričnih razmerah globalizacije in odprtih mejah je tesnejša povezanost nujno potrebna, zlasti z vidika oblikovanja skupnega slovenskega kulturnega prostora in hkrati odprtega okna v svet. Treba je izrabiti odlične možnosti, ki jih za povezovanje ponujajo sodobne komunikacijske tehnologije in moderna prometna sredstva. Na vladni ravni se mora sodelovanje s Slovenci zunaj meja Republike Slovenije zasnovati kot del integralne vladne politike. V ta namen je treba aktualizirati vlogo trajnih vladnih svetov za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu pa mora imeti zagotovljeno strokovno in tehnično in-

frastrukturo, da bo njegova dejavnost sprejemljiva in učinkovita za vse zamejske in izseljenske skupnosti.

2. **Dobro znanje slovenskega jezika med Slovenci v zamejstvu in izseljenstvu** - Potrebno je razširiti in okrepiti motivacijo za ohranjanje slovenskega jezika. Poleg sklicevanja na kulturno zavest in narodno izročilo je potrebno rabo slovenskega jezika širiti tudi na gospodarskem, strokovno-znanstvenem, športnem in informacijskem področju.
3. **Več pozornosti mladim Slovencem** - Če bomo mladim Slovencem zunaj meja Slovenije posvetili več pozornosti, bomo v zamejstvu zagotovili preživetje slovenskih manjšin, v izseljenstvu pa omilili dolgoročne učinke sedanjega bega možganov in večali možnost za njihovo vračanje v Slovenijo.
4. **Nadaljevanje in bogatitev oblik jezikovnega izobraževanja za Slovence zunaj meja Republike Slovenije** - Sobotni dopolnilni pouk slovenščine, poletni tečaji, počitniški tabori in delavnice, specializirani učbeniki in elektronske aplikacije za učenje slovenščine na daljavo, spletne učilnice na medmrežju, pritegovanje več vrtčevskih animatorjev in razrednih asistentov iz Slovenije v zamejstvo so nujno potrebne aktivnosti, ki pripomorejo k ohranjanju slovenskega jezika. Spodbujati moramo tudi sodelovanje pobratenih šol, izmenjavo in gostovanje peuskih zborov in drugih kulturno-umetniških skupin, omogočiti udeležbo skupinam in posameznikom pri nagradnih tekmovanjih, razpisovati štipendije za visokošolski študij v Sloveniji itd.
5. **Premišljeno spodbujanje podjetniških stikov in naložb v odpiranje delovnih mest na gospodarsko slabše razvitih območjih slovenskega zamejstva** - Na ta način se krepí motivacija za učenje in rabo slovenskega jezika tudi na delovnem mestu, v družini in interesnih združenjih. Še večjo pozornost pa je treba nameniti čezmejnim regionalnim pobudam in evropskim projektom, ki prinašajo pozitivne kulturne, jezikovne, gospodarske in druge učinke, pomagajo pridobivati ključne zmožnosti za zaposljivost ter pripomorejo k pozitivni prepoznavnosti Slovenije med zamejci, hkrati pa ugodno vplivajo na položaj obmejnih občin.
6. **Izboljšanje mreženja** - Za blažitev posledic novega vala bega možganov in večanja možnosti za njihovo vračanje v Slovenijo je treba izboljšati mreženje s pomočjo novih komunikacijskih

tehnologij. Z inovativnimi pristopi je potrebno dopolniti tradicionalne oblike društvene organiziranosti in srečevanja med posameznimi pripadniki našega naroda. Potrebno je razmisliti tudi o prirejanju področnih srečanj za informiranje in primerjavo izkušenj (mladi raziskovalci, mladi umetniki, mladi zdravniki, mladi podjetniki ipd.).

7. **Zaščita slovenskih manjšin v zamejstvu** - Slovenija mora preko diplomatsko-konzularnih predstavništev Republike Slovenije v sosednjih državah vztrajati pri izvajanju vrste bilateralnih in multilateralnih pravnih aktov v prid slovenskim manjšinam v zamejstvu. Prizadevati si moramo za tako razmerje s sosednjimi državami, da slovenske manjšine ne bodo obravnavane kot dejavnik nestabilnosti ali celo ozemeljske ogroženosti, temveč kot most, ki povezuje in tvorno prispeva k nadgradnji sosedskega sodelovanja. Pri reševanju kritičnega jezikovno političnega položaja v slovenskem Porabju je treba od madžarske strani zahtevati hitrejšo premagovanje zaostankov, da se brez formalne recipročnosti doseže primerljivost s položajem madžarske manjšine v Prekmurju.
8. **Podpora projektom nevladnih organizacij** - Pri urednotenju in podpori programov in projektov, ki jih izvajajo nevladne organizacije, je treba prednostno upoštevati strokounost, širino in učinkovitost njihovega delovanja med Slovenci zunaj Slovenije (zlasti med mladimi).

Naročnik
Nova Slovenija
krščanski demokrati
Duorakova ulica 11a
1000 Ljubljana

N.Si

—
NOVA SLOVENIJA
KRŠČANSKI DEMOKRATI
DVORAKOVA ULICA 11A
1000 LJUBLJANA

T 01 241 66 50
TAJNISTVO@NSI.SI

WWW.NSI.SI

